Émile Zola

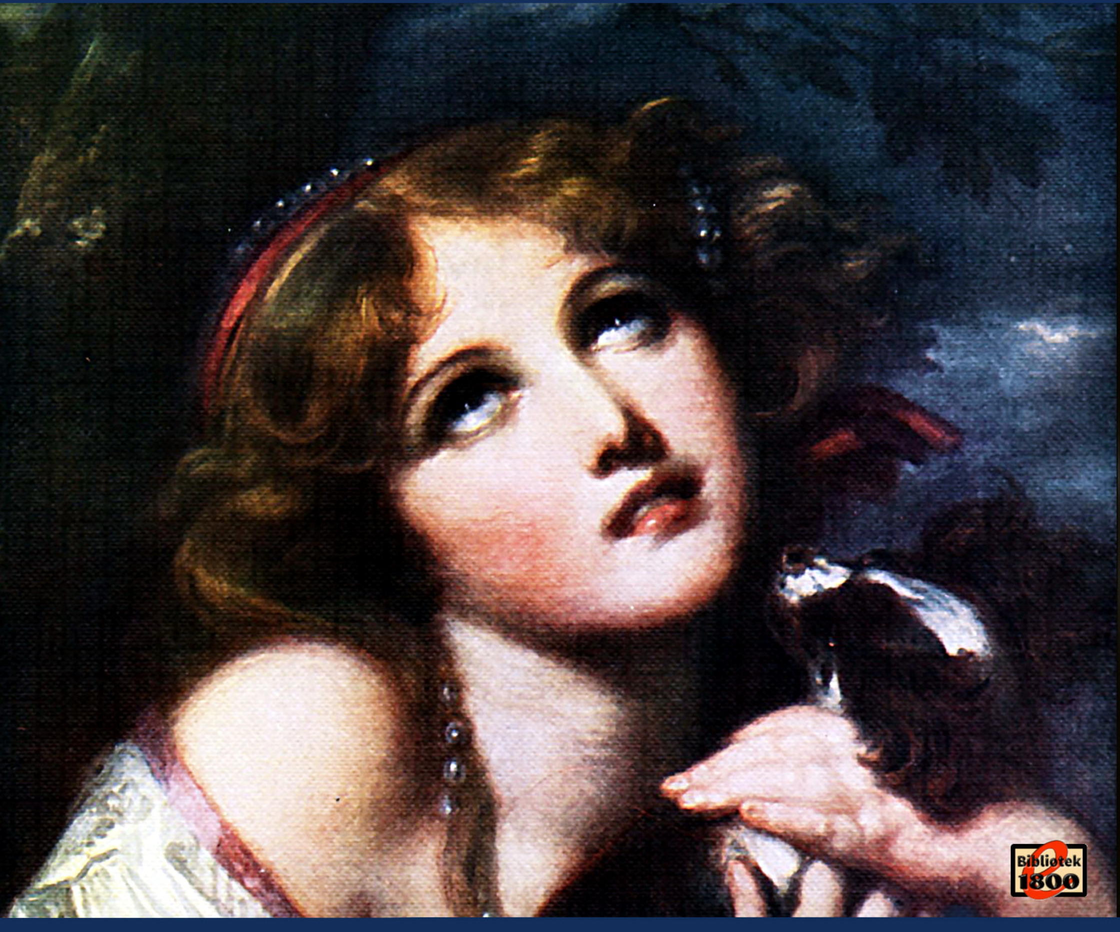

Drømmen

Rougon-Macquart #5

Émile Zola

Drømmen

Rougon-Macquart #5

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Émile Zola: *Drømmen* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Émile Zola: *Drømmen* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1

I den hårde vinter 1860 frøs Oisefloden til, voldsomme snefog dækkede sletterne i Picardiet – og juledag med nord-vestvind var Beaumont nær blevet helt tilsneet. Sneen, der om morgenen var begyndt at falde, blev stadig tættere hen mod aften og holdt sig op om natten. I den højtliggende del af byen i Rue des Orfèvres, ved enden af hvilken den nordlige facade af domkirkens tværskib ligger som indkilet, der jagede vinden driverne ind mod Sankt Agnes-porten, den ældgamle port i rundbuestil, på overgang til den gotiske, overlæsset med udskårne ornamenter under den nøgne gavl. Om morgenen efter stormen lå sneen der tre fod høj.

Hele gaden lå i den sødeste søvn og hvilede ud efter gårsdagens festligheder. Klokken slog seks. I mørket, der fik et blåligt skær af de stedse langsomt faldende sneflokke sås kun de ubestemte omrids af en levende skikkelse, en lille pige på ni år, der var krøbet i ly under portens buer og havde tilbragt natten der rystende af kulde. Hun var klædt i pjalter, hovedet var indhyllet i resterne af et gammelt tørklæde, og de bare fødder stak i et par svære mandfolkesko. Hun var vist først kommet til kirken, efter at hun længe havde travet om i byens gader; for hun var segnet om af træthed, det var tydeligt at se. For hende var dette verdens endeende, her var ingen levende moders sjæl, her var kun ensomhed og forladthed – gnavende sult, dræbende kulde, og svag og elendig som hun var, med hjertet fuld af sorg og kvide, stred hun ikke længere imod, hun kæmpede ikke mere, bevarede kun en ubestemt følelse af, at

hun måtte gøre sig så lille som muligt, og derfor krøb hun sammen, derfor trykkede hun sig op mod de ældgamle stene, når stormen hvirvlede sneen op i hvide søjler.

Timerne, timerne randt! Længe havde hun siddet ganske stille mellem portens tvillingfløje, hun havde støttet sig mod pillen, der bærer en statue af Sankt Agnes, den trettenårige martyr, en lille pige som hun selv, med en palmegren i hånden og et lam ved fødderne. Og i gavlfeltet over tværbjælken stod i naivt hautrelief hele den lille martyrs historie: man så, hvorledes hendes hår blev langt og dækkede hende som en kappe, da statholderen, hvis søn hun, Kristi brud, gav afslag som bejler, sendte hende hen i et berygtet hus; man så, hvorledes bålets flammer fo'r bort fra hendes legeme og brændte bødlerne, så snart de antændte veddet; man så også de mirakler hendes ben gjorde, hvorledes Constance, kejserens datter, ved dem helbrededes for spedalskhed, og de underværker, hendes billede udførte; præsten Paulinius, der led af svare anfægtelser, ofrede efter pavens råd en smaragdring til hendes billede, og det strakte hånden ud, lod den bodfærdige Herrens tjener sætte sig ringen på fingeren, som derpå atter bøjedes over gaven, så at man den dag i dag kan se ringen, og præsten befriedes derved for anfægtelserne. Helt oppe i feltet så man sluttelig den hellige Agnes, der modtoges i Himlen, hvor hendes Jesus giver hende – så ung og så liden – det evigt lyksaliggørende brudgomskys.

Men når vinden strøg lige ned ad gaden og piskede sneen ind i ansigtet på hende, når de hvide, kolde driver truede hende med at spærre hele dørtærsklen, da søgte barnet ly ved at trykke sig ind mod de hellige martyrers statue, som stod på fodstykket

ved hver side af portfløjene. Det var Sankt Agnes' veninder, de hellige jomfruer, der i hendes følge: tre til højre, Dorothea, der i fængslet ernæredes af mirakelbrød, Barbara, som levede i et tårn, Genoveva, som reddede Paris; tre til venstre: Agathe med det afrevne, sønderflængede bryst, Christine, hvis fader pinte hende, og kastede hende kødstumper i ansigtet, som han rev af hendes eget legeme, og endelig Cæcilia, der blev elsket af en engel. Ovenover disse var der andre helgeninder, tre tætsluttede rækker af jomfruer steg op med buerne af de flade dæksten, fyldte de tre portbuer med strålende, kyske legemer, der nedenunder pintes, flængedes, knustes i torturen, men deroppe modtoges af en flok engle i fryd og herlighed om den Højestes trone.

Og da dagen omsider hen ad klokken otte gryede, beskyttede intet mere den lille stakkel. Hvis hun ikke havde trampet sneen ned, ville den have nået hende til skulderen. Den gamle port bagved hende var som overtrukket af et dække, med hermelinstæppe, hvidt som en alterdug, nedenfor den grå stenmur, så glat og så bar, at ikke en eneste sneflok kunne hænge fast på den. Især de store helgenbilleder ved siden af fløjene var fra top til tå hvidklædte, strålende i overjordisk renhed. Højere oppe i gavlfeltet så man de små figurer tegne en lys fremstående streg på den mørke grund, og således gik det helt op til forklarelsen, til Agnes' trolovede, som ærkeenglene nu fejrede ligesom under en regn af hvide roser. Stående på søjlen, med den hvide palmegren og det hvide lam, havde den unge helgeninde en ubesmittet renhed, der i den isnende kulde stivnede alt i den sejrende jomfrueligheds mystiske forherligelse. Og ved hendes fødder lå det andet elendige

fattigbarn – stiv, kold, hvid, som var hun også blevet til sten, man kunne næppe skelne hende fra stenjomfruerne.

Men på et af de stille huses facader klaprede nu et vindue, der lukkedes op. Støjen bragte barnet til at se op. Det var i anden etage på det hus, der lå nærmest til højre for domkirken. En kvinde bøjede sig ud af vinduet, hun var hen ved fyrre år, høj, mørk, meget smuk, og skønt kulden var så streng, lod hun dog et øjeblik som i forglemmelse sin bare arm hænge ud af vinduet, for hun havde set barnet røre sig. Hendes ansigt udtrykte medlidenhed og overraskelse. Derpå lukkede hun vinduet med en kuldegysen. Hun havde set, som i et syn, to violblå øjne og et blondt hår under den pjaltede stump tørklæde, et aflangt ansigt og især en mærkelig lang hals, en spinkel, fin hals på meget afrundede skuldre; men de små hænder og fødder var blåfrosne, og kun den lette damp fra barnets ånde viste, at hun endnu var i live.

Mekanisk blev den lille ved med at se op mod huset, et smalt hus med en etage, et meget gammelt hus, bygget mod slutningen af det femtende århundrede. Det var bygget klods op til selve domkirken, mellem to stræbepiller, som en vorte mellem en kæmpes tæer. Støttet og beskyttet således havde det holdt sig usædvanligt godt med sit glat murede fundament, sin første sal af bindingsværk og sin kvist, der sprang over en alen frem fra gavlen, sit lille tårn med vindeltrappen ved hjørnet til venstre, hvor det gamle vindue endnu havde blyindfatning.

Dog var der i tidens løb gjort reparationer: teglhængningen skrev sig fra Louis den Fjortendes tid, ligeledes et glughul i tårnet og vinduesrammer af træ, der var trådt i stedet for den oprindelige blyindfatning. I stedet for tre vinduesåbninger i

første stokværk var der nu kun to, den midterste var muret til, hvilket gav huset mere lighed med de andre bygninger der i gaden, der var meget yngre. I stueetagen var forandringerne lige så tydelige, der var kommet en egetræsdør med karnisarbejde i stedet for den gamle, jernbeslåede dør under trappen, og det store, spidsbuede midtervindue til gaden var muret til, så det nu dannede en firkantet åbning.

Ganske tankeløs blev barnet ved at betragte denne gamle, ærværdige håndværkerbolig, der var i så god stand, og hun læste på et gult skilt, slået op til venstre for døren: *Hubert forfærdiger og baldyrer messehagler og deslige,* dette stod malet med gammeldags sorte bogstaver.

Med et skræmmedes hun atter op ved lyden af et vinduesskod, der slog mod muren. Denne gang var det det firkantede vindue i stueetagen, som åbnedes: en mand viste sig, han havde et udtryksfuldt ansigt, en stor ørnenæse, fremstående pande og tykt hår, der allerede var ganske hvidt, skønt han næppe var 45 år, han stod også forbavset stille ved synet af det forladte barn, og et smertefuldt træk svævede om hans store, bløde, kærlige mund. Og da vinduet lukkede sig, så hun, at han blev stående bagved de små blågrønne ruder. Han vendte sig om, gjorde et tegn med hånden, og hans smukke kone kom nu hen til ham. Begge stod side om side ganske stille og betragtede hende med et uendelig sorgfuldt blik.

I fire hundrede år havde familien Hubert, slægt efter slægt boet i dette hus. En Hubert havde bygget det under Louis den Ellevte, en anden havde istandsat det under Louis den Fjortende, og den nulevende Hubert broderede og udsyede messehagler som sine forfædre. I tyveårsalderen havde han

fattet kærlighed til en ung pige på seksten år – Hubertine – fattet en så lidenskabelig kærlighed til hende, at han havde bortført hende og ægtet hende, da hendes moder – enke efter en dommer – havde nægtet sit samtykke til deres forening. Hun var vidunderlig dejlig, det var hele deres historie, deres fryd og deres ulykke.

Da hun otte måneder senere, med et barn under sit hjerte, stod ved sin moders dødsleje, forbandede moderen hende og gjorde hende arveløs, så at barnet, der kom til verden samme aften, døde straks efter fødslen. Og siden, derude på kirkegården, nede i sin ligkiste, lå den stridige kone og kunne aldrig tilgive, for ægtefolkene fik ingen andre børn, hvor inderligt de end ønskede det. Efter fire og tyve års forløb begærede de endnu det lille væsen, de havde mistet, og nu havde de mistet alt håb om at bøje den dødes stive sind. Den lille pige puttede sig bag den hellige Agnes' pille, deres blikke gjorde hende sky. Hun var også urolig over at se, hvorledes gaden blev livlig. Butikkerne åbnedes og folk begyndte at komme ud.

Egentlig var der ingen gennemgang i selve Rue des Orfèvres, for Huberts hus og kirken spærrede gaden, men langs sideskibet lige til hovedstaden ud mod Place du Cloitre løb et ganske smalt stræde, Rue du Soleil, og gennem dette stræde gik i dette øjeblik to gudfrygtige damer, der kastede et sideblik til den lille tiggerpige, som de ikke før havde set her i Beaumont. Sneen blev ved at falde, stadigt og tungt, kulden tog til i det blege dagslys, og stemmerne lød dæmpet gennem det tykke, bløde, hvide liglagen, som dækkede den hele by.

Men sky og skamfuld over at være så ene og forladt, som var det en skændsel, krøb barnet end mere sammen bag pillen, da hun pludselig kendte Hubertine, som selv gik ud at hente brød – hun havde ingen tjenestepige.

"Men barn dog! Hvad bestiller du der? Hvem er du?" Hun gav intet svar, skjulte kun ansigtet. Og dog var hun så forfrossen, at hun næppe mere kunne føle, om hun havde hænder og fødder, hun havde en fornemmelse, som svandt hun bort, og som havde kulden standset hendes hjertes slag og gjorde det til en isklump. Da den gode kone med en stille, medlidende hovedbevægelse havde vendt sig bort, faldt barnet på knæ, og gled hjælpeløst som en klud ned i sneen, hvis flokke stille og tungt faldt dækkende over den lille skikkelse. Og da Hubertine på tilbagevejen med sit varme, friske brød så hende ligge der på jorden, kom hun igen hen til hende.

"Herregud, du stakkels lille pus! Du kan da ikke blive liggende her ved kirkedøren!"

Hubert var også kommet ud, han tog brødet ud af hånden på sin kone og sagde:

"Så tag hende dog op! Bring hende herind!"

Uden at svare bøjede Hubertine sig og løftede barnet på sine arme, og den lille stred ikke imod, lå stille som en livløs ting, med sammenbidte tænder, lukkede øjne, ganske iskold, så let som en fugleunge, der er faldet ud af reden.

De gik ind i huset, Hubert lukkede døren efter dem, mens Hubertine med sin byrde i armene gik gennem det værelse til gaden, der brugtes til dagligstue, og hvor nogle udstyrede stykker hang ved det store, firkantede vindue. Så gik hun ud i køkkenet, det store, gammeldags køkken, der også var

spisestue, og som var ganske uforandret, med svære loftsbjælker, flisebelagt gulv, der var gjort i stand på tyve steder, og en uhyre stor kamin med stenplade. På hylderne og rækkerne stod køkkentøj, gryder, kedler, alt sammen to hundrede år gammelt; tintøj, lertøj, tallerkener, krukker og krus – ligeledes gammeldags. Men inde i den store, høje kaminåbning stod en moderne ovn, et stort støbejernskomfur med skinnende blanke kobberbeslag. Den var rød, og kedlen skrupkogte over ilden, mens en kasserolle med kaffe var sat hen på den ene ende af ovnen for at varmes.

"Nå, det må jeg sige! Her er bedre end ude!" sagde Hubert og lagde brødet fra sig på det tunge, udskårne bord, der stod midt i køkkenet.

"Sæt det lille pus hen ved komfuret, så tør hun vel op!"

Hubertine havde sat barnet på en stol, og de stod begge to og så, hvorledes hun kom til sig selv igen. Sneen smeltede og løb ned ad hendes klæder i tunge dråber. Gennem de svære, hullede mandfolkesko, kunne man se hendes forkomne fødder, mens den tykke kjole tegnede de stive lemmer, det stakkels, magre, forsultne, pinefulde legeme. Der løb en skælven gennem hende, hun slog øjnene op, fo'r sammen som et dyr, der falder i en snare. Det så ud, som trak hendes smalle ansigt sig ind i den klud, der var knyttet under hagen på hende. De troede, der var noget i vejen med hendes højre arm, så stiv og kejtet trykkede hun den ind mod brystet.

"Nå, nå, vær nu ikke bange, vi vil ikke gøre dig fortræd, barn! ... Hvor kommer du fra, og hvad hedder du?"

Alt som de talte til hende, så hun mere og mere forvildet ud, vendte og drejede hovedet, som om hun var bange for, at nogen

ville komme og slå hende. Hun kastede stjålne blikke omkring sig, på gulvet, på bjælkerne, det skinnende blanke køkkentøj, så vandrede hendes blik ud gennem de to uregelmæssige vinduer, der var indfattede i den gamle ramme, vandrede ud i haven lige hen til bispegården, hvis hvide omrids hævede sig op over muren, og hun så ud, som var hun overrasket ved at genfinde domkirken til venstre langs en havegang – domkirken med rundbuede vinduer i koret. Atter rystede hun af en kuldegysning, skønt varmen fra den store ovn begyndte at gennemtrænge hende; så fæstede hun blikket på gulvplankerne og blev siddende ganske stille.

"Er du her fra byen? ... Hvad hedder din fader?"

Da Hubert så, at hun stadig tav, faldt det ham ind, at hun måske var for stivfrossen til at tale.

"Lad os ikke udspørge hende mere," sagde han, "det er bedre, at hun får en god varm kop kaffe!"

Dette var så fornuftigt, at Hubertine øjeblikkelig rakte det stakkels barn sin egen kop. Imedens hun skar to store brødskiver, trak barnet sig hele tiden sky tilbage fra hende, men snart fik sulten overmagt, hun spiste og drak grådigt. For ikke at gøre hende endnu mere undselig, tav ægtefolkene stille, ganske bevægede og bedrøvede ved at se på den lille hånd, der rystede så stærkt, at den med nød og næppe kunne føre koppen til munden. Hun brugte kun venstre hånd, den højre arm holdt hun bestandig krampagtigt klemt ind mod brystet. Da hun var færdig, havde hun nær slået koppen i stykker, og hun reddede den kun ved en kejtet, krøblingeagtig bevægelse.

"Har du en dårlig arm?" spurgte Hubertine. "Du skal såmænd ikke være bange, lad mig se på den, dit lille skind!"

Men netop som hun ville røre ved den, fo'r den lille pige op og stred imod med største heftighed, og i kampens hede rørte hun højre arm. En hæftet bog, som hun havde puttet ind under kjolelivet, faldt ud gennem en stor rift i det usle klædningsstykke. Hun ville tage den op, men blev stående, aldeles stiv af raseri og med knyttede hænder, da hun så disse to fremmede mennesker lukke den op og læse i den.

Det er en bog fra hittebørnshospitaiet i Seine-departementet. På første side, under et billede af St. Vincent de Paul, stod der trykt: Barnets efternavn; en blækstreg viste, at hun intet efternavn havde og bar fornavnene: Angelique, Marie, født den 22. januar 1851, indbragt i asylet den 23. samme måned, indskrevet som nummer 1634. Altså var moder og fader unavngivne, intet papir, ikke en gang fødselsattest, kun denne kolde, kontormæssige bog med det afblegede, lyserøde omslag. Ingen moders sjæl i verden – og så en protokol! Nummereret, administrativ forladthed.

"Å – det er et hittebarn!" udbrød Hubertine.

Nu brød Angelique løs, brød løs i rasende, utæmmet hidsighed:

"Jeg er meget bedre end alle de andre, er jeg! Meget, meget, meget bedre … Aldrig har jeg stjålet så meget som en eneste knappenål – og alting stjæler de andre! Kom straks med det, I har stjålet fra mig!"

Og det lille spinkle legeme rystede af et så magtesløst hovmod, en så lidenskabelig trang til at være den stærkeste, at både Hubert og hans hustru med forbavselse så på hende. De kendte slet ikke mere det lille blonde pigebarn med de violblå øjne og den lange, liljeagtige yndefulde hals. Nu lynede øjnene,

de blev ganske sorte i det sarte ansigt, den snehvide hals svulmede, således strømmede blodet til hovedet. Nu, da hun var blevet varmet, bragt til live, rejste hun sig op og hvislede som en snog, man har samlet op på sneen.

"Men du er jo rigtig uartig!" sagde manden blidt. "Vi vil ikke gøre dig fortræd, og det er til dit eget bedste, at vi vil vide, hvem du er!"

Og over sin kones skulder gennemløb han bogens beskrevne sider, mens hun bladede hist og her i den. På den anden side fandtes plejemoderens navn.

"Barnet Angelique Marie er den 25. januar 1857 blevet betroet til Francine, gift med Hamelin, landbruger, boende i Soulanges, Neuers kreds; ovennævnte plejemoder har fået en måneds løn forud betalt og barnets tøj og linned."

Derefter var der en dåbsattest, undertegnet af hospitalets præst, og lægeattester angående barnets indmeldelse og afrejse fra asylet. Fire sider var udfyldt med kvitteringer fra plejemoderen for modtaget betaling hvert fjerdingår, og hver gang fulgte inspektørens ulæselige underskrift.

"Hvad for noget, Neuers?" spurgte Hubertine. "Har du været i pleje i nærheden af Neuers?"

Angelique sad igen stum og trodsig, hun var ganske rød i hovedet over ikke at kunne hindre dem i at læse i bogen, men endelig kunne hun ikke tie længer, og hun udbrød harmfuld:

"De kan rigtignok være sikker på, at min mor Nini ville have pryglet Dem, og det til gavns. Hun tog mit parti, om hun så også en gang imellem gav mig en lussing ... og hos hende havde jeg det godt – der gik jeg mellem kreaturerne ..."

Her kvaltes hendes stemme, og hun hulkede videre i afbrudte, usammenhængende sætninger en historie om den gang, hun gik og græssede den røde på engen, om kagerne, som mor Nini bagte, og om den store hund, som en dag bed hende.

Hubert afbrød hende; han læste højt i bogen:

"I tilfælde af alvorlig sygdom eller mishandling er inspektøren bemyndiget til at sætte barnet i en anden pleje."

Og derunder stod indskrevet, at den 20. juni var barnet blevet betroet til Thérèse, gift med Louis Franchamme, begge blomsterfabrikanter, boende i Paris.

"Nå, det forstår jeg!" sagde Hubertine, "du blev syg på landet, og så tog de dig tilbage til Paris."

Men det var ikke tilfældet, og Hubert måtte ord for ord lokke beretningen ud af Angelique. Louis Franchamme, moder Ninis fætter, var vendt tilbage til sin fødeegn for at komme til kræfter efter en ondartet feber, og hans kone Therese var blevet så indtaget i barnet, at hun havde søgt og fået tilladelse til at tage det med hjem til hovedstaden, hvor hun påtog sig den forpligtelse at lære den lille pige sit håndværk. Et fjerdingår efter døde manden, hun selv var meget svagelig og så sig nødsaget til at flytte hen til sin broder garver Rabier i Beaumont. Der døde hun i begyndelse af december, hun betroede sit plejebarn til svigerinden, som lige fra den tid havde pryglet, mishandlet og forhånet den forladte lille stakkel.

"Rabiers!" mumlede Hubert, "Rabiers, å jo, garverens, de bor nede ved floden, i den lave del af byen! Manden drikker og konen er en dårlig person!"

"De var frygtelig stygge imod mig – skældte mig ud for alt mulig fælt," vedblev Angelique med harme. "De sagde at

rendestenen passede bedst for et hittebarn. Og når hun havde pryglet mig igennem, kastede hun min mad på gulvet, som om jeg var en hund; når jeg da ikke måtte gå sulten til sengs, og det skete tit nok; å, jeg tror, at jeg havde taget livet af mig til sidst – og det var ikke til at holde ud!"

Hun slog ud med den lille hånd i fortvivlet raseri.

"I går, julemorgen, havde de begge to drukket for meget; så fo'r de løs på mig og truede mig med at trykke øjnene ind i hovedet på mig – sådan for spøg. Og så gik det ikke – de begyndte at slås, huggede sådan løs på hinanden, at jeg troede de var døde begge to – de lå da ganske stille langs hen ad gulvet ... Jeg havde tænkt på at løbe min vej. Men min bog ville jeg have med. Mor Nini viste mig den sommetider og sagde:

'Ser du, det er alt hvad du ejer og har, og hvis du ikke havde den bog, ville du slet intet have i verden!' Og så vidste jeg jo, hvor de gemte den – i den øverste kommodeskuffe ... jeg listede mig hen – jeg måtte være forsigtig for ikke at træde på dem, og så løb jeg alt, hvad jeg kunne, med min bog fast klemt op til mig – indenfor kjolen. Den var stor, tog så megen plads, at jeg syntes, alle mennesker måtte kunne se den, jeg var så bange, nogen skulle tage og stjæle den fra mig! Å, hvor jeg rendte! Og så blev det mørkt, så frøs jeg grueligt her i den port – å jeg frøs, så jeg syntes, jeg måtte dø af kulde! Men alligevel slap jeg ikke min bog, jeg holdt den fast hele tiden, gjorde jeg! Og her har jeg den igen."

Hun gjorde et pludseligt spring fremad, og just som Hubert lukkede bogen, rev hun den ud af hænderne på ham. Så satte hun sig ned – faldt hen i barnlig, hjælpeløs fortvivlelse og lagde hulkende sin kind op mod det lyserøde omslag. En umådelig

ydmyghed slog hendes trods til jorden, hendes hele væsen smeltede hen i bitter sorg over disse sider med de afslidte hjørner, denne fattige elendige ting, der var hendes skat – det eneste, der knyttede hende til verden og livet!

Og hun kunne ikke få sit stakkels sorgfulde hjerte lettet, hendes tårer randt, randt ustandseligt, og knust, som hun lå der havde hun igen fået sit søde, lyse barneansigt med den smalle, aflange form, så fin og ren, de violblå øjne med det ømme udtryk, og den slanke, lange hals, der fik hende til at ligne en Madonna på en gammel kirkerude. Med et greb hun Hubertines hånd, takkede sine ømhedssøgende læber mod den, kyssede den lidenskabelig heftigt.

Både mand og kone blev rørte lige ind i sjælen, de stammede og var lige ved at briste i gråd også:

"Å, du stakkels søde barn!"

Så var hun dog ikke så slem! Man kunne måske blive herre over den heftighed, der før havde gjort dem ganske forskrækkede.

"Å," bad hun, "lad være at følge mig hen til de andre; – I må ikke følge mig hen til de andre."

Manden og hustruen så på hinanden. De havde i de sidste par måneder tænkt på at tage en ung pige i lære, og få lidt ungdom i huset, der kunne opmuntre dem og lede deres tanker bort fra deres savn og sorg. Og så tog de øjeblikkelig en beslutning.

"Hvad siger du?" spurgte Hubert.

Hubertines rolige stemme svarede uden hast:

"Jeg siger ja!"

Og så beskæftigede de sig straks med at ordne alting.

Hubert gik hen til forligskommissæren Grandsire – en fætter til Hubertine, den eneste slægtning, med hvem hun ikke havde brudt; – og han påtog sig det hele – skrev til fattigvæsenet, som straks tillod, at barnet kom i huset hos Hubert som lærling; for han var en meget agtet mand. Kredsinspektøren kom for at skrive i Angeliques bog, og han forlangte, at hendes ny beskytter skulle forpligte sig til at være god imod hende, holde hende ren og net, lade hende komme i skole, og give hende en seng for sig selv, hvorimod fattigvæsenet påtog sig at klæde hende og betale Hubert en vis sum som skik og brug var.

På ti dage var alt i orden. Angelique fik et lille kvistværelse på loftet med udsigt over haven, og Hubertine tog straks fat på at lære hende at brodere. Om søndagen, før hun gik i kirke med den lille pige, førte hun hende hen foran det gamle skab, hvori hun gemte sin ægte guldtråd; det lukkede hun op, og på bunden af en skuffe lagde hun Angeliques bog.

"Se nu selv, hvor jeg gemmer den," sagde hun – "så ved du, at den ligger der, og så kan du få den igen, når du vil!"

Da barnet gik i kirke, kom hun atter gennem Sankt Agnes-porten. Det havde tøet lidt den uge, derpå havde frosten atter taget fat så strengt, at sneen, der var begyndt at løbe af støtterne i træudskæringerne, atter var stivnet i et mylder af klaser og istapper. Alt var nu is, gennemsigtige, strålende isdragter prydede jomfruerne. Dorthea holdt et lys, og de skinnende dråber løb ned over hænderne på hende, Cæcilia bar en dejlig sølvkrone, klare perler rislede ned over hendes ansigt, og Agathes sønderflængede barm var i dag dækket af et strålende krystalpanser. Og så udskæringerne deroppe i feltet over gavlen – der sad de små jomfruer i et kæmpestort

relikvieskrin, i et skrin af ædle stene og skinnende klart glas, det så ud, som de havde siddet der i århundreder. Fra den hellige Agnes' skuldre flød en prægtig kåbe, hvis slæb var indvirket med solstråler og baldyret med sølvstjerner. Hendes lam havde en diamantpels, hendes palmegren strålede som selve himlen. Og hele porten lyste i den rene skære frostluft.

Angelique mindedes den nat, hun havde tilbragt her under jomfruernes beskyttelse; hun så op og smilede til dem.

2

Beaumont dannes af to vidt forskellige og ganske adskilte byer: den højtliggende kirkeby med den gamle domkirke fra det tolvte århundrede, bispegården, der er 500 år yngre, og næppe tusinde indbyggere, der bor klods op ad hinanden i smalle, krogede gader, og så den egentlige by nede ved bredden af Ligneul-floden, den var fordum en slags forstad, der svang sig op ved sine rige kniplings- og lærredsfabrikker, den var stadig vokset og taget til i velstand og tæller nu 10.000 indvånere, har store rummelig pladser, brede gader og en smuk, moderne amtmandsbolig. De to dele af byen har ikke meget samkvem med hinanden, regnes kun under et i administrativ henseende. Skønt kirkebyen kun ligger en femten mil fra Paris – man kan med jernbanen være der på et par timer – er den som muret ind mellem sine volde, uagtet alt, hvad der er tilbage af dem, er tre store porte. En ganske særegen stillestående befolkning har de sidste fem hundrede år levet der aldeles som forfædrene.

Domkirken giver en forklaring over denne mærkelige tilstand, fra den udgår byens og befolkningens liv; den bevarer og holder de gamle skikke i hævd. Den står som en moder, som en dronning umådelig meget større end hele den bunke små huse, der ligner en flok kyllinger, som søger ly og varme under kirkens mægtige stenvinger. Folk er kun til for dens skyld, man lever af den, ved den, håndværkerne arbejder for den, butikkerne åbnes kun for at sælge noget, som den har brug for – ting, der skal klæde og føde og underholde den og dens tjenere. Og ser man en borgermand deroppe, kan man være vis

på, at han er en efternøler af den gudfrygtige, kirkesøgende skare. Domkirken er byens hjerte, hver en gade er en åre, hele staden ånder kun ved den. Derfor har byen også en sjæl fra en anden tidsalder, derfor hviler den stille i fortiden og over alt svæver en duft af middelalderlig fred og tro.

Og i hele denne mystiske stad var Huberts hus, hvori Angelique for fremtiden skulle leve, det, der var nærmest knyttet til domkirken, det var så at sige kød af dens kød.

Bemyndigelsen til at bygge et hus der, mellem selve stræbepillerne måtte vist være tilstået familien af en eller anden præst, som gerne ville have denne dygtige håndværkerslægt i sin nærhed, for at den kunne forsyne sakristiet og baldyre præstekjoler og alterklæder. Mod syd lukkede kirkens mægtige mure af for den smalle have – først var der kapellerne, hvis vinduer vendte lige ud til bedene, så kom selve det slanke skib, afstivet af mange stræbepiller, og endelig det afrundede, blytækte tag. Aldrig kunne solen komme til at gennemvarme denne have, kun vedbend og buksbom groede frodigt, men den evige skygge var lun, den faldt fra korsets mægtige mure, og der var i den noget højtideligt, alvorligt og rent, som gjorde sjælen godt.

I det grønlige dagskær, i den stille kølighed lød kun de to tårnes klokker, og da dirrede hele huset, fastmuret, sammensmeltet, sammenlevet som det var med de ældgamle stenmure. Det skælvede og bævede, hver gang der holdtes gudstjeneste; højmesse, orgelets brusen, korsange, ja, de troendes dæmpede suk genlød i alle stuerne, kom som et helt helligt vindpust fra det høje, og gennem den lune mur trængte undertiden en fin røgelsesduft.

I fem år voksede Angelique op i dette stille hjem, voksede op som i et kloster. Hun gik kun ud om søndagen for at høre messen klokken syv om morgenen, for Hubertine havde udvirket, at barnet fritoges fra at gå i skole, hvor hun let kunne komme i dårligt selskab.

Denne gammeldags, stille bolig med den kirkegårdsagtige lille have var hendes verden. Oppe på kvisten boede hun i et lille kammer med hvidtede vægge, om morgenen kom hun ned i køkkenet og spiste frokost, derpå gik hun ovenpå i systuen for at arbejde; køkkenet, vindeltrappen i det runde tårn og denne systue på første sal var de eneste stuer, hun opholdt sig i, det var netop de steder, der var uforandrede fra gammel tid – for ind i ægtefolkenes soveværelse satte hun aldrig sin fod, gik kun meget sjældent gennem dagligstuen i underste etage, og det var i disse to stuer, der var sket forandringer.

I dagligstuen var loftsbjælkerne blevet gipsede, der var sat en gesims med ornamenter og en roset midt i loftet. Tapetet med de store, gule blomster skrev sig fra det første kejserdømmes tid, ligeledes den hvide marmorkamin og mahognimøblerne, et bord, en sofa og fire lænestole med fløjlsbetræk. Når hun en sjælden gang kom derind for at hænge et af de brogede stykker tøj ved vinduet, så hun bestandig den samme udsigt, der aldrig skiftede: gaden, der endte ved Sankt Agnes-porten – en gudfrygtig kvinde, der stille gled ind i kirken, mens dørfløjen lydløst faldt til efter hende.

Lige overfor i vinduerne stod store og små vokslys og hellige guld- og sølvkar, og i de butikker kom der kun få kunder. Over Rue Magloire, bag bispegården over Grande Rue, hvorfra Rue des Orfèvres løb ud, over Place du Cloitre med domkirkens to

store tårne, over hele den del af Beaumont lå en klosteragtig fred, en afdæmpet ro, der gennem det blege dagslys langsomt sænkede sig ned over den øde gade.

Hubertine havde påtaget sig selv at give Angelique den nødvendige undervisning. Forresten var hun af den mening, at en kvinde ikke behøver at lære alt for meget, og at det er mere end nok, når man kan skrive fejlfrit og regne de fire species.

Men hun måtte kæmpe hårdt med barnets uvillighed. Angelique ville ikke samle sine tanker, hun så ud af vinduet, skønt der ikke var meget at se efter, da dette værelse vendte ud til haven. Den lille pige ville ikke gerne læse, og skønt Hubertine til diktatstile gjorde et skønsomt valg af klassikerne, lærte hun dog aldrig at skrive en side uden fejl; men hun skrev godt, en stor, fast håndskrift med uregelmæssige, karakteristiske bogstaver; man skulle tro, hun var en fornem dame, når man så denne skrift. Hvad den øvrige lærdom angik, var og blev hun fuldstændig uvidende, hun kunne hverken lære geografi, historie eller regning. Men hvortil behøvedes også det? Det var jo aldeles overflødigt. Senere hen, da hun skulle til Herrens bord for første gang, lærte hun sin katekismus ord til andet, var så optaget af den, så ivrig og så troende, at alle forbavsedes over hendes hukommelse og lærvillighed.

Det første år, hun var i huset hos Huberts, satte hun ofte deres store tålmodighed på prøve. Hun tegnede til at blive meget dygtig i faget, kunne brodere ganske nydeligt – men hun var så lunefuld og uberegnelig, kunne efter ugers flid og god opførsel blive doven og gribes af ubetvingelig trodsighed. Hun kunne overfaldes af ladhed, blev underlig lumsk, rapsede af sukkerskålen, gik omkring med ophidset, højrødt ansigt og

matte øjne, og når de gjorde hende bebrejdelser for dette sælsomme væsen, kom hun med næsvise, uartige svar. Det kunne undertiden hænde, når de ville kue hende denne trods, at barnet fik anfald af formeligt raseri, så at hun trampede med fødderne og fægtede med armene, som om hun ville både rive og bide dem, der kom hende nær. Og så gik hendes plejeforældre bort fra hende, hendes vildhed skræmte dem, og de betragtede hende som et lille uhyre, der var besat af en ond ånd. Hvem var hun dog? Hvor skrev hun sig fra? Disse hittebørn er så ofte lastens og forbrydelsens afkom. To gange havde de endogså besluttet at skaffe sig af med hende, at bringe hende tilbage til asylet, for de var modløse overfor den vanskelige opgave. Men hver gang endte de rædsomme scener, der bragte hele huset til at ryste, med en syndflod af tårer, en aldeles overdreven anger, så at barnet kastede sig på gulvet ved deres fødder, så ydmyg og så fortvivlet, at de *måtte* tilgive hende, enten de ville eller ej.

Lidt efter lidt fik Hubertine magt over hende. Hendes hjertensgodhed, grundhæderlighed, hendes sindsligevægt og blidhed gjorde hende ret skikket til at dæmpe barnets vildhed. Hun lærte hende, at lydighed og opofrelse kan tæmme lidenskabelighed og hovmod. Livet var idel lydighed. Man skulle adlyde Gud, sine forældre, sine foresatte, agtelse og ærbødighed måtte man yde, ellers ødelagde man sin egen og andres tilværelse. Derfor plejede Hubertine efter hvert af barnets anfald til straf at pålægge hende et eller andet groft arbejde, skure køkkengulvet eller vaske op, og hun passede på, indtil det var gjort, stod over hende, når hun lå på knæ på

fliserne; så hvorledes hendes hidsighed efterhånden dæmpedes.

Men hvad der mest ængstede hende hos Angelique, var dennes lidenskabelige kærlighedsytringer. Flere gange havde hun set barnet kysse sine egne hænder. Hun så hende falde i henrykkelse over små helgenbilleder, små Kristusfigurer, som hun samlede på, og en aften fandt hun hende bevidstløs, med tårevædet ansigt, hovedet hvilende på bordet og læberne fast trykket mod sådant et lille billede. Der blev et forfærdeligt optrin, da plejemoderen tog de små skilderier fra hende, hun skreg, hulkede, græd, som om man flåede hende. Og fra den dag passede Hubertine strengt på hende, vogtede over hendes vilde ømhedstrang, gav hende meget at bestille; indrettede det, så der var ro og stilhed om hende, så snart hun mærkede at barnet blev uroligt, og gik om med blussende kinder og vilde øjne.

Forresten havde Hubertine en virksom medhjælp i den lille, lyserøde asylbog. Hvert fjerdingår, når inspektøren skrev under og betalte pensionen, var Angelique mørk og indesluttet hele dagen, og hvis hun tilfældigvis mellem silke- og guldtrådene så et glimt af det røde bind, løb det hende koldt ned ad ryggen. En dag, da hun var uartig og arrigt vendte op og ned på skuffens indhold, fik hun pludselig øje på bogen, og hun stod da stille, som ramt af lynet.

Hun brød ud i høj gråd, kastede sig på knæ for plejeforældrene; stammede og hulkede, at de var alt for gode imod hende, de skulle blot have ladet hende ligge derude i sneen, hun var ikke værdig at spise det brød, de af

barmhjertighed gav hende. Siden den dag dæmpede tanken om bogen ofte hendes heftighed.

Og således blev Angelique tolv år – hun skulle nu til alters for første gang i sit liv. De rolige omgivelser, det lille hus, der lå og døsede i skyggen af domkirken, midt i røgelsesduften, dirrende af salmeklangen, alt dette havde medvirket til langsomt at forbedre dette vilde skud, der var revet op, ingen vidste hvor, og nu plantet om i den lille, mystiske have; naturligvis havde det regelmæssige liv, det daglige arbejde, og den fuldstændige uvidenhed om, hvad der foregik ude i verden, gjort sit; for end ikke en genlyd fra den søvnige gade trængte ind i Huberts hjem. Men størst virkning på den unge sjæl havde dog parrets uendelige kærlighed gjort; den var vokset og blevet endnu mægtigere i deres evige sorg og savn. Han tilbragte sit liv med at udslette mindet om det af hendes sjæl, og hun med at bringe ham til at glemme den forhånelse, han havde vist hende ved at ægte hende mod hendes moders vilje. Han havde jo godt mærket, at hun betragtede barnets død som en straf for det, hun havde forbrudt, og nu gjorde han alt for at få tilgivelse. Og den havde han fået for længst, for hun elskede ham af hele sin sjæl. Men han tvivlede undertiden, og denne tvivl var hans livs pinsel. De havde kun et ønske, de ville have et barn, for ellers var de ikke vis på, at den døde, stivsindede moder i sin grav havde tilgivet dem. Deres eneste ønske var dette forsoningens barn, og han levede ved sin hustrus fødder, levede i tilbedelse, det var en ægteskabelig kærlighed, brændende og kysk som en evig trolovelse. Når den unge pige var tilstede, berørte han ikke en gang sin hustrus hår med sine læber, men aldrig, efter tyve års ægteskab, trådte han ind i deres værelse, uden at hans sjæl

betoges af samme bevægelse og samme forvirring som den aften, han førte hende hjem som brud. Det var så stille så roligt, deres soveværelse, hvidt og gråt, med blåt, blomstret tapet, nøddetræs møbler, betrukket med blomstret sirts. Aldrig hørte man der støj eller højrøstet tale, der var idel fred og ømhed, og den kærlighed, som udstrømmede derfra, lunede hele huset. For Angelique var det, som badedes hun i stille, fredelig hengivenhed, og hun voksede op ren og skær og øm.

Hun kom til at læse en bog, der fuldendte hendes sjæls dannelse. Da hun en morgen gik og søgte noget på en af hylderne i systuen – en gammel støvet hylde – opdagede hun mellem en bunke gamle, kasserede syrekvisitter et meget gammelt eksemplar af Jacobus de Voragines "*Gyldne Legender*". En af Huberts forfædre havde sagtens købt denne oversættelse – fra 1549 – fordi den indeholdt meget smukke billeder ag nyttige oplysninger om mange helgeners liv og levnet.

I lang tid var det kun billederne, der morede hende, de gamle, naive træsnit henrev barnet. Så snart hun havde fritid, tog hun den gamle foliant i det gule pergamentbind og bladede den langsomt igennem: først læste hun på titelbladet boghandlerens adresse med røde og sorte bogstaver: "*Boendis i Paris i Vor Frues nye gade med Sanct Johannis den Døbere som skytspatron*", derpå bogens titel, udenom hvilken de fire evangelister stod afbildede i medaljoner, nedenfor så man de hellige tre konger, og ovenover Jesus Kristus i herlighed, trædende på dødningeben. Så kom det ene billede efter det andet, udsirede bogstaver, den uhyre store engel, hvis stråleglans skinnede på en lille, spinkel jomfru Maria, barnemordet i Bethlehem, den grumme Herodes midt i en hob

små lig, krybben med Jesusbarnet mellem sin moder og Josef, den hellige Mathias, der knuser afgudsbilledet, Sankt Nikolaus i bispedragt med de små gutter til højre i et kar, og så alle helgeninderne, Agnes med et glavind i struben, Christine med afrevet bryst, Genoveva med sine lam, Juliane hudstrøget, Anastasia brændt, ægypterinden Maria bodfærdig i ørkenen, Maria Magdalena med den kostelige salvekrukke. Og der var mange, mange flere.

Barnet bævede af rædsel og medfølelse ved hvert nyt billede, det var, som læste hun en af disse gruopvækkende og fængslende historier, som fik hende til at gyse og på samme tid fyldte hendes øjne med tårer.

Lidt efter lidt fik Angelique lyst til at få rigtig at vide, hvad billederne forestillede. Der var to spalter tæt tekst, typerne stod sort og tydelige på det gulnede papir, men de skræmte hende, de gotiske bogstaver var vanskelige at læse.

Imidlertid blev hun snart vant til dem, lærte at forstå forkortelser og sammentrækninger, gættede sig til meningen af de forældede ord og vendinger, og læste til sidst ganske flydende, med stedse voksende henrykkelse over den hemmelighed, hun vandt klarhed over, alt som hun sejrede over vanskelighederne.

Gennem besværlighedernes mørke steg en ny strålede verden frem for hende, og hun trådte ind i himmelsk herlighed. Det sparsomme, tørre og kolde udvalg af klassikerne, hun havde læst, var ikke mere til. Kun den gyldne legende henrykte hende, hun sad med bøjet hoved, panden støttet mod hånden over bogen, glemte både tid og sted, mens hun fra tågeskyerne så en drømmeverden stråle for sit øje.

Gud er god, og i begyndelsen er der mange helgener og helgeninder. De er hellige og skyldfri fra fødslen, stemmer fra oven bebuder deres komme, deres mødre har dejlige drømme. Alle er de skønne, stærke og sejrrige. De vandrer i en stråleglorie, deres åsyn lyser. Daminikus har en stjerne i panden. De læser i menneskenes sjæle, udtaler højt, hvad andre tænker. De kan se ind i fremtiden, og hvad de forudsiger, går i opfyldelse. Deres tal er uendeligt, der er både biskopper og munke, rene jomfruer og faldne kvinder, tiggere og fyrster, ja konger, nøgne eneboere, der ernærer sig af markens rødder, og ærværdige oldinge med tamme rådyr i huler. Deres historie er stedse den samme, de vokser op i Kristo, tror på ham, vil ikke tjene falske guder, bliver pinte og vinder i martyrdøden livsens krone.

Kejserne bliver kede af at forfølge dem, Andreas bliver korsfæstet, men fra korset prædiker han i to samfulde dage for 20.000 mennesker. Mange omvender sig, en gang vindes 40.000 sjæle. Når mængden ikke omvender sig ved synet af miraklerne, flygter den rædselsslagen bort.

De hellige beskyldes for trolddom, de løser gåder, de fremstilles for lærde mænd, og de lærde forstummer. Så snart de træder ind i templerne, styrter afgudsbillederne ned og slås sønder.

En jomfru binder sit livbånd om halsen på Venus, og straks smuldrer den hedenske gudinde hen i støv. Jorden ryster, Dianas tempel styrter sammen, truffet af lynet, folkene gør oprør, og borgerkrig bryder ud. Da hedder det ofte, at selve bødlerne beder om at få dåbens nådegave, kongerne knæler for de pjaltede helgener, hvis liv er viet til fattigdom og forsagelse.

Sabine flygter ud af sit fædrenehjem. Paula forlader sine fem børn og spæger sit kød. Faste og savn renser deres sjæle. De spiser hverken hvede eller olie, strør aske på deres føde. Den hellige Bernhard kan ikke mere smage forskel på maden, han kender kun smagen af rent vand. Agathus går i tre år med en sten i munden.

De foragter lykke og sundhed, glæden begynder først, når savn og forsagelse har dræbt legemet. Og så lever de i fryd og herlighed, de vandrer rundt i dejlige haver, hvor blomsterne og stjerner, og hvor træernes blade synger lovsange. De dræber drager, de betvinger storm og hav og svæver i henrykkelse en armslængde over jorden. Fromme enker giver dem, hvad de behøver til livets ophold, og i drømme får de bud om at begrave og skrinlægge dem, når de er vandrede heden. Mærkelige ting hænder dem, deres liv er som det vidunderligste eventyr. Og når man efter hundrede års forløb åbner deres grav, stiger en liflig duft op mod himlen.

Og mod de hellige mænd og kvinder står djævlene, utallige djævle: "De sværmer om som myg og fluer, fylder luften. Luften var så fuld af onde ånder, som en solstråle af atomer. Det var som støv og sandskorn."

Kampen, den evige, uafladelige kamp tager sin begyndelse. Bestandig sejrer de hellige, og bestandig tages kampen op igen. Jo flere djævle, der jages på flugt, jo flere kommer der frem. Sankt Fortuna uddrev 6666 af en kvindes legeme. De farer omkring, taler, skriger gennem den besattes mund, mens de ryster hans indvolde som det frygteligste stormvejr. De går ind gennem næse, øren og mund, og farer atter ud med rædsomme brøl, efter at de i dage og nætter har kæmpet.

Ved hver en vejgrøft ligger en besat og vælter sig i pine og elendighed, og bestandig kommer en helgen til og uddriver djævlene.

Den hellige Basilius frelser en ung mand ved at brydes med den onde ånd, en anden helgen ligger en hel nat mellem gravene og pines af de grueligste anfægtelser.

Ja, englene går ikke engang ram forbi, ved selve dødssengen må de prygle Djævlen, for at få den flygtende sjæl ind i Paradis. Undertiden prøver det gode og det onde kræfter på anden måde. Apostlen Peter og Simon Mageren overbyder hinanden i at gøre undergerninger. Satan lister om i de forskellige forklædninger – nu påtager han sig en kvindes lignelse, ja han skjuler sig endog under en helgens klædebon. Men aldrig så snart er han kastet til jorden, før han viser sig i al sin vederstyggelighed: "*En soert Katt, vel stoerre end en ung Hund, med stoere luisende Oyne, Tungen hengendis udaff Suelget liige ned til Naffwlen, blodig roed og stoer, en krøglet Schweyf staaer opeffter, al wederstyggelig Stank udgaaer derudaff!*" Han er genstanden for de helliges uslukkelige had, ham tænker de stadig på. De både frygter og håner ham, behandler ham med uskrømtet foragt, og trods hans horn og klør og gloende kedler er det dog ham, der holdes for nar: Ved list og ved magt tilintetgøres hver en pagt, han slutter for at få en sjæl i sin vold. Skrøbelige kvinder besejrer ham. Margrethe knuser hans hoved under sin hæl, Juliane river hans side sønder ved at slå ham med lænker. Og sjælen falder til ro i overbevisning om, at det gode dog altid er stærkere end det onde, at dyden sejrer over lasten. Man behøver jo kun at slå kors for sig, så er Djævlen magtstjålen, hyler og

forsvinder. Når en jomfru tegner sig med korset, styrter hele Helvede sammen.

I denne kamp mellem Satan og de hellige ser man rædsomme pinsler og forfølgelser. Bødlerne overstryger martyrerne med honning og udsætter dem for mygstik, de lader dem vandre over glasskår med nøgne fødder, sænker dem ned i ormegrave, hudstryger dem med piske, hvis snert er blykugler, nagler dem levende fast til ligkister, som kastes i havet, hænger dem op ved håret og stikker ild i dem, hælder ulæsket kalk, sydende beg og smeltet bly i deres sår, trykker gloende hjelme ned over deres isse, brænder deres underliv med fakler, bryder deres lårben over ambolte, river øjnene ud på dem, skærer tungen af, knækker en for en alle fingrene. Og de regner lidelserne for intet, de hellige er fulde af ringeagt, har kun et ønske, kun en attrå, at pines end mere. Desuden skræmmes de af et stedsevarende mirakel – bødlerne trættes ved den fryd, pinen forårsager dem. Johannes drikker gift, og det skader ham ikke. Sebastian står med smilende læber, mens pilene borer sig ind i hans kød. Undertiden bliver pilene hængende i luften, til venstre og højre for martyren, eller de vender om og træffer bueskytten i øjnene. De drikker smeltet bly, som var det koldt vand. Løver lægger sig ved deres fødder, slikker ydmygt deres hænder som var det fromme lam. Sankt Laurentius' rist tykkes ham kølig og sval, han råber: "*Elendige Menniske! du haffwer nu ristet en Deel, wend mig om oc æd, ti den er vel stegt nu om Tiiden.*"

Cæcilia sænkes i et kogende bad: "*Og war ded allt som en sual Platz, oc suedte hun en Kiende!*" Christine forbavser sine bødler: hendes fader lader hende piske af tolv mænd, der bukker under

af træthed, en anden bøddel tager fat, binder hende til et hjul, antænder et bål underneden, og flammen spreder sig vidt om, og fortærer 1500 mennesker, han kaster hende i havet med en sten om halsen, men englene bærer hende på deres arme, Jesus kommer selv og døber hende, derpå betror han hende til Sankt Michael, for at han kan bringe hende tilbage til jorden; en tredje bøddel lukker hende inde med giftige øgler, men dyrene slynger sig kælent om hendes hals, hun spærres i en gloende ovn, bliver der i fem samfulde dage, stadig lovsyngende Herren, og kommer uskadt ud igen. Den hellige Vincent udstod endnu værre pinsler, og led dog intet: han blev radbrækket, sønderflænget med jernkamme, så indvoldene trådte ud; han blev stukket med lange nåle, kastet på et bål, der slukkes af blodstrømmen fra hans sår; derpå føres han tilbage til fængslet med fødderne naglet til en bjælke, og flået, stegt, med brudte lemmer og oprevet underliv er han endnu i live; hans kval og pine er forvandlet til liflig fryd, en strålende glans fylder fangehullet. Englene synger for ham, mens han hviler på sit rosenleje.

"Den skjønne Lind oc den angeneme Blomsterduft svæfwede viden odenfor Fengelset (oc der Vocterne ded fornam) omwendte de sig til Herrens sande troe (oc da Dacius hørte dette, blefw hand som galen sigendis: 'Huad skulle vi vel gjøre hannem, wi ere ofwervundne!'"

Således lyder bødlernes ord; de må enten omvende sig eller dø ved synet af slige underværker. Deres venner slås med lamhed. De dør på voldsom måde, kvæles af fiskeben, rammes af lynet, vældes og knuses af vogne og heste. Og alle de hellige fængsler stråler, Maria og apostlene går ud og ind gennem de tykke mure og lukkede døre. Hjælp kommer der uafladelig fra

oven, syner ses i den åbne Himmel, Gud selv viser sig holdende den skinnende martyrkrone i hånden. Derfor er selve døden idel fryd og salighed, martyrerne frygter den ikke; forældre og slægt glæder sig, når en af deres kære vandrer heden. På Ararats bjerg udånder 10.000 martyrer på korset. Ved Køln bliver 11.000 jomfruer ihjelslagne af hunnerne. På arenaen sønderrives de fromme helgener, så deres ben knaser under de vilde dyrs tænder. Den hellige ånd kommer over Ovirikus, så at han i en alder af tre år taler som en mand og lider martyrdøden. Børn ved moders bryst håner bødlerne. Ringeagt, afsky for kødet, for det usle menneskelegeme forvandler smerterne til himmelsk lyksalighed. Jo mere legemet knuses og flænges og brændes, jo bedre – aldrig, aldrig pines og plages det nok; de attrår stål og sten, længes efter det blanke glavind, der bringer den velsignede død. På bålet indånder Eulalia den kvælende røg – hun hverken hører eller ser mængden, der håner hende, hun har kun et ønske: lide og dø! Gud bønhører hende også, en hvid due svæver ud af hendes mund og flyver til himmels.

Angelique faldt i henrykkelse og forundring ved at læse om dette. Alle disse rædsler midt i denne sejrsglæde løftede hendes sjæl, drog hende bort fra det virkelige liv. Men andre historier, med mindre rystende indhold morede hende også, hun lærte også om dyrene; hele Noahs ark bevægede sig i de fromme sagn. Hun fulgte med glæde ravnene og ørnene, der bragte føde til de fromme eneboere. Og så var der så mange yndige fortællinger om løver; der stod at læse om den tjenstagtige løve, der graver Maria, ægypterindens grav, om den flammende løve, der bevogtede døren til det berygtede hus, hvor prokonsulerne vil føre jomfruerne ind, om den hellige Hieronimus' løve, som

skal passe på æslet, og bringer det tilbage, da det en gang bliver stjålet. Der var også en ulv, som var blevet så god, at den kom tilbage med et svin, den havde stjålet. Bernhard sætter myg og fluer i band, og de falder døde til jorden. Remigius og Blasius fodrer himlens fugle, velsigner og helbreder dem. Franciskus "er blid som en due". Han prædiker for dem – siger, de skal elske Gud Herren. "*En liden Fugl, med Naffnet Græshoppe satt i et stoert Fiigentræ – och han udstrakte sin Haand, och kallte ad den Fugl – och den løed hannem straks, satte sig paa Handen. Och den hellige Mann bøed den og sagte: Siung, min Dotter, siung og pris Vor Herre og Skabere. Og den gjorde den liden fugl, fløy siden oppe i Luften, når Sanct Franciscus ded tilstedte!*"

Denne fortælling fængslede barnet i høj grad, hun fik selv lyst til at kalde på svalerne, var nysgerrig efter at se, om de ville komme. Der var også historier, som hun lo af, til hun næsten fik ondt. Den gode Kristoforus, som bar Jesus, fik hende til at le, så tårerne kom hende i øjnene. Hun kvaltes af beretningen om statholderen og Anastasias tre terner; – da den fornemme herre går ned i køkkenet og kysser kasseroller og gryder i den tro, at det er de smukke kammerpiger. "*Hand udkom af Stegerset soert og smutzig, och hans Kledning fuld af Soed. Och da hans tjenere, som ventede udenfor på hannem, saae hannem i saadan skiden Drakt, indbildte de sig, att ded var selffwe Diefflen, de banckede hannem vdaf alle Lifsens Kräfter, undflyede, skylffte sig, och loede hannem ligge som døed.*"

Mest lo hun, når Djævlen måtte undgælde; Juliane, som i fængslet var udsat for hans fristelser, gav ham især en ordentlig dragt prygl med sin lænke: "*Og saaledis befoel Profossen, att Julianne skulle fremføeris, och hun gick vd aff sit Fengelse med Diefwlen*

slæbendis efter sig i en Lencke, och han råbte høyt: Ach, min naadige frue Julianne, ach, gør mig intet men! Men hun slæbede hannem offwer det gantzke Torfw, och slyngede hannem endeligen vd i en skiden Grafw!"

Hun fortalte ofte legender til sine plejeforældre, når de alle tre sad ved broderiet; hun kunne dem næsten udenad, så ofte havde hun læst dem. Der var f. eks. den om syvsoverne, der flygtede for forfølgelserne, blev muret inde i en hule, sov der 377 år, og hvis opvågnen satte kejser Theodosius i den største forundring; der var legenden om Sankt Clement, de mærkeligste eventyr, så overraskende og så rørende, hele familien, fader, moder, tre sønner blev skilte ad ved store ulykker og genforenedes til sidst ved de skønneste underværker. Hendes tårer randt, hun drømte om det hele natten, levede kun i denne tragiske, sejrende vidunderverden, i et eventyrland, hvor dyden belønnes med den højeste salighed.

Da Angelique for første gang nærmede sig til Herrens bord, var det hende, som svævede hun over jorden, aldeles som de hellige, hun havde læst om. Hun var som en ung troende jomfru fra den første kristne tid, hun gav sig hen i Guds hånd, for i bogen havde hun læst, at kun Hans nåde kunne frelse hendes sjæl.

Hendes plejeforældre var troende i al ydmyghed; de hørte messen hver søndag, gik til alters ved de fire store fester; roligt og enfoldigt udførte de deres trospligter; – det var desuden fra Arilds tid skik og brug i slægten, at man var troende, og ved påsketid fik syndsforladelse. Hubert kunne undertiden afbryde sit arbejde, sætte brodérrammen til side blot for at lytte til barnets fortælling, der greb ham og henrev ham, så at han

syntes, han følte det usynlige vingeslag om sin pande. Han forstod barnets lidenskab, græd, da hun viste sig i den snehvide dragt. Denne dag gik som en drøm, og de to kom hjem fra kirken trætte og forundrede.

Hubertine måtte skænde på dem, for hun var fornuftig, tålte ingen overdrivelse, mente at for meget fordærver alt, selv det, der er godt i sig selv. Fra den tid af måtte hun have et øje med Angelique, måtte især passe på, at hun ikke alt for meget hengav sig til sine anfald af godgørenhed. Franciskus havde viet sit liv til armod; Julian kaldte de fattige sine herrer; andre helgener vaskede deres fødder, Martinus delte sin kappe med dem. Barnet ville følge deres eksempel, ville sælge alt, for at kunne give alting bort.

Først skilte hun sig af med sine småting, så begyndte hun at plyndre huset. Men det blev først rigtig galt, da hun fandt på at dele ud i flæng, til værdige og uværdige, uden at se sig lidt for. To dage efter altergangen fik hun skænd, fordi hun havde kastet linned ud af vinduet til en fæl drukken kælling, og så faldt hun tilbage til sin fordums hidsighed. – skreg og stampede – og måtte holde sengen i tre dage efter, knust og syg af skam og undseelse.

Imidlertid gik uger og måneder. To år var forløbet. Angelique var nu fjorten år – en voksen pige. Når hun læste i sin legendebog, susede blodet hende for ørene, og hun begyndte at føle en søsterkærlighed til de hellige jomfruer. For jomfruelighed er søster til englene, besiddelsen af alt godt, Djævlens nederlag, troens herredømme. Den giver nåde, er den uovervindelige fuldkommenhed. Den Helligånd gjorde Sankta Lucia så tung, at tusinde mænd og fem okser ikke kunne rokke

hende af stedet. En statholder, der vil røve et kys fra Anastasia, bliver slagen med blindhed.

Under pinslerne stråler jomfruernes renhed, og fra deres snehvide legemer flyder strømme af mælk i stedet for blod.

Ti gange kommer den samme fortælling igen: en ung pige flygter fra sin familie og skjuler sig i munkedragt, hun beskyldes for at have forført en anden ung pige, men bærer bagtalelsen uden at retfærdiggøre sig, og til sidst sejrer hendes uskyld, da folket får at vide, hvem hun er. Eugenia føres frem for dommeren, genkender sin fader, river sin kappe itu og giver sig til kende. Evig og uafladelig kæmper kyskheden med anfægtelserne. Derfor er de hellige mænd også med rette bange for kvindens magt. Verden er fuld af snarer, derfor flyr eneboerne ud i ørkenen, hvor der ingen kvinder er. De kæmper en svær strid, de pisker sig, kaster sig nøgne på torne og på sneen. En eneboer, der hjælper sin moder over et vadested, indhyller sin hånd med kappen. En martyr står bunden til en pæl og fristes af en pige. Han bider sin tunge af og spytter den i ansigtet på hende. Franciskus siger, at hans eget legeme er hans værste fjende. Bernhard råber "stop tyven, stop tyven," da han fristes af sin værtinde.

Pave Leo giver alterens sakramente til en kvinde, som kysser hans hånd, og han hugger den besmittede hånd af, så jomfru Maria må sætte den på og læge den. Alle præker de afholdenhed.

Alexius, en rig, hellig mand, forklarer sin hustru, hvad kyskhed og renhed er, og så forlader han hende. Man ægter hinanden kun for at dø.

Justine anfægtes ved at se Cyprianus, hun modstår fristelsen, omvender ham, og de lider martyrdøden sammen.

Cæcilia elskes af en engel, bryllupsaftenen åbenbarer hun hemmeligheden for sin mand, Vabrianus, der selv forlanger at døbes, for at få englen at se. "*Hand antraf sin Hustru talendis mod den Guds Engel, og Englen haffde udi sin Haand twende Rosenskrantze, och flydde hand en til hver sigendis: Gjemmer Krantzen ved Hjærtet och holder Eder udi et rent och ubesmittet Leffwnet.*" Døden besejrer kærligheden, livet ringeagtes. Hilarius beder Gud kalde hans datter Apia til sig, for at hun ikke skal gifte sig; hun dør, og moderen beder faderen udvirke, at også hun kommer bort, hvilket sker. Ja, den hellige gudsmoder berøver de unge piger deres trolovede.

En adelsmand – en slægtning af Ungarns konge – giver afkald på sin unge og vidunderlig dejlige brud. Så såre den hellige jomfru blander sig i striden: "*Pludselig kom Vor Frue tilsiune, sigendes til hannem: Hvis jeg er så skøn og underbar, som du haffver sagt ded – hvorfore annamer du ey mig och ingen annen!*" Og så trolovede han sig med hende.

Mellem disse helgeninder gjorde Angelique forskel – der var nogle, hun foretrak, nogle, hvis lærdomme gik hende til hjertet, rørte hende, så hun forbedrede sig. Der var f. eks. den hellige Katarina, en jomfru af høj byrd, hvis lærdom var så stor og så alsidig, at hun kunne byde 50 retorikere og lærde spidsen. Hun slår dem af marken, bringer dem til tavshed. "*De bleffwe alle som en offarwettes troublerede, och wiszte ey, hvad de skulle suare. Och Keyseren spottede dennem, att de loede sig confundere så skiændeligen udaff en ung Møe.*" De 50 erklærede da, at de ville omvende sig og lade sig døbe. "*Oc da skete ded, der Tyrannen ded høerte, att hand falt*

i svare hiszighed oc wrede, oc befoel, att de skulle brendis på Byens stoere Platz!"

For Angeliques øjne stod Katarina som den uovervindelige lærdom, stolt og fornem i al sin dyd og skønhed, hende ville hun ligne, for at omvende alle folk og lade en hvid due bringe sig føde i fængslet, før hun blev halshugget. Men mest af alt glædede det hende at læse om Elisabeth, kongen af Ungarns datter. Hver gang hun mærkede, at hidsighed og hovmod skulle til at tage magten fra hende, tænkte hun på denne prinsesses mønsterværdige blidhed og nøjsomhed, hun mindedes da, hvorledes hun, kun fem år gammel, havde ladet være at lege, og ligget stille på den blotte jord for at tækkes sin frelser. Senere hen, da hun blev landgreven af Thüringens pligttro, underdanige viv, viste hun sin ægteherre et smilende ansigt, skønt hun hver nat flød hen i tårer; endelig, da hun levede, som det sig en enke hør og bør, blev hun jaget bort fra sit slot og var lyksalig og from i den dybeste armod. *"Hendis Kledebon war idel Pialter og Klued – en graa Kjortel af tuende stycker Klæde, oc ware ærmerne isønder oc krøglede!"* Hendes fader kongen sender en greve ud for at hente hende hjem. *"Oc der Grefwen fick øje på henne udi saadan uselig Kledning, spinnendis på en rock, robte hand udi stoerste Sorrig, Drøfvelse oc Ærbødighed: Haffwer nogen moders Sjel sed en Kongedatter spinne ul eller ifoert sådan armselig Kjortel!"* Hun er den sande kristelige ydmyghed, hun spiser grovt brød med betlere, læger deres sår uden væmmelse, bærer de samme hårde, tunge klæder som de, sover på den bare jord, følger barfodet efter processionerne. *"Hun toede ocså under tiden Begre og Krucker udi Stegerset, oc skylfte sig, at Quinderne henne ded ey formene skulle, sigendis: haffde jeg wist noget foracteligere Lifw, da haffde jeg*

ded lefwed!" Så at Angelique, der fordum blev ganske stiv af raseri, når hun skulle vaske op i køkkenet, nu af sig selv gjorde det grovere arbejde, hver gang hovmodsdjævlen kom op i hende. Dog mere end Katarina, mere end Elisabeth, mere end alle de andre holdt hun af den hellige Agnes, barnemartyren. Hendes hjerte bævede af glæde, da hun i "Den gyldne Legende" fandt historien om den unge pige med det lange hår, hende, som havde skærmet hende den nat under snestormen, da hun sad på domkirkens dørtærskel. Hvilken ren kærlighed! Hvor bestemt hun bortviser statholderens søn, der taler til hende ved skoledøren! *"Ach, wek fra mig, du Vantroens affkom, oc Skænselens Begynnelse!"* Hvor hun kan tale om sin himmelske brudgom: *"Jeg elsker hannem, huis Moder er den hellige Jomfrue oc huis Fader ey haffver kendt nogen annen Qvinde; jeg elsker den Herre, huis Skønhed henrycker Soel og Maane, hannem, huis Oyesiun opvecker Døde vdaff Graffwen!"* Og da Aspasian befaler: *"Att ett Glavind skal stinges gennem hendes Hals,"* stiger hun op til Paradis for at forenes med sin brudgom, *"så huid og rød!"*

I den sidste tid, når blodet undertiden susede hende for ørene, påkaldte Angelique hende, bad og bønfaldt hende, og straks forekom det hende, som fandt hun lindring og husvalelse i bønnen. Hun så stedse den hellige Agnes svæve om sig, og hun var ofte bedrøvet, når hun syntes, hun havde tænkt eller gjort noget, som kunne mishage helgeninden.

En aften, da hun kyssede sine egne hænder, som det endnu undertiden hændte hende, blev hun med et ganske rød i ansigtet, vendte hovedet bort, skønt der ingen andre var til stede – hun havde forstået, at den hellige Agnes vogtede og skærmede hende.

Da Angelique var blevet femten år, var hun en yndig pige. Og dog havde hverken det stille, arbejdsomme liv eller domkirkens lune skygge eller legenderne om de skønne helgeninder gjort hende til en engel eller et mønster. Hun havde endnu en gang imellem sine anfald af hidsighed, pludselig og aldeles uventet kunne hendes vilde natur vise sig. Det var som havde hun skjulte kroge i sjælen, hvor fejl og lidenskab lå på lur og kun ventede på en lejlighed til at bryde frem. Men når dette skete, var hun så knust, så angerfuld, hun ville så inderlig gerne være helt god! Og i grunden var hun også så menneskelig, så livlig, så uvidende og uskyldig!

På en af de lange spadsereture, Huberts to gange om året, anden pinsedag og Mariæ Bebudelsesdag, foretog sig, havde hun rykket et lidet vildt rosentræ op med rod, og det havde hun nu plantet i den lille have. Hun beskar det, vandede det, og det voksede op rankt og smukt, gav større blomster end før og udbredte en liflig duft; hun gik og vogtede på det med sin sædvanlige ivrighed, hun håbede, det en skøn dag ville bære virkelige dobbelte roser, skønt hun på ingen måde ville pode det. Hun dansede ofte om det og nynnede: "Det er mig, det er mig!" Og når de drillede hende med hendes landevejsrose, lo hun nok med, men der kom tårer i hendes øjne, og hun blev en smule bleg. Hendes violblå øjne var blevet dybere og blidere, munden åbnede sig lidt, så at man kunne se de hvide tænder i det aflange ansigt, hvorover det blonde hår gød et gyldent skær. Hun var vokset uden at blive opløben, hals og skuldre bevarede deres stolte yndefuldhed, barmen rundede sig, og midjen var smal og smidig; desuden var hun munter, så frisk og sund ud,

en sjælden skønhed var hun, og hendes rene, kyske sjæl strålede ud af det yndige ansigt.

Med hver dag, der gik, kom Huberts til at elske hende højere. De tænkte nu ofte på at adoptere hende. Men de talte ikke om det sammen, de ville ikke rive op i det gamle sår, mindes deres evige savn. Og den morgen, manden endelig berørte dette emne faldt hans hustru ned på en stol og brød ud i gråd.

Når de tog dette barn som deres eget, var det da ikke helt at opgive tanken om nogensinde selv at få et? Men det var sagtens også bedst, nu var de jo snart gamle begge to – og hun gav sit samtykke, overvundet af sin kærlighed til Angelique, der fløj dem om halsen, da de talte til hende om deres beslutning, og næsten kvalt af glædestårer.

Altså blev det bestemt, at hun skulle blive hos dem i dette hus, som hun fyldte med ungdom, og hvor hendes glade latter genlød.

Men Huberts mødte straks en alvorlig hindring. Forligskommissæren monsieur Grandsire, der blev rådspurgt, måtte forklare dem, at der ikke kunne være tale om at adoptere barnet, før hun var myndig, men da han så, hvor sorgfulde de blev, foreslog han dem at ordne sagen på den måde, at Hubert blev Angeliques formynder, for "enhver, der er over halvtreds år har ret til at tage en mindreårig under femten år til sig, når vedkommende for retten erklærer sig som den mindreåriges formynder." Begge parter havde den lovbefalede alder, så forslaget blev med glæde antaget, og det blev bestemt, at de i deres testamente ville betragte hende som deres adoptivbarn, for dette sidste stred ikke mod loven.

Grandsire lovede at sætte Huberts ansøgning op, og derpå henvendte han sig til direktøren for fattigvæsenet, der var formynder for alle hittebørn, og hvis samtykke var uundværlig til sagens ordning. Der blev anstillet undersøgelser, papirerne sendtes til Paris til vedkommende forligskommissær, og der manglede nu kun udfærdigelsen af et dokument, ved hvilket Hubert erholdt bemyndigelse til at optræde som Angeliques formynder, da han med et fik skrupler.

Mon det ikke var deres pligt at søge efter Angeliques familie, før de således antog sig hende som deres barn? hvis moderen endnu levede, havde de jo ingen ret til at tage hendes datter – de måtte først være vis på, at hun fuldstændig gav afkald på hende. Og så var der desuden dette ubekendte, den fordærvede slægt, hvorfra barnet stammede og som ofte tilforn havde ængstet dem – den kom de nu atter til at tænke på. Og det gjorde dem så urolige, at de næsten ikke kunne sove.

Pludselig tog Hubert til Paris. Det var en begivenhed i det stille liv, ægteparret førte. Han sagde ikke Angelique sandheden, talte om, at han selv måtte være til stede for at tale om formynderskabet og skrive papirer under. Han mente, at han på fire og tyve timer kunne få alting klaret.

Men i Paris gik den ene da efter den anden, der steg stedse nye hindringer frem, en hel uge forløb, han fo'r fra Herodes til Pilatus, gade op og gade ned, grædefærdig over at sendes fra et sted til et andet uden at opnå noget.

På fattigvæsenets kontor fik han en meget kold modtagelse, for det er en regel, at hittebørnene intet får at vide angående deres fødsel, før de er myndige.

Tre gange i træk måtte han gå sin vej med uforrettet sag. Men han kom stadig igen uden at tabe modet, forklarede sit ærinde i fire forskellige kontorer, fremstillede sig som formynder og snakkede sig hæs, indtil en høj, tør fuldmægtig endelig var så nådig at meddele ham, at der aldeles ingen papirer fandtes angående barnets oprindelse.

På kontoret vidste man kun, at Angelique Marie var indbragt i hittebørnsasylet af en jordemoder, som ikke havde nævnet moderens navn.

Han ville netop til at rejse hjem, da han endelig for fjerde gang kom tilbage og bad om fødselsattesten, der måtte indeholde navnet på jordemoderen. Så var der atter vanskeligheder, men til sidst fik han da at vide, at jordemoderen hed madam Foucart og at hun boede i Rue des Deux-Ecus i 1850.

Nu begyndte han at lede efter hende. Den ende af gaden, hvor hun havde boet, var revet ned, og ingen kunne huske madam Foucart. Han så efter i en vejviser: navnet stod der heller ikke mere; han gik da rundt i kvarteret og så efter på skilte og på denne måde lykkedes det ham at opspore en gammel dame, der straks udbrød: "Å, ja, vist kender jeg madam Foucart, en rigtig brav kone, hun har såmænd haft modgang og sorg nok, den stakkel!" Hun boede nu i Rue de Censier, i den anden ende af Paris. Der løb han så hen, og nu var han blevet klog af skade, så at han bestemte, at han ville gå frem på den mest diplomatiske måde. Men madam Foucart en umådelig tyk kone med alt for korte ben, gav ham aldeles ikke tid til at komme frem med den række snedige spørgsmål, han havde i beredskab. Så snart han nævnte barnets navn og den dato, det

var indbragt på hittebørnshospitalet, kørte hun straks på og fortalte fuld af harme hele historien. Nå, så den lille levede! Ja, det vidste da Gud i Himlen, at hun kunne rose sig af at have et asen til moder! Ja, den madam Sidonie, som hun hed, da hun var blevet enke, var da, efter hvad man sagde, en dame af god familie, havde en minister til broder, men derfor var hun ligegodt ikke meget værd, når det kom til stykket, og havde mange stygge ting for!

Og så forklarede hun, hvorledes hun havde gjort bekendtskab med madam Sidonie, da denne boede i Rue Saint-Honore, lige efter at hun og manden var kommet fra Plassans, og der handlede med olivenolie. Manden døde og blev begravet, og femten måneder efter fik hun dette barn, hun vidste sagtens ikke rigtig selv, hvor det kom fra, for hun var så stiv og kold og ligegyldig og uforskammet som nogen, den madam! Et fejltrin kan man tilgive, men utaknemmelighed, det er en ganske anden sag! Hun, madam Foucart, havde såmænd haft Sidonie i huset, da hun lå – og hun havde ikke spundet silke ved den pensionær, for med handelen gik det kun dårligt, og butikken måtte snart lukkes! Desuden havde hun passet og plejet hende som en søster, skaffet hende af med den lille og båret hende til hittebørnsasylet! Og hvad havde hun haft for al sin omhu og tjenstagtighed? Ingen verdens ting! Da hun selv var kommet tilagters, havde hun ikke en gang kunnet få fingre i de femten francs, hun havde lånt madam Sidonie. Nu boede madammen i Rue de Faubourg-Poissonnière, hun havde en liden butik og tre værelser; det hed sig, hun handlede med kniplinger, men der blev vist både købt og solgt al slags! Ja, akkurat, nej, med sådan

en kælling var det minsandten bedst intet at have at skaffe, hende skulle man hellere holde sig fra!

En time senere vandrede Hubert om i nærheden af madam Sidonies butik. Han så et glimt af en bleg, mager kvinde, som så ud til ikke at være hverken gammel eller ung, klædt i en sort, luvslidt kjole, der var alt andet end proper. Aldrig havde denne kvindes hjerte banket ved mindet om det forladte barn, hun havde kastet ud i verden – det kunne Hubert se på det kolde, snu ansigt.

Ganske forsigtigt forhørte han sig i nabolaget og fik ting at vide, som han aldrig fortalte til nogen, ikke en gang til sin kone. Og dog tøvede han, dog gik han endnu en gang forbi den underlige butik. Mon det ikke var bedst, han gav sig til kende, fik hendes samtykke? Han, den hæderlige mand, burde måske med egne øjne overbevise sig om, at moderen var en uværdig person, og at det var bedst, ethvert bånd mellem hende og barnet reves over. Pludselig gik han bort, og tog samme aften hjem til Beaumont.

Hubertine havde fået bud fra Grandsire, at alle papirerne angående formynderskabet var i orden og underskrevet. Og da Angelique fløj om halsen på Hubert, så han godt i hendes spørgende, bønfaldende blik at hun havde gættet, hvorfor han var rejst til Paris. Så sagde han ganske stille til hende:

"Din moder er død, mit barn!"

Angelique kyssede grædende sine plejeforældre. Og de talte aldrig mere om dette. Hun var deres datter.

3

Anden pinsedag dette år tog Huberts med Angelique ud til ruinerne af familien Hautecœurs herresæde, der ligger på højderne med udsigt over Ligneul-floden, en mil fra Beaumont; og da det gamle sejerværk i stuen slog syv næste morgen, lå hun endnu og sov, træt efter denne dag, som hun havde tilbragt i den friske luft med at løbe omkring og lege.

Hubertine måtte gå op og banke på hendes kammerdør.

"Nå – hvad er dette, syvsover! ... Vi andre er allerede færdige med at spise frokost!"

Hastigt kom Angelique i klæderne, gik ned i køkkenet og spiste frokost alene. Og da hun derefter kom ind i systuen, hvor plejeforældrene netop havde taget fat på arbejdet, sagde hun:

"Ja, jeg sover rigtignok på mit grønne øre! Og vi, som har lovet at få messehagelen færdig til søndag ...!"

Systuen vendte ud til haven og var et meget stort og rummeligt værelse, der aldeles var i samme stand, som da huset blev opført. Loftsbjælkerne var ikke engang hvidtede, de var tilrøgede, ormædte, og mellem dem skallede gipsen af på flere steder, så at underlaget kom frem. Kaminen var af sten, sprukken, gammel, men meget fin og slank i formen, med konsol og gesims, ja, man kunne endnu på frisen skelne et billede af Sankt Clarius, husets skytspatron, der var udhugget i sandstenen, men meget medtaget og afslidt af tidens tand. Forresten brugtes kaminen ikke, den var omdannet til et åbent skab med hylder, hvor tegninger og broderimønstre gemtes, og det var en ovn, som opvarmede stuen, en stor grydekakkelovn,

hvis lange rør gik hen under loftet og ind i kaminen ovenover frisen. Døren, hvis hængsler var en del medtagne, skrev sig fra reparationen under Louis den Fjortende. Gulvet var lappet på mange steder, efterhånden som brædderne var rådnede. I over hundrede år havde den gule maling på væggene holdt sig, men den var falmet oppe ved loftet, afslidt ved gulvet og fuld af salpeterpletter over det hele. Hvert år var der tale om, at systuen skulle males om, men de var så bange for enhver forandring, at de aldrig kunne tage en bestemmelse.

Hubertine sad ved sin brodérramme, hvor en messehagel var udspændt, hun så op og sagde:

"Hør, nu skal jeg sige dig noget – hvis du får det arbejde færdig til søndag, skal jeg forære dig en kurv fuld af stedmoderblomster, som du kan plante i din have."

Angelique blev meget glad.

"Å, tusind tak – vil du virkelig gøre det! Så skal jeg rigtig tage fat for alvor, kan du tro. Men hvor har jeg dog lagt min syring. Alle ens ting bliver borte, når man en dag er doven!"

Hun stak den gamle elfenbens syring på sin lille fingers andet led, og satte sig på den anden side af syrammen lige for vinduet.

Siden midten af forrige århundrede stod al ting på samme plads i dette værelse. Moderne skiftede, man baldyrede og syede efter andre mønstre og på anden måde, men bestandig stod syrammen på samme plads, støttet op mod det samme stykke træ, muret ind i væggen, mens den anden ende hvilede på en buk, som kunne flyttes. I krogene lå alle slags syrekvisitter: en haspe med hjul, der greb ind i hinanden, hvorpå man kunne vinde guldtråden uden at røre ved den med

hænderne; en håndrok, der tvandt trådene, som sattes fast på muren, tamburérrammer i alle mulige størrelser, som brugtes til kædestingssyning. På en hylde var en hel samling gamle jern til at udhugge pailletter, og der lå også en ældgammel lyseplade af kobber, som Huberts forfædre havde brugt til at sætte talglyset og lysesaksen på. På krogene langs en rem, som var sømmet fast til væggen, hang jern til udhugning af pergamentet, prene, hammere, små trækøller og modellerpinde af buksbom til at glatte ud på broderierne imedens man syede. Under lindetræsbordet, på hvilket der tilklippedes, stod en stor garnvinde med en dukke rødt uldgarn, hvoraf en del var vundet på træspoler. Henne ved skabet, trukket på sejlgarn, hang en mængde ruller med stærkt farvet brodérsilke. På gulvet stod en kurv med tomme ruller. Et nøgle sejlgarn var faldet ned fra en stol.

"Å, hvor vejret er dejligt, hvor vejret dog er dejligt!" gentog Angelique. "Og her er godt at være!"

Og før hun satte sig til sit arbejde, faldt hun et øjeblik i staver foran det åbne vindue, gennem hvilket den lyse majsol sendte sine varme stråler. Domkirkens gamle tag skinnede i morgenlyset, en frisk syrenduft strømmede ind fra bispehaven. Hun stod, som blændedes hun af forårspragten, som badede hun sig i lys og duft. Så fo'r hun op, som vækkedes hun af en skøn drøm.

"Fader – må jeg få lidt guldtråd til at lægge over med?"

Hubert var ved at hæfte et tegnet mønster over en messehagel, han gik straks hen til skabet, tog en dukke frem, skar den over, trævlede begge ender op ved at kradse på guldet,

som var spundet over silken; og derpå bragte han hende dukken, pakket ind i et stykke pergamentpapir.

"Har du så, hvad du skal bruge?"

"Ja, tak, det var det hele."

Hun så sig om, jo, al ting var samlet sammen, intet manglede, der var også spoler med de tre farver guld: rødt, grønt og blåt, ruller med silke i alle afskygninger; pailletter, kantiljer, filigran, alt lå i en gammel hattepuld, der gjorde tjeneste som syæske, lange, fine synåle, små knibtænger af stål, fingerbøl, saks, voks. Alle tingene hoppede om på selve syrammen, på det udspændte silketøj, der beskyttedes af tykt, gråt papir.

Hun trådte en synål, men ved første sting knækkede den, så hun måtte tage en anden, så kradsede hun lidt af guldet bort, kastede det i affaldsæsken, drejede tråden spids og tog igen fat.

"Så, endelig kom jeg da i gang," sagde hun, da synålen var stukket i tøjet.

Det var stille i værelset. Hubert spændte et nyt arbejde på ramme. Han støttede de to væverbomme mod bukken og mod væggen lige for hinanden, så at det røde silketøj kom til at sidde efter en tråd. Så stak han listerne ind i bommens taphuller, hvor han slog dem fast med fire søm, derpå spændte han tøjet til højre og venstre, idet han lidt efter lidt rykkede sømmene tilbage. Man hørte ham nu og da banke let på silken, og det lød, som han slog på en tromme.

Angelique var en sjældent dygtig arbejderske; hun baldyrede med så megen smag, at hendes plejeforældre med beundring så op til hende. De havde naturligvis lært hende en hel del, men hun arbejdede med en ganske ejendommelig lidenskab, viste en

lyst og en glæde ved sit arbejde, så at det var, som blev blomsterne levende, og som fik de hellige symboler en ny og dybere betydning under hendes fingre. Hun forstod at fremmane en sælsom mystisk opadstræbende billedrigdom i de mindste ornamenter, hun gav sig hen med hele sin sjæl, lod sin rige indbildningskraft få frit spillerum, og drømte om den usynlige verden, hun så urokkeligt troede på. Nogle af hendes broderier havde gjort sådan opsigt i Beaumont, at en præst, der var oldgransker, og en anden, som havde beskæftiget sig med kunst, havde opsøgt hende og var aldeles begejstrede over hendes madonnaer, der efter deres mening kunne stilles ved siden af de naive figurer, den gamle italienske skole har frembragt. De besad samme troskyldighed, samme overjordiske renhed, de var som indrammede i fuldkommenhed indtil de mindste ubetydeligheder i udførelsen. Hun havde udpræget talent for tegning; uden nogen som helst vejledning kunne hun om aftenen ved lampen sidde og rette og forandre på mønstre; følge sine egne indskydelser, skabe og male med sin synål. Og skønt Huberts ellers mente, at en dygtig syerske måtte lære at tegne, bøjede de sig dog for hendes medfødte gaver, trods deres overlegenhed i alder og erfaring i faget. De lod sig lidt efter lidt lede af hende, påtog sig det lettere arbejde og overlod hende alt, hvad der skulle være rigtig pragtfuldt, de lavede kun til og lagde under på hendes anvisning. Og hvilke vidundere udførte hun ikke året igennem! Hvilke strålende dejlige helgeninder voksede ikke frem under hendes fehænder! Hun baldyrede kun silke, atlask, guld- og sølvvirkede stoffer. Det var hende, der lavede messehagler, bispehuer, bannere og messebånd, hun udsyede

dugene til at lægge over kalken. Mest dog messehagler med de tre farver, der bestandig kom igen, hvide til skrifte og til konfirmationen, røde til messe for apostle og martyrer, sorte til begravelser eller fastedage, violette til dåb, grønne til andre fester, og så var der også guldbroderierne, der hyppigt anvendtes, da de kunne træde i stedet for både hvidt, rødt og grønt. I midten stod korset, derefter kom de samme symboler overalt: Jesus og Marias navnetræk, trianglen med stråleglorie, lammet, pelikanen, duen, kalken og monstransen, det blødende hjerte under tornekronen, på ærmerne og langs halsåbningen slyngede sig ornamenter eller blomster, alt i gammeldags stil, hele den maleriske flora af store blomster: anemoner, tulipaner, pæoner, granatblomster, hortensiaer.

Der hengik aldrig et år, uden at hun jo flere gange syede både de symbolske aks og druer i sølv på sort og i guld på rød bund. Når det skulle være en særlig smuk korkåbe, syede eller rettere malede hun hele malerier, helgenhoveder, en ramme i midten og inden i den bebudelsen, krybben, Golgatha. Undertiden satte hun guldbræmmerne på selve tøjet, eller hun syede stykkerne i silke eller atlask på en bund af brokade eller fløjl. Og dette herlige blomsterflor, disse herlige symboler fødtes under hendes fine, spinkle fingre.

Den messeskjorte, Angelique den dag havde i arbejde, var af hvidt atlask, korset dannedes af en buket gyldne liljer, hvorom der slyngede sig roser i stærkt farvede afskygninger. I midten en fin, matgylden rosenkrans rundt om den hellige jomfrus navnetræk, der strålede i grønligt og rødligt guld og gjorde en pragtfuld virkning.

I en hel time sad hun bøjet over de små rosenblade, som skulle gøres færdige, ikke et ord taltes der i stuen. Men atter knækkede synålen for hende, og denne gang trådte den flinke syerske den i blinde under rammen. Og da hun i det samme løftede hovedet, så det ud som om hun gennem de halvtåbne læber indåndede vårens friske luftninger.

"Å," mumlede hun, "hvor det var yndigt at være ude i går! Hvor solen er dejlig!"

Hubertine var i færd med at vokse sin tråd, hun rystede på hovedet:

"Jeg er nu overtræt, jeg kan næppe røre armene! Men jeg er jo lidt mere end seksten år, og så er man ikke vant til at komme ud hver dag!"

Hun tog straks igen fat på arbejdet, lavede liljerne til, syede udklippede pergamentstykker på, hvor tegningen angav det, for at gøre bladene fyldigere og ophøjede.

"Desuden bliver man meget træt af den forårsluft," tilføjede Hubert, der nu havde spændt tøjet fast og gav sig til at prikke en streg, hvor striben skulle gå ned af messeskjorten.

Angelique stirrede tankefuldt hen for sig, hendes øjne fulgte en solstråle, der gled ned ad en af kirkens støttepiller. Og hun sagde blidt:

"Nej, hvor kan du sige det? Forårsluften er jo netop så forfriskende, jeg føler mig så styrket af den yndige dag i det grønne!"

Hun var færdig med de fine, gyldne blade og tog fat på en af de store roser, hun havde lige så mange trådte synåle i beredskab, som hun brugte farver, og så broderede hun, idet hun passede, at stingene fulgte hvert blads bøjning. Og skønt

dette arbejde var vanskeligt og krævede stor nøjagtighed, fløj hendes tanker dog tilbage til gårsdagen, hun mindedes alt, hvad der var hændet, og ordene strømmede bestandig over hendes læber. Hun fortalte om, hvorledes de gik hjemme fra, om de vide marker derude på landet, om frokosten i det grønne mellem det gamle herresædes ruiner, om stengulvet i en af borgens riddersale, fra hvis halvvejs sammensunkne mure der var en herlig udsigt over Ligneul-floden, som løb afsted mellem piletræer, halvtreds alen nedenunder slottet. Hun kunne ikke blive træt af at tale om disse ruiner, om det gamle murværk mellem brombærranker og slåentjørn, om hvor mægtig den borg må have været, da den stod hel og ny og knejsede over de to dale. Tårnet var endnu tilbage, det var næsten hundrede alen højt. Murtinden var borte, og gabende sprækker havde det, men dog stod det fast på sin femten fod tykke grundmur.

Desuden var der endnu to mindre tårnbygninger: Karl den Stores tårn og Davidstårnet, der stod i forbindelse med hinanden ved en temmelig velbevaret mellemvold. Indenfor stod en del af bygningen: kapellet, rettergangssalen, nogle værelser, og alt sammen så ud, som var det bygget af kæmper, både trappetrin, vindueskarme, bænkene på terrassen var så uforholdsmæssigt stærkt for den nulevende slægt. Det var en formelig fæstning; femhundrede krigsfolk kunne godt udholde en belejring i et par år, uden at mangle hverken levnedsmidler eller krigsfornødenheder.

I over tohundrede år havde de vilde roser vokset i ruinerne og udvidet sprækkerne i værelserne nede ved jorden, mens syrener og klematis hang og blomstrede fra de faldefærdige lofter; en platan groede i kaminen i vagtstuen.

Men når det store tårn, belyst af den nedgående sol, strakte sin lange skygge vidt ud over de pløjede agre, når det mægtige slot voksede frem af aftenens tågemasser, da havde man endnu følelsen af dets gamle vælde, af den rå kraft, der fordum havde gjort borgen til en uindtagelig fæstning, som kunne bringe selve kongen til at skælve på sin trone.

"Og en ting er jeg vis på," vedblev Angelique, "der huserer spøgelser og gengangere om natten. Man hører sælsomme lyde og underlige stemmer, alle vegne er der dyr, der ser på en – da vi gik hjem, vendte jeg hovedet, og jeg så ganske tydeligt, at der svævede store, hvide skikkelser over murene … Ikke sandt, moder, du kan sagnet om *Hautecœur*, om den gamle borg?"

Hubertine smilede på sin rolige måde.

"Å, gengangere har jeg aldrig set!"

Men sagnet kunne hun, det havde hun læst i en bog, og det måtte hun igen fortælle, Angelique ville endelig høre det.

Godset tilhørte bispesædet i Rheims, Clodevig havde givet det til den hellige Remigius. En ærkebisp ved navn Severin havde ladet fæstningen Hautecœur opføre for at forsvare landet mod normannerne, der kom sejlende op ad Oise-floden lige til det sted, hvor Ligneul-floden forener sig med den.

Hundrede år efter gav en af Severins eftermænd slottet som len til Norbert, yngre søn af hertugen af Normandiet, og således blev Norbert den første stamfader til den bekendte familie Hautecœur, som har givet historien nok at tale om. Hervé den Fjerde blev to gange sat i band, fordi han stjal kirkegods, han var stratenrøver og myrdede med egen hånd på en gang 30 borgermænd – hans tårne blev jævnet med jorden af Louis den Tykke, som han satte sig op imod.

Rodolphe den Første tog korset under Philippe-Auguste og blev dræbt af et lansestød lige i hjertet ved Akkas belejring. Men den mest berømte var dog Jean den Femte, den Store, som i 1225 genopførte fæstningen og på mindre end fem år byggede den mægtige borg, bag hvis beskyttende mure han endogså drømte om at bestige Frankrigs trone, indtil han endelig efter at være sluppet helskindet ud af tyve slag døde i sin seng som kongen af Skotlands svoger. Derefter kom Félicien den Tredje, der gik til Jerusalem på sine bare fødder, Henri den Syvende, som gjorde fordring på tronen i Skotland og flere andre, alle mægtige herrer gennem århundreder, indtil Jean den Niende under Mazarin med smerte måtte se på, at hans borg blev ødelagt. Efter flere langvarige belejringer blev den endelig indtaget, hvælvingerne sprængtes i luften, og der blev stukket ild på de sale, hvor Charles den Sjette havde søgt adspredelse for den sindssygdom, der plagede ham, og hvor Henrik den Fjerde to hundrede år senere i en hel uge havde sværmet med Gabrielle d'Estrées. Alle disse kongelige minder lå nu i gruset mellem tjørn og tidsel.

Mens synålen fo'r op og ned i tøjet, hørte Angelique med stor ivrighed efter alt, hvad hendes plejemoder fortalte. Fra syrammen steg som et drømmesyn fortidens lensvælde, alt som rosen voksede frem i fin og skær farvepragt. Hendes uvidenhed om historie gjorde Hubertines beretning til et dejligt sagn, der var foregået for umindelige tider siden. Hun gennembævedes af troskyldig begejstring, hun så slottets stolte tinder rage helt om mod himlen – Hautecœurs slægt var den hellige Guds moders næstsøskendebørn!

"Men," spurgte hun nu, "så stammer vor nye biskop fra den slægt – han hedder jo Hautecœur, ikke sandt?"

Hubertine svarede, at Hans Højærværdighed ganske vist måtte stamme fra en sidelinje, for den ældste gren af familien var for længe siden uddød. Det var endogså ganske sælsomt, at han var biskop, for fra Arilds tid havde de vældige borgherrer ligget i strid med Beaumonts gejstlighed. I året 1150 lagde en abbed grunden til den nuværende domkirke, og han rådede kun over de midler, hans orden besad, derfor slap pengene hurtigt op, som rimeligt var; kun hvælvingerne i sidekapellerne var færdige, og man måtte nøjes med et bjælkeloft til skibet.

Så forløb firsindstyve år – Jean den Femte havde netop fået sin borg i stand, da han fandt på at give trehundredetusinde francs til kirkens fuldførelse, og med denne store og flere småsummer, samlet ind rundt omkring, byggede man så selve kirken færdig. De to tårne og hovedfacaden opførtes meget senere – hen imod 1430 – midt i det femtende århundrede altså. Til gengæld for Jeans gavmildhed skænkede gejstligheden ham og hans familie en begravelse i et af korets kapeller, som var indviet til Sankt Georg, og dette kapel bar siden den tid familien Hautecœurs navn. Men det gode forhold kunne umuligt vare – borgherrerne krænkede hvert øjeblik kirkens og byens rettigheder – der var stadig strid om skat og forrang, og kampen blev især hidsig, da borgherren fandt på at kræve told af alle skibe og både, som befo'r Ligneul-floden, for en sådan skat virkede hæmmende på den opblomstrende bys handel og industri.

Fra den tid, da Beaumonts kniplings- og lærredsfabrikker fik dette opsving, dalede borgens magt, eftersom byens steg, indtil

det øjeblik, da de stolte ridderes herresæde sank i grus, mens kirken stadig knejsede midt i byen. Louis den Fjortende gjorde den til domkirke, en bispebolig opførtes i det gamle munkevænge, og nu ville skæbnen, at det skulle være en Hautecœur, som fik magt over den gejstlighed, der havde besejret hans forfædre efter en firehundredeårig kamp.

"Ja, men har bispen da ikke været gift?" spurgte Angelique. "Han har jo en voksen søn, en søn på tyve år, ikke?"

Hubertine tog saksen for at klippe lidt af sit pergamentmønster.

"Jo, det er ganske rigtigt. Abbed Cornille har selv fortalt mig det hele. Ak, det er sandelig en sørgelig historie ... Hans Højærværdighed blev kaptajn i en alder af 21 år, under Charles den Tiende. Fire år efter søgte han sin afsked, og så fortælles der, at han lige til han blev fyrre, førte et overmåde vildt liv, rejste vidt omkring, oplevede mange mærkelige ting, havde dueller og deslige. Og så traf han til sidst på landet hos en af sine venner grev Valencays datter, Paula, meget rig, vidunderlig dejlig, næppe nitten år gammel, altså toogtyve år yngre end ham selv. Han fattede straks en heftig kærlighed til hende, og den yndige pige besvarede den og de blev gift meget kort efter deres første møde. Da var det, han for spotpris – for 10.000 francs, tror jeg – købte ruinerne af sin fædreneborg, fordi han ville bygge den op, og drømte om at henleve resten af sit liv der sammen med sin højtelskede hustru. I ni måneder boede de stille og roligt sammen på et gammelt gods i Anjou, de ville ikke se nogen moders sjæl, levede kun for hinanden i deres store, brændende kærlighed, timerne og dagene var for korte ... Paula fik en søn og døde."

Hubert var ved at aftrykke mønstret med en lille pose fuld af hvid, tør farve – han løftede hovedet, var blevet ganske bleg.

"Å – den ulykkelige mand!" udbrød han halvhøjt.

"Der fortælles, at han var nærved at tage sin død over det," vedblev Hubertine – "og en uge efter sagde han sig fra verden, blev præst. Det er tyve år siden; nu er han biskop ... Men der siges også, at han i de tyve år ikke har villet se sin søn for sine øjne – han kunne ikke glemme, at dette barn var den ufrivillige årsag til moderens død. Han skaffede sig af med drengen ved at sætte ham i huset hos en onkel på mødrene side, en gammel abbed – der ikke en gang måtte skrive om, hvorledes barnet havde det; faderen ønskede helt at glemme dets tilværelse. En gang, da de alligevel havde sendt ham et billede af den lille, fandt hans folk ham liggende bevidstløs, som ramt af et slagtilfælde, for barnet var moderens udtrykte billede ... Men nu har sagtens alderen og bønnen mildnet denne store sorg, for den gode abbed Cornille sagde i morges, at Hans Højærværdighed endelig havde skrevet efter sønnen."

Angelique var færdig med rosen, der var så skøn og frisk, at man fristedes til at tro, at den duftede, så atter ud af vinduet, ud mod den sollyse himmel, og hun mumlede hen for sig:

"Biskoppens søn ..."

Hubertine fortalte videre:

"Han skal være skøn som en ung gud, siger de. Faderen ønsker nok, at han også skal være præst, men den unge mand føler slet ingen lyst til den gejstlige stand ... Og så er han hovedrig ... Millioner har han, 50 millioner, siger folk! Ja, efter sin moder arvede han fem, der stod i grunde derinde i Paris – og de er nu ti gange så meget værd ... Han er rig som en konge!"

"Rig som en konge ... Skøn som en gud ..." gentog Angelique tankefuldt, som talte hun i drømme.

Og mekanisk tog hun fra syrammen en skytte med guldtråd til det fine broderi over liljerne. Først trak hun tråden ud over skyttens spids, derpå hæftede hun den med en silketråd fast til kanten af papstykket – og så syede hun, men alt mens hendes flittige fingre bevægede sig over rammen, hviskede hun stille med drømmende attrå:

"Å – det, jeg ønskede, det, jeg helst ville have ..."

Atter blev der stilhed i stuen, dyb tavshed, kun afbrudt af den dæmpede sang fra kirken. Hubert var stadig beskæftiget med sit mønster, nu tegnede han med en pensel alle de prikkede streger op, og prydelserne på kåben stod hvide mod den røde bund. Det var ham, der talte først:

"Ja, i gamle dage, da var alting nu så prægtigt! De store herrers klæder var ganske stive af broderi! I Lyon solgte de silketøj til 600 francs alen. I skulle en gang læse brodérmestrenes statutter, der står, at kongens mestre med magt kan tage syerskerne fra de andre principaler ... Og vi havde et våbenskjold på blå bund, en guldflammet bjælke og tre liljeblomster, to forneden og en foroven ... det var smukt i de tider!"

Han tav, bankede med neglen på sin ramme for at få støvet bort. Så vedblev han:

"I Beaumont går der endnu et sagn, om Hautecœurs, et sagn, som jeg flere gange har hørt moder fortælle, da jeg var barn ... En frygtelig pest rasede i byen, over halvdelen af indbyggerne var allerede bukket under, da følte Jean den Femte med et, at Gud havde givet ham magt til at bekæmpe landeplagen. Han

begav sig straks barfodet til de syges huse, knælede ned i støvet ved deres seng, kyssede dem på munden med disse ord: Guds vilje er min! – og aldrig så snart havde hans læber berørt dem, før de var helbredede. Derfor var disse ord også blevet Hautecœur'ernes valgsprog – og fra den tid havde de alle sammen magt til at helbrede smitsot ... Ja, det var sandelig stovte karle – en stolt slægt! Vor biskop hed Jean den Tolvte, før han blev præst, og sønnen har sagtens også et tal efter sit navn, aldeles som en regerende fyrste."

Hvert ord føjede sig til den drøm, der vuggede Angeliques sjæl. Hun sagde igen med samme syngende tonefald som før:

"Å – jeg ved nok, hvad jeg ville ønske – jeg ved nok, hvad jeg ville ønske!"

Holdende ved skytten uden at røre tråden korede hun guldet – førte det fra højre til venstre over pergamentet, og nestede det hver gang med et silkesting. De store liljer kom efterhånden frem, blomstrende i gylden pragt.

"Ja – det jeg ønsker, det var at blive gift med en prins ... En prins, jeg aldrig havde set, han skulle komme en aften i skumringen, og tage mig ved hånden, føre mig hen i sit slot ... Og han måtte være smuk – å, så smuk og rig – ingen på jorden måtte være så smuk og rig som han! Prægtige heste skulle vrinske under mine vinduer, diamanter og ædelstene skulle risle ned i mit skød – guld, en regn, en strøm af guld, skulle flyde, så snart jeg lukkede hænderne op ... Desuden måtte min prins elske mig over alt i verden, for at jeg også kunne elske ham lige så højt. Vi skulle begge to være ganske unge, fornemme og uskyldige og rene i al evighed ..."

Hubert var gået lidt bort fra sin ramme; han stod smilende og lyttede til Angeliques ord, mens Hubertine spøgende truede med fingeren ad hende:

"Å, du lille uforbederlige, forfængelige pige! Du er for begærlig! Er du der igen med dine dronningenykker? Nå, ja, den drøm er ikke så slem at få bugt med, som dine næsvise svar og dit sukkerrapseri! Men dog er hovmodsdjævelen igen på færde – det er din skødesynd, der taler ud af dig nu!"

Angelique så glad, smilende på sin plejemoder:

"Moder, moder, hvor kan du dog sige det? ... Er det da synd at holde af, hvad der er smukt og prægtigt! Det elsker jeg alt sammen, fordi det gør mig så varm ... se her, ganske varm om hjertet... Du ved nok, at det ikke er penge, jeg bryder mig om ... Å, nej, gerrig er jeg da ikke, vel moder? Hvis jeg var rig – så skulle pengene få lov til at regne ned over den hele by, de skulle strømme ind til alle fattige stakler! Der skulle blive glæde og velsignelse overalt, ingen elendighed eller sult eller fattigdom! I to skulle nu allerførst få lige så megen rigdom, I ville eje, I skulle få dejlige pyntede brokadeskjoler, som de fine herrer og damer i gamle dage!"

Hubertine trak på skulderen:

"Din lille tosse! ... Du er en fattig pige, mit søde barn, du har ikke en skilling i medgift. Hvordan ville du komme til at ægte en prins? Ville du giftes med en, der var rigere end du selv?"

"Ja, naturligvis ville jeg det!"

Hun så på Hubertine med største forbavselse.

"Du kan være vis på, jeg ville giftes med ham! ... Når han er så rig, hvad skal jeg så med penge? ... Jeg vil gerne tage mod al ting af hans hånd, des højere må jeg jo elske ham!"

Denne uimodsigelige bevisførelse satte Hubert i henrykkelse. Han plejede at holde med barnet, når hun svævede i drømmenes rige, han udbrød:

"Hun har aldeles ret!"

Men hans hustru så bebrejdende på ham, hun blev alvorlig, næsten streng:

"Du vil nok komme på andre tanker, når du lærer livet og verden at kende!"

"Livet! Å, det kender jeg såmænd meget godt!"

"Hvor har du lært det? ... Du er alt for ung, du kender ikke det onde. Men det onde er til i verden, og det har stor magt, kan du tro!"

"Det onde, det onde ..."

Langsomt trængte ordene sig over Angeliques læber, hun tænkte over deres betydning ... Og i de uskyldige øjne kom der et udtryk af barnlig overraskelse. Hun kendte jo meget godt det onde, det stod der da nok om i hendes legende. Det onde, det var jo Satan, og Satan havde hun stedse set genfødes for at besejres. Efter hver en kamp måtte han ufravigelig bide i græsset, lå lamslået, gennempryglet, elendig!

"Det onde, hvis du vidste, hvor lidt jeg er bange for det, lille moder! ... Man skal kun beherske sig, så bliver man lykkelig."

Hubertine så ængstelig og sorgfuld ud.

"Du får mig til at angre, at jeg har opdraget dig her i dette stille hjem, ganske alene mellem os to, fjernt fra alt og alle i den dybeste uvidenhed om, hvad der foregår derude i livet ... Hvad er det dog for et paradis, du drømmer om? Hvordan tror du egentlig, verden er?"

Den unge piges ansigt lyste af glæde og håb, mens hun sad bøjet over sit arbejde og førte tråden frem og tilbage.

"Jeg er slet ikke så enfoldig, som du tror, moder, jeg tror, at der er gode mennesker til i verden. Når man er skikkelig, når man passer sit arbejde ordentligt, får man altid løn for det ... Naturligvis ved jeg meget godt, at der er stygge mennesker til – men ikke ret mange! Dem skal man aldeles ikke bryde sig om. Dem holder man fra sig, og de får deres straf ... Ser du, jeg tænker mig altid verden som en stor have, ja, som en uhyre stor park, fuld af sol og blomster. Det er så yndigt at leve, verden er så smuk, at den umulig kan være ond og slem!"

Hun blev ivrig, det så ud, som om hun oplivedes af silkens klare farver og trådens gyldne glans.

"Det må være let at være lykkelig, synes jeg! Se – vi tre er fornøjede og glade, og hvorfor? Fordi vi elsker hinanden oprigtigt. Det kan da aldrig være svært ... I skal blot se, når min udkårne kommer! Vi forstår øjeblikkelig hinanden! Jeg har aldrig set ham, men jeg ved, hvorledes han ser ud. Han træder ind og siger: Jeg kommer for at hente dig. Så svarer jeg: Jeg ventede dig, her er jeg, tag mig kun! Og så tager han mig, det er det hele, tager mig til sig for bestandigt. Vi skal bo i et slot, vi skal sove i en dejlig guldseng med diamanter og ædelstene – å, det er så let at forstå, ikke sandt?"

"Men du er jo afsindig, mit kære barn!" sagde nu Hubertine med strengt tonefald.

Og da hun så, at den unge pige var ophidset, i færd med atter at svæve hen i storhedsdrømmene, gik hun videre:

"Ti nu stille! Du gør mig angst og bange! ... Men ulykkelige barn, når du en gang bliver gift med en eller anden fattig ung

fyr, vil du knuses, når du falder ned på jorden, når du lærer, hvad det vil sige at leve i verden. De fattiges lykke består i underdanighed og i ydmyghed."

Angelique smilede bestandig i stille overbevisning.

"Jeg venter nu alligevel på ham, han kommer nok."

"Men hun har jo ret, det kære barn!" udbrød Hubert, der selv blev revet med af Angeliques begejstring. "Hvorfor skænder du også på hende? ... Hun er smuk nok til at ægte en kongesøn. Det kan sandelig godt ske."

Bedrøvet så Hubertine op på ham med sine kloge, store øjne.

"Å, hvor kan du dog holde med hende, når hun er så ufornuftig. Du ved bedre end nogen anden, hvad man kommer til at lide, når man følger hjertets røst!"

Han blev ganske bleg, store tårer steg ham i øjnene, og hun fortrød straks den bebrejdelse, hun havde gjort ham, greb hans hænder, men han trak dem sagte ud af hendes og stammede dybt bevæget:

"Nej, nej – det er mig, der har uret! ... Hører du, Angelique, du skal i alle ting adlyde din moder – hun er den eneste fornuftige ... Jeg har uret, stor uret ..."

Han var alt for bevæget til at sidde rolig, han lod sin ramme stå og gav sig til at klistre et banner, som var næsten færdigt, men endnu sad på rammen. Han tog sin klisterpotte i skabet og strøg med en pensel ned over bagsiden af broderiet, der på den måde fik større fasthed. Hans læber skælvede endnu lidt, han talte ikke mere.

Men skønt Angelique lydig mod moderen også tav, steg hun ikke desto mindre bestandig højere i drømmenes rige, højt, højt over ønskernes mål – det så man så tydeligt på de halvtåbnede

læber, de strålende blå øjne, der havde et genskin af drømmens pragt og herlighed. Nu baldyrede hun sin fattigpigedrøm med guldtråd – det var den, der på det snehvide atlask skød frem som dejlige, gyldne liljer, roser og Mariæ navnetræk. Liljens stilk steg op som et gyldent lys, mens de lange, smalle blade, der blev broderede med pailletter, hæftede til tøjet med små kantiljer, faldt ned som en regn af stjerneskud. I midten strålede den hellige jomfrus navnetræk i massivt, ophøjet guldarbejde, vatret og kruset, blændende som glorien i tabernaklet i de mystiske strålers ildluer. Og de skære roser blomstrede og den hele kåbe skinnede i himmelsk renhed, smykket med et vidunderligt overnaturligt blomsterflor.

Efter en lang tavshed løftede Angelique øjnene fra sytøjet. Hun så på Hubertine med en skælmsk mine, rystede lidt på hovedet og gentog:

"Ja, jeg venter nu alligevel på ham! Han kommer nok!"

Denne indbildning var jo ligefrem vanvid. Men hun blev ved sit. Således og ikke anderledes skulle det gå til, og intet kunne rokke hendes smilende overbevisning.

"Når jeg nu forklarer dig, lille moder, at det vil ske alt sammen!"

Hubertine tog det som spøg, da hun mærkede, det ikke kunne nytte, hun stred imod. Og så drillede hun datteren.

"Men jeg troede jo, du slet ikke ville giftes! Dine kære veninder, de hellige jomfruer, de giftede sig ikke! De ville meget hellere omvende deres fæstemænd, de flygtede bort fra deres fædrehjem eller lod sig slå ihjel!"

Den unge pige lyttede forbavset til moderens ord. Så brast hun ud i høj latter. "Å, det var længe siden, hun havde sværmet

for legenderne! Nu var hun kommet på ganske andre tanker, og nu til dags fordrede Vorherre ikke, at nogen skulle dø for ham. Det, der især tiltalte hende i legenderne, var ikke så meget forsagelsen som miraklerne. Hun ville rigtignok giftes, det var ganske bestemt. Hun ville giftes, leve i kærlighed, elskes, elske, være lykkelig!"

"Tag dig blot i agt!" vedblev Hubertine, "nu græder din hellige Agnes over dig. Har du helt glemt, at hun ikke ville lytte til statholderens søn, og at hun hellere ville dø – hellere blive Kristi brud."

Den store klokke i tårnet gav sig til at ringe, og en flok spurve fløj ud af den store vedbend, der slyngede sig om et af korets vinduer. I systuen hængte Hubertine stiltiende det fugtige banner til tørring på et af de store søm i væggen. Solen sank, dens skrå stråler faldt på det gamle værktøj, på haspen, på spolerne, på lysepladen, og da den nåede rammen, ved hvilken de to kvinder sad og baldyrede, kom der flammende guldglans over de glatslidte bomme, over lister og alle de småting, der hoppede på det udspændte silketøj, over kantiljer og pailletter i hattepulden, rullerne og skytterne med den ægte guldtråd.

Og i den varme forårsluftning sad Angelique og betragtede sit værk – den store, symbolske lilje, som netop var fuldendt. Derpå svarede hun med stille, tillidsfuld, inderlig glæde:

"Men det er jo også Jesus, jeg vil have!"

4

Uagtet Angelique var livlig og munter, holdt hun dog af ensomhed, morgen og aften var det hende en sand hvile og glæde at være lidt ene på sit kammer: der sad hun ret i fred og ro, kunne uforstyrret give sine tanker og drømme frit spillerum. Når hun om dagen kunne finde lejlighed til det, løb hun ofte derop, og nød dette frikvarter som en tilgift.

Kammeret var meget stort, det indtog halvdelen af loftsrummet. Det var hvidtet fra øverst til nederst, vægge, loft, bjælker, lige til spærrene, som kom til syne i kvisten, og midt i al denne hvidhed tog egetræsmøblerne sig ud, som var de næsten sorte. Da dagligstuen og sovekammeret nedenunder blev pudset op, var det gammeldags møblement flyttet derop, der var ting fra forskellige tidsaldre: en kiste fra renæssancens, bord op stole fra Louis den Trettendes, en umådelig stor seng fra Louis den Fjortendes og et meget smukt skab fra Louis den Femtendes tid. Kun den hvide fajanceovn og vaskebordet med voksdug over passede dårligt til alle disse ærværdige, stilfulde sager. Det var især den brede seng, der tog sig godt ud. Dens afblegede sirtsesgardiner og draperier, oversåede med lyngbuketter på lyserød bund, mindede om svundne tiders majestæt.

Men hvad Angelique holdt mest af, det var den lille svalegang udenfor vinduet. Den ene af de to glasdøre var sømmet til og kunne ikke åbnes, og svalegangen, der fordum gik rundt om hele det stokværk, var nu kun til udenfor den højre glasdør. Da bjælkerne under den endnu var gode og stærke, havde Huberts

ladet lægge gulv og sat et jernrækværk i stedet for det gamle ormstukne sprinkelværk.

Det var en yndig lille krog, en art niche under gavlspidsen, som tagskægget gik helt ud over. Når man hældede sig frem, kunne man se hele facaden ud til haven, den var meget forfalden, grunden var af små hugne sten, derpå kom bindingsværk, og de store vinduesåbninger var muret mindre. Over køkkendøren var der et blytækket bislag. Under de fremspringende bjælker i øverste stokværk var stivere, som støttede sig mod gesimsen i stueetagen. Således lå den lille svalegang inde i en hel skov af tømmer, i et ældgammelt bjælkevirvar, hvor mos og gyldenlak frodigt blomstrede frem.

I den tid, Angelique havde beboet kammeret, havde hun tilbragt mangen time, støttet på rækværket.

Først betragtede hun haven, som de høje buksbombuske overskyggede med et mørkegrønt skær; i et hjørne stod en stenbænk foran en temmelig vantreven syrenbusk, og i det andet hjørne, helt inde under den kæmpemæssige vedbend, som bredte sin tætte kåbe over hele muren i baggrunden, gik en lille dør ud til Marievænget, der var en stor ubebygget grund. Dette vænge var fordum munkenes frugthave. En lille bæk, Chevrotte kaldet, flød der igennem – i den havde konerne i nabolaget lov at vaske og skylle deres tøj; nogle fattige folk boede i de gamle rester af en mølle, ellers var vænget ubeboet, og man kom kun derind gennem Rue Guerdaches, som gik ud fra Rue Magloire, mellem bispeboligen og familien Voincourts gamle gård.

Om sommeren lukkede toppene af de mægtige elmetræer i de to parker synskredsen med et grønt forhæng, og på den

anden side løftede kirkens svære mure sig, så at Marievænget var stængt, hvor man så hen, og det lå og sov i fredelig ensomhed, overgroet af græs og ukrudt, bevokset med poppel og med pil, som vinden havde sørget for at så. Chevrottebækken hoppede afsted mellem stenene, og dens rislen klang som klare krystalklokker.

Aldrig kunne Angelique blive træt af at se på denne forladte lille krog. Og dog havde hun nu hver evige morgen fundet den i samme tilstand, betragtet ganske det samme landskab, som hun aftenen forud havde sagt godnat til.

Træerne i Voincourts park – gården vendte ud til Grande Rue – var så tætte og bladrige, at hun kun om vinteren mellem de nøgne grene kunne skelne datteren, Claire, når denne spadserede eller legede i haven.

I bispehaven var bladskjulet endnu yppigere, skyggen endnu dybere, hun havde ofte forgæves spejdet efter Hans Højærværdigheds skikkelse, og den gamle gitterport ind til Marievænget måtte vel for længe siden være tilspigret, for aldrig mindedes hun at have set den så meget som stå på klem, for at en gartnerkarl kunne slippe igennem den. Med undtagelse af konerne, der vaskede og bankede deres tøj, så hun aldrig andre end de samme pjaltede tiggerbørn ligge i græsset.

Foråret var den gang usædvanlig mildt og smilende. Hun var nu seksten år og hidtil havde kun hendes øje glædet sig ved at se Marievænget grønnes i aprilsolen. De lyse, friske blade, de varme, måneklare aftener, hele jordens duftende opvågnen havde kun moret hende. Men dette år, så snart træerne begyndte at knoppes, begyndte hendes hjerte sælsomt at røres, og alt som blomster og græs skød frem, alt som vindens pust

førte vårens berusende duft op til hende, blev hun mere bevæget. Hun kunne gribes af en uforklarlig angst, en angst der sammensnørede hendes strube og knugede hendes hjerte. En aften kastede hun sig i Hubertines favn og græd uden nogen som helst grund, hun følte sig tværtimod så overstrømmende lykkelig. Om natten havde hun yndige drømme, hun så skygger omsvæve sig, hun faldt i sådan henrykkelse, at hun, når hun vågnede, næppe turde mindes denne fryd, for hun var undselig over den glæde, englene voldte hende. Hun kunne undertiden fare op af søvne, allerbedst som hun lå i sin store seng med de foldede hænder trykkede imod brystet, og da måtte hun springe ud på stengulvet med de bare fødder, for det var hende, som skulle hendes bryst sprænges – hun løb hen og åbnede vinduet, hvor hun blev stående, skælvende og bævende, indtil det friske luftbad gjorde hende rolig igen. Det var en idelig undren, en frydefuld overraskelse over slet ikke mere at kende sig selv, over at mærke, hvorledes både smerte og glæde voksede i hendes sjæl, hvorledes følelser, hvis tilværelse hun aldrig havde anet, blomstrede frem i hendes jomfruelige sjæl.

Hvor kunne det dog være, at bispehavens usynlige syrener havde en så sød duft, en duft, der jog blodet i en rosenflod op i hendes kinder? Aldrig tilforn havde hun mærket, hvorledes blomsternes varme åndepust strømmede hende i møde. Og hvor var det muligt, at hun aldrig før i år havde lagt mærke til en stor blomstrende paulovnia, hvis mægtige lysviolette top ragede op mellem to elme i Voincourts have? Når hun nu så på den, blev hun ganske rørt, således gik dette blege violette skær hende til hjertet. Heller aldrig havde hun før hørt bækken sladre så højt mellem kiselstenene og mellem sivene ved bredden.

Bækken sagde noget – det var ganske vist, hun lyttede til de utydelige ord, bestandig de samme – og de fyldte hende med sød uro. Var da hele vænget forvandlet, siden alting forbavsede hende og betog hende, som var det noget helt nyt, hun her så? Eller var det hende, der var blevet anderledes, siden hun følte og så og hørte, at livet spirede og voksede rundt om hende?

Domkirken, den vældige masse til højre, som skjulte himlen for hendes blik, den var også en kilde til forundring. Hver morgen bildte hun sig ind, hun så den første gang, og hver morgen blev hun betaget af dette syn, for hun forstod, at disse gamle stene elskede og tænkte på samme måde som hun. Det kom ikke ved eftertanke, hun havde det på følelsen, og hendes sjæl hævede sig mod himlen i mystisk flugt, steg mod det høje med denne kæmpebygning, der havde brugt tre århundreder for at blive til, og på hvis grundvold slægters trosliv havde hvilet. Først lå hun knælende i bøn ved de romanske kapeller bagved koret, de gamle kapeller med rundbuede vinduer, hvis eneste prydelse var de glatte søjler under søjlebuens gesims. Derpå følte hun sig hævet på bønnens vinger, hun steg med oprakte hænder mod himlen, som de fine spidsbuevinduer i skibet, de var byggede 80 år senere, det var høje, slanke, fintformede vinduer, delt af med krydsposter, prydede med brudte buer og rosetter.

Endelig forlod hun forklaret jorden med korets ranke stræbepiller, der var sat til to århundreder efter, da den gotiske stil var i sin blomstringsperiode, og voksede op i fine klokketårne med slanke spir og høje tinder.

Ved foden af støttepillerne strømmede vandet ud af tagrenderne. Omkring terrassen på korets kapeller var der

tilføjet et sandstensrækværk med kløverbladsornamenter; på mønningen af kirken var roset ved roset. Hele bygningen blomstrede, jo nærmere den kom himlen, higede opad, stræbte hen til Guds åbne favn, befriet fra den gammeldags trældomsånd, strakte den spir og tinder op mod et tilgivelsens og kærlighedens Paradis.

Det forstod Angelique så vel, og hun glædede sig derover, følte en lettelse, som om hun havde sunget Herrens pris, sunget en ren, skær salme, der var svævet op mod hans trone.

Desuden var domkirken levende. Hundreder af svaler havde klinet deres reder op under kløverbladsornamenterne; ja helt op i de fine klokketårne og tinder – og deres vinger strejfede ofte i flugten stræbepillerne, som de befolkede.

De vilde duer ovre fra elmetræerne i bispehaven kom og spadserede med små skridt, kurrende og brystende sig hen ad balustraderne. Og helt deroppe – der oppe i skyerne på et spir sad ravnen og glattede sine fjer – den var ikke større end en lille bitte flue.

Mos, græs, en hel planteverden, levede og groede i sprækkerne mellem de gamle sten og underminerede dem langsomt, alt som rødderne voksede.

Når det skylregnede, blev det først rigtig levende – hele koret vågnede op, og der hørtes en susen og en brusen, når regnen slog mod tagets bly og rislede ned gennem de forskellige render i gallerierne med en larm, som buldrede en bjergstrøm gennem sit stenleje. Selv de heftige vindstød i oktober og i marts gav den en sjæl, en vredens og en jammerens røst susede da gennem denne skov af gavle og spidsbuer, søjler og rosetter. Solen livede den op med sit spillende lys, som fra den tidlige

morgenstund overgød den med et foryngelsens bad af gylden munterhed, og aftenen gjorde alt levende, når de lange skygger strakte sig hen og indhyllede murene i dunkle dølgende slør. Og så havde den sit indre liv, der var som det pulserende blod i årerne. – Gudstjenesten, orgelmusikken, klokkeklangen, præstesangen satte den i en stadig dirren og bæven: der hørtes altid dæmpede lyde: en stille messe, en kvindekjoles lette raslen, en næppe anet gysen svævede om under de høje hvælvinger, når en brændende bøn, fremsagt i tanken, steg op til Gud, uden at komme over den gudfrygtiges lukkede læber.

Nu, da dagene længedes, blev Angelique længe stående med albuen støttet på jernrækværket, her ved siden af sin gamle ven domkirken. Hun holdt allermest af den om aftenen, når hun kun skelnede den umådelige masse mod den stjerneklare himmel. Da løb de forskellige udbygninger i et, og stræbepillerne lignede broer, der var kastede ud i rummet. Hun fornam, hvorledes den lå og vågede derude i mørket, vidste, den var fuld af syv århundreders drømmerier, stor i mindet om alle de sjæle, der havde håbet og fortvivlet foran dens altre. Det var en uafladelig nattevagt, der gik op i den grå oldtid, ud i fremtidens evighed, den hemmelighedsfulde, skrækindjagende årvågenhed i et hus, hvor Gud aldrig sover. Og midt i den sorte, stille levende masse søgte hendes blik bestandig til et vindue i koret, et vindue, der var i højde med buskene i Marievænget, det eneste, der som et døsigt øje så ud i nattens mulm og mørke. Bagved det på en pille brændte en kirkelampe.

Dette kapel var just det, Jean den Femte havde fået af abbederne til løn for sin gavmildhed mod kirken. Det var helliget Sankt Georg, og havde en rude fra det tolvte

århundrede, på hvilket sagnet om helgenen var afbildet. Så snart natten faldt på, stod billedet frem af mørket, lysende som et syn, og derfor elskede Angeliques drømmende øjne at fæste sig på dette vindue.

Bunden var blå, kanten rød. På denne prægtige, rige mørke grund stod figurerne, hvis flyvende draperier angav formerne i rene klare farver, med mørke afskygninger, hver del indfattet i gamle blyrammer.

Tre forskellige optrin af sagnet, det ene ovenover det andet, indtog hele vinduet, lige op til buen. Nederst så man kongedatteren i højtidsskrud vandre ud af byen for at opædes af dragen; hun møder da Sankt Georg ved dammen, hvor man allerede ser udyrets hoved dukke op af vandet; under dette billede findes et bånd, hvorpå læses: "*Gode Herre gaar intet udi Døden for mig, thi intet kand I hjelpe mig, uden maae sielffw lade Eders Lifw!*" Midterst stod kampen med dragen: Sankt Georg til hest jager sin lanse helt igennem uhyret, med følgende forklaring: "*Georg suang sålunde sin Lantze, att hand Draugen gandske gennemboered oc dend til Jorden faldedis.*" Endelig under det billede, der viste, hvorledes kongedatteren leder dragen ind i byen, stod der at læse: "*Oc George talede og sacte: gifw hannem ditt Lifwband om Hoffwedet, oc tuiel intet, hand wil gaae vdi ditt Foedspoer ligerwis som en goed Hund!*" Da ruden blev sat ind, var der et ornament over legenden under spidsbuen, men da familien Hautecœur fik ejendomsret over kapellet, satte de deres adelige våben i stedet for ornamentet. Og i mørke nætter flammede således dette våbenskjold i nyere og stærkere farver over den gamle legende, med valgsproget: "*Huad GVD wil, ded ieg will!*"

Angelique havde set så meget og så tit på den ridderlige helgen, der gennemborer dragen, mens den dejlige kongedatter ligger på knæ med oprakte hænder, at hun var kommet til at nære en sværmerisk kærlighed til Sankt Georg. Hun kunne i den afstand ikke ganske nøje skelne ansigterne, men hun så dem som i drømme, så den lyshårede, slanke mø med sine egne træk, så ridderen stråle som en ærkeengel i himmelsk pragt og renhed. Og mens hun drømte om et eventyr, om, hvorledes en dejlig ung ridder frelste hende fra døden ved bredden af en sø, blandede mindet om udflugten til den gamle borg sig uvilkårligt i hendes drømme, så at hun så det gamle slot løfte sine tårne mod himlen, så riddersalen befolket af skønne damer og ædle herrer fra en forbigangen tid.

Våbenskjoldet lyste som en stjerne i de lyse sommernætter, hun kendte det så godt, læste flydende valgsproget, med de stolte og ydmyge ord – hun var jo vant til at brodere våben. Hun så Jean den Femte gå fra dør til dør i den pestbefængte landsby, så ham kysse de døende på munden, og helbrede dem med dette ord: "Hvad Gud vil! det jeg vil!" Félicien den Tredje havde erfaret at Philip den Smukke af en sygdom blev fængslet til lejet og ikke kunne drage til det hellige land – derfor gik han barfodet med et lys i hånden til Jerusalem, og kongen belønnede ham med tilladelse til at føre Jerusalems våben i et af sit adelige skjolds felter. Mange, mange andre historier steg frem for hendes erindring – især tænkte hun på dem, der handlede om damerne af Hautecœur, "de salig hensovede", som de kaldtes i legenden. I den familie plejede kvinderne at dø unge, midt i lykke og ungdomsglans. Undertiden synes døden i et par slægtled at glemme dem, og så kom den igen, smilende

og med bløde hænder bar den bort med sig en af slægtens hustruer eller døtre; de ældste var næppe tyve år, når de vandrede heden i elskovslykkens sødeste stund. Laurette, Rodolphe den Førstes datter, stod ved vinduet den aften hun var blevet trolovet med sit søskendebarn Richard, der også boede på slottet; og mens hun stod der, fik hun øje på ham i hans vindue i fløjen lige overfor – hun i Davidstårnet, han i Karl den Stores tårn; det forekom hende, at han vinkede ad hende, og da månens lys kastede en strålebro mellem de to elskende, ilede hun hen til ham, men i sin hast trådte hun ud i mørket og knustes ved tårnets fod – og hver en månelys nat sværmer hun nu omkring borgen, svæver om, mens hendes uendelig store, mælkehvide klædebon stille omflagrer tårnet, hvor hendes elskede før boede.

Balbine, Hervert den Syvendes hustru, troede i et halvt år, at hendes husbond var faldet i krigen; og en morgen, da hun sad og ventede på ham oppe ved tårnvinduet, som hun plejede, kendte hun, at det var ham, der kom ridende hen ad vejen, og hun løb ham i møde, så betaget af overvættes fryd, at hun faldt død om på det sidste trappetrin; og den dag i dag, når tusmørket sænker sine skygger over de gamle mure, ser man hende flyve fra det ene stokværk til det andet, ile gennem den ene sal efter den anden, svæve som en skygge bag de gabende vinduesåbninger. Allesammen gik de igen, Isabelle, Gudula, Yvonne, Austrebertha, alle de salig hensovede, som den kærlige død havde sparet for livets elendighed ved at føre dem bort på sine vinger, unge og lyksalige. Der var nætter, hvor deres hvide, henflygtende klædebon fyldte hele huset, som var det en flok bløde duer. Alle kom de tilbage til fædreneborgen, lige til

biskoppens unge, yndige hustru, der havde udåndet ved sit barns vugge – ja, ved vuggen havde de fundet hendes afsjælede lig, hun var blevet truffet af den barmhjertige døds hånd, mens hendes hjerte fyldtes af navnløs fryd ved at kysse den førstefødte.

Disse historier satte Angeliques indbildningskraft i bevægelse: hun kunne tale om dem, som var det begivenheder fra i går; hun havde læst Laurettes og Balbines navne på de gamle stene i gravkapellets vægge. Hvorfor skulle hun da ikke også dø ung og lyksalig? Det adelige våbenskjold lyste, hellig Georg steg ned fra kirkeruden, og hun fløj til himmels i et henåndet kys.

Hun havde jo lært det i sin kære legendebog – mirakler var den almindelige regel – de skete hver evige dag! Og de sker bestandig, det ene underværk hænder efter det andet, ved enhver lejlighed, i mangfoldighed, til ingen nytte, blot for at omstyrte naturens love. Gud vandrer om mellem menneskene. Abagar, konge i Edessa, skriver til Jesus – og får svar. Ignatius har en brevveksling med den hellige jomfru. Hvert øjeblik fortælles der, hvorledes Gudsmoder og Frelseren har vist sig med dødelige på den mest smilende, ligefremme måde. Da den hellige Etienne møder dem, er det, som var de gamle bekendte. Enhver jomfru bliver Kristi brud, martyrerne stiger til himmels og Maria tager dem i sin favn. Og englene, de fromme helgener, alle er de menneskenes trofaste ledsagere, der går og kommer, viser sig i drømme, lader sig ikke standse af mure eller bolte, talte ned fra skyerne, er til stede ved fødsler og ved dødslejer, styrker de lidende, befrier fanger, hjælper overalt. Og i deres fodspor vokser mirakler op som et dejligt blomsterflor.

Sylvester binder dragens gab til med en sytråd. Jorden hæver sig under Hilarius' fødder, da hans kammerater håner og ydmyger ham. En kostelig ædelsten falder fra himlen ned i den hellige Lupus' kalk. Et træ knuser Martins fjender, en hund slipper haren, en ildebrand slukkes, når han befaler! Maria fra Ægypten går på bølgerne, og honningbier flyver ud af den hellige Ambrosius' mund, ligesom han fødes til verden. Uafladelig gøres blinde seende, lamme går, spedalske renses, pest helbredes! Ingen slags sot modstår korsets tegn. Syge og sårede lægges hen i masse, og alle helbredes af en lynstråle. Døden besejres, så mange står op af graven, at det bliver til en ganske almindelig begivenhed, når en død opvækkes. Og når de hellige udånder, da aflader miraklerne ikke, der sker vidundere slag i slag, de skyder frem som frodige blomster af gravene. To oliekilder med helsebod for alle onder vælder frem ved Sankt Nikolais fødder og hoved. En rosenduft stiger liflig op fra Cæcilias ligkiste, da den åbnes. I Dorotheas ligger mannakorn i mængde. Alle de hellige ben har kraft til at slå løgnen med forvirring, de kan tvinge tyve til at udlevere de stjålne sager, de giver døende deres sundhed igen. Intet er umuligt, det usynlige har magten, det overnaturlige styrer verdens gang. Og i templerne fremstår mægtige troldmænd, segl ses at bevæge sig alene, stålslanger bugter sig, støtter smiler og ulve synger. Straks tager de hellige til genmæle, slår troldkarlene af marken: hostien forvandles til kød, Frelserens billede bløder, tørre stave stikkes i jorden og bærer blade og blomster, kilder springer frem, friskt brød ligger ved de fattiges fødder, et træ bøjer sig i tilbedelse for den korsfæstede, afhugne hoveder taler, og ituslagne kalke bliver hele; regnen skåner kirken, men drukner

og oversvømmer slottet, der står ved siden af. Eneboerens kjortel slides ikke, bliver ny hver vinter, som dyrenes klædning. I Armenien kaster de vantro fem martyrers blykister i havet, den hellige Bartholomæus flyder i spidsen, de andre efter, og som en eskadre sejler de langsomt og stolt for vinden, langt, langt bort, helt til de lægger til ved Siciliens kyst.

Angelique troede fuldt og fast på mirakler. I sin uvished levede hun omgivet af vidundere, for hende var det såre mærkeligt, at stjernerne om aftenen tindrede frem, og at violerne åbnede sine duftende blomsterbægre. Hun mente, det var vanvid at betragte verden som en maskine, der sattes i bevægelse af ufravigelige naturlove. Der var så meget, hun ej kunne fatte, hun følte sig så svag, så ubetydelig, midt mellem kræfter, hun ikke kunne måle, og hvis tilværelse hun aldrig en gang ville have anet, hvis hun ikke nu og da havde mærket, hvorledes deres mægtige pust strejfede hendes kind!

Derfor fulgte hun også de første kristnes eksempel, hun gjorde, som der stod i legendebogen, gav sig hen til Gud uden vilje, og bad ham udslette arvesyndens plet, hun kunne intet, Gud alene var i stand til at frelse hende og give hende sin nådegave, og den nådegave havde hun allerede fået, da han førte hende ind i Huberts hus, i kirkens skærmende skygge, hvor hun levede i lydighed, i renhed, i tro. Hun hørte, hvorledes Djævlen, hun havde fået i arv, brummede inde i hendes sjæl. Hvad mon der var blevet af hende, hvis hun ikke var kommet bort fra sin hjemstavn? Hun var sagtens blevet en fortabt pige, mens hun her i denne velsignede, fredelige krog voksede sig frisk og sund og god. Det var sandelig en Guds nåde at dvæle her mellem de hellige sagn, hun kunne udenad, her i den tro,

der havde gennemtrængt hendes hele væsen, i den mystiske verden, der omgav hende, her, hvor det usynlige og det vidunderlige syntes hende naturligt og hørte med til dagens orden.

Disse omgivelser gjorde hende stærk til livets kamp, som nåden styrkede de hellige martyrer i lidelsens stund. Hun vidste det ikke, men hendes egen indbildningskraft skabte dem, hun så dem stige frem af sine drømme, af de ubevidste længsler, der rørte sig i hendes sjæl; alt det, hun ikke vidste, udvidede hendes synskreds, fremmanede det ukendte, som var i og omkring hende. Alt kom fra hende selv og vendte igen tilbage til hende selv. Mennesket skabte Gud, for at han kunne frelse mennesket, alt var drøm!

Undertiden kunne hun falde i forundring, hun kunne røre ved sit eget ansigt, blive ganske forvirret over at finde, at hun virkelig var af kød og blod. Mon hun dog ikke alligevel kun var et syn, som kunne svinde bort?

En nat i maj måned sad hun på svalen, som hun så tit gjorde, og da brød hun med et ud i gråd. Hun var egentlig ikke bedrøvet, hun var så sælsom forventningsfuld, så forvirret og opfyldt af ubestemt længsel. Det var ganske mørkt, Marievænget lignede et sort hul under den stjernesåede himmel, og hun skelnede kun som en mørk masse de ældgamle elmetræer i bispehaven. Kun den malede rude lyste ud i natten. Men når hun ingen ventede på, hvor kunne hendes hjerte da banke, som skulle det sprænge hendes bryst? Det var en længsel, hun allerede havde følt i sin barndom, en længselsfuld forventning, som var vokset med alderen, og som nu brød ud i bange rørelser. Intet ville have forbavset hende, i mange uger

havde hun hørt sælsomme stemmer hviske rundt omkring i denne stille krog, som hendes indbildningskraft fyldte med usynlige væsner. Alle legendebogens hellige mænd og kvinder omsvævede hende, nu skulle miraklerne til at blomstre frem! Hun mærkede så vel, at alting blev levende, at stemmerne kom fra ting, der ellers var tavse, at træernes blade, og bækkens vande og domkirkens stene alle sammen hviskede til hende. Men hvem talte de dog om? Hvem bebudede denne hvisken fra usynlige væsner? Hvad ville alle disse ukendte magter, hvis røster lød til hende fra en anden verden? Hun blev siddende og stirrede ud i natten, sad, som havde noget sat hende stævne, ventede og ventede, indtil hun næsten sank sammen af træthed og søvnighed, alt mens de usynlige kræfter hviskende, og uden at spørge hende til råds, afgjorde, hvorledes hendes lod her i livet skulle være. I en hel uge sad Angelique således og græd i den mørke nat. Hun kom tilbage, sad tålmodig og ventede; og hver aften var det hende, som blev synskredsen snævrere, som rykkede de usynlige magter hende nærmere, tyngede på hendes hjerte, tog vejret fra hende. Nu brusede stemmerne inde i selve hendes hoved, men alligevel fattede hun ikke, hvad de mente.

Hele naturen, hele jorden og den uendelige himmelhvælving bemægtigede sig hendes væsen. Ved den letteste støj fo'r hun sammen, hendes hænder brændte, hendes øjne anstrengte sig for at gennemtrænge mørket.

Kom endelig det vidunderlige? Nej, endnu kom intet, intet hørtes uden en natfugls bløde vingeslag. Og igen lyttede hun, hun skelnede endogså lyden af de forskellige blades sagte raslen, kendte pilens susen fra elmens. Over tyve gange kom hun til at gyse, når en sten rullede ned i bækken, eller et dyr

sneg sig langs muren. Hun bøjede sig frem – nær ved at besvime – nej, der var endnu intet.

Endelig – en aften, da mørket faldt ned over hende, sort og varmt, en aften, da det ikke var måneskin, da begyndte det at lade sig høre. Hun var bange for, at hun tog fejl, det var så let en støj, næsten uhørligt var det; en lyd, hun ikke kendte, en lyd, der var ny i nattens stilhed. Den hørte op, hun turde næppe ånde. Atter kom den igen, lidt stærkere, men stadig ubestemt og vag. Den lød så fjern som lette skridt, skridt, man mere gætter end egentlig hører; den sagte, næsten umærkelige dirren i luften, som bebuder, at nogen nærmer sig, nogen, der endnu ikke er kommet indenfor ørets og øjets rækkevidde.

Det, hun ventede, kom fra en usynlig verden, det kom langsomt fremstigende fra alt det, der bævede og skælvede omkring hende. Stykke for stykke løsnede det sig fra hendes drøm, det var som virkeliggørelsen af hendes ubevidste ungdomslængsler. Mon det kunne være den hellige Georg, hvis åndefødder svævede hen over grønsværen for at komme hen til hende? Hun så hen til vinduet, det blegnede just, hun kunne ikke ret skelne helgenen, hun så kun en liden luftig, rødlig dampsky. Den nat fik hun ikke mere at vide – men næste aften, da det igen var blevet ganske mørkt, blev lyden tydeligere, kom nærmere. Ja – det var skridt, hun hørte – det måtte være åndetrin over græsset. Nu standsede det, nu gik det igen – nu hist, nu her – det var hende ikke muligt nøje at betegne stedet. Måske kom det fra Voincourts have, det kunne jo være nogen, der gik sig en silde aftentur i den gamle park under elmene. Eller – det kom snarere fra bispehavens tætte buskadser, fra de store syrenbuske, hvis stærke duft bragte hende til at svimle.

Det nyttede ikke, hun stirrede ud i natten, kun hendes hørelse bebudede hende det vidunderliges nærhed – hendes lugtesans også, for hun mærkede, hvorledes blomsterne duftede stærkere, som blandede der sig et lifligt åndepust i deres vellugt. Og i flere nætter hørte hun trinnene nærme sig svalen, hørte dem komme helt hen til muren, ved hendes fod. Der standsede de – og alt blev længe stille, hun mærkede, hvorledes det vidunderlige overskyggede hende, følte det ukendtes nærhed, så overvældende mægtigt, at hun næsten tabte bevidstheden.

De følgende aftener så hun mellem stjernerne nymånens segl. Men den gik snart ned igen, sank bag ved kirken som et lyst øje, når øjelåget lukkes til over det. Hun fulgte den, så den tage til, vokse med hver dag, længtes efter dens stråler, der endelig skulle vise hende det usynlige. Og Marievænget trådte lidt efter lidt ud af mørket med den gamle mølles sammenfaldne mure, med trægrupper, med den muntre bæk. Og i månens lys skete åbenbaringen.

Det, der kom fra drømmen, blev nu til skyggen af en skikkelse. For først så hun kun en skygge bevæge sig i det måneklare vænge.

Hvad mon det var? Var det skygge af en gren, som vinden gyngede? Undertiden svandt alt. Alt sov i dødens ro, hun troede, hendes øje bedrog hende. Men snart kunne hun ikke mere tvivle, en mørk plet gled over et oplyst sted, gled sagte fra et piletræ til et andet. Nu var den borte, nu kom den frem, men hun kunne aldrig rigtig se, hvad den egentlig var. En aften så hun noget, der lignede et par flygtende skuldre, og straks vendte hun sit blik mod ruden, den var grålig – tom – månens lys faldt lige på den. Fra dette øjeblik bemærkede hun, at den

bevægelige skygge strakte sig, nærmede sig til hendes vindue, mere og mere, listede sig fra det ene sorte hul til det andet, mellem græs og ukrudt, langs kirkemuren. Efterhånden som hun anede, at den kom nærmere, sneg en sælsom ængstelse sig over hende, hun følte den nervespænding, der griber et menneske, når hemmelighedsfulde, usete øjne hviler på en.

Der under træerne, gemt mellem bladene, der måtte være et væsen, hvis blikke ufravendt hvilede på hende. På sine hænder, på sit ansigt fornam hun disse blikke, lange, milde, men også undselige og frygtsomme – og hun skjulte sig ikke, hun mærkede, at disse rene blikke kom fra legendernes vidunderland, og hendes angst blev sød forvirring om, at det var lykken, der nærmede sig.

En nat, som hun sad bedst, så hun med et skyggen tegne sig klart og fast på den månehvide jord, og det var skyggen af en mand, søm piletræerne skjulte for hende. Manden rørte sig ikke – længe betragtede hun den ubevægelige skygge.

Fra nu af havde Angelique en hemmelighed. Hendes hvide, lyse, store værelse var opfyldt af den. I timevis lå hun i den store seng, hvor hendes fine skikkelse næsten blev borte – lå med lukkede øjne, lysvågen, og bestandig så hun den ubevægelige skygge, falde henover den månelyse jord. Ved daggry, når hun atter åbnede øjnene, vandrede de fra det store skab til den gamle kiste, fra fajanceovnen til det lille vaskebord – og hun var forbavset over ikke at finde den hemmelighedsfulde skikkelse, som hun kendte så godt, at hun med lethed kunne have tegnet dens omrids efter hukommelsen. Hun havde jo set den i søvne, set den glide hen mellem lyngbusketterne i de store lyserøde sengegardiner.

Både vågen og i drømme omsvævede den hende uafladelig. Det var hendes tvillingskygge – hun havde nu to skygger – skønt hun var alene med drømmen. Og denne sin hemmelighed betroede hun til ingen, ikke engang til Hubertine, som dog hidtil havde haft hendes fulde fortrolighed. Når plejemoderen udspurgte hende, talte om, hvor fornøjet og munter hun var, da svarede hun, at hun glædede sig over den tidlige vår.

Fra den tidlige morgen til den sildige aften summede hun om, ret som en bi, der beruses af sol og varme. Aldrig havde hendes broderier strålet af guld og silke som nu!

Huberts smilede, troede simpelt hen, at hendes glæde skrev sig fra overstrømmende livskraft. Hendes munterhed tog til, alt som dagen hældede, når månen stod op, sang hun, når timen var kommet, stod hun på svalen, og der så hun skyggen. Hver aften stod den på post, stille og rank og stum, mere fik hun ikke at vide, kendte hun skyggebilledet? Var det da kun en skygge, var det den hellige Georg, som steg ned fra kirkeruden, eller var det måske den engel, der fordum elskede Cæcilia, der muligen var kommet til jorden af kærlighed til hende? Denne tanke fyldte hendes sjæl med stolthed, den var yndig som et kærtegn fra de usynliges verden. Så blev hun utålmodig, hun længtes efter klarhed, og ventede atter.

Månen stod fuld og klar lige overfor Marievænget, og træer og buske havde ingen skygge, de lignede springvand, som rislede af stille, strålende lys.

Hele vænget lå badet i skinnende hvidhed, i en skær strålebølge, klar som krystal, hvis glans var så stor, at man kunne skelne pilenes fine smalle blade med de takkede kanter. Den mindste dirren i luften måtte mærkes i denne lyse månesø,

der slumrede i majestætisk ro mellem de store elme i haverne og kirkens mægtige skib.

Således gik to aftener til, men den tredje, da hun kom hen og støttede sig på rækværket, var det som hendes hjerte skulle stå stille; for der – der i månens hvide lue stod han med ansigtet vendt opad mod hende! Hans skygge var svundet hen, lå sammenkrøben under hans fødder, det var ham selv, lys og klar! I denne afstand kunne man se ham ved højlys dag; tyve år gammel, lyshåret, høj og slank! Han lignede Sankt Georg eller en dejlig Jesus med det lokkede hår, det fine krusede skæg, den lige, temmelig store næse og de sorte øjne, der både var stolte og milde. Og hun genkendte ham øjeblikkelig: aldrig havde hun set ham anderledes, det var ham, hun ventede, således som hun ventede ham. Endelig var vidunderet sket, fra det usynliges verden var denne levende skikkelse langsomt fremsteget.

Han var kommet fra den bævende naturs skød, fra de mumlende stemmer, fra nattens bevægede drømme, fra alt det, der havde betaget hende, overvældet hende, så at hun næsten ikke havde kunnet bære det.

Derfor syntes hun også, at han svævede to fod fra jorden; så overnaturligt var hans komme; hun så ham i et mirakel glide hen over den hemmelighedsfulde månesø. Og alle legendens hellige fulgte ham – de hellige mænd med de blomstrende stave, og de hellige kvinder fra hvis sår der flød snehvid mælk. Og jomfruernes skinnende flagrende klædebon bragte stjernerne til at blegne! Angelique blev ved at se på ham. Han løftede armene, bredte dem ud mod hende. Hun var ikke bange, smilede til ham.

5

Der var stor travlhed på færde, når Hubertine hvert fjerdingår havde storvask og blegede alt sit linned. I fire dage havde hun vaskerkone, og broderierne hvilede, ja var helt glemte; selv Angelique var med, tog det som morskab, både vask og skylning i Chevrottens klare vand. Når tøjet havde ligget ordentlig i lud, var bleget til gavns, blev det på en trillebør kørt ud i vænget gennem den lille dør i havemuren. Hele dagen levede de så derude i frisk luft, i det varme solskin.

"Moder – denne gang må jeg nok være med hele tiden – det er så morsomt at vaske!"

Og med opsmøgede ærmer, leende over hele ansigtet, svingede Angelique sit banketræ af hjertens lyst; henrykt over det svære arbejde, der overstænkede hende med sæbeskum.

"Det får jeg gode armkræfter af! Det har jeg så godt af – ikke moder?"

Bækken løb på skrå gennem vænget, først ganske tyst, så tog den fart, rislede skummende afsted over et stenet fald i jordsmonnet. Den kom fra bispehaven, løb under en slags sluseport i muren; og ved den anden ende af vænget, der hvor Voincourts gård lå, forsvandt den under en muret brobue – blev borte i jorden og kom så frem et par hundrede alen længere borte, langs med Rue Basse, som den fulgte, indtil den løb ud i Ligneul-floden. Derfor måtte man passe på tøjet, for slap man et stykke, fo'r det afsted, og man skulle være let til bens, hvis man ville have fingre i det.

"Moder – å – vent et øjeblik! ... Her lægger jeg en stor sten på servietterne. Så skal vi se, om den slemme tyvebæk render med dem!"

Hun lagde stenen tilrette; fo'r hen til den gamle mur efter en til, var henrykt over at bevæge sig, over at gøre sig nyttig, og da hun i ivrighed slog sig over fingrene, rystede hun den lille hånd og mente, at det var ingen ulykke.

Om dagen var de folk, som holdt til i den gamle mølle, ude at tigge rundt på veje og gader. Vænget var stille og ensomt og frisk med de bleggrønne piletræer, de høje popler, men dejligst var dog græsset, det lange, frodige græs, der var så højt, at det på sine steder gik til skulderen. En bævende tavshed sænkede sig ned fra de to store nabohaver, hvis høje træer lukkede synskredsen af.

Allerede klokken tre strakte kirken sin lune, stille, røgelsesduftende skygge ud over vænget.

Og hun bankede stærkere på tøjet, bankede af alle kræfter med sine hvide, runde arme.

"Moder, moder, du kan tro, jeg skal spise i aften ... Å, husker du, at du har lovet mig en jordbærtærte?"

Men denne gang var Angelique alene om at skylle tøjet, mor Gabet havde fået et gigtanfald, og Hubertine havde travlt i køkkenet.

Angelique lå altså på knæ i sin kasse, der var udforet med halm, og tog stykkerne, et ad gangen, skyllede dem længe, indtil al sæben var borte, og vandet blev ved at være klart. Hun skyndte sig slet ikke, hele den dag havde hun været underlig, så nysgerrig og ængstelig, hun havde med forbavselse set, at en gammel håndværker i grå bluse var i færd med at rejse et let

stillads under vinduet i Hautecœurs kapel. Mon ruden skulle restaureres? Det trængte den forresten til, der manglede flere stykker i Sankt Georg; og på flere steder var der sat simple, hvide ruder ind i stedet for de malede, som var gået itu. Men det ærgrede hende alligevel. Hun var blevet så vant til de små huller i billedet, at hun var grædefærdig: som om man ville ødelægge hendes helgen og den dejlige kongedatter.

Det forekom hende som vanhelligelse at røre ved så gamle ting. Men al hendes vrede svandt, da hun efter frokost kom tilbage, for på stilladset stod en anden glarmester, en ung svend, der også havde grå bluse, som den gamle. Hun kendte ham straks – det var jo ham.

Muntert, uden spor af forlegenhed, lagde Angelique sig på knæ i sin kasse. Og så begyndte hun atter at dyppe og skylle og ryste tøjet i det klare vand. Det var ham: høj, slank, blond, med det fine skæg og det lokkede hår som en ung gud – han var lige så hvid og skær i huden nu ved dagslyset som hin aften i måneskinnet.

Siden det var ham, behøvede hun ikke at være ængstelig for sin kære rude: han kunne kun røre ved den for at gøre den endnu smukkere. Og hun følte ikke spor af skuffelse ved at se ham så simpelt klædt – han var vel hånd værker, tjente sit brød som hun, sagtens var han glasmaler. Det bragte hende tværtimod til at smile, så sikker var hun i sin tro på at blive lykkelig som en dronning.

Hvad skulle hun grunde eller granske over? En skøn dag blev han nok den, han skulle være. Guldregnen strømmede ned over kirketaget. Sejrsmarchens toner rungede fra orglets piber. Hun tænkte ikke en gang over, hvorledes det gik til, at han kunne

være således i hendes nærhed både dag og nat. Enten måtte han bo i et af nabohusene, eller også måtte han komme gennem Rue des Guerdaches, langs bispegården til Rue Magloire.

Og så henrandt en yndig time. Hun bøjede sig forover, skyllede sit tøj, hendes ansigt var lige ved at berøre det klare vand, men ved hvert nyt stykke hun tog fat på, løftede hun hovedet, så op, og skønt hun var dybt bevæget, lyste der glæde og skælmeri i det blik hun stadig sendte ham. Og han stod på sit stillads, havde umådelig travlt med at undersøge ruden, men nu og da vandrede hans øjne på skrå, det var tydeligt, at han blev undselig, når deres blikke en gang imellem kom til at mødes. Det var ganske forbavsende, så let han rødmede, blodet fo'r ham op i kinderne ved den mindste sindsbevægelse, det være sig vrede eller ømhed, og farvede den klare, hvide hud med et purpurskær. Han havde et stolt ørneblik, men når han mærkede, at hun så på ham, blev han som et sky barn, vidste ikke, hvad han skulle gøre med sine hænder og stammede i sine anvisninger til den gamle mand. Og alt mens hendes hænder plaskede i det friske vand, frydede hun sig, for hun gættede, at han var uskyldig og uberørt som hun selv, uvidende om alle ting, men fuld af mod på livet og lyst til at nyde, hvad det kunne byde ham. Man behøver aldeles ikke højt at fortælle sådanne ting, der er usynlige væsner, hvis stemme hvisker i det forstående øre.

Hun så op, nu vendte han skyndsomst hovedet bort, og tiden gik – og det var yndigt alt sammen.

Med et sprang han ned fra stilladset, gik baglæns bort derfra gennem det høje græs for at kaste et blik på arbejdet. Men hun var lige ved at briste i latter, så tydeligt kunne hun indse, at han

kun ville nærme sig til det sted, hvor hun lå og vaskede. Han var sprunget ned fra stilladset, som havde han fattet en fortvivlet beslutning, og nu var det både morsomt og rørende, at han blev stående som fastgroet her lige ved hende, han turde på ingen måde vende sig om, så græsseligt forlegen var han over sin egen dristighed.

Hun var nær ved at tro, at han igen ville gå tilbage til sit arbejde. Men nu tog han mod til sig, gjorde omkring med fortvivlelsens hast, og da hun lige i det samme løftede hovedet med sin skælmske latter, mødtes deres blikke, og de så hinanden fast ind i øjnene.

De blev begge grebet af stor forvirring, vidste ikke, hvad de skulle gribe til, havde sagtens aldrig reddet sig ud af denne svære forlegenhed, hvis der ikke netop nu var hændet en meget mærkelig begivenhed.

"Å, Gud, å, Gud, hvad skal jeg gøre," råbte hun meget ulykkelig.

I sin forvirring havde hun sluppet en fin shirtingsnattrøje, som hun netop skyllede og nu tog den rivende bæk den med – om et øjeblik ville den være borte, fare ned under Voincourts havemur, under den murede bue, og hun fik den aldrig mere fat.

Hun sad forstenet af angst. Men han havde fattet det hele, styrtede afsted – strømmen hoppede hen over småstenene, den pokkers nattrøje var hurtigere end han, han greb efter den, både en og to gange, men fik kun en håndfuld skum. Til sidst blev han ivrig, og med en tapper mine, som gjaldt det livet, sprang han ud i bækken og reddede nattrøjen, just som den skulle snige sig ind under hvælvingen.

Angelique havde med stor spænding fulgt dette optrin; nu følte hun, at hun måtte le – le ret af hjertens lyst! – Å, ja, hun havde jo så tit drømt om dette møde ved søens bred, om den dejlige ungersvend, som frelste hende fra den rædsomme fare!

Sankt Georg, den stolte ridder, den ædle herre, var nu blevet til en liden ung fyr i grå arbejdsbluse! Da han kom tilbage med nattrøjen i hånden, mens vandet dryppede ham ned ad benene, måtte hun bide sig i læberne for ikke igen at bryde ud i latter – hun følte, at han var flov over at have udvist en sådan ivrighed overfor en så ubetydelig tildragelse.

Han – ja han glemte alting for at se på hende! Hun var så yndig og så barnlig, det klædte hende så godt, dette udtryk af tilbagetrængt munterhed, der gennembævede hele hendes ungdommelige friske skikkelse!

Som hun lå der på knæ i sin kasse med de bare arme, der dryppede, var der en duft af renhed over hende; hun var skær og klar og levende som den friske kilde, der risler mellem skovens grønne mos. Det var sundhed, og det var glæde, i den varme, lyse dejlige sol. Man kunne så tydeligt se, at hun var huslig, og dog så fornem; en dronning lignede hun, trods den tarvelige kjole – hun var slank og smidig, og hendes ansigt var smalt og fint som kongedatterens i legenderne. Og han vidste slet ikke, hvorledes han skulle bære sig ad med at række hende det stykke, han havde reddet, så smuk var hun – netop den skønhed, der tiltalte hans kunstnernatur.

Han blev så ærgerlig over at stå som en tosse foran hende – være til nar, for han så godt, hvorledes hun måtte anstrenge sig for ikke at le. Men til sidst måtte han dog give hende nattrøjen alligevel.

Så kunne Angelique jo nok indse, at hvis hun åbnede munden, måtte hun le højt. Den stakkels fyr! Hun var virkelig rørt over ham, men hun kunne ikke bare sig for at le, hun var i alt for godt humør, følte sig så lykkelig.

Til sidst troede hun, hun kunne tale, og ville sige:

"Mange tak!"

Men latteren kom igen over hende, hun stammede i det, måtte tie stille, og der kom det – hun brast ud i klar latter, der sang højt med bækkens sølvrene klokketoner. Han blev stående stille, ganske forbløffet, kunne ikke finde et eneste ord. Hans blege ansigt blev med et purpurrødt, hans milde øjne lynede som ørnens hvasse blik. Og han var borte, både han og den gamle glarmester var borte, mens hun ustandseligt lo hele tiden, skønt hun atter havde taget fat på sit arbejde og skyllede sit tøj, så vandet plaskede omkring hende i denne dejlige dags sollyse lyksalighed.

Næste morgen ved sekstiden skulle tøjet bredes ud på græsset; det lå i en bunke hele natten for at løbe af. Det blæste dygtigt, så det kunne snart blive tørt, ja der måtte lægges ordentlige stene på de store stykker, ellers tog vinden og krøllede dem sammen.

Snart lå det alt sammen kridende hvidt mellem de grønne græsstrå; det lugtede så friskt og godt, og man skulle tro, marken med et var blevet dækket med skinnende hvide pletter af gåseurter.

Efter frokost kom Angelique ud for at se til sin vask, og så blev der en jammer, alt tøjet fløj rundt, så stærkt blæste det. Himlen var ganske blå, fejet ren af de svære vindpust – et lagen var allerede blæst bort, servietter og håndklæder klaskede hen

mod piletræernes stamme. Hun løb først efter dem. Men så tog lommetørklæderne fart, da hun vendte dem ryggen. Og ingen var der til at give hende en håndsrækning, hun blev helt forstyrret! Lagenet tog hun nu fat på – men hun måtte formelig slås med det store, tunge stykke, det klaprede hende om ørene, slyngedes af vinden omkring hende, som var det et stort flag.

Så hørte hun gennem vindens susen en stemme sige:

"Må jeg ikke hjælpe Dem, frøken?"

Det var ham, hun råbte straks, uden at tænke på andet end sine bekymringer for vasken.

"Ja, vist må De så! ... Kom her og tag fat! Hold godt fast, hører De?"

De trak i lagenet med unge kraftige arme – det slog og flagrede som et sejl, så lagde de det ned på græsset og fik større sten til at holde de fire hjørner nede. Og da det blev stille, kom til ro, blev de to liggende på knæ på hver sin side med det store lagen mellem sig, skinnende snehvidt.

Hun smilede til sidst, smilede mildt, som ville hun takke ham. Så blev han modig.

"Jeg hedder Félicien!"

"Og jeg hedder Angelique!"

"Jeg maler på glas og skal reparere kirkeruden."

"Jeg bor her hos mine forældre, vi broderer messekåber!"

Vinden rev dem næsten ordene ud af munden, gennempiskede dem med sit friske pust i den varme sol, der badede dem i sine stråler. De fortalte hinanden disse ting, som de forresten godt vidste, blot fordi det var morsomt at tale sammen.

"Skal ruden tages bort?"

"Å nej, man kommer slet ikke til at se den reparation … Jeg holder lige så meget af den som De."

"Ja, det har De ret i! Jeg holder meget af den. Den er så fin og så blød i farven … Jeg har broderet en Sankt Georg, men den var ikke nær så smuk."

"Å, ikke så smuk! … Jeg har da set den, hvis De mener den Sankt Georg, der er på den røde fløjls messehagel, som abbed Cornille har på om søndagen. Det er et kunstværk!"

Hun rødmede af glæde og råbte med et: "Læg dog i en fart en sten på kanten af det lagen, der til venstre. Ellers flyver det igen fra os."

Han skyndte sig at hente en tungere sten, for lagenet var begyndt at flagre, som en fangen fugl, der vil ud af sit bur. Og da det lå stille igen, stod de begge to op.

Nu gik hun hen ad de smalle stier i græsset mellem tøjet, passende på både her og hist, mens han meget vigtig gik i hælene på hende; idet han lod til at være uhyre interesseret i det mulige tab af et forklæde eller et andet. Det kom alt sammen så naturligt. Derfor blev hun også ved at snakke, hun fortalte, hvad hun tog sig for, hvad hun kunne lide.

"Jeg skal sige Dem, jeg vil nu have, at alt skal være net og ordentligt … Hver morgen, når klokken er seks præcis, vækker gøgen i systuen mig; og jeg kunne såmænd godt klæde mig på, selv om det var bælgmørkt; mine strømper har sin plads, min sæbe sin – jeg er nu meget akkurat. Å – sådan har jeg ikke altid været, jeg var frygtelig uordentlig! … Moder har såmænd ofte nok haft mig i skole for mit sjuskeri! … Og når jeg så er på systuen, ville det være mig ganske umuligt at sy to sting ordentligt, hvis min stol ikke stod akkurat der, hvor den plejer

at være. Heldigvis kan jeg brodere lige godt med begge hænder, og det er en stor fordel, det kan ikke enhver ... Og tænk dem blot, jeg, som elsker blomster, kan slet ikke tåle at have den mindste buket stående i min nærhed, uden at jeg får den rædsomste hovedpine. Kun violer kan jeg tåle, og er det nu ikke mærkeligt; deres duft er ligefrem beroligende, synes jeg. Når jeg ikke har det godt, behøver jeg blot at lugte til violer, straks bliver jeg bedre."

Han lyttede henrykt, berusede sig i hendes blide stemme, der havde en sælsom bedårende klang, så gennemtrængende og blød, og han måtte vistnok være ualmindelig modtagelig for indtryk af den menneskelige stemmes vellyd, for det ømme tonefald, der flere gange kom frem, bragte ham tårerne i øjnene.

"Å," her afbrød hun sig, "nu er skjorterne snart tørre!" Derefter blev hun ved at fortælle, havde en ubevidst trang til at betro sig til ham, sige ham, hvorledes hun var.

"Se nu, hvidt er altid smukt, ikke sandt? Der er dage, hvor jeg formelig er ked af blåt og rødt og alle de andre farver, men hvidt fryder altid mit øje, det bliver jeg aldrig træt af at betragte! Det er så blødt, så mildt, man får lyst til at blive borte i det ... Vi havde en gang en hvid kat med gule pletter, og den malede jeg over med hvid farve. Det klædte den rigtig nydeligt, men det gik snart af ... Hør, moder ved det ikke, men jeg gemmer alt hvidt silkeaffald, jeg har en hel skuffe fuld, jeg bruger det ikke til noget, gemmer det blot for min fornøjelse, for at se på det, røre ved det en gang imellem ... Og så har jeg en hemmelighed til! – Å, *det* er nu en stor hemmelighed! Hver morgen, når jeg vågner,

står der noget hvidt ved min seng, og så snart jeg rigtig får øjnene op, forsvinder det, flyver bort; ja det er virkelig sandt!"

Han nærede ikke spor af tvivl, lod til at tro hende fuldt og fast. Det var jo ganske rimeligt og naturligt. En prinsesse ville ikke så hurtigt have vundet hans hjerte, om hun havde vist sig for ham i pragt og herlighed. Mellem alt det hvide tøj på det grønne græs stod hun der, så fin og fornem, så glad og majestætisk, at hun rent betog ham – erobrede ham helt og holdent. Det var vist; han var hendes, ville følge hende i liv og død.

Hun blev ved at gå omkring med små, hastige, lette skridt, vendte undertiden hovedet med et smil, og han gik bagefter hende; næsten svimmel af en lykke, han end ikke turde tænke på at gribe.

Men atter kom et stærkt vindstød, kraver, ærmer, tørklæder og andre lette småstykker flagrede om og slog sig ned som en flok hvide fugle, stormen river med.

Og så fik Angelique igen hastværk.

"Å Gud, å Gud, men så skynd Dem dog lidt! Kom her og hjælp mig i en fart!"

Begge fløj afsted. Hun fangede en krave lige ved bækken, han havde allerede trukket to hvide liv frem af en busk høje tidsler. Ærmerne kom også efter nogen søgen for en dag. Men i det hurtige løb havde hendes flagrende kjole tre gange strejfet ham, og hver gang var det ham, som stod hans hjerte stille, og blodet fo'r ham til hovedet, så bevæget blev han. Nu rørte han også ved hende, da han sprang efter et trekantet tørklæde, der skulle til at flyve bort. Hun stod med et stille, rørte sig ikke, så ganske forskrækket ud, en sælsom forvirring bragte hendes muntre

latter til tavshed, hun spøgte ikke mere, gjorde ikke mere nar af den lange, underlige gut. Hvad var der dog i vejen med hende? Hvorfor legede hun ikke, og hvorfor blev hun så underlig til mode? Hvad var det dog for en sælsom, fortryllende angst, der greb hende? Da han gav hende tørklædet, kom deres hænder tilfældigvis til at røre ved hinanden. De skælvede og så bestyrtet på hinanden.

Hun gik et skridt tilbage, stod lidt inden hun rigtig vidste, hvorledes hun skulle bære sig ad – dette var så mærkeligt og så nyt alt sammen. Men med et gav hun sig til at løbe, så hurtigt hendes ben kunne bære hende, hun havde favnen fuld af tøj. Resten lod hun ikke til at bryde sig om.

Nu ville Félicien tale.

"Å, å – hør dog et øjeblik, lad mig få lov ..."

Det blev ved at blæse, vinden afbrød ham. Fortumlet stod han og så, hvorledes hun fo'r af sted, som tog stormen hende med sig. Hun løb og løb mellem de hvide duge og de store skinnende lagener, mens den nedgående sols stråler kastede et svagt gyldent skær over hende og al denne hvidhed. Skyggen af domkirken lagde sig om hende, og hun skulle lige til at smutte ind ad den lille havedør, uden så meget som at se sig om. Men på dørtrinnet vendte hun sig hastigt, det var, som fortrød hun sin uvenlighed, hun ville dog ikke, han skulle tro, hun var fornærmet. Og forvirret og smilende råbte hun:

"Tak – mange tak!"

Takkede hun ham, fordi han havde hjulpet hende med tøjet? Eller var det for noget andet? Hun var borte, døren lukkedes.

Og han stod alene midt på engen, i den susende blæst, der forfriskende fo'r henover den skyfri himmel. Elmene i

bispehaven svajede knagende frem op tilbage, det brusede og hylede mellem terrasser og stræbepillerne på domkirken. Men han hørte kun en svag raslen henne i syrenbuskene, som en hvid buket hang der en lille kappe og flagrede i vinden – det var hendes kappe!

Fra denne dag af så Angelique Félicien stå i Marievænget hver evige gang. Hun lukkede sit vindue op. Han havde jo ruden som påskud – han var der bestandig, både morgen, middag og aften, uden at arbejdet skred fremad. I timevis kunne han ligge på lur i græsset og passe på hende, skjult bag en busk. Det var så yndigt at smile til hinanden hver morgen og hver aften. Hun var lykkelig, forlangte intet mere. Nu skulle der først vaskes storvask om et fjerdingår, så den lille havedør blev ikke lukket op. Men når de således kunne ses hver dag, gik de tre måneder hurtigt – og desuden, mon der kunne tænkes større fryd, end at leve på den måde – om dagen at glæde sig til et blik hver aften, og at sove ind for at drømme om et blik hver morgen!

Straks ved deres første møde havde Angelique fortalt løst og fast, talt om, hvad hun tog sig for, hvad hun holdt af – betroet ham sine små hemmeligheder, hvorimod hun kun vidste om ham, at han hed Félicien – han var tavs angående sig selv og sit liv. Men det var sagtens, som det skulle være. Kvinden skulle måske give sig helt, fuldtud, mens manden var tavs og tilbageholden.

Hun var slet ikke nyfigen, smilede stille hen for sig ved tanken om, at alt nok ville ske, når tiden kom. Forresten brød hun sig ikke om det, hun ikke vidste, når de blot måtte ses! Hun vidste intet om ham, og dog kendte hun ham så godt, at hun

kunne læse hans mindste tanker i hans blik. Han var kommet, hun havde straks genkendt ham, og de elskede hinanden!

Og de frydede sig ved således på afstand at eje hinandens hjerte. Stadig var det ny henrykkelse over, hvad de opdagede.

Hun havde lange, smalle hænder, hendes fingre bar mærker af synålen – og det elskede han netop!

Hun lagde mærke til, hvor små hans fødder var, og hun var stolt af deres skønne form. Alt hos ham behagede hende, hun var ham taknemmelig, fordi han var så smuk, hun følte en heftig glæde, da hun en aften opdagede, at hans skæg var lidt mere afdæmpet i farven end hans hår, og dette gav hans smil en sælsom blidhed.

Han gik en morgen bort, aldeles beruset, fordi han, da hun fra svalen havde bøjet sig ned imod ham, havde set, at hun på den fine slanke hals havde en lille brun plet.

Deres hjerter åbnede sig også for hinanden, og hver dag fandt de nye skatte. Vel var hun kun en simpel lille pige, men i den stolte og uskyldige mine, hvormed hun om morgenen åbnede sit vindue, kunne man straks læse, at hun havde en sjæl, der var en dronning værdig. Og hun gættede, at han var god, når hun så, hvor let han trådte på græsset og de små blomster i vænget.

Og rundt om deres kærligheds første tid strålede dyd og skønhed. Det syntes dem, som kunne den aldrig få ende, denne fryd over at ses.

Men dog gav Félicien snart tegn på utålmodighed.

Han lå ikke mere i timevis under buskene i stille lyksalighed. Så snart Angelique kom og støttede sig på rækværket, ville han nærme sig hende. Og det blev hun lidt vred over, for hun var

bange for, at nogen skulle lægge mærke til ham. Ja, en dag blev de rigtig uenige: han kom helt hen til havemuren, så hun måtte gå ind i sit kammer. Det var frygteligt for ham; han stod dernede med en sådan fortvivlelse og et så bedende udtryk i ansigtet, at hun næste dag *måtte* tilgive ham og komme ud på svalen, som hun plejede. Men han kunne nu ikke mere holde ud at vente på hende i stilhed; han var alle vegne i engen, der blev ganske levende og febrilsk af hans uro og utålmodighed. Han kom frem bag hvert træ, stak hovedet op over hver en busk. Han måtte bo i nærheden, som de blå skovduer i elmene – mellem to grene havde han vist sin rede. Han lå ved bækken, lod som om han fulgte skyernes flugt i det klare vand. En dag så hun ham inde mellem ruinerne af den gamle mølle; han var krøbet op på taget af et halvvejs ødelagt skur, og han så ud, som var han henrykt over at være kommet højere op og kun sørgede over ej at kunne flyve hen på hendes skulder som en skovdue. En anden gang var hun lige ved at skrige højt af skræk; han kom frem mellem to vinduer oppe i domkirken – højere oppe end hendes vindue, på terrassen over kapellerne i koret. Hvordan mon han dog var kommet derind? Kirkebetjenten havde jo nøglen. Hvorledes gik det til, at hun også en gang fik øje på ham helt oppe i skyerne mellem skibets stræbepiller? Fra sit høje stade kunne han se ned i hendes kammer som svalerne, der fløj om kirketårnets tinder. Hun havde aldrig før tænkt på, at nogen kunne se ned til hende; men fra dette øjeblik lukkede hun sig inde – hun blev bange, syntes bestandig, der var nogen i kammeret, var ikke mere alene. Og hvor kunne det være, at hendes hjerte bankede som den store klokke, når den kimede til stor fest?

Tre dage gik, uden at Angelique kom til syne på svalen, så angst var hun blevet over Féliciens voksende dristighed. Hun svor, at hun aldrig mere ville se ham for sine øjne, hun ville overtale sig til at tro, at hun ikke kunne udstå ham. Men hans uro havde også smittet hende; hun kunne ikke sidde stille – og havde tusinde påfund for at få lejlighed til at gå fra sit arbejde.

Og da hun havde fået at vide, at mor Gabet lå til sengs i den største fattigdom og elendighed, gik hun hver dag hen at se til staklen, der boede et par huse fra Huberts, i selve Rue des Orfèvres. Hun bragte hende kødsuppe, sukker, hentede medicin hos apotekeren i Grande Rue. Og en dag, da hun kom tilbage med en hel del pakker og flasker, blev hun ganske forskrækket ved at finde Félicien siddende ved den syge gamle kones seng.

Han blev ganske rød i hovedet og listede sig bort. Næste dag, da hun skulle til at gå, kom han igen. Og hun lod ham tage sin plads, men hun var alvorlig stemt: skulle han nu forhindre hende i at besøge sine fattige? Og nu havde hun just et af sine godgørenhedsanfald, i hvilket hun gerne gav alting bort til dem, der trængte. Hendes hele væsen smeltede hen i søsterlig medfølelse ved tanken om andres lidelser. Hun løb til far Mascart, en blind, lam mand i Rue Basse; og gav ham selv den suppe, hun bragte ham, til Chouteaus – et par folk på hen ved halvfems, der beboede en kælder i Rue Magloire; hun havde givet de gamle møbler oppe fra Huberts pulterkammer – og hun besøgte mange flere, alle kvarterets fattige stakler – gav til højre og til venstre alt, hvad der faldt af i huset, og var strålende glad, når hun kunne hjælpe en smule på dem med levningerne fra plejeforældrenes husholdning. Og hvor hun nu kom, traf

hun Félicien! Aldrig havde hun set ham så ofte, det nyttede kun lidet, at hun lod være at gå til vinduet. Hun blev med hver dag mere urolig – troede, at hun var meget vred på ham. Men det sørgeligste var dog, at han ødelagde hende den glæde, hun før havde haft ved at besøge sine fattige og gøre en smule godt. Før havde han måske haft sine egne, men dem så han vist ikke mere til; han måtte have passet hende op, luret på hende, ellers kunne han ikke således tage dem fra hende den ene efter den anden.

Hver gang hun nu kom ind til Chouteaus med en liden kurv mad, lå der sølvpenge på bordet. En anden gang bragte hun far Mascart et par skilling, som hun med besvær havde fået samlet sammen – for han jamrede sig altid, fordi han ikke havde råd til at købe lidt tobak, og nu så hun, at han havde et tyvefrancsstykke, blankt og skinnende som en sol.

Ja, en aften var hun henne at se til mor Gabet og så bad denne hende gå ned at veksle en stor seddel. Det var så pinligt for hende at se, hvor magtesløs hun selv var, hun havde jo ingen penge, mens han kunne tømme sin pung så ofte det skulle være.

Naturligvis var hun glad på sine fattiges vegne, mens hun var bedrøvet over, at hun gav så lidt, når andre gav så meget.

Félicien vidste ikke bedre, bar sig således ad blot for at røre hendes hjerte, men hans gavmildhed tilintetgjorde den glæde, hun havde ved at give almisse. Uden at tale om, at hun evig og altid måtte høre på al den ros, der strømmede fra de fattiges læber: han var rigtignok en god, rig herre, så mild og så ligefrem og så artig. De talte kun om ham, viste hans gaver frem, som ville de ydmyge hende.

Skønt hun havde svoret, at hun ville glemme ham, kunne hun ikke lade være at udspørge dem: hvad havde han givet dem? Og han var smuk, ikke sandt, han talte måske om hende? Ja, det kunne hun være vis på. Hele tiden talte han om hende. Å, hun kunne ikke udstå ham, det indså hun alt for vel; det kunne formelig pine hende at tænke på ham.

Til sidst kunne hun nok forstå, at dette ikke kunne vedvare, og en aften i maj – just i skumringen, skete sammenstødet også hos Lemballeuses, de fattige, der boede i den gamle mølle inde i engen. Der var kun kvinder, – mor Lemballeuse – en gammel rynket mutter, Tiennette, den ældste datter, stor og vild og pjaltet, tyve år gammel, og så de to små, Rose og Jane, med dristige øjne, lysende under en rød uredt hårtop.

Alle fire drog ud på tiggeri om morgenen, tilbragte hele dagen langs gader og landeveje og kom hjem om aftenen, rent ødelagte af træthed og med hullede tøfler, der var bundet fast til fødderne med sejlgarnsstumper. Og netop i dag var den sidste rest faldet Tiennette af benene, de spidse skærver på landevejen havde revet hendes fødder og ankler til blods.

Hun sad nu midt i det høje græs i engen og var i færd med at pille torne og splinter ud af sine blodige, forrevne fødder, mens moderen og søstrene stod og så til med mange beklagelser.

I dette øjeblik kom Angelique med det brød, hun gav dem hver ugedag, skjult under forklædet.

Hun var listet ud af den lille havedør, som hun havde ladet stå åben efter sig, for det var hendes mening at gå hjem straks igen. Men da hun så hele familien opløst i tårer, blev hun stående.

"Hvad er der i vejen? Hvad græder I sådan for?"

"Å Herrejemini, kære lille jomfru," hylede mor Lemballeuse. "Se dog bare, hvor det store fæhoved har spoleret sig! Hun kan umuligt gå ud i morgen, og så er den dag spildt ... Hun må have sig et par sko."

Rose og Jane hylede om kap med lynende øjne under deres uredte manke:

"Hun må have sko, hun må absolut have sko!"

Tiennette løftede sit sorte, magre ansigt. Og så blev hun ved med en knappenål at prikke ned i et blødende sår for at få en lang splint ud af foden.

Angelique blev ganske bevæget. Hun gav dem brødet.

"Her har I da altid lidt at spise."

"Å, brød," svarede moderen, "ja, brød er jo ikke til at undvære. Men hun kan ikke trække et brød på fødderne, og i morgen, Gud bedre det, i morgen er der netop marked i Bligny, der har hun dog aldrig fået tigget mindre end et par francs sammen. Å du altstyrende, hvad skal vi gribe til?"

Angelique blev ganske målløs af medlidenhed; hun vidste ikke noget råd. Hun havde kun fem skilling i lommen. For dem kunne hun ikke få et par sko, om de var aldrig så gamle.

Altid blev hun lamslået af denne mangel på penge. Og hvad der rent bragte hende til at gå ud af sit gode skind, var at Félicien, der stod bag ved hende i det tiltagende tusmørke. Han havde sagtens hørt det hele, han kunne have stået der længe.

Altid dukkede han op, uden at hun rigtig kunne fatte, hvorfra han egentlig kom.

Nu skal han naturligvis give dem de sko, tænkte hun.

Og han nærmede sig også.

På den violblå himmel begyndte stjernerne at titte frem. En usigelig fred faldt fra oven ned over Marievænget og hyllede piletræerne i skygge.

Domkirken stod som en sort streg mod himlen.

Ja, nu skal han naturligvis give dem sko!

Og hun var fortvivlelsen nær. Han skulle da også altid give alting, ikke en eneste gang kunne hun tage luven fra ham. Hendes hjerte bankede, som skulle hendes bryst sprænges, hun ønskede heftigt at være meget rig, for at vise ham, at hun også gerne ville se glade ansigter på sin vej.

Men Lemballeuses havde allerede fået øje på den "gode herre", moderen løb hen mod ham, de to små søstre hylede ustandseligt, og rakte hænderne ud, men den store pige slap sine blodige ankler og så på ham med et sideblik.

"Hør, min gode kone," sagde Félicien, "gå De kun hen i Grande Rue, på hjørnet af Rue Basse ..."

Angelique havde forstået det hele, der boede en skomager, hun afbrød ham ivrigt, var så hidsig, at hun stammede i det.

"Hvad skal det betyde ... det er jo til ingen nytte ... det er da meget nemmere ..."

Og hun kunne ikke finde det, der var så meget nemmere. Hvad skulle hun dog hitte på, for at hindre ham i at komme med sin almisse? Aldrig før havde hun fundet ham i den grad utålelig.

"De behøver kun at hilse fra mig," vedblev Félicien, "De skal bare sige ..."

Igen afbrød hun ham, gentog med ængstelig mine: "Det er meget, meget nemmere ..."

Med et blev hun rolig, satte sig på en sten, løste sine skobånd, tog både dem og strømperne af i en hast.

"Se her, det er meget bedre. Hvorfor skulle du gå ned i byen?"

"Å, kæreste, bedste lille jomfru! Gud lønne Dem for Deres godhed!" råbte mor Lemballeuse, idet hun mønstrede skoene, som var omtrent nye.

"Jeg skærer dem lidt op foran i overlæderet, så kan Tiennette nok få dem på. Så, Tiennette, sig dog tak, din lange, dumme tøs."

Tiennette rev dem ud af hænderne på sin søster, der betragtede dem med lystne blikke. Hun åbnede ikke munden.

Men i dette øjeblik kom Angelique i tanker om, at hun havde bare fødder og at Félicien kunne se dem. Hun blev ganske overvældet af forvirring, turde ikke gøre en bevægelse, for hvis hun rørte sig, var hun vis på, at hun kom til at vise dem endnu mere. Til sidst blev hun ganske forvildet, stod op og gav sig til at flygte. Hendes små bare, hvide fødder løb hurtigt hen over grønsværen.

Det var blevet endnu mørkere, Marievænget druknede i nattens skygger, lå som en sort sø mellem de store træer og domkirkens sorte mure. Og midt i alt dette mørke så man de to små fødder løbe af sted, de var hvide som et par duer.

Angelique var bange for vandet, fulgte Chevrottes bred for at nå et bræt, der var lagt tværs over den.

Men Félicien afskar hende vejen ved at skyde genvej ind imellem buskene.

Han, der ellers var så bly, var ved synet af de bare fødder med et blevet ganske purpurrød i ansigtet; en uimodståelig kraft drev ham frem; han havde kun en tanke: råbte til hende, at den

første gang, han havde set hende, var hans væsen blevet grebet af stormende lidenskab, der nu med hele ungdommens magt overvældede ham. Og da han endelig nåede hende, kunne han kun stamme tilståelsen: Jeg elsker Dem!

Forvildet stod hun stille.

Hun rettede sig og så ham lige ind i øjnene.

Hendes harme, den vrede, han havde tændt i hendes hjerte, smeltede som dug for solen; hun følte kun en sød, betagende angst.

Hvad var det dog, han havde sagt, at det således kunne bringe hendes hele væsen til at bæve af fryd?

Han elskede hende, det vidste hun, og da han nu hviskede hende disse ord i øret, blev hun ganske bestyrtet og angst!

Han blev dristigere og med hjertet på læberne gentog han:

"Jeg elsker Dem!"

Og nu flygtede hun igen af sted i skræk for Félicien og hans elskov.

Bækken standsede hende ikke mere, hun trådte ned i den som en jaget hind, og de små, hvide fødder løb af sted mellem småstenene i det iskolde vand.

Døren til haven lukkedes, og de forsvandt.

6

I to dage var Angelique aldeles betaget af anger og ruelse.

Så snart hun var alene, gav hun sig til at græde, som om hun havde begået en stor fejl. Og i hendes forvirring kom det spørgsmål bestandig tilbage: mon hun og den unge mand havde syndet? Mon hun var evig fortabt som de stygge kvinder i legendebogen, der lyttede til Satans fristende ord?

De ord, som han sagte havde tilhvisket hende, "Jeg elsker Dem," de genlød i hendes øren så højt, så tydeligt, at de bestemt måtte komme fra en eller anden frygtelig magt, der havde sit udspring i det usynlige rige. Men hun vidste ikke rigtig, hun kunne ikke ret vide det, hun, der var vokset op i ensomhed og uvidenhed.

Mon hun havde syndet? Og hun prøvede at huske alt, hvad der var foregået mellem dem! Hvad var det egentlig, hun ikke måtte? Var man fortabt, når man havde set hinanden og så skjult det for sine forældre? Der måtte dog vist være noget mere.

Men hvorfor var hun da så beklemt, hvis hun ikke var skyldig, hvor kunne det da være, at hun følte sig så underlig forvandlet, som havde hun fået en ny sjæl? Dér voksede måske synden frem – hun var så underligt bevæget og betaget. Hendes hjerte var fuldt af ubestemte længsler, en masse tanker stormede forvirret om i hendes hoved, hun forstod ikke, hvad der foregik med hende. Blodet skød som flammer op i kinderne på hende, hun hørte de frygtelige ord: "Jeg elsker Dem!" genlyde i sine øren, og hun kunne ikke tænke, kunne ikke få klarhed, gav sig på ny til at

hulke, vidste ikke mere, hvad der var drøm og hvad der var virkelighed, gyste for synden, var bange for, at den lurede på hende i den usynlige verden.

Det pinte hende frygteligt, at hun ikke kunne betro sig til Hubertine. hvis hun blot kunne have spurgt plejemoderen, ville denne med et ord have beroliget hende og forklaret hende hemmeligheden. Og så syntes hun også, at hendes sorg ville lindres, når hun blot kunne komme til at udtale sig. Men hendes hemmelighed blev med hver dag tungere at bære, hun måtte vist dø af undseelse, hvis hun skulle betro sig til nogen. Hun blev listig, lod som ingenting, mens det stormede og brusede i hendes indre. Når der gjordes bemærkninger om hendes adspredte væsen, så hun forbavset op og svarede, at hun tænkte på intet. Hun sad foran sin syramme, trak synålen op og ned, lod meget stille og flittig, mens en eneste tanke dag og nat gnavede på hendes hjerte. Elsket – elsket!

Han elskede hende! Og elskede hun *ham*? Det var en gåde, som hendes uvidenhed ikke kunne løse. Hun gjorde dette spørgsmål idelig og altid, så at hendes tanker løb sur. Ordene mistede sin almindelige betydning og hun blev næsten svimmel.

Med en kraftanstrengelse samlede hun sig, tog fat på sit arbejde og baldyrede med sædvanlig flid og omhu trods sine drømmerier. Måske gik hun med en alvorlig sygdom i kroppen.

En aften, da hun skulle i seng, fik hun en heftig kuldegysen, hun troede, hun skulle dø. Hendes hjerte hamrede i brystet på hende, og det susede og ringede for hendes øren. Elskede hun, eller var hun ved at dø? Og hun smilede ganske roligt til

Hubertine, der voksede sin tråd, idet hun betragtede Angelique med et ængsteligt blik.

For resten havde Angelique svoret, at hun aldrig ville se Félicien mere for sine øjne. Hun vovede sig ikke mere ud i Marievænget, turde ikke en gang se til de fattige. Hun gik i en angst for, at et eller andet frygteligt skulle ske, når de atter stod ansigt til ansigt.

Denne beslutning havde hun også fattet som en slags bod for den synd, hun måske havde begået. Derfor tvang hun sig også til om morgenen ikke en gang at kaste et blik ud af vinduet, hun var bange for, hun ved bækken skulle få øje på *ham*, der skræmte hende. Og når hun ikke kunne modstå fristelsen, når hun alligevel så ud, og han ikke var der, blev hun bedrøvet hele dagen.

Så en morgen, mens Hubert stod og gjorde en messekåbe i stand, ringede det på klokken. Det må vel være en, der gjorde en bestilling, for Hubertine og Angelique hørte stemmer lyde gennem døren, der var blevet stående åben. Så løftede de forbavset hovedet, for de hørte skridt komme op ad trappen – Hubert plejede ellers aldrig at tage kunderne op på systuen. Og den unge pige var ved at besvime af overraskelse, da hun så Félicien træde ind. Han var ganske tarveligt klædt, som en ung mand, der beskæftiger sig med let, kunstnerisk arbejde – hans hænder var meget hvide. Siden hun ikke mere kom til ham, kom han til hende – han havde forgæves ventet dag efter dag, mens han sagde til sig selv, at hun ikke holdt af ham.

"Se, min pige, her er noget, du må se på!" forklarede Hubert. "Den unge herre bestilte et temmelig vanskeligt stykke arbejde. Og så lod jeg ham gå med mig herop – her kan han bedre i fred

og ro tale med dig om det. Der er min datter – hende må De vise Deres tegning."

Hverken Hubertine eller han anede noget. De kom nærmere, blot fordi de ville se på tegningen. Men både Félicien og Angelique var nær ved at kvæles af sindsbevægelse.

Hans hænder rystede, mens han rullede tegningen op, og han måtte tale langsomt for at bekæmpe sin uro.

Det var en bispehue til Hans Højærværdighed ... "Ja, damerne her i byen er blevet enige om at forære ham en, og de har overdraget til mig at komponere tegningen og selv se efter udførelsen. Jeg maler på glas, men jeg beskæftiger mig meget med gammeldags kunstværker, kender godt de gamle mestre ... De ser, jeg har søgt at gengive den oprindelige gotiske form i huen ..."

Angelique bøjede sig over tegningen og udbrød glad overrasket:

"Å, det er jo Sankt Agnes!"

Det var ganske rigtig den trettenårige martyr, den unge jomfru med det lange, udslagne hår, hvorfra kun hendes små hænder og fødder stak ud – aldeles som hun stod på søjlen over kirkedøren, eller som hun var afbilledet på en udskåret træstatue inde i kirken – håret var malet med en stærk, gul farve, alderen havde givet det et gyldent skær. Den hellige Agnes indtog midten af huen, man så hende flyve til himmels, understøttet af to engle, og under hende var et vidtstrakt landskab, der dannede baggrunden – opslagene og vingerne skulle baldyres med gotiske ornamenter, der var overordentlig rene i stilen.

"Damerne skænker Hans Højærværdighed huen i anledning af den forestående procession, og derfor mente jeg, at man burde vælge den hellige Agnes."

"Ja, det var en udmærket idé," faldt Hubert ind.

Så sagde Hubertine:

"Hans Højærværdighed vil sikkert føle sig rørt."

Mirakelprocessionen fandt sted hvert år den 28. juli til minde om byens frelse fra den gruelige pest og til tak for, at Gud havde givet Jean den Femte Hautecœur og hans slægt magt og vilje til at helbrede.

Sagnet fortalte, at denne undergave kom fra den hellige Agnes, som var familien Hautecœur særlig bevågen, og derfra skrev sig den skik at tage den gamle træstatue ud af kirken og bære den gennem byen i spidsen for processionen. Folk troede, at den endnu kunne beskytte Beaumont og dens indbyggere mod sot og fare.

"Til mirakelprocessionen," hviskede Angelique og så endelig på tegningen, "men så har vi jo kun tre uger, vi bliver aldrig færdige i rette tid."

Hubert rystede på hovedet.

Ja, hun havde ret, et så usædvanligt arbejde krævede megen omhu og lang tid. Hubertine vendte sig imidlertid om mod den unge pige:

"Jeg kunne jo rigtignok hjælpe dig. Ornamenterne påtager jeg mig, når du vil sy figuren."

I sin forvirring så Angelique stadig på tegningen. Nej, nej, det var ikke muligt, hun stred imod, skønt hun havde stor lyst til at påtage sig arbejdet. Det ville være stor synd at stå i ledtog med Félicien, for hun vidste godt, at han kunne ikke være fattig,

skønt han gik klædt som en simpel mand, og alt dette, den historie, han fandt på for at trænge sig ind hos dem, bragte hende til at være på sin post, i grunden morede det hende at drille ham lidt, hun kunne have lyst til at vise ham, at hun gennemskuede ham, at hun forstod, at han var en prins; for hun blev mere og mere sikker i sin sag, mere og mere overbevist om, at hendes drøm helt skulle gå i opfyldelse.

"Nej," gentog hun sagte, "vi kan ikke få det arbejde færdigt i tide."

Og uden at se op vedblev hun, som talte hun med sig selv:

"Vi kan jo hverken bruge kniplingssting eller almindelige brodérsting – til helgeninden må det være afskygget guldbroderi – alt andet vil være upassende."

"Ja, det er netop min mening," sagde Félicien. "Jeg tænkte på den art broderi; jeg har hørt, at De har udfundet, hvorledes man bar sig ad med det – den måde at brodere på ser man nu ellers kun på meget gamle stykker – de har et her i sakristiet – et meget smukt broderi."

Hubert blev ivrig:

"Ja, det er rigtigt, fra det femtende århundrede, en af mine tipoldemødre har broderet det … ja, afskygget guldbroderi! Det var allersmukkest! Men dertil kræves for lang tid – det var alt for bekosteligt, og desuden måtte det udføres af virkelige kunstnere. I de sidste to hundrede år har man slet ikke brugt det … og hvis min datter ikke vil påtage sig det, kan De lige så godt opgive det, for hun er den eneste, der nutildags kan udføre det – jeg kender ellers ingen, der har den dygtighed, som den slags broderi udfordrer."

Da Hubert og Félicien begyndte at tale, havde Hubertine sat et alvorligt ansigt op. Hun tilføjede med overbevisning:

"På tre uger kan det umuligt gøres, det er et tålmodighedsarbejde!"

Men da Angelique ret betragtede den hellige Agnes, opdagede hun noget, der fyldte hendes hjerte med overstrømmende fryd.

Agnes lignede hende! Det var let at se, at Félicien havde tænkt på hende, da han tegnede den gamle statue, og hendes hjerte smeltede ved den tanke, at han således altid så hende for sig, hun nænnede ikke mere at støde ham bort.

Endelig løftede hun sit hoved, så ham stå der, skælvende og med tårer i øjnene og et så ydmygt og bedende udtryk i sit ansigt, at hun ikke kunne modstå mere. Men det koketteri, som er endog de uskyldigste unge piger medfødt, fik hende til at skjule den lyst, hun havde til at give efter for hans bøn.

"Nej, det kan ikke lade sig gøre," gentog hun og gav ham tegningen tilbage, "jeg ville ikke påtage mig at udføre dette arbejde for nogen."

Félicien så aldeles fortvivlet ud. Det var ham, der fik et afslag – hun ville ikke vide af ham – således forstod han hendes ord.

Han ville til at gå og sagde til Hubert:

"Hvad pengespørgsmålet angår, så skulle De have fået hvad som helst. Damerne har givet mig lov til at gå til to tusind francs."

Huberts var ikke nærige, det var vist nok. Og dog satte disse ord dem i bevægelse.

Manden så på sin kone. Det var da ellers kedeligt, at de måtte lade en så udmærket bestilling gå fra huset.

"To tusind francs," sagde Angelique med sin blide stemme, "sagde De to tusind francs?"

Og hun, der aldrig havde en tanke for penge, hun kunne næppe bare sig for at smile, et lille, drilagtigt smil dirrede i mundkrogene, det morede hende at skjule den glæde, hun følte ved at se ham, det morede hende kosteligt at bibringe ham en fejlagtig mening om hende.

"Å, når der er tale om to tusinde francs, så samtykker jeg. Jeg ville ikke have påtaget mig et sådant arbejde for nogen, men når jeg kan tjene en så stor sum, er det en anden sag – jeg kan jo sidde oppe om natten, hvis det behøves."

Nu var det Hubert og Hubertine, der ville afslå tilbuddet, de var bange for, at hun skulle overanstrenge sig.

"Nej, vist ikke, en sådan bestilling bør vi ubetinget modtage – stol De kun på mig. Deres hue skal nok blive færdig dagen før processionen."

Félicien lod sin tegning blive og gik dybt bedrøvet bort, han var så sorgfuld, at han ikke havde kraft til at give yderligere forklaringer som påskud for at blive længere på systuen.

Hun elskede ham ikke, det var ganske sikkert, hun havde ladet, som hun ikke kendte ham, behandlet ham som den første den bedste kunde, hvis penge er gode at fortjene.

Først blev han harmfuld, beskyldte hende for at have en lav sjæl. Men det var sagtens det allerbedste, så var det hele forbi, han ville ikke tænke på hende mere. Og dog var hans tanker ikke et øjeblik fra hende, han endte med at undskylde hende, hun måtte jo leve af sit arbejde, fortjene sit brød.

I de to dage gik han og var rigtig ulykkelig, så begyndte han at liste om huset, aldeles syg af længsel efter hende.

Hun gik ikke ud, viste sig ikke en gang ved vinduet.

Og han var ved at sige til sig selv, at om hun end ikke elskede ham, om hun kun brød sig om penge, så voksede alligevel hans kærlighed til hende med hver dag; han elskede hende, som man elsker, når man er tyve år – fordi man ikke kan lade være, fordi elskov er det unge hjertes fryd og smerte.

Endelig en aften fik han øje på hende, og så var det ude med ham: hende eller ingen – det var det samme, om hun var ond eller styg, smuk, rig eller fattig, og hvis han ikke fik hende, måtte han dø.

Den tredje dag var hans længsel blevet så utålelig, at han måtte gå op til Huberts, skønt han havde svoret, at han aldrig mere ville sætte sin fod der.

Hubert lukkede op for ham, og da Félicien ikke rigtig kunne forklare, hvad han ville, førte han den unge mand op i systuen igen.

"Min pige, den unge herre ønskede at vise dig noget i tegningen, som jeg ikke rigtig forstår."

Så stammede Félicien:

"Hvis det ikke er Dem til ulejlighed, frøken, så ønskede jeg gerne selv at følge Deres arbejde. Damerne har bedet mig give Dem et par vink. Men hvis jeg i mindste måde generer Dem ..."

Da Angelique så ham komme ind, bankede hendes hjerte, som skulle hun kvæles. Men hun passede på og forstod at beherske sig i den grad, at blodet ikke en gang steg hende op i kinderne – hun så ganske rolig og ligegyldig på Félicien, da hun svarede:

"Å, jeg lader mig ikke så let genere! Jeg kan så godt arbejde, mens man ser på mig. – De har komponeret tegningen, så det

er ikke mere end rimeligt, at De ser, hvorledes den bliver udført."

Félicien var aldeles bestyrtet; han turde i sin forlegenhed næppe sætte sig ned – men nu smilede Hubertine forekommende, som man smiler til en god kunde. Og så tog hun straks fat igen på arbejdet; hun var i færd med de gotiske ornamenter på huens opslag.

Hubert arbejdede på det banner, der i to dage havde hængt til tørre på væggen, og som nu var færdigt og skulle spændes af rammen.

Ingen talte, de to kvinder broderede flittigt, som om de sad alene i stuen.

Og den unge mand blev lidt mere fattet i disse fredelige omgivelser. Klokken slog tre, kirkens skygge strakte sig, en fin eftermiddagsbelysning trængte ind gennem det vidtåbne vindue.

Det var skumringen, der begyndte efter middag her i dette lille hus, der lå køligt og grønt ved kæmpebygningens fod. På fortovets stene hørtes lette trin, det var en pigeskole, som gik til skrifte. I systuen hang det gamle værktøj på de ærværdige mure, alt var så roligt, så ubevægeligt og uforandret, at det så ud, som sov alting århundreders søvn; og der svævede en usigelig fred og kølighed over det stille værelse.

En stor, klar lysplet faldt på vinduet ind over rammen, ved hvilket de to syersker sad foroverbøjet med de fine ædle profiler, som guldet farvede med et svagt skær.

"Det var det, jeg ville sige Dem, frøken," således begyndte nu Félicien, der mente, han måtte forklare, hvorfor han var

kommet; "jeg ville sige Dem, at jeg mente guldtråd var bedre end silke til håret."

Hun så op. Hendes listige, smilende øjne talte så tydeligt om, at han godt kunne have sparet sig sit besøg, hvis han ikke havde andet at bemærke. Og så bøjede hun sig igen over broderiet, idet hun med blid spot i stemmen svarede:

"De har ganske ret."

Han så flov ud, og lagde nu først mærke til, at hun allerede i nogen tid havde arbejdet på håret.

Foran hende lå hans tegning, men den var nu malet med vandfarve, der var lagt guld på den, guld i en fin, mat tone, som på et gammelt miniaturmaleri i en bønnebog. Og hun kopierede dette billede med en omhu og en nøjagtighed, som en maler, der arbejder med forstørrelsesglas.

Efter at hun først med et par sting havde udkastet omridset på det hvide atlask, der var foret med temmelig groft lærred og stramt udspændt på rammen, dækkede hun tøjet med guldsting, det ene tæt ved siden af det andet, næstet ved begge ender, eller fritliggende. Derpå benyttede hun dette som underlag; med spidsen af synålen skilte hun tråden lidt, så hun kunne følge sin tegning underneden, og så syede hun med silkesting tværs over guldtrådene, og passede at silken på det nøjagtigste havde tegningens farver.

På de steder, hvor der faldt skygge, var guldet helt skjult af silken, og jo lysere bunden var, des færre silkesting var der, fuldt lys var rent guld.

Dette var afskygget guldbroderi: guldbunden, som synålen afskyggede med silke, et maleri med sammensmeltede farver, der varmedes fra neden af en mystisk gylden glories stråler.

"Ja, "sagde Hubert med ét, mens hag tog banneret af rammen og vandt seglgarnet, der havde holdt det fast, om sin finger, "fordum var afskygget guldbroderi en syerskes mesterstykke ... Som der stod i vort laugs statutter: Hun skulle forfærdige et billede af afskygget guldbroderi. Du kunne gøre dit mesterstykke når som helst, Angelique."

Og igen faldt dyb tavshed over arbejdet. Angelique havde haft samme tanke som Félicien: at sy håret udelukkende med guldtråd; og nu brugte hun guld i forskellige farver, lige fra mørkt rødt, glødende som et hendøende bål til lyst gyldent, som bleggule blade i høst.

Agnes var fra halsen til tåspidsen iklædt en rislende, strålende guldkjortel. Strømmen rullede ned fra nakken, dækkede skuldrene med en kongelig kåbe, flød over brystet og bølgede ned til fødderne.

En underfuld, glimrende hårpragt, en fabelagtig kappe i uhyre svære lokker, en varm, levende kjole, duftende og ren.

Den dag kunne Félicien ikke se sig mæt på Angelique, der nu broderede lokkerne med spaltede sting, idet hun fulgte hårets slyngninger, og han blev ikke træt af at se flammerne vokse frem og skinne under hendes nål.

Hubertine, der havde travlt med at sy pailletter på og skjule tråden med et lille stykke kantilje, vendte sig nu og da om mod ham og så med et roligt blik på hans forvirrede ansigt, mens hun kastede de dårlige pailletter i affaldsæsken.

Hubert havde imidlertid trukket listerne ud og sprættede banneret fra bommene, nu lagde han det sammen med stor omhu, og Félicien, der i denne tavshed blev mere og mere forlegen, forstod endelig, at han vistnok gjorde fornuftigst i at

gå sin vej, siden han helt havde glemt de bemærkninger, han havde haft i sinde at gøre.

Han stod op og stammede:

"Så skal jeg komme igen en af dagene ... Jeg har slet ikke rigtig kunnet tegne det nydelige hoved, så De kan måske trænge til, at jeg viser Dem lidt tilrette."

Angelique så ham lige ind i ansigtet med sit klare, rolige blik:

"Nej, nej ... Men hvis De er ængstelig for udførelsen, kan De jo så godt komme alligevel."

Og han måtte gå sin vej, måtte nøjes med denne tilladelse, der blev givet i en så ligegyldig tone. Nej, hun elskede ham ikke, hun ville aldrig komme til at elske ham, det var sikkert nok. Hvad kunne det så nytte alt sammen?

Men både den næste og de påfølgende dage kom han alligevel tilbage til det kølige hus i Rue des Orfèvres. Al den tid, han ikke var der, gik hen i pine og længsel, kamp og nagende uvished. Han blev kun rolig, når han sad ved siden af den unge pige; skønt han betvivlede nogensinde at vinde hendes kærlighed, fandt han dog fred og trøst i hendes nærhed. Hver morgen kom han, talte om arbejdet, satte sig ved syrammen, som om hans nærværelse der var ganske nødvendig, det var ham en fryd at betragte hendes rolige profil under det gyldne genskin fra det lyse hår, at følge de små hænders vævre bevægelser, når de fo'r omkring mellem de lange ender silke og guldtråd.

Hun var ligefrem og naturlig i sit væsen, behandlede ham nu som kammerat. Men dog havde han en følelse af, at der stod noget imellem der, der bragte hans hjerte til at bæve af angst. Undertiden så hun op med sin lidt spottende mine og betragtede ham med utålmodige, spørgende blikke, og når han

da fo'r sammen i ængstelse og forvirring, blev hun straks igen meget stiv og kølig.

Men snart fandt Félicien et middel til at gøre hende livlig og vække hendes interesse, og det misbrugte han. Han begyndte at tale med hende om hendes kunst, om de gamle mesterlige broderier, han havde set, og som opbevaredes i kirkerne, eller af hvilke han havde set afbildninger: prægtige kåber, Karl den Stores kroningskåbe, af rød silke med store, flyvende ørne, Sions kåbe, der var overbroderet med helgenbilleder, en messehagel, der går for at være det skønneste stykke i sin art; den kejserlige messehagel, hvor man ser afbilledet Jesu herlighed på jorden og i himlen, forklarelsen, dommens dag, hvor alle figurerne er udsyede i guld, sølv og silke – en kantning af silke på atlask, der ser ud, som var det en kirkerude fra det femtende århundrede, med Abraham, David og Salomon og den hellige jomfru, og så Jesus – dejlige kåber i enkel, stor stil, Kristus på korset, blødende, med rød silke på guldbund, den hellige jomfru, støttet af Johannes, og endelig Marie, Guds moder, der troner i herlighed og glans med Jesusbarnet på sit skød og mange andre vidunderligt dejlige stykker talte de om, ting, der måtte vække ærbødig beundring, så gamle, troskyldige og prægtige var de – det var arbejder, som ingen nutildags var i stand til at udføre, og som bevarede en duft af tabernaklets røgelse i deres afblegede, mystiske guldbroderi.

"Ak, ja," sukkede Angelique, "de tider er forbi! Nu kan man ikke en gang finde de farvetoner, man den gang brugte."

Og hun holdt op at arbejde, hendes øjne strålede af inderlighed, når han fortalte hende historier om broderier og kunstnerinder fra forrige tider, nævnede Semina de Gaules og

Calin Jalye – derpå bøjede hun sig atter over sin ramme, men hendes ansigt beholdt et forklaret udtryk af kunstnerbegejstring. Og han fandt hende vidunderlig skøn, når hun således blev henrevet, så jomfruelig, så beåndet, midt i det klare skær fra silke og guld, så fuld af omhu for sit arbejde, så flittig og nøjagtig som hun sad der og syede de små sting, der var hendes livssag. Han tav, faldt hen i betragtning, indtil hans tavshed blev hende påfaldende, og hun lagde mærke til det dybe indtryk, hun gjorde på ham. Da blev hun også forvirret, ligesom skamfuld, og hun antog igen sin ligegyldige, rolige mine og det spotske, kolde tonefald.

"Så, der er min silke igen kommet i urede! ... moder, sid ganske stille, rør dig ikke!"

Hubertine havde været stille som en mus, hun smilede roligt. Først havde hun været lidt ængstelig ved den unge mands hyppige besøg, og hun og Hubert havde talt om det en aften, før de gik til ro. Men egentlig mishagede den unge fyr dem ikke, han havde et net væsen: der var ingen grund til at forhindre disse sammenkomster, som måske kunne blive til lykke for Angelique.

Altså sagde hun ingen ting, men passede på de unge mennesker stille og rolig som sædvanlig. Desuden var hun i disse dage sorgfuld, det var på denne tid af året, at de havde mistet deres lille barn, derfor tænkte hun mere på sin sorg og sit savn, ønskede mere brændende end nogensinde tilgivelse, hendes og Huberts sjæle smeltede sammen i fortvivlelse og kærlighed, for de håbede ikke mere at bøje skæbnens vilje. De talte ikke om, hvad der rørte sig i deres hjerte, udvekslede

aldrig et kys i tredjemands nærværelse, men i deres blikke, i deres mindste bevægelse var der et overmål af kærlighed.

En uge hengik på denne måde. Arbejdet skred rask frem. Félicien kom nu hver dag, han var blevet ganske fortrolig med familien.

"Panden skal være meget høj – ikke sandt? Og aldeles ingen øjenbryn?"

"Ja, meget høj og hvid, ikke en skygge – som de gamle miniaturbilleder."

"Giv mig den hvide silke."

"Vent, så skal jeg gøre den i stand."

Han sad og hjalp hende, det var yndigt at arbejde sammen på denne rolige, stille måde. Det bragte dem begge to ned på jorden. Uden at et eneste elskovsord var blevet udvekslet mellem dem, ja uden at deres hænder forsætligt havde strejfet hinanden, følte de godt, hvorledes de med hver dag kom hinanden nærmere.

"Fader, hvad bestiller du dog? Du er så stille, synes jeg?"

Hun vendte sig om, og så plejefaderen i færd med at rulle guldtråd på en skytte, mens hans kærlighedsfulde øjne hvilede på Hubertine.

"Du ser, jeg giver din moder guldtråd."

Og fra skytten, han gav hende, fra hustruens stumme nik, fra mandens uafladeligt ømme tjenstagtighed strømmede der et varmt elskovspust, som omsvævede Angelique og Félicien, der atter begge to bøjede sig over rammen. Selve systuen, det gamle værelse med det gamle værktøj, dens gammeldags fred, bragte deres kærlighed til at vokse. Det forekom dem, som var de

tusinde mil fra gaden, som levede de i en drømmeverden, hvor vidundere sker hver dag, og hvor man får alle ønsker opfyldt.

Om fem dage skulle huen afleveres, og Angelique trak nu vejret – hun var vis på at blive færdig i rette tid, ja endog 24 timer før tiden, og nu faldt det hende ind, at det var underligt at se Félicien sidde der ved syrammen, støttet på bukken. Var de to kammerater? Hun stred ikke mere imod den magt, hun følte, han havde over hende, smilede ikke mere ved sig selv over alt det, han troede, hun ikke anede. Hvad var det dog, der havde bragt hendes uro og ængstelse til ro? Og det samme spørgsmål kom uafladelig tilbage hver evige aften: Elskede hun ham? I timevis lå hun i sin brede seng, vendte og drejede dette ord, hvis mening hun ikke rigtig kunne fatte. Men pludselig var det hende, som skulle hendes hjerte briste, hun faldt i heftig gråd og skjulte sit ansigt i sin pude, for at ingen skulle høre hende hulke. Hun elskede ham, hun elskede ham, så hun var ved at dø! Hvorfor? Hvorledes? Ja, det vidste hun ikke, det ville hun heller aldrig få at vide, men hele hendes sjæl råbte, at hun elskede ham. Nu var det med et blevet idel klarhed, hendes kærlighed brød frem som sol gennem skyerne. Hun græd længe, var så forvirret og så usigelig lyksalig, men fuld af anger over intet at have sagt til plejeforældrene. Hendes hemmelighed pinte og plagede hende, og hun svor højt og dyrt, at hun ville blive kold som is mod Félicien, hun ville lide al verdens kval og kvide hellere end lade ham se, at hun elskede ham. Elske ham, elske ham i tavshed, det skulle være den straf, den bod, hun pålagde sig, fordi hun havde syndet mod forældrene. Og hun følte en fryd ved at tænke på sine lidelser – hun ville lide som de hellige martyrer i legendebogen, hun syntes, hun var deres søster, når

hun således hudflettede sig, hun syntes, den gode Agnes betragtede hende med blide, sørgmodige øjne.

Næste dag blev Angelique færdig. Hun havde broderet med flækket silke; med tråd, så fin som flyvende sommer, havde hun baldyret de bitte små hænder og fødder, som kom frem af den bølgende, kongelige gyldne hårkåbe. Nu gjorde hun også ansigtet færdig – liljefint var det, guldet sås under silken, som blodet ses under klar hud. Og denne sollyse skikkelse steg op mod den blå himmel, båret af to engle.

Da Félicien kom ind, udbrød han fuld af beundring: "Å, hvor hun ligner Dem!"

Det var en uvilkårlig tilståelse; han bekendte, at han i sin tegning havde søgt at gengive hendes træk. Han forstod det selv og rødmede dybt.

"Ja, min lille pige, hun har dine dejlige øjne!" sagde Hubert og kom hen til dem.

Hubertine smilede blot, hun havde for længe siden lagt mærke til denne lighed, og hun så overrasket, ja næsten bedrøvet ud, ved at høre Angeliques uartige stemme, det tonefald, hun som barn undertiden kunne have:

"Mine dejlige øjne! ... Stå dog ikke der og gør nar ad mig ... Jeg er rigtig grim, det ved jeg kun alt for godt."

Så rejste hun sig op, rystede trådene af sin kjole og vedblev koldt og ligegyldigt:

"Å, det er dejligt, at jeg endelig blev færdig ... Nu var jeg også snart ked af dette; og ved I hvad, jeg ville virkelig ikke gøre det stykke arbejde om for samme pris."

Félicien lyttede aldeles bestyrtet til hendes ord.

Hvad var dog dette? Igen pengespørgsmålet, der kom frem.

Han havde et øjeblik troet, hun havde virkelig kærlighed til sin kunst. Havde han taget fejl, og var det kun for at tjene penge, at hun arbejdede; var hun glad over at være blevet færdig, og over at hun ikke mere skulle se ham?

I flere dage havde han gået og været rent fortvivlet, han havde forgæves søgt et påskud til at vedblive med sine besøg. Og nu elskede hun ham ikke, hun ville aldrig komme til at elske ham! Han blev så bedrøvet, at han blegnede.

"Er det ikke Dem, der skal gøre huen i stand?"

"Nej, det forstår moder sig meget bedre på ... Jeg er så glad, jeg er færdig, jeg gider ikke røre ved den mere."

"Så bryder De Dem altså ikke om Deres arbejde?"

"Jeg, jeg bryder mig om ingenting."

Hubertine befalede hende i en alvorlig tone at tie stille. Og så bad hun Félicien undskylde, at barnet var lidt træt og ophidset; næste morgen tidlig skulle alting være i orden, og huen færdig til afhentning. Dermed mente hun, at han kunne tage afsked, men han gik ikke, han stod og så sig om i den store, gammeldags systue, der var så stille og så fredelig; det var ham, som jagedes han ud af Paradiset. Her havde han drømt så lyse drømme, hans hjerte var vokset så fast her, han var til mode, som blev det revet ud af hans bryst. Det, der mest pinte ham, var at han ikke kunne forklare sig, måtte gå bort i denne rædsomme uvished.

Til sidst sagde han farvel.

Da døren lukkedes efter ham, spurgte Hubert:

"Hvad er der i vejen med dig, kære barn? Er du syg?"

"Å nej, vist er jeg ej; men jeg var så ked af det menneske. Jeg vil ikke mere se ham for mine øjne."

Og så sagde Hubertine:

"Nå, ja ja da, så skal du også blive fri. Men derfor kunne du alligevel være høflig imod ham."

Angelique havde næppe nok tid til under et eller andet påskud at komme op på sit værelse. Der brast hun i tårer.

Å Gud, hvor hun dog var lyksalig, og hvor hun pintes! Hendes stakkels, dyrebare, elskede Félicien, ak, hvor var han ikke gået bort med sorg og smerte! Men hun havde jo svoret ved alle de hellige, at hun ville elske ham til døden og aldrig forråde denne hemmelighed for ham.

7

Samme dags aften netop som Angelique stod op fra bordet, klagede hun over et heftigt ildebefindende, og gik op på sit kammer. Formiddagens sindsbevægelse, hendes kamp med sig selv havde tilintetgjort hende.

Hun gik øjeblikkelig til sengs og begyndte atter at græde med hovedet skjult under lagenet af trang til at blive borte, forsvinde, dø.

Timerne svandt, natten kom, en varm julinat, hvis lune fred trængte ind ad vinduet, som stod vidtåbent.

På den sorteblå himmel myldrede stjernerne frem. Klokken var vel hen ad elleve, månen stod først op om en time; den var i sidste kvarter.

Og i det mørke værelse lå Angelique og græd bestandig; hendes tårer flød ustandselig, da døren knirkede, og hun løftede hovedet.

Først var der ganske stille, så kaldte én kærligt på hende.

"Angelique, Angelique, min søde pige ..."

Det var Hubertines stemme. Hun havde sagtens hørt barnets hulken, og nu var hun ængstelig, halvt afklædt gået op at høre, hvad der var i vejen.

"Angelique, er du syg?"

Den unge pige holdt sit vejr, svarede ikke. Hun følte kun en usigelig trang til at være alene, syntes ensomhed var det eneste, der kunne dæmpe hendes sorg. Trøst og kærtegn, selv om de kom fra moderen, ville være en plage i dette øjeblik.

Hun vidste godt, at Hubertine stod ved døren; to minutter gik, og stadig stod hun, bøjet forover lyttende, på bare fødder, mens de smukke arme holdt på de halvt opløste klæder.

Da Hubertine ikke hørte en lyd, ikke fik svar, ville hun ikke igen kalde. Hun var dog sikker på, at hun havde hørt gråd og klage; men hvis barnet nu var faldet i søvn, var det jo synd at vække hende. Hun ventede endnu en stund urolig over den sorg, datteren skjulte for hende; hun havde en ubestemt anelse om, hvad det var; opfyldt af en stor dyb kærlighed, som hun selv var. Og så bestemte hun sig til at gå ned, som hun var kommet, uden at forstyrre det stille hus med anden støj, end den hendes lette trin med de bare fødder gjorde, da hun listede sig ned ad trappen.

Men nu satte Angelique sig op i sin seng og lyttede. Alting var så dødstille, at hun hørte plejemoderens fødder røre ved hvert trappetrin. Døren til soveværelset gik op, lukkede sig igen, så skelnede hun en sagte lyd af stemmer, en kærlig, sorgfuld hvisken; hendes forældre talte vist om hende, betroede hinanden deres frygt og deres ønsker for hendes fremtid, og de blev ved, skønt de vist nu var gået i seng, for lyset var slukket hos dem.

Aldrig før i aften havde hun hørt hver en lyd i det gamle hus stige op til sig. Ellers sov hun ungdommens faste, rolige søvn, hørte ikke engang sine egne møbler knage; mens hun nu i kamp med sin kærlighed lå vågen og lyttede til, hvorledes hele huset elskede i smerte og tårer.

Hun vidste intet, havde kun en følelse af, at Huberts også græd og sørgede midt i deres grænseløse kærlighed.

Og som hun således sad der og lyttede til det snakkende og dirrende hus, kom hun atter til at græde, hendes tårer flød, men nu strømmede de stille ned over hendes kinder, varme og levende, som græd hun blod. En eneste tanke kom stadig tilbage, pinte og plagede hende: var det rigtigt af hende, at hun således havde ladet Félicien gå bort i fortvivlelse med den tanke, at hun ikke elskede ham, som en kniv, hun havde stødt i hans hjerte.

Hun elskede ham, og det var hende, der voldte ham denne smerte, skønt hun selv led så rædsomt ved at gøre ham sorg. Hvorfor skulle hun sørge og græde? Mon den hellige Agnes ville vredes over, at hun blev lykkelig?

Tvivlen trængte ind i hendes sjæl og sønderrev den.

I gamle dage, når hun drømte om fremtiden, ordnede hun tingene på en ganske anden måde: han kom ind, hun kendte ham straks, de gik bort sammen, langt, langt bort, for bestandig. Og nu var han der, han var kommet, og de græd og hulkede, som om de aldrig mere skulle ses, som var de for evigt adskilte.

Hvorfor? Hvad var der hændet?

Hvem havde forlangt, at hun skulle aflægge den grusomme ed at elske ham uden at sige ham det?

Men mest pintes hun af frygten for at have været ond. Måske var hun igen blevet slem og uartig som i gamle dage. Med forundring mindedes hun, hvor ligegyldig og spotsk hun havde talt til Félicien; den glæde, hun havde følt ved at bibringe ham falske forestillinger om sin karakter.

Hendes tårer flød atter, hendes hjerte smeltede hen i en umådelig medlidenhed med den lidelse, hun ubevidst havde

påført den elskede. Hun så bestandig hans ansigt, da han gik sin vej, så hans fortvivlede udtryk, hans forvildede blik og skælvende læber, og hun fulgte ham i tanken ud på gaden, hjem, så ham dødbleg, så hvorledes hans blod, dråbe for dråbe svandt ud af det sår, hun havde tilføjet ham.

Hvor var han i dette øjeblik? Mon han lå i febergysen? Mon hans hænder knyttedes i angst og kvide ved tanken om, hvad der var foregået dem imellem?

Å Gud, hun havde pint ham, denne tanke oprørte hende i hendes inderste sjæl. Hun ville så gerne være god, straks sprede lykke omkring sig. Klokken skulle netop til at slå tolv, de store elme i bispehaven skjulte månen, og der var ganske mørkt i værelset. Så lod hun atter hovedet falde ned på puden, tænkte ikke mere, ville sove; men hun kunne ikke, hede tårer løb ned under de lukkede øjelåg. Og atter kom tankerne tilbage, hun tænkte på de violer, hun i de sidste dage hver aften fandt på svalen, når hun kom op for at gå i seng.

Hver aften en buket violer.

Félicien måtte have kastet den derind fra Marievænget, for hun huskede, at hun en gang havde sagt ham, at violens duft beroligede hende, når alle andre blomster gav hende hovedpine og plagede hende; og således sendte han hende stille nætter, en duftende søvn med gode lykkelige drømme. I aften havde hun, som hun plejede, sat blomsterne ved sit hovedgærde, men nu fik hun det lykkelige indfald at lægge den på selve hovedpuden, så den rørte ved hendes kind, og hun syntes straks, den stillede hendes sorg med sin blide duft; og endelig tørredes hendes tåreflod.

Men hun sov ikke endnu, lå med lukkede øjne og indåndede den vellugt, som strømmede fra de blomster, han havde sendt hende, og hun var glad ved at ligge og vente, vente stille, tillidsfuldt og hengivent.

Men pludselig fo'r der en gysen gennem hele hendes legeme.

Klokken slog tolv, hun åbnede øjnene og så med forbavselse, at værelset var ganske lyst.

Over elmene steg månen langsomt op, slukkede stjernerne på den blege himmel. Gennem vinduet så hun kirkens kors, det skinnede hvidt i månens klare lys. Og det så ud, som strålede denne skære glans over al ting i hendes kammer, et mælkehvidt, morgenfrisk genskin. De hvide vægge, de hvide bjælker, alt så i det hvide månelys ud, som var det uendelig stort og højt; det lå klart og fjernt som i drømmesyn. Og dog kendte hun jo så godt alle de gamle egetræs møbler, skabet, kisten, stolene med deres udskårne rygstød. Kun sengen, den store firkantede seng, der var kongelig bred, gjorde et underligt indtryk på hende, det forekom hende, at hun aldrig før havde set, hvorledes dens søjler steg mod loftet, hvorledes de bar de røde sirtses draperier, den lå der badet i en så skinnende månelue, at hun syntes, hun svævede på en strålende sky, hævede sig op mod selve himlen, båret af stumme og usynlige vingeslag. Hun følte et øjeblik en sælsom gyngende bevægelse, men lidt efter lidt vænnede hendes øje sig til skæret, og hun så, at sengen stod på sin vante plads. Hun lå ganske stille, lod blikket vandre omkring i dette strålehav, mens hun trykkede violbuketten til sine læber.

Hvad ventede hun på? Hvorfor kunne hun ikke sove? Nu var hun sikker på, at hun ventede på en! Og når hun ikke mere græd, måtte det være, fordi han snart kom. Denne trøstende

klarhed, der jagede alle slemme drømme, alle sorgfulde tanker på flugt, der bebudede hans komme. Han måtte snart være her, månen var hans forløber, den kastede sine klare stråler overalt, ene og alene for at lyse op omkring ham. Kammeret var behængt med hvide fløjlsdraperier.

Så stod hun op, klædte sig på: en hvid klædning, den hvide, klare kjole, hun havde haft på den dag, de var ude ved Hautecœurs' ruiner. Hun satte ikke engang håret op, det flød ned over hendes skuldre. Sine nøgne fødder stak hun i et par små morgensko. Og så ventede hun.

Nu vidste Angelique ikke, hvorfor han skulle komme. Han kunne jo umuligt gå op til hende – de kunne ses som før, han nede i vænget, hun oppe på svalen. Og dog satte hun sig inde i sit kammer, som om hun mente, det ikke kunne nytte at gå til vinduet – men hvorfor skulle han ikke kunne gå gennem væggen, som de hellige mænd i legenden?

Hun sad og ventede. Men hun var ikke ene om at vente, hun fornam, hvorledes de alle ventede, de hellige møer, der fra barnsben havde omsvævet og skærmet hende med deres hvide vinger. De kom ind til hende med månens stråler, de steg ned fra træerne i bispehaven, fra de store, hemmelighedsfulde træer med de blålige toppe, fløj ud fra de stille, skjulte kringelkroge inde mellem domkirkens virvar af ornamenter og balustre. Fra alle de kendte, de elskede omgivelser, fra bækken, fra piletræerne, fra græsset hørte den unge pige, hvorledes hendes drømme hviskende flokkede sig om hende: hendes ønsker, hendes forhåbninger, alt det, der fra hendes inderste væsen havde spredt sig ud i hendes synskreds, det kom nu alt sammen tilbage igen. Aldrig havde det usynliges stemmer så tydeligt

ladet sig høre, hun lyttede spændt, og gennem den brændende, hede nat, som ikke et vindpust kølede, skelnede hun en næppe hørlig lyd – det var den hellige Agnes klædebon, for hun vidste, at hendes skytshelgeninde nu stod ved hendes side. Hun blev så glad og lykkelig over, at Agnes var fulgt med de andre. Og hun sad og ventede.

Atter gik nogen tid hen, Angelique vidste ikke hvor lang tid. Og hun syntes, det var den naturligste ting af verden, da hun endelig så Félicien svinge sig ind over svalens rækværk. Mod den lyse himmel tegnede hans høje, slanke skikkelse sig. Han kom ikke ind i kammeret, blev stående i vinduets lyse ramme.

"Bliv ikke bange! Det er mig! Jeg kommer!"

Hun var slet ikke bange, fandt kun, han var kommet i rette tid.

"De er jo kommet op over det gamle bjælkeværk – ikke sandt?"

"Ja, over bjælkeværket."

Hun lo – det var så let at klatre op den vej. Først var han steget op på bislaget over døren, derfra langs stiverne, som støttede sig på stueetagens gesims, og så var det en let sag at nå svalen og dens rækværk.

"Jeg ventede Dem! – Kom kun hen til mig."

Så trådte Félicien ind i kammeret med vaklende skridt. Han havde sagt til sig selv, at han *ville* have hende, ville gribe hende i sine arme, knuge hende op til sig, om hun end gjorde nok så megen modstand. Og da han nu så, hvor blid hun var, da han betrådte dette kammer, hvor al ting strålede i den skæreste renhed, da blev han selv svag og uskyldig som et barn. Han

havde gjort tre skridt frem. Men han skælvede og faldt på sine knæ langt fra hende.

"Ak, De ved ikke, hvor frygteligt jeg har lidt! Aldrig nogensinde har jeg følt sådan kval og pine – den eneste sorg, den eneste, største smerte er ikke at være elsket ... Alt må De tage fra mig, jeg vil gerne være fattig, elendig, syg, forladt, men ikke en dag vil jeg leve til ende med denne nagende kval i mit hjerte – den kval, at tro, De ikke elsker mig ... vær god mod mig, hav medlidenhed med mig ..."

Hun lyttede til hans ord, stum, forvirret, overvældet af medfølelse, og dog så usigelig lykkelig.

"Hvor kunne De dog nænne at lade mig gå bort i morges på den grusomme måde? Jeg, som troede, De var blevet god, bildte mig ind, at De havde forstået mig. Og så er De ganske som den allerførste dag, så ligegyldig og kold. De behandler mig som den første den bedste kunde, minder mig om alle livets lave, hverdagsagtige spørgsmål ... På trappen var jeg lige ved at falde. Da jeg kom udenfor, gav jeg mig til at løbe, jeg var lige ved at briste ud i gråd, og da jeg endelig kom hjem, var det mig, som skulle jeg kvæles, hvis jeg blev i mit værelse ... så styrtede jeg helt ud på markerne udenfor byen, jeg gik, gik uden mål og med, slog nu ind på én vej, nu på en anden. Det blev mørkt og jeg blev ved at vanke om. Men smerten ville ikke slippe mig, den pinte mig, så jeg var ved at gå fra sans og samling. Når man elsker, kan man ikke flygte fra sin elskovskvide ... Se – her – her i mit hjerte havde De boret en kniv – og odden trængte stedse dybere ind."

Han stønnede højt ved mindet om sin pinsel.

"I timer blev jeg liggende i græsset, knust af min elendighed, som et træ, der er hugget om ... Og alt var mig ligegyldigt – jeg tænkte kun på Dem. Tanken om, at De ikke ville vide af mig at sige, var ved at dræbe mig ... Jeg syntes, mine lemmer blev stive; vanvittige, afsindige tanker greb mig, og derfor kom jeg tilbage. Jeg ved ikke, hvad vej jeg er kommet, hvorledes jeg er nået herop i dette kammer! ... Tilgiv mig, jeg tror, jeg kunne have sprængt dørene med mine hænder, jeg ville være krøbet op til Deres vindue, selv om det havde været højlys dag ..."

Hun sad i skyggen, han lå på knæ i månelyset, kunne ikke se, at hun blegnede af anger og ømhed, at hun var alt for bevæget til at svare ham. Han troede, hun var ufølsom for hans smerte, og foldede hænderne.

"Å, det kom for længe, længe siden ... Det kom en aften, da jeg så Fem sidde her ved dette vindue. De var kun en ubestemt, hvid skikkelse, jeg kunne kun skimte Deres ansigt, og dog så jeg Dem, anede, at De var den, De er! Men jeg var så bange, jeg vankede om i mange nætter, uden nogensinde at vove mig i Deres nærhed om dagen ... Og desuden elskede jeg det gådefulde, der omgav Dem – det var min fryd at gå og drømme om Dem, som om et ukendt væsen, jeg aldrig kunne komme nærmere. Senere hen fik jeg at vide, hvem De var – man kan jo ikke modstå denne trang til at *vide*, til at nå sin drøm. Og så begyndte min uro og min ængstelse. Med hver dag, med hver time er den vokset, den voksede ved hvert eneste møde. Husker De første gang her i vænget, den morgen, jeg stod og så på den malede rude? Aldrig nogensinde har jeg været så forlegen – De havde ret i at gøre nar af mig ... Og så skræmte jeg Dem ... jeg blev ved at være klodset, jeg var ubehændig og forfulgte Dem

hos Deres fattige. Men jeg kunne ikke overvinde mig selv, jeg havde allerede den gang så lidt magt over min kærlighed – jeg foretog mig ting, der fyldte mig selv med angst og forbavselse … Da jeg kom her i huset og bestilte denne hue, dreves jeg af en uimodståelig kraft, for jeg selv vovede ikke at fremstille mig for Deres øjne, jeg var så angst, så sikker på, at De ikke ville synes om mig. – De kan slet ikke tænke Dem, hvor fortumlet og elendig jeg var til mode! Jeg beder Dem ikke om kærlighed, når jeg kun må have lov at elske Dem. Vær kold, ligegyldig, ond mod mig, jeg vil alligevel elske Dem, som De er. Jeg beder Dem kun: lad mig få Dem at se uden noget som helst håb, lad mig ligge her på knæ ved Deres fødder – anden glæde forlanger jeg ikke!"

Han tav, var ved at segne om, blev næsten fortvivlet, fordi han troede, han ikke kunne røre hans hjerte. Og han mærkede ikke, at hun smilede, så ikke, at et uimodståeligt smil lidt efter lidt åbnede hendes læber. Å, hvor var han dog elskværdig, den kære Félicien! Han var så troskyldig og så naiv, han lagde sit unge, rene, elskovsfulde hjerte for hendes fødder, lå selv i tilbedelse for hende, som var hun selve hans ungdoms drøm! Og ham havde hun villet støde fra sig! Hun havde kæmpet og svoret at elske ham, men aldrig sige ham det! Alt blev så sælsomt stille, de hellige vrededes ikke over en sådan kærlighed som deres. Hun mærkede en sagte dirren i månelyset bag ved sig, det var, som bølgede strålerne hen ad gulvet. En usynlig finger – det måtte være skytshelgenindens – lagde sig på hendes mund og løste hende fra eden. Nu kunne hun tale – al den mægtige kærlighed, der omsværmede hende, tilhviskede hende, ordene:

"Å jo, jeg mindes så godt, jeg husker så tydeligt …"

Og straks blev Félicien helt betaget af denne stemmes vellyd, der virkede så stærkt på ham, at han følte, hvorledes hans kærlighed voksede alene ved at lytte til den.

"Ja, jeg husker, da De kom om natten ... De var så langt borte de første aftener, at jeg næppe kunne skelne lyden af Deres skridt. Men til sidst kendte jeg Dem igen, og så var det skyggen jeg så, en dejlig måneklar nat som denne; jeg så Deres skygge midt i det klare, hvide lys. Langsomt steg De frem, således som jeg i dag har ventet Dem... Jeg husker også, hvor jeg gjorde mig umage for ikke at le, og at jeg alligevel ikke kunne lade være den dag, De frelste mit tøj, som bækken rev med sig. Jeg husker, hvor bange jeg blev, da De ikke kunne lade mig have mine fattige i fred, da De således overøste dem med almisser, at jeg stod som en elendig gnier. Jeg husker, hvor bange jeg blev, da jeg måtte løbe min vej med bare fødder i græsset ... å ja, jeg husker det så godt alt sammen..." Hendes klare stemme, tilsløredes lidt her, da hun fremmanede det sidste minde, det var, som lød hans tilståelse: jeg elsker Dem, atter i hendes øre. Og han lyttede henrykt til hendes ord.

"Jeg har rigtignok været slem mod Dem, det er sandt. Man er jo så tåbelig, når man ingen ting ved; man er bange for, det skal være syndigt at lytte til sit hjertes stemme. Men bagefter har jeg angret min hårdhed, jeg har sørget over at have voldt Dem smerte! ... Men det kan jeg vist ikke komme ud af at forklare Dem. Da De bragte mig Deres tegning af den hellige Agnes, blev jeg så glad over at skulle arbejde for Dem, at jeg anede nok, at De ville komme igen hver dag. Og dog, det så De, dog lod jeg ganske ligegyldig, som om jeg ønskede, De var langt borte, som om jeg ville jage Dem fra huset. Det er underligt, at man kan

føle trang til at pine sig selv; alt mens jeg havde lyst til at tage imod Dem med åbne arme, var der helt inde i min sjæl noget der oprørtes, der frygtede og mistroede Dem, der havde sin glæde af at holde Dem i uvished og ængstelse; det var, som havde vi noget, vi var uenige om, som var der et uvenskab mellem os fra gamle dage. Jeg er ikke altid, som jeg skulle være; undertiden kommer det onde op i mig, sælsomme tanker, som jeg ikke selv forstår ... Og det allerværste, ikke sandt? det var når jeg talte om penge. Å, jeg som aldrig skænker penge en tanke, som kun ville ønske et helt vognlæs for at øse dem ud til alle dem, der trænger. Hvor kunne jeg dog finde fornøjelse i at tale så ondt om mig selv? Og kan De tilgive mig?"

Félicien lå nu ved hendes fødder. Han var på knæ krøbet hen til hende.

Han var så overvældet af sin grænseløse lykke.

Han hviskede:

"Å, du elskede, du mageløse, du skønne og gode, vidunderlig gode sjæl, der med et ord har helbredet mig, lindret al min smerte. Jeg kan ikke mere huske, at jeg har grædt. Og det er dig, som må tilgive mig, for jeg må gøre en tilståelse, jeg må sige dig, hvem jeg er."

Her blev han ganske forvirret ved tanken om, at han nu intet kunne skjule, når hun viste ham så stor tillid; ellers var han uærlig. Og dog tøvede han i skræk for at miste hende, hvis hun skulle blive ængstelig for fremtiden, når hun fik sandheden at vide.

Og hun ventede til han talte; så atter på ham med et fint skælmsk smil.

Sagte vedblev han:

"Jeg har løjet for Deres forældre."

"Ja, det ved jeg nok," svarede hun smilende.

"Nej, De ved det ikke, *kan* ikke vide det, det er umuligt ... Jeg maler kun på glas for min fornøjelse, og De må vide ..."

Med en hastig bevægelse lagde hun hånden på hans mund, standsede tilståelsen på hans læber.

"Jeg vil intet vide ... Det er Dem, jeg ventede på, og nu er De kommet. Det er mig nok."

Han talte ikke mere, den lille hånd, der lå over hans mund, gjorde ham uendelig lyksalig.

"Det kan jeg altid få at vide senere, når tiden kommer ... Og desuden forsikrer jeg Dem, at jeg ved det hele. Jeg har drømt, at De skulle være den smukkeste, rigeste, fornemste af alle, og det er De også. Jeg er ganske rolig, min drøm går nok i opfyldelse ... De er ham, jeg ventede, jeg er Deres ..."

For anden gang standsede hun, hendes stemme bævede let ved de ord, hun her udtalte. Det var ikke hende selv alene, der fandt dem, de kom til hende fra den skønne nat, fra den høje lyse himmel, de gamle træer, og de mosgroede stene, der lå udenfor og talte højt i drømme, og bag hende hviskede stemmerne fra hendes gode venner i legendebogen, der svævede rundt i luften. Men et ord var endnu tilbage, et ord, hvori alt skulle smelte sammen; den lange ventetid, den elskedes fremtræden, de første møders voksende fryd. Og ordet blev udtalt, det kom flyvende som en fugl, der i morgenrødens lys svinger sig op mod himlen, således svævede hendes tilståelse ud i det jomfruelige, skære, hvide kammer.

"Jeg elsker Dem!"

Angelique gav sig hen med hele sin sjæl, hun var også gledet på knæ og lå med udbredte arme. Og nu mindedes Félicien den aften, da hendes nøgne små fødder løb henover grønsværen, mindedes, at hun da var så yndig, at han var løbet efter hende for hviskende at stamme: "Jeg elsker Dem." Han hørte nok, at hun først nu svarede ham med de samme ord: "Jeg elsker Dem;" de udødelige ord trængte sig endelig frem af hendes svulmende hjerte.

"Jeg elsker Dem; jeg er Deres, tag mig, tag mig bort med Dem ..."

Hendes slægts heftige natur blussede op i hende. Og hun gav sig hen, helt, fuldtud. Hendes hænder famlede, og hendes hoved bøjede sig, som kunne den fine, slanke hals ikke bære det.

Hvis han havde bredt armene ud, ville hun være faldet i hans favn; uvidende og uskyldig som hun var, ville hun have lyttet til sit elskovsfulde hjertes stemme. Og det var ham, ham der var kommet for at tage hende, der skælvede og bævede ved at se, hvor højt det uskyldige barn elskede ham. Han tog hende sagte om håndleddet og lagde kysk hendes hænder sammen over hendes bryst.

Et øjeblik betragtede han hende, men han gav ikke efter for fristelsen, trykkede end ikke et kys på det lyse hår.

"De elsker mig, og jeg elsker Dem ... Å Gud i Himlen, det er salighed at være vis på sin elskedes kærlighed!"

Men med et fo'r de op af deres henrykkelse.

Hvad var mon dette?

De så hinanden i et hvidt, klare lysskær; det var som om månen pludselig var vokset og blevet til en sol. Det var

morgendæmringen, en rosenrød sky hævede sig bag bispehavens elme.

Var det muligt! Det var allerede dag. De sad begge to slagne med forbavselse, kunne umuligt tro, at de i timevis havde siddet og talt sammen. Hun havde jo endnu intet fået sagt ham, og han havde tusinde ting at sige hende.

"Et øjeblik, å kun et øjeblik."

Morgenrøden smilede ind til dem, en varm sommerdags milde morgenrøde.

En for en forsvandt stjernerne, og med dem svævede de vandrende syner, de usynlige veninder bort på månens stråler. Nu, i den lyse dag var kammeret kun hvidt, som det plejede at være, og det så stort og tomt ud med de gammeldags møbler. Nu så man sengen, som kun halvvejs var skjult af de lyserøde gardiner.

"Et øjeblik, kun et eneste øjeblik endnu."

Angelique stod op, rystede på hovedet, bad Félicien om at gå. Siden dagen var begyndt at gry, var hun ganske forvirret og forlegen. Det forekom hende, som havde hun hørt en let støj til højre, og som om hun følte et pust i sit hår. Mon det ikke var Agnes, som til sidst var fløjet sin vej, for ikke en vind rørte sig.

"Nej, gå, gå bort, det beder jeg Dem om ... Det er så lyst nu, jeg er bange."

Så adlød Félicien og forlod hende. Han var overvættes lyksalig over, at hun elskede ham, det overgik hans dristigste forventninger. Men ved vinduet måtte han dog vende sig om og se længe på hende, som om han ikke kunne slippe hende.

Begge smilede, som de stod der omstrålede af den opgående sol, der skinnede på dem, mens de tav og så hinanden

kærlighedsfuldt i øjnene.

For sidste gang sagde han til hende:

"Jeg elsker Dem."

Og hun gentog:

"Jeg elsker Dem."

Det var det hele; så lod han sig glide ned ad bjælkerne, smidigt og let, mens hun stod på svalen med albuen støttet med rækværket. Hun havde taget violbuketten og lugtede til den for at køle sine blussende kinder. Og da han gik gennem Marievænget, vendte han sig om og så, hvorledes hun kyssede blomsterne. Félicien var næppe forsvundet bag ved piletræerne, før Angelique atter blev bange, hun syntes hun hørte nogen åbne døren til huset. Klokken slog fire. Plejeforældrene stod aldrig op før to timer senere. Hendes forbavselse steg, da hun genkendte Hubertine, for det var ellers altid Hubert, som var først oppe. Hun så hende vandre om i den lille haves gange med slapt nedhængende arme og blegt ansigt, som om hun var gået ud af sit sovekammer for at trække frisk luft i den tidlige morgen, efter en søvnløs, brændende hed nat. Og Hubertine var smuk i sin simple morgenkjole med håret ganske løst opbundet. Det så ud, som var hun på en gang træt, lykkelig og fortvivlet.

8

Da Angelique vågnede efter otte timers søvn – den rolige, dybe søvn, der fulgte efter en stor glæde – løb hun straks til vinduet. Himlen var ren og klar, det varme vejr blev ved efter et stærkt tordenvejr, som den foregående dag i høj grad havde foruroliget hende, og hun råbte nu fornøjet til Hubert, som var i færd med at åbne skodderne ovenover:

"Fader, fader! Dejligt solskinsvejr ... Å, hvor jeg er glad – processionen bliver meget smuk!"

Hurtigt klædte hun sig på og kom ned. Det var den 28. juli, den dag, da mirakelprocessionen skulle drage gennem Beaumonts gader. Og det var hvert år en fest for Huberts: den dag rørtes der ikke en synål, de havde travlt med at pynte huset efter en gammel nedarvet skik – mødrene overleverede traditionen til døtrene fra slægt til slægt.

Angelique tænkte allerede på de broderede stykker, mens hun sad og drak sin kaffe.

"Moder, vi skulle egentlig se dem efter, før vi hænger dem ud."

"Å, vi har god tid," svarede Hubertine med sin rolige stemme. "Vi skal jo først pynte huset klokken tolv."

Hun talte om de tre prægtige gammeldags broderier, som opbevaredes i familien og betragtedes som et kostbart arvestykke. De blev kun taget frem en gang om året – processionsdagen.

Allerede den foregående dag var den gode abbed Cornille, som skik og brug var, gået fra dør til dør for at melde, gennem

hvilke gader den hellige Agnes skulle bæres, ledsaget af Hans Højærværdighed med alterets sakramente.

I over fire hundrede år var det bestandig den samme vej: man drog ud gennem den hellige Agnes' port, fulgte så Rue des Orfèvres, Grande Rue, Rue Basse, og når man var gået igennem den nye by, lagdes vejen hjemad over Rue Magloire og Place du Cloitre, for at gå ind ad kirkens hoveddør. Alle beboerne i gaderne, hvor processionen drog igennem, kappedes om at smykke deres boliger på det stadseligste, hængte prægtige stoffer for vinduerne, beklædte murene med kranse og overstrøede de spidse brosten med rosenblade.

Angelique gav ikke fred, før hun fik lov at tage de tre broderede stykker ud af skuffen, hvor de havde ligget siden i fjor.

"De er i god stand, de fejler aldeles intet!" hviskede hun henrykt.

Da hun havde taget papiret, der beskyttede dem, bort, lå de for hendes øjne i strålende pragt; de var alle tre helligede Guds moder: forestillede Maria bebudelse, Guds moder grædende ved korsets fod, og endelig Marias himmelfart. De skrev sig fra det femtende århundrede, var broderet med silke på gylden bund, ganske udmærket bevarede. Huberts havde flere gange afslået betydelige summer for disse broderier, og de var meget stolte af deres skat.

"Moder, du skal hænge dem ud!"

Det var en temmelig vidtløftig historie. Hubert arbejdede hele morgenen på at få husets forside gjort ren. Han satte en kost på et meget langt skaft, støvede bindingsværksmuren af med stor omhu, ja glemte end ikke bjælkeværket ved kvisten, så

blev den nederste del af muren, den, der var af hugne sten, vasket af med en svamp, det samme gjorde han ved det lille murede tårn, så højt han kunne nå op. Og så kom de tre broderede stykker på deres vante plads. Angelique hængte dem ved ringe op på hundredårige kroge: bebudelsen til venstre, himmelfarten til højre, korsfæstelsen over det brede vindue i stueetagen, og for at få det op, måtte hun hente en stige. Vinduerne var allerede pyntet med blomsterkranse, det gamle hus så ud, som stod det op af et foryngelsens bad med sine guldstrålende silkebroderier, der skinnede i den dejlige sommersol.

Lige fra frokost var der stor travlhed i hele Rue des Orfèvres. For at undgå den stærke varme i middagsstunden satte processionen sig først i bevægelse klokken fem, men allerede klokken tolv var hele byen i festskrud. Guldsmeden lige overfor Huberts behængte sin butik med himmelblåt klæde, kantet med en sølvfrynse, mens lysestøberen ved siden af brugte sine sengegardiner af højrødt kattun, der tog sig prægtigt ud i den lyse dag. Hvert hus strålede i brogede farver, alle de tæpper, man ejede, flagrede ud af vinduerne i den varme vind, gaden var søndagsklædt, skinnende i højtidsfuld glæde, forvandlet til et prægtigt festgalleri. Beboerne løb frem og tilbage mellem hinanden, talte højt, som var de i deres egen stue, nogle slæbte om med deres sager, andre kravlede op på stiger, hamrede søm ind og råbte til hinanden. På hjørnet af Grande Rue rejstes der et blomstersmykket alter, alle konerne havde nok at gøre med at bringe vaser og armstager derhen.

Angelique kom løbende med to antikke stager, der ellers stod på dagligstuekaminen. Hun undte sig ikke et øjebliks ro fra den

tidlige morgen, men hun følte ikke noget, der lignede træthed, det var, som gav hendes fryd hende vinger. Og da hun nu kom vimsende ind med forpjusket hår og gav sig til at afblade roser i en kurv, spøgte Hubert med hende.

"Du kan minsandten ikke være mere på færde, om det var din bryllupsdag … Men du skal måske gå til brudeskamlen i dag?"

"Ja, ganske rigtigt!" svarede hun muntert.

Hubertine smilede nu også.

"Men nu, da huset er i fuld stads, gjorde vi måske bedst i at pynte os en smule selv."

"Straks, søde moder! Nu er kurven også helt fuld!"

Hun afbladede den sidste håndfuld roser, som hun ville kaste ned for Hans Højærværdigheds fødder. Bladene faldt mellem de smalle fingre, kurven flød over af duftende lette blomsterbægre. Og hun forsvandt op ad tårntrappen, idet hun leende udbrød:

"Så, nu skal jeg om et minut være så smuk som en stjerne!"

Det var hen på eftermiddagen. Nu havde travlheden i kirkebyen lagt sig, alt var i orden og alle ventede, mens de stille og hviskende vandrede om mellem de smykkede huse. Det var blevet køligere nu, solens stråler faldt på skrå, og fra den lyseblå himmel ned over de smalle gader lagde sig en fin, kølig skygge fuld af stille fred. Og der var højtidsstemning overalt, hvor man så hen, det var, som havde kirkens stilhed bredt sig over hele byen – kun nede fra fabriksbyen lød vognrummel, og ved flodens bred steg røgen op af flere af de høje skorstene, fabrikkerne arbejdede, uden at bryde sig om denne gamle fest.

Allerede klokken fire begyndte de at ringe med den store klokke i nordtårnet – den, der bragte hele Huberts hus til at dirre – og netop i samme øjeblik viste Angelique og Hubertine

sig, begge to var de nu pyntet. Moderen havde en gulgrå lærredskjole, besat med en beskeden trådknipling, men hendes figur var så ungdommelig i sin pragtfulde modenhed, at hun så ud, som var hun datterens ældste søster. Angelique havde en ganske hvid kjole af blødt stof, og ikke noget guldstads, hverken ørenringe eller armbånd, intet på de små hænder, intet om halsen – hendes atlaskbløde hud stod til denne lette kjole med fint rosenskær, mens en usynlig kam holdt på det lokkede, oprørske hår, der skinnede i solgylden pragt. Hun så så stolt og så uskyldig ud, så ren og skær, smuk som en strålende stjerne.

"Å," udbrød hun, "nu ringer de, Hans Højærværdighed går fra bispegården."

Klokken vedblev at ringe, højt, alvorligt, i den rene, klare luft. Og Huberts satte sig ved det åbne vindue i stueetagen; moder og datter forrest, støttende sig på vindueskarmen, faderen stod op bagved dem. Der plejede de altid at sidde, der kunne de udmærket godt se det hele, havde et overblik over processionen i det øjeblik, den gik ud af kirken – ikke en vokskerte kunne gå dem ubemærket forbi.

"Hvor er nu min kurv?" spurgte Angelique.

Hubert måtte række hende kurven med rosenbladene, og hun blev siddende med den trykket op mod sit bryst.

"Å, hør dog på den klokke, det er, som den vuggede os!" mumlede hun.

Gennem hele det lille hus dirrede klokkens dybe malmrøst og gaden, ja hele kvarteret lå i åndeløs forventning, mens tæpper og draperier sagte viftede i aftenvinden. Roserne duftede sødt.

En halv time gik. Så åbnedes begge Sankt Agnes-dørens fløje på en gang. Man kunne se helt ind i kirken, den var mørk,

oversået med vokslysenes gule flammetunger. Først kom krucifikset, båret af en diakon, på begge sider af ham gik to kirkebetjente, hver med sin vokskerte i hånden. Derpå kom den gode abbed Cornille, der først kastede et blik ud over den pyntede gade, så standsede et øjeblik i selve døren for at påse, at alle gik i den rigtige orden. Derefter kom flere fromme moderskaber og så skolebørnene efter alder. Der var ganske små piger, hvidklædte som brude – små, barhovedede, krøllede drenge, pyntede som kongebørn, hvis henrykte blikke søgte efter deres mødre.

En lille fyr gik alene, han var klædt som Johannes den Døber, havde et lammeskind over sine magre, nøgne skuldre. Fire småpiger med lyserøde sløjfer bar et hvidt flag med et modent kornneg. Så kom de voksne piger rundt om jomfru Marias banner, damer i sorte kjoler med deres banner af karmoisinrødt silke med Sankt Josef, og mange, mange andre prægtige bannere af fløjl og atlask, der flagrede fra forgyldte stænger.

Så kom atter fromme broderskaber – pilgrimme – i grå lærreds bodsdragt med hætten slået op over hovedet, de bar et mægtigt sindbillede: et uhyre stort kors med et hjul, på hvilket der hang alle pinselsredskaberne fra lidelseshistorien.

Da børnene kom ud, faldt Angelique i henrykkelse: "Å nej, se dog, hvor søde de er!"

En af dem var knapt en alen lang, en lille dreng på knapt tre år, han kunne ikke rigtig stå på sine tykke ben, var så uimodståelig, at hun med begge hænder tog ned i sin kurv og lod en stor håndfuld rosenblade regne ned over ham. Han blev helt borte – der lå roser i hans hår, på hans skuldre. Og alt, som

han gik hen ad gaden, hilstes han med ømme smil, der faldt blomster ned til ham fra alle vinduerne.

I gadens summende stilhed hørte man nu kun processionens trin, mens blomsterregnen stille og tæt svævede ned på brostenene, som snart var skjult.

Men nu blev abbed Cornille utålmodig, han fattede ikke, hvorfor processionen i et par minutter havde stået stille, hastigt gik han fremad og hilste i forbigående venligt på Huberts.

"Hvad skal det betyde, at de standser her?" sagde Angelique, der blev utålmodig, som om hun ved den anden ende af det lange tog ventede en eller anden åbenbaring.

Rolig lød Hubertines stemme:

"De har ikke noget at haste efter."

"Hvilken stimmel!" sagde Hubert, "du kan tro, de er ikke blevet færdig med at pynte alteret henne på hjørnet."

Men nu gav de unge piger omkring jomfru Maries banner sig til at synge en salme, og deres stemmer hævede sig så klare som krystal – atter bevægede toget sig fremad.

Efter lægfolkene kom gejstligheden ud af kirken, de mindst fornemme først. Alle havde hvide messeskjorter, de satte baretten på, idet de gik ud af døren, hver havde sit tændte vokslys, de til højre i højre, de til venstre i venstre hånd, så at de dannede en dobbelt række vandrende flammer, næsten usynlige i det klare dagslys. Først kom seminariets, så nabokirkernes og til sidst domkirkens egne præster, derpå domherrerne med hvide kapper over skuldrene. Midt blandt dem gik kirkesangerne med højrøde silkekåber, de begyndte med kraftig røst på et recitativ, som præsterne med sagte stemme besvarede. Derpå løftede salmen: *"Pange lingua"* sig i rene og

klare toner op mod himlen. Gaden fyldtes af hvide, letflagrende messeskjorter, som de små lysflammer oversåede med matgylden stjernevrimmel.

"Å, der er Sankt Agnes!" hviskede Angelique.

Hun smilede til helgeninden, som fire præster bar på en båre, der var betrukket med blåt fløjl og kantet med kniplinger. Hvert år blev hun forbavset ved at se sin skytshelgeninde bragt ud i solskinnet fra det halvmørke, hvori hun i århundreder havde våget, og hun så ganske fremmed ud med sin kjortel og det lange guldhår. Hun var så underlig gammel og dog så ungdommelig med de små spinkle hænder og fødder, det smalle barneansigt, der var ganske sort af ælde.

Men bispen skulle gå lige bag efter helgeninden. Allerede hørte man nede i kirken, hvorledes røgelseskarrene klirrede. Rundt om hviskedes der, og Angelique gentog for sig selv:

"Hans Højærværdighed, biskoppen!"

Og mens hun med øjnene fulgte billedet, huskede hun alle de gamle sagn – om de høje herrer af Hautecœur, der befriede Beaumont fra den slemme smitsot ved hellig Agnes forbøn – hun tænkte på, hvorledes Jean den Femte og hans stolte æt ærbødigt havde bøjet knæ for hende, og hun så hele mirakelslægten drage forbi, en efter en i fyrstelig pragt og pomp.

Et stykke bag efter den hellige Agnes billede kom endelig kapellanen med bispestaven, han holdt den ud foran sig med krumningen ind mod brystet, derefter to røgelsebærere, de gik baglæns og svingede røgelseskarrene. Og den store, røde fløjlsbaldakin med de tykke guldfrynser kom med besvær ud af døren; men toget ordnede sig straks igen, hver kom på sin

bestemte plads – under baldakinen, omringet af sine æresdiakoner, skred Hans Højærværdighed med blottet hoved, over skuldrene lå det hvide skærf, som faldt ned på begge hænder, hvori han holdt alterets sakramente – han løftede det højt op, rørte ikke ved det.

Røgelsesbærerne gik til, karrene svingedes op i luften, og de fine sølvkæder raslede i takt.

Hvor havde Angelique set et ansigt, der mindede hende om biskoppens? Alle hoveder bøjedes i ærbødighed. Men hun så op under de halvt nedslagne øjenlåg. Han var høj, slank, stolt at se til, mærkværdig ung trods sine tresindstyve år. Hans ørneblik lynede, hans temmelig store næse lånte hans stolte ansigt en større myndighed, det tykke, hvide hår faldt i svære lokker og formildede det strenge udtryk; hun lagde mærke til den påfaldende blege hudfarve, hun syntes, hun så blodet stige ham op i kinderne. Måske var det kun genskinnet af den store guldsol, han bar med de tildækkede hænder, som gød en mystisk stråleglans over hele hans skikkelse.

Men hvad var dog det for et ansigt, som steg frem i hendes erindring ved synet af biskoppens? Hans Højærværdighed begyndte straks at fremsige en salme med sagte stemme, og hun skælvede, da hun så ham vende blikket mod det vindue, hun sad ved, så streng, kold og stolt forekom han hende, hun syntes, hun kunne se den foragt, han nærede for al menneskelig forgængelig lidenskab. Derpå så han på de gamle broderier, på Mariæ bebudelse, Maria ved korsets fod, Mariæ himmelfart. Hans øjne blev mildere, sænkede, fæstede sig på hendes ansigt, men det var hende umuligt at gætte, om det var hårdhed eller mildhed, der forandrede udtrykket og gjorde dem lysere, for nu

betragtede de monstransen, og de lynede og skinnede i den store guldsols glans. Røgelseskarrene svingedes i vejret, faldt ned, mens sølvkæderne raslede, og en fin blåhvid røgsky steg op i luften.

Men nu bankede Angeliques hjerte, som skulle det sprænges.

Bag baldakinen så hun nu bispehuen, Sankt Agnes, båret af de to engle, det værk, hun sting for sting havde baldyret med kærlighed; en kapellan bar det som en hellig relikvie med tilslørede hænder. Og mellem lægfolkene, midt i embedsmændenes, bestillingsmændenes, øvrighedspersonernes skare opdagede og genkendte hun Félicien, han gik i første række, høj, slank og blond, i sort kjole med det lyse, lokkede hår, den lige, lidt store næse, de sorte øjne, der både var stolte og milde. Hun ventede, var ikke overrasket over endelig at se ham forvandlet til prins, og da han tilkastede hende et bønligt blik, hvori han bad hende om tilgivelse for sit bedrageri, svarede hun ham med et lyst smil.

"Men hvad er dette?" mumlede Hubertine aldeles bestyrtet. "Det er jo den unge glasmaler."

Hun havde også genkendt ham, og hun ængstedes, da hun vendte sig om og fik øje på Angeliques forklarede ansigt.

"Han har altså ført os bag lyset? Hvorfor? ... Ved du det? ... Ved du hvem den unge mand er?"

Ja, måske vidste hun det. En stemme i hendes indre besvarede alle disse spørgsmål. Men hun vovede ikke, ville ikke klare dem for sig. Hun fik nok vished, når tiden kom. Hun følte, at afgørelsens time nærmede sig, og hendes hjerte svulmede af stolthed og kærlighed.

"Men hvad er der i vejen?" spurgte Hubert og bøjede sig ned over sin hustru.

Han var ofte åndsfraværende, fulgte ikke med; og da hun viste ham den unge mand, tvivlede han.

"Hvor kan du dog få et sådant indfald. Det er aldeles ikke ham."

Så lod Hubertine, som om hun havde taget fejl. Det var bedst; det ville da være lettere for hende at indhente oplysninger. Men atter standsede processionen, mens bispen på hjørnet lod svinge røgelseskar over den hellige nadver på det blomstersmykkede alter.

Angelique havde glemt at kaste den sidste håndfuld rosenblade ud af sin kurv, nu skyndte hun sig, og i forvirringen faldt de ned over processionen, der atter satte sig i bevægelse; to blade svævede langsomt ned i Féliciens lyslokkede hår.

Nu var det forbi. Baldakinen forsvandt på hjørnet af Grande Rue, gaden lå tom og øde, som var den hensat i fredelig opbyggelse i den stærke duft af de nedtrådte rosenblade. Og man hørte endnu i det fjerne den svage lyd af de små sølvkæder, når røgelseskarrene faldt ned.

"Å, moder, hør en gang," udbrød Angelique, "skal vi ikke gå hen i kirken og se dem komme tilbage?"

Først havde Hubertine mest lyst til at sige nej. Men så fik hun selv en uimodståelig trang til vished, at hun samtykkede.

"Jo, det kan vi jo gerne, siden det kan fornøje dig."

Men de måtte vente lidt.

Angelique var gået op efter sin hat, nu var hun ved at forgå af utålmodighed. Hvert øjeblik gik hun til vinduet, så ned ad

gaden, kiggede op i luften og talte højt om den vej, processionen fulgte.

"Så, nu går de ned ad Rue Basse … nu må de være på torvet udenfor byfogedens bolig … Det får heller ingen ende ned ad de lange gader i fabriksbyen … Og de har så vist ikke videre glæde af at se den hellige Agnes, de kræmmere!"

En fin rosenrød sky med udtunget guldkant svævede hen over himlen. Man havde en fornemmelse af, at alt hverdagsarbejde var standset, at Gud var vandret ud af sit hus, hvor alle ventede at se ham vende tilbage, for atter at kunne optage deres daglige dont.

Lige overfor lukkede guldsmedens blå og lysestøberens røde draperier stadig butikkerne. Det så ud, som gaderne sov; kun processionen var levende, man følte, hvorledes den nu drog gennem de fjerneste kvarterer af byen.

"Moder, moder, jeg forsikrer dig, at de er ved at dreje ind i Rue Magloire. Nu går de op ad bakken."

Hun vidste godt, det ikke var sandt. Klokken var kun halv syv, processionen kunne først være tilbage ved kirken, når den var et kvarter på otte. Hun vidste godt, at de nu var nede ved floden. Men hun havde sådant hastværk.

"Moder kom så, skynd dig nu, ellers får vi ingen ordentlig plads."

"Nå, ja ja da," svarede Hubertine, "lad mig så blot få broderierne ned og bordet dækket."

Kirken så tom ud; Gud var ikke mere derinde.

Alle døre stod åbne som i et forladt hus, hvor man venter herrens tilbagekomst. Der var kun få mennesker, og kun højalteret, i streng romansk stil, strålede ved enden af skibet,

med små gule stjerner af vokslys, og resten af kirken, sidegangene, kapellerne fyldtes med nat, alt som skumringen faldt på.

Langsomt gik Hubertine og Angelique rundt i sidegangene, hvor korte, svære søjler bar hvælvingens rundbuer; langs mørke kapeller, der lignede kældre. Men da de kom forbi hovedindgangen, ud under galleriet om orglet, fik de en følelse af lettelse ved at se op på skibets høje spidsbuede vinduer, der let steg i vejret over den tunge romanske grundmur. Men da de gik ind i den sydlige sidegang, begyndte atter den trykkende fornemmelse at gøre sig gældende. Hvor midtergangen skares af tværgangen, stod fire umådelige piller og støttede hvælvingen; der herskede endnu et lysviolet dagskær, solens farvel gennem rosetterne i facaden.

De var nu steget op af de tre trin, som førte til koret, og drejede ind i galleriet bagved dette, den ældste del af bygningen, der lignede en begravelse. De standsede et øjeblik og så ind gennem det gamle snørklede jerngitter, der lukkede hele koret, på lysene, som skinnede på højalteret, og hvis små flammer spejlede sig i kirkestolenes polerede egetræ, prægtige kirkestole med en rigdom af dejlige udskæringer. Og således kom de tilbage til den dør, gennem hvilken de var kommet ind; de så igen op; det var, som følte de et frisk pust fra skibets høje hvælvinger, mens den tiltagende skumring udvidede de gamle mure, hvis guldornamenter og malerier lidt efter lidt gemtes i aftenens slør.

"Jeg vidste nok, det var alt for tidligt," sagde Hubertine.

Uden at svare på moderens bemærkning mumlede Angelique:

"Hvor alting er stort herinde!"

Hun syntes slet ikke, hun kunne kende kirken igen, det var hende, som så hun den i dag for første gang. Hendes øjne vandrede rundt på de tomme stolerader, gik ind i kapellerne, hvor gravstenene nu lignede mørke pletter. Men hendes blik faldt på Hautecœurs kapel, hun genkendte ruden, der nu endelig var repareret, så Sankt Georg med et ubestemt drømmesyn i den hendøende dag. Og hun blev glad som et barn, hilste helgenen som en gammel bekendt.

Nu rystede hele kirken, den store klokke gav sig atter til at ringe.

"Å," udbrød hun, "nu går de op ad Rue Magloire."

Denne gang havde hun ret. En menneskemasse fyldte sidegangen, man følte, hvorledes den stadig blev tættere, alt som processionen kom nærmere. Klokken kimede af alle kræfter, en mægtig luftning susede gennem kirken fra den vidtåbne hoveddør. Gud var i færd med at drage ind i sit hus.

Angelique stod på tåspidsen, støttede sig på Hubertines skulder, og så på den runde døråbning, der stod skarpt mod det begyndende mørke ude på Place du Cloitre. Først kom anden diakon med krucifikset, på hver side af hvilket en drabant bar en armstage med tændte lys, bagved dem kom ceremonimesteren den gode abbed Cornille, forpustet, ødelagt af træthed. På dørtærsklen tegnede alle personer sig et øjeblik klart og tydeligt, før de opslugtes i kirkens tiltagende mørke. Der kom lægfolk, skoler, broderskaber, foreninger, hvis bannere viftede og gyngede som sejl, før skyggen lagde sig over dem. Atter sås den lyse gruppe af unge piger om jomfru Marias banner; de kom ind, syngende med deres klare englestemmer.

Og bestandig opslugte domkirken dem, langsomt fyldtes skibet, mændene til højre, kvinderne til venstre. Men nu var det blevet ganske mørkt; ude på torvet glimtede hundrede små lysende prikker frem rundt omkring, små gule vandrende stjerner; gejstligheden med de to rækker kærter, en dobbelt perlesnor, snoede sig ind i kirken. Det fik ingen ende, det ene lys efter det andet, der blev flere og flere – det store seminarium, landsbypræsterne, domkirkens egne tjenere, kirkesangerne og domherrerne med de hvide kapper. Lidt lyste det op i kirken, der fyldtes med alle disse små ildluer, det vrimlede med lyse gnister som på en stjernehimmel en klar sommernat. To stole var ledige, Angelique stod op på den ene.

"Gå ned," sagde Hubertine, "det er forbudt."

Men hun blev ganske rolig stående.

"Hvorfor skulle det være forbudt. Jeg vil jo bare se! Å, hvor smukt det dog er!"

Nu gnistrede og glimtede det hele kirken over. En bølgegang af vokslys slog igennem den, kastede genskin på sidegangens lave hvælvinger, ind i kapellerne, hvor det skinnede på et helgenskrin, slog en gnist af et guldornament. Ja, bagved koret, helt ind i begravelserne, tændtes lysglimt. Koret stod i lue med det flammende højalter, de skinnende stolestader, det gamle snirklede gitter, hvis jernrosetter stod mørke og tydelige mod ildhavet indenfor. Og skibets hvælvinger hævede sig slanke og himmelstræbende i modsætning til sidegangenes tungesvære piller; højt oppe på de fine søjler mellem brudte spidsbuer blomstrede en uendelig tro og kærlighed, ren som selve lysets stråleglans.

Men gennem de mange fødders trin, gennem stolenes skraben hørte man igen sølvkædernes klirren, når røgelseskarrene blev svinget. Og straks faldt orgelet ind med en vældig tonemasse, der susede og fyldte kirken med tordenbrag. Hans Højærværdighed var kommet til torvet. I dette øjeblik nåede helgenindens statue koret; præsterne bar hende, og hendes ansigt var mildt og roligt i lysenes skær, det var, som glædedes hun ved atter at være hjemme; ved igen at kunne hengive sig til sine fire hundrede års gamle drømmerier.

Til sidst kom biskoppen selv, foran ham bar man krumstaven, bag ham huen; han holdt monstransen på samme måde som før, med begge hænder, tildækket af sløret. Baldakinen, der bevægede sig op ad midtergangen, standsede foran gitteret omkring koret.

Der opstod et øjebliks forvirring, følget kom lidt for nær ved bispen.

Fra det minut, Félicien var trådt ind i kirken, forlod Angeliques øjne ham ikke mere.

Nu hændte det, at han blev trængt lidt til højre for baldakinen, og hun så på en gang biskoppens hvide og den unge mands blonde hoved. Det svimlede for hende, hun foldede hænderne, sagde ganske højt:

"Å, Gud i Himlen – det er jo Hans Højærværdigheds søn!"

Hendes hemmelighed brød frem over hendes læber. Det var et uvilkårligt udråb; deres store lighed med hinanden bragte hende uomstødelig vished. Måske vidste hun det allerede før, men aldrig ville hun have vovet at udsige det, mens hun nu blev aldeles blændet og overvældet; fra hver en skjult krog af hendes sjæl, fra hvert et minde lød det igen: bispens søn!

Hubertine hviskede forfærdet:

"Er det bispens søn, den unge mand?"

Rundt om dem stødte folk til hinanden. Alle kendte dem og så på dem med beundring, moderen var endnu ungdommelig skøn i sin tarvelige lærredskjole, og datteren lignede en engel i den bløde, hvide, folderige dragt. De var så smukke, som de stod der på stolene, at alles øjne fæstede sig på dem.

"Ja, ganske rigtigt, lille madam!" sagde mor Lemballeuse, der stod i nærheden. "Ja såmænd er det bispens søn. Vidste De ikke det? Og et dejligt menneske er han da oven i købet, og så rig, at han gerne kunne købe hele byen, hvis det passede ham. Millioner har han!"

Hubertine lyttede, bleg af sindsbevægelse til tiggerkonens ord.

"Og historien, kender De heller ikke den?" vedblev den gamle. "Moderen døde, da han kom til verden; og så var det, Hans Højærværdighed blev præst. Nu har han endelig, langt om længe, sendt bud efter sønnen – Félicien den Syvende Hautecœur, akkurat som en rigtig prins!"

Her fik Hubertines sorte øjne et usigelig sorgfuldt udtryk, mens Angelique strålede af fryd over at se sin drøm blive til virkelighed.

Hun var slet ikke overrasket, hun vidste jo så vel, at han skulle være den rigeste, den smukkeste og den frommeste, men hendes fryd var umådelig, uendelig, uden bekymring for, hvad fremtiden kunne bære i sit skød.

Endelig gav han sig til kende, åbenbarede, hvem han var. Guldet rislede med kerternes gyldne glans, orglets brusende toner lød til ære for deres trolovelse, Hautecœurernes

berømmelige æt drog kongelig frem fra den fjerne sagntid: Norbert den Første, Jean den Femte, Félicien den Tredje, Jean den Tolvte, og nu den sidste: Félicien den Syvende, der vendte sit lyslokkede hoved op mod hende.

Han var den hellige jomfrus æt, var den dejlige Jesus, der viste sig i al sin pragt ved siden af sin fader.

Nu smilede Félicien til hende, og hun lagde slet ikke mærke til det harmfulde blik, bispen tilkastede hende, fordi hun stod der højt over alle de andre med kinder, der rødmede af kærlighed og stolthed.

"Ak, mit stakkels ulykkelige barn," sukkede Hubertine fortvivlet.

Men nu havde kapellanen og drabanterne stillet sig i række til højre og til venstre, og den første diakon tog monstransen ud af bispens hænder og satte den på altret.

Det var slutningsvelsignelsen, der skulle gives. *"Tantum ergo"*, lød det mægtigt fra kirkesangerne. Røgelsen steg op af karrene, alt blev stille. Og rundt i den pragtfulde oplyste kirke, midt i vrimlen af lægfolk og præster, under de høje hvælvinger, skred Hans Højærværdighed igen op for alteret, tog med begge hænder den store guldsol, løftede den tre gange i vejret og gjorde langsomt korsets tegn.

9

Samme aften, da Angelique kom hjem fra kirken, tænkte hun: Om lidt får jeg ham at se i Marievænget; så vil jeg gå ned til ham. De havde med et blik sat hinanden stævne.

Først klokken otte spiste Huberts til aften, som sædvanlig i køkkenet. Hubert var den eneste, der talte; han var oplivet af dagens festlighed.

Hans kone var meget alvorlig, svarede næppe nok, så hele tiden på den unge pige, der spiste med god appetit, men ganske åndsfraværende, som om hun slet ikke var sig bevidst, at hun førte sin gaffel til munden; hun levede kun i sin drøm. Og det var ikke svært for Hubertine at se og følge de tanker, der en for en fødtes under den pande, der var ren og klar som krystal.

Klokken ni ringede det til familiens store forbavselse på klokken. Det var abbed Cornille.

Uagtet han var meget træt, var han dog alligevel gået ind for at sige dem, at Hans Højærværdighed med stor beundring havde omtalt de tre broderier.

"Ja, jeg stod selv og hørte det, jeg mente, det ville glæde Dem at erfare det, ikke sandt?"

Angelique, der var vågnet op ved at høre bispen nævnes, faldt tilbage i sine drømmerier, så snart de begyndte at tale om processionen. Og nogle minutter efter rejste hun sig op.

"Hvor skal du hen?" spurgte Hubertine.

Dette spørgsmål overraskede hende, som om hun selv ikke vidste, hvorfor hun havde rejst sig op.

"Moder, jeg går op, jeg er så træt."

Og Hubertine gennemskuede hende, forstod, at hun benyttede dette påskud, fordi hun trængte til at være alene med sin lykke.

"Kom da og kys mig."

Da hun trykkede hende op til sig, følte hun, at barnet skælvede og næppe gengældte hendes kys.

Hubertine så hende fast og alvorligt ind i øjnene, læste, at de havde sat hinanden stævne, så, at det var længsel og kærlighed, der bragte Angeliques hjerte til at banke så uroligt.

"Vær nu en god pige! Sov godt!"

Men Angelique sagde hastigt godnat til Hubert og abbeden, og løb op på sit værelse med bankende tindinger, hun havde været lige ved at betro moderen sin hemmelighed, og hvis hun et øjeblik længere havde hvilet i Hubertines favn, ville hun have talt.

Da hun havde lukket sin dør af, syntes hun, lyset skar hende i øjnene og hun pustede det ud.

Månen stod sildigere op nu. Natten var meget mørk. Og siddende ved det åbne vindue fuldt påklædt, ventede hun, at timen skulle slå. Det ene minut svandt efter det andet, én tanke fyldte hendes sjæl: hun ville gå ned til ham, når klokken slog tolv.

Det var jo så naturligt, hun så så tydeligt, hvorledes hun ville bære sig ad, så hver en bevægelse, hun ville gøre med samme lethed, som alt sker i en drøm.

Ligesom hun satte sig ved vinduet, hørte hun abbeden gå bort. Derpå gik Huberts ind i deres soveværelse.

To gange forekom det hende, at deres dør gik, at lette fjed listende nærmede sig trappen, som om nogen stod der og

lyttede et øjeblik. Så lod det til, at huset sank hen i dyb søvn.

Endelig slog klokken. Angelique rejste sig op.

"Så, nu venter han mig."

Og så åbnede hun sin dør, lod den stå.

På trappen, da hun kom forbi Huberts sovekammer, lyttede hun et øjeblik, men alt var stille, ikke en lyd hørtes. Desuden var hun aldeles ikke bange, havde ikke hastværk, var slet ikke forvildet, hun havde ikke skygge af syndsbevidsthed.

En magt drev hende frem, det var for hende så naturligt, at tanken om fare end ikke nærmede sig hende; den ville have fået hende til at smile. Hun gik gennem køkkenet ud i haven, og her glemte hun at lukke vinduesskoddet. Derpå ilede hun let ud på Marievænget; den lille havedør lod hun stå på vid gab efter sig, og hun gik uden nølen lige frem i den mørke nat; skred sikkert over gangbrættet, hun kendte jo hver busk, hvert træ, kunne finde vej med lukkede øjne.

Og så drejede hun til højre, udstrakte hænderne og lagde dem i de hænder, hun vidste, ville gribe hendes netop under det piletræ, hvor hun vidste, han stod og ventede.

I tavshed trykkede Angelique Féliciens hænder. De kunne ikke se hinanden, en tyk varmesky lå over himlen, månen var lige stået op og kunne endnu ikke sprede den.

Og hun talte til ham i mørket, mens en usigelig fryd gennemstrømmede hendes hele væsen.

"Å, min hjertens allerkæreste, hvor jeg elsker Dem, og hvor jeg er glad over Dem!"

Hun lo over, at hun nu endelig kendte ham, var ham så taknemmelig, fordi han var ung, smuk, rig, fordi han i alle måder overtraf hendes dristige forventninger. Hun måtte

udtale den glæde og beundring, hun følte over den kærlighedsgave, hendes drøm havde skænket hende.

"De er min konge, min herre og mester, og jeg er Deres i al evighed, har kun én sorg, den at jeg er så ringe. Men jeg er stolt over at tilhøre Dem, og når De elsker mig, bliver jeg også dronning ... Jeg vidste jo nok det alt sammen, ventede på Dem; men mit hjerte svulmer, siden jeg har set Dem i al Deres pragt og fornemhed ... Ak, min allerkæreste, hvor jeg er Dem taknemmelig, og hvor jeg elsker Dem!"

Nu lagde han varsomt sin arm om hendes slanke midje og drog hende med sig, mens han hviskede:

"Kom hjem med mig!"

Og så førte han hende over engen, gennem det høje græs, og nu gik det op for hende, at han hver aften kom ind ad den gamle gitterport, der fordum var aflåset. Han havde ladet den stå åben, og hun trådte ved hans arm ind i biskoppens store have.

Månen steg lidt efter lidt op på himlen; den var endnu tilsløret af dampe, som den kastede et mælkehvidt skær over.

Hele himmelhvælvingen, uden en eneste stjerne, var opfyldt af dette skinnende hvide støv, der stille regnede ned i nattens tavshed. Langsomt gik de langs bækken gennem parken, men her var det ikke mere den vævre lille strøm, som hastede hen over den stenede seng, her rislede vandet langsomt og stille mellem græs og vandplanter. Og under den hvide lyse sky, mellem de tågebadede træer med det ubestemte omrids, så de nu ud som en elysisk flod, der snoede sig gennem et drømmelandskab.

Glad gentog Angelique:

"Jeg er så stolt og så frydefuld her ved Deres side."

Félicien gik og lyttede til hendes yndige barnlige tale, han glædede sig over at høre hende udtrykke sine tanker og følelser uden at lægge dølgsmål på noget af, hvad der rørte sig i hendes troskyldige sjæl.

"Ak, min eneste elskede, det er jo mig, som bør være taknemmelig, fordi De virkelig vil holde lidt af mig; sig mig, hvorledes De elsker mig; De siger det så yndigt, sig mig, hvad De tænkte, da De nu opdagede, hvem jeg var."

Men hun afbrød ham med en skælmsk og utålmodig håndbevægelse:

"Nej, vist ikke! Nu vil vi tale om Dem, kun om Dem. Hvad magt ligger der på mig? på hvad jeg tænker, eller hvad jeg er? Det er Dem, og kun Dem, jeg vil høre tale om nu."

Og hun sagtnede sin gang, trykkede sig blidt op til ham, mens de gik langs den fortryllende flod, hun blev ved at udspørge ham, ville vide alting, kende alting, hans barndom, hans ungdom, de tyve år, han havde tilbragt langt fra faderen.

"Jeg ved, at De mistede Deres moder, da De blev født, og at De er opvokset hos Deres onkel, en gammel præst ... Jeg har også hørt, at biskoppen ikke ville se Dem."

Han talte sagte, med adspredt tonefald, det var, som dvælede hans tanker langt borte i fortiden:

"Ja, fader elskede jo moder så usigelig højt, det var min fødsel, der kostede hende livet ... Min onkel talte aldrig med mig om min familie; han opdrog mig i streng tarvelighed, som om jeg var et fattigt barn, han havde taget til sig. Jeg var voksen, da jeg fik sandheden at vide, for to år siden... Men den overraskede mig i grunden ikke, jeg havde altid bildt mig ind, at jeg måtte være rig. Alt regelmæssigt arbejde kedede mig, jeg holdt kun af

at strejfe rundt på mark og i skov. Så fik jeg et anfald af begejstring over de malede ruder i vor lille kirke ..."

Hun smilede, hans fortælling morede hende.

"Jeg levede af mine hænders arbejde som De; jeg havde besluttet at være glasmaler, da al denne rigdom styrtede ind over mig ... Og fader var så bedrøvet, når onkel fortalte ham, hvilke slem forfløjen knægt jeg var, og at jeg aldrig kunne blive præst; for det var hans bestemte vilje, at jeg skulle træde ind i den gejstlige stand, han mente måske, jeg med et helligt liv kunne bøde, fordi jeg var skyld i moders tidlige død. Men til sidst gav han dog efter, sendte bud efter mig ... Å, hvor det er dejligt at leve, leve for at elske og elskes."

Hans ungdommelige livskraft gav sig luft i dette udbrud, der dirrede gennem den stille nat. Det var selve lidenskaben, den, han havde arvet efter sin moder, den der havde indgydt ham denne hans hemmelighedsfulde første kærlighed. I den udmundede al hans overstrømmende kraft, hans skønhed, hans sundhed, hans utæmmelige længsel efter at leve livet.

"Jeg havde det ligesom De; jeg gik og ventede, og den nat, jeg så Dem stå ved vinduet, kendte jeg Dem øjeblikkelig ... Fortæl mig alle Deres drømme, alt hvad De tænkte, før De så mig den aften ..."

Men atter afbrød hun ham:

"Nej, vi skal tale om Dem, og ikke om andet ... Jeg vil så gerne vide alt, hvad der angår Dem, intet af Deres væsen skal være dulgt for mig; jeg vil elske Dem, kende Dem helt og fuldtud ..."

Og hun kunne ikke blive træt af at lytte til ham, hun faldt i henrykkelse over hvert et ord, han udtalte, tilbad ham som helgeninderne, der ligger ved Jesu fødder. Og ingen af dem

kunne blive trætte af i det uendelige at gentage, hvorledes de var kommet til at elske hinanden. De samme ord kom igen, atter og atter, bestandig med en ny uudgrundelig betydning.

De nød deres lykke ved at fordybe sig i den, ved at høre de elskovsfulde ords vellyd på hinandens læber.

Han sagde hende, hvilket uendeligt trylleri der lå i hendes stemmeklang, når han blot hørte den, blev han hendes lydige slave.

Hun fortalte om den sælsomme, frygtblandede glæde, hun følte, når hun så blodet som en purpurstrøm farve hans ansigt ved den mindste sindsbevægelse. Og nu havde de forladt bækkens dampende bred, og holdende hinanden om livet gik de ind i den mørke, gamle park under de høje elme.

"Å, den dejlige have," mumlede Angelique og glædede sig over løvhvælvets kølighed. "I mange år har jeg så inderligt ønsket at se den, at komme herind ... Og nu går jeg her ... med Dem, her, med Dem ..."

Hun spurgte ikke, hvorhen han førte hende, fulgte villigt med ham mellem de ældgamle stammer, jorden var blød at træde på og højt over deres hoveder lukkede grenene sig som en kirkehvælving. Ikke en lyd, ikke et pust – kun deres egne hjerters banken kunne de høre.

Til sidst stod de ved et havehus, hvis dør han stødte op, idet han sagde:

"Træd ind, her bor jeg."

Her mente hans fader, han mest passende kunne bo, i et afsides hjørne af parken.

Nedenunder var der en stor dagligstue og ovenpå en hel lille lejlighed. En lampe oplyste det store værelse, der indtog hele

stueetagen.

"Der kan De selv se, at De er hos en håndværksmand. Her er mit værksted."

Ja, det var et værksted, fint og rigt udstyret, man så straks, at det var indrettet af en rig mand, der kunne tilfredsstille alle sine luner.

Han havde genoptaget den gamle fremgangsmåde fra det trettende århundrede. Han nøjedes med det gammeldags bord, oversmurt med kridt, hvori han tegnede med rødt, og hvorpå han udskar glasset med et glødende jern, diamanten var ham for moderne. Den lille murede ovn, der var bygget efter en gammel tegning, var netop varm; han var i færd med at brænde farver i nogle glas til et andet af domkirkens vinduer, og i kasser rundt om i værelset stod ruder i alle farver, som han selv bestilte, der var blå, gule, grønne, røde, lyse, spættede, røgede, mørke, mælkehvide, klare. Men hele værelset var behængt med prægtige stoffer, værkstedet forsvandt i det vidunderligt dejlige møblement.

I baggrunden, ovenpå et alterskab, der tjente statuen til fodstykke, stod en stor gylden madonna, med røde, smilende læber.

"Og De arbejder – det er her, De arbejder," gentog Angelique med barnlig glæde.

Hun syntes ovnen var så morsom, ville have ham til at forklare fremgangsmåden ved arbejdet, hvorledes han bar sig ad med at få noget ud af de gamles måde kun at anvende ensfarvede glasstykker, som han afskyggede med sort, ville vide, hvorfor han holdt sig til små tydelige figurer, hvorfor han lagde så megen vægt på draperiernes fald og figurernes

bevægelse; hun ville høre hans mening om glasmaleri i almindelighed, om kunsten, der havde tabt sin oprindelige skønhed, da man var begyndt at male, emaljere og at ville gøre tegningen mere fuldendt, om han syntes, et glasmaleri kun skulle være gennemsigtig mosaik, hvis forskellige farvetoner sattes i det mest harmoniske forhold til hinanden, en strålende og fin farvebuket.

Men hvor dog alt i grunden var hende ligegyldigt i dette øjeblik! Disse ting kom hende jo kun ved for så vidt, som de angik ham, og hun talte kun om dem, fordi hun syntes, hun derved gik ind i hans tankegang.

"Å," sagde hun så, "hvor vi to skal blive lykkelige! De maler, og jeg broderer!"

Han havde igen grebet hendes hænder. Der stod de midt i den store stue, i hvis pragtfulde udstyrelse hun ret følte sig hjemme, befandt sig vel, som var denne rigdom en passende omgivelse for hendes egen blomstrende unge skønhed.

Og de stod begge et øjeblik ganske tavse. Det var hende, der først tog ordet:

"Så er det altså afgjort?"

"Hvilket?" spurgte han smilende.

"At vi skal gifte os."

Et øjeblik tøvede han. Hans blege ansigt blev purpurrødt. Hun blev urolig.

"Jeg har da ikke gjort Dem imod?"

Men han trykkede allerede hendes hænder i sine på den ømmeste måde.

"Ja, det er afgjort. Når De ønsker det, så skal det ske, hvad der så end skulle stille sig i vejen for Deres ønske. Jeg har kun et

mål, i alt at adlyde Deres vilje!"

Så strålede hele hendes yndige ansigt.

"Vi gifter os altså, vi elsker hinanden i al evighed, vi forlader aldrig hinanden mere!"

Hun nærede ikke skygge af tvivl om, at alt dette ville ske allerede i morgen den dag, hun troede så fuldt og fast på miraklerne i legendebogen.

Tanken om den ubetydeligste hindring, om den mindste opsættelse sneg sig intet øjeblik ind i hendes uskyldige sjæl. De elskede jo hinanden, hvorfor skulle de da ikke have lov at tilhøre hinanden for bestandig? Man elsker hinanden og så gifter man sig – det er jo den naturligste ting af verden. Hun var sælsom stille og glad.

"Det er altså et ord – giv mig hånden på det!" gentog hun i en spøgende tone.

Han førte den smalle lille hånd til sine læber.

"Det er et ord!"

Og hun lavede sig til at gå, hun var bange for, at det skulle blive morgen, mens hun var her hos ham, og desuden ville hun gerne betro moderen sin hemmelighed.

Han ville følge hende tilbage.

"Nej, vist ej – så kommer vi ikke hjem, før det er højlys dag. Jeg kan godt selv finde vej ... vi ses i morgen!"

"Ja, i morgen!"

Félicien adlød, nøjedes med at se efter Angelique, da hun hastigt fjernede sig under de mørke elme – løb langs bækken i månens lys.

Hun var allerede kommet gennem gitterporten og gled hen mellem vængets høje græs. Alt mens hun ilede afsted, tænkte

hun på, at hun umuligt kunne vente til morgen med at sige alt til Huberts – hun måtte banke på deres dør, måtte vække dem og melde dem den store nyhed. Hun var så overstrømmende lykkelig, hun kunne ikke længer udholde at skjule noget, det var hende ikke muligt at tie blot i fem minutter – at bevare den hemmelighed, hun så længe havde båret på. Hun gik ind i haven, lukkede døren efter sig.

Og der henne ved kirkemuren så Angelique Hubertine sidde og vente i natten – på stenbænken ved den tynde syrenbusk. Moderen var vågnet i angst, var gået op i hendes værelse, og havde forstået alt, da hun så alle døre stå på vid gab.

Og fuld af ængstelse havde hun sat sig til at vente, turde ikke søge efter datteren af frygt for at gøre sagen end mere alvorlig.

Øjeblikkelig kastede Angelique sig om hendes hals, uden sky, uden forvirring, hendes hjerte bankede af glæde, hun lo fornøjet, fordi hun endelig kunne sige alt.

"Å mor – alting er afgjort! ... Vi skal giftes, jeg er så glad og lykkelig!"

Hubertine så fast på den unge pige. Men al hendes uro svandt, svandt som dug for solen, da hun mødte Angeliques troskyldige, klare blik, da hun så på disse rene, jomfruelige læber. Og hun følte kun dyb bedrøvelse. Tårer randt hende ned over kinderne.

"Mit stakkels barn!" hviskede hun, som før henne i kirken.

Angelique blev ganske forundret over at se hendes sorg – hun, som næsten aldrig græd.

"Hvad er der i vejen, mor," råbte hun, "hvorfor er du sorgfuld? ... Ja, jeg *har* været en rigtig styg pige – jeg har haft hemmeligheder for dig og far. Men du kan slet ikke forestille

dig, hvor de pinte mig! Straks siger man ingenting, og senere hen tør man ikke tale! Vær ikke vred på mig!"

Hun havde sat sig ved siden af moderen, lagt armen kærligt om hendes liv. Den gamle bænk puttede sig ind i domkirkens mosgroede mure. Over deres hoveder kom en fin skygge fra syrenbusken, og netop her voksede det vilde rosentræ, Angelique havde plantet ind for at se, om det dog ikke ville bære dobbelte blomster; men i den sidste tid havde hun forsømt det, og det stod ikke så frodigt som tidligere.

"Moder, lad mig fortælle dig det hele, lad mig hviske dig det alt sammen i øret."

Og med sagte stemme talte hun nu, berettede deres kærlighedshistorie, ordene strømmede ustandseligt fra hendes læber; hun huskede de mindste ubetydeligheder, levede de henrundne dage om igen. Hun udelod intet, glemte intet, ransagede sin hukommelse, som hun var til skrifte. Og hun var slet ikke undselig, kærligheden bragte hendes kinder til at blusse, hendes øjne strålede af stolthed, uden at hun et øjeblik hævede stemmen, der lød i sagte, lidenskabelig hvisken. Hubertine afbrød hende til sidst; hun talte også ganske sagte:

"Se nu, hvor du blive ved! ... Det nytter ikke, du lover bod og bedring; du lader dig dog bestandig rive hen, som om du blev grebet af en stormvind! Å, du stakkels barn med den stolte sjæl, med det heftige sind; du er og bliver den trodsige lille pige, der ikke ville vaske køkkengulvet, men sad og kyssede dine egne hænder!"

Angelique måtte le.

"Nej, nej, du skal slet ikke le, du vil snart komme til at græde bitterlig ... Aldrig i verden kan I to få hinanden!"

Denne gang brød Angelique ud i høj, sejrsstolt latter.

"Men, min egen moder! Hvad er det, du siger der? Er det for at drille eller straffe mig? ... Det er jo den simpleste sag af verden. I aften taler han med sin fader, og i morgen ordner I alting sammen."

Så det kunne hun tro? Hubertine måtte være ubarmhjertig! En lille simpel pige uden formue, uden navn skulle kunne ægte Félicien Hautecœur? En ung mand, der ejede 50 millioner? Det sidste skud af en så gammel stamme, et af de første huse i Frankrig!

Men ved hver indvending svarede Angelique med stor ro:

"Hvorfor ikke?"

Et sådant giftermål ville være en ren skandale, udenfor alle mulige betingelser for lykke. Alt ville sætte sig imod en så urimelig begivenhed. Ville hun da kæmpe mod alle, trodse alle?

"Hvorfor ikke?"

Alle sagde, biskoppen var så stolt af sit navn, så ubønhørlig streng, hvad moralen angik. Troede hun måske, han ville høre tale om et hittebarn? Bildte hun sig ind, hun kunne røre ham?

"Hvorfor ikke?"

Og med urokkelig overbevisning vedblev hun:

"Det er nu underligt moder, at du tror så ondt om alle mennesker! ... Kan du ikke tro mig, når jeg siger dig, at alting nok skal gå godt! ... For to måneder siden skændte du på mig, gjorde nar af mig, husker du, og nu ser du selv, at alt, hvad jeg den gang sagde, er gået i opfyldelse."

"Men ulyksalige barn, så vent dog og se, hvad enden vil blive!"

Hubertine var ganske fortvivlet – fuld af anger over den uvidenhed, i hvilken hun havde ladet barnet opvokse. Hun ville

nu ønske, hun kunne finde ord til at forklare hende, hvor hård virkeligheden er, hvor grusomt og afskyeligt verden tager fat, men i sin store forlegenhed kunne hun intet finde på. Hvor sørgeligt for hende, når hun en skøn dag måtte indse, at hun havde styrtet barnet i fordærvelse, fordi hun havde ladet hende leve som en nonne, ladet hende blive i sine drømme!

"Hør, mit søde barn, du kan da vel ikke tænke på at gifte dig med denne unge mand mod vor vilje, mod hans egen faders vilje?"

Angelique blev meget alvorlig, så hende ind i øjnene og svarede i en højtidelig tone:

"Hvorfor ikke? Jeg elsker ham, og han elsker mig!"

Nu slog moderen sine arme om hende, trak hende helt op mod sit bryst, og her så hun atter fast på hende, uden at tale, i frygt og bæven.

Den tilslørede måne var sunket ned bag domkirken, og tågerne rødmede ganske svagt i øst; dagen nærmede sig.

Begge to sad de i den rene, morgenfriske luftning, i den store stilhed, hvor kun en enkelt fugl lod sin pippende morgenhilsen høre.

"Ak, mit barn, kun i lydighed og pligtopfyldelse bor lykken! For en kærlighedens og hovmodets time kan man komme til at bøde hele livet igennem. Hvis du vil være lykkelig, så lyd – giv afkald, forsvind ..."

Men hun mærkede nok, hvorledes Angelique stred imod i hendes favntag, og det, hun altid havde tøvet med at sige hende, det strømmede nu frem af hendes sorgfulde sjæl.

"Hør, du tror, din fader og jeg er lykkelige? Vi ville også være det, hvis vi ikke havde haft noget at bære på, der har fordærvet

vor hele tilværelse."

Hun talte endnu sagtere, fortalte hende med skælvende, næppe hørlig stemme deres historie, sagde hende at de havde giftet sig mod moderens vilje, at de havde mistet det lille barn, og at de stadig forgæves havde ønsket at få et andet – men at de intet havde fået til straf for deres ulydighed. Og dog elskede de hinanden, de levede i kærlighed og i arbejde, trængte til intet, og alligevel var de ulykkelige, de ville sikkert have levet i kiv og strid, hjemmet ville være et rent helvede, hvis de ikke bestandig havde lagt bånd på sig, hvis *han* ikke havde været så god, og *hun* så rolig i sindet.

"Betænk dig vel, mit barn, lad ikke noget komme ind i din tilværelse, der senere *må* blive en kilde til sorg og lidelse … Vær ydmyg, vær lydig, behersk din heftighed, lyt ikke til dit hjertes stemme."

Ganske bleg sad Angelique og lyttede til moderens stemme – hun var usikker, kunne næppe holde sine tårer tilbage.

"Moder, hvor du gør mig bedrøvet … Jeg elsker ham, og han elsker mig."

Og hendes tårer flød. Hun var ganske forfærdet over det, hun havde hørt, både rørt og såret over det indblik, hun havde fået i forældrenes huslige liv. Men hun gav endnu ikke efter. Hun ville så gerne have givet sit liv hen for sin kærligheds skyld.

Men nu vedblev Hubertine:

"Jeg vil jo så nødig volde dig al den sorg og kummer på en gang. Og dog må du have det at vide … I går aftes, efter at du var gået, har jeg udspurgt abbed Cornille, jeg har hørt, hvorledes bispen nu endelig har taget sønnen hjem til Beaumont … Han var meget ængstelig for den unge mands

heftige sind, den længsel, han viste efter at komme ud i verden, tage fat på livet, hans utæmmelige natur. Først havde faderen med smerte måtte opgive at se sønnen blive præst, og nu tænkte han ikke en gang på at sætte ham i en stilling, der passede for hans høje rang og store rigdom. Han var alt for lidenskabelig, en vild kunstnernatur! … Og da han var bange for, at Félicien skulle begå uoprettelige ungdomsforvildelser, sendte han bud efter ham, for at han her kunne gøre et passende parti straks."

"Nå, og hvad så?" spurgte Angelique; hun forstod endnu ikke moderen.

"Der havde allerede før han kom været tale om et giftermål, og nu er alting nok ordnet. Abbed Cornille har rent ud sagt mig, at han nu ti! Efteråret skal ægte frøken Claire Voincourt, der bor her lige ved siden af bispegården. De er meget nøje bekendte af Hans Højærværdighed. Begge parter lader til at være overmåde vel fornøjede, og de unge mennesker passer godt for hinanden, både hvad stand, alder og formue angår."

Den unge pige hørte ikke mere efter.

Et billede var med et steget frem af hendes erindring. Hun så Claire gå forbi, således som hun nu og da havde set hende ovre i parken, eller i kirken, ved de store fester: en høj, mørkhåret ung dame på hendes alder, mere strålende skøn end hun selv, og uendelig stolt og fornem i hele sin optræden.

Man sagde, hun var god, skønt hun så både kold og stolt ud.

"Den smukke, unge dame, der er så fin og fornem, hende skal han altså giftes med …"

Hun mumlede det hen for sig, som hun talte i søvne.

Så havde hun en følelse, som om hendes hjerte sønderspledes, og hun udbrød:

"Så har han jo løjet, det har han ikke med et ord omtalt."

Nu huskede hun, at Félicien havde nølet et øjeblik, hun mindedes, hvorledes blodet var faret ham op i kinderne, da hun havde talt om, at de skulle gifte sig.

Dette stød var så grusomt, at hendes ligblege hoved stille sank ned på moderens skulder.

"Min egen lille pige, min egen søde pige ... Ja, det er frygteligt, det er grusomt, det ved jeg godt. Men længere hen ville det volde dig endnu mere smerte. Riv nu rask kniven ud af såret ... Sig til dig selv, hver gang du lider, hver gang din smerte overvælder dig, at aldrig, aldrig vil biskoppen, den frygtelige Jean den Tolvte, hvis ubøjelige stolthed endnu lever som sagn derude i verden, aldrig vil han give sin søn, sin eneste, det sidste skud af den gamle æt, til en lille sypige, som er samlet op ved kirkedøren og opdraget af simple folk, som vi."

Angelique hørte moderens ord som i en drøm, hun gjorde ingen indvendinger.

Hvad var det, som havde strejfet hendes ansigt? Et koldt åndepust, langt borte fra, henne over tagene, havde gennemisnet hende.

Var det denne verdens elendighed, denne sørgelige virkelighed, som man skræmte hende med, ligesom man skræmmer uartige børn med ulven? Hun følte smerte blot ved dette pust. Men hun begyndte straks at søge undskyldning for Félicien: *han* havde ikke løjet, havde kun fortiet sandheden.

Selv om hans fader ville have ham til at ægte denne fornemme unge pige, var hun vis på, han ikke ville lade sig

tvinge.

Men han havde endnu ikke gjort modstand, og siden han ikke havde talt til hende om faderens plan, var det måske fordi han havde bestemt sig til at sætte hårdt imod hårdt.

Selv nu, da moderen havde gjort alt for at ødelægge hendes drøm og omstyrte hendes forhåbninger, nu da hun for første gang følte livets kolde hånd glide ind i hendes fredelige tilværelse, blev hun dog ved at tro på ham, blev ved at stole på, at drømmen skulle gå i opfyldelse. Alt ville nok blive godt, kun hendes stolthed var knækket, hun blev ydmyg og mild.

"Moder, jo, det er sandt, jeg har syndet, men jeg skal ikke synde mere ... Jeg lover dig at være sagtmodig og lydig, jeg skal gøre Vorherres vilje."

Det var nåden, der talte gennem hende, hendes omgivelser havde sejret, den opdragelse, hun havde fået, bar nu frugter. Hvorfor skulle hun vel tvivle om, at fremtiden ville bringe hende lykke, når alle mennesker hidtil havde været god mod hende?

Hun ville være vis som Katarina, beskeden som Elisabeth, kysk som Agnes, hendes gode helgeninder skulle styrke hende, kun ved dem kunne hun sikkert sejre.

Mon ikke hendes kære kirke, Marievænget og bækken, Huberts lille kølige hus og plejeforældrene, alle ville slutte kreds om hende og skærme hende mod alt ondt? Hun skulle blot være stille og rolig, lydig og ren, så ville alt nok blive godt for hende.

"Så lover du mig altså, at du intet vil gøre mod vor vilje, eller mod biskoppens?"

"Ja, moder, det lover jeg dig!"

"Du lover mig aldrig mere at se den unge mand, eller at tænke på et ægteskab med ham?"

Her stod hendes hjerte næsten stille af bedrøvet smerte. Hun følte for sidste gang lyst til at trodse imod, til at råbe ud, hvor højt hun elskede ham. Så bøjede hun stille hovedet, gav efter.

"Jeg lover dig intet at gøre for at få ham at se og for at han skal gifte sig med mig."

Bevæget og bedrøvet knugede Hubertine hende til sit bryst til tak for denne ubetingede lydighed.

Ak, hvilken sorg og smerte at bringe pine og lidelse over dette barn, som hun elskede så højt, det var hendes pligt. Hun var knust, da hun stod op ganske forbavset ved at se dagen gry.

Fuglenes kvidren blev stærkere, men endnu var de ikke begyndt at flyve fra rederne.

På himlen svævede klare, rene skyer i den blånende luft.

Og da Angelique så sig om, faldt hendes blik tilfældigvis på den vilde rosenbusk, der stod med blege blomster.

Hun smilede vemodigt.

"Du har ret, moder, den kommer ikke så snart til at bære dobbelte roser!"

10

Næste morgen klokken syv var den unge pige ved sit arbejde som sædvanlig, og dagene gik, hver morgen satte hun sig stille og rolig hen og broderede videre på den messekåbe, hun om aftenen havde forladt.

Intet var tilsyneladende blevet anderledes, hun holdt sit løfte fuldtud, lukkede sig inde, søgte ikke at få Félicien at se. Og det syntes ikke at gøre hende sorgfuld, hun hævede sit smilende, ungdommelige ansigt og så Hubertine fast i øjnene, når denne nu og da med forundring lod sit blik hvile på hende.

Men når hun således sad tavs og behersket, forlod hendes tanker ikke et øjeblik Félicien, så lang som dagen var.

Hun skjulte sine forhåbninger, men hun stolede så fast på, at de en dag nok ville blive til den skønneste virkelighed. Og det var denne overbevisning, som gjorde hende så standhaftig, så stolt.

Hubert skændte sommetider på hende.

"Du er alt for flittig, mit barn! Og jeg synes, du ser lidt bleg ud. Sover du også rigtig godt om natten?"

"Å, fa'r, jeg sover som en sten! Jeg har aldrig været så rask som i denne tid."

Men nu blev Hubertine så ængstelig, talte om at more barnet, skaffe hende lidt adspredelse.

"Hvis du har lyst, kunne vi jo lukke butikken og rejse til Paris alle tre?"

"Nej, hvor vil du dog hen. Vi må da passe vor forretning, moder... Jeg vil blot sige jer, at det allerbedste for mit helbred er

at have rigtig meget at bestille."

I grunden gik Angelique og ventede på at et eller andet mirakel skulle ske, at den usynlige verden skulle skride ind, hjælpe hende til at få Félicien. Hun havde jo lovet ikke at foretage noget skridt, der kunne bringe hende sammen med ham, og det behøvedes heller ikke, siden hendes beskyttende ånder altid handlede for hende. Derfor var hun altid i spænding, lyttede til enhver støj, hørte efter stemmerne, efter hvert et pust i huset, og mens hun tilsyneladende gik omkring stille og rolig, som hun plejede, ventede hun bestandig på hjælp fra oven. Der måtte ske noget, det var hun vis på.

Hun sad bøjet over sin ramme ved det åbne vindue; ikke et blad dirrede i træerne, ikke en bølge rislede i bækken, uden at hun hørte det. Det sagteste suk fra domkirken nåede hendes lyttende øren, atter følte hun de usynlige vingeslag omsuse sit hoved, hun vidste, at hun skærmedes af sine helgener, og undertiden kunne det hænde, at hun pludselig vendte sig om – det forekom hende, at en ånd havde hvisket hende et middel til frelse i øret.

Men den ene dag gik efter den anden, og intet skete.

Om natten turde Angelique ikke mere sætte sig ud på svalen, hun var bange for, at hun skulle fristes til at bryde sit løfte til moderen, hvis hun fik øje på Félicien nede i Marievænget.

Hun sad og ventede helt inde i sit værelse. Og da ikke en gang bladene rørte sig, da de hang stille, som de også sov, vovede hun sig hen til vinduet og stirrede ud i mørket.

Hvorfra skulle miraklet komme? Vel sagtens henne fra bispehaven, en flammende ildhånd ville nok vinke ad hende. Eller ville måske orgelet inde i domkirken med brusende toner

kalde hende til alterets fod? Intet ville overraske hende, hverken legendens hvide duer, der bragte velsignelsens ord, de hellige, der kom gennem lukkede døre for at meddele hende, at biskoppen ville se hende. Og kun et voldte hende forundring: at det varede så længe inden miraklet skete, for dagene gik og nætterne svandt, uden at noget hændte.

Efter at den anden uge var gået, blev Angelique også forundret over slet ikke at se et glimt af Félicien. Vel havde hun lovet slet intet at gøre for at træffe ham, men i sit stille sind håbede hun, at han på en eller anden måde ville nærme sig hende, og Marievænget stod tomt, han gik ikke gennem det høje græs. Ikke en gang i fjorten dage havde hun set hans skygge. Og dog tvivlede hun ikke. Når han ikke var kommet, så var det fordi, han tænkte på deres lykke. Men med hver dag blev hun mere forundret, ja, hun begyndte at blive lidt ængstelig. Endelig en aften var Huberts stille og bedrøvede ved aftensmåltidet, og da faderen lidt efter under et påskud gik ud, blev Hubertine alene tilbage med Angelique i køkkenet.

Længe betragtede hun barnet, og tunge tårer steg op i hendes øjne, så bevæget var hun ved at se, hvor tapper Angelique var. I fjorten samfulde dage havde de ikke talt til hinanden om det, der beskæftigede alle deres tanker, men moderen var rørt over den standhaftighed og det retsind, med hvilket Angelique holdt sit løfte.

Med et overstrømmende kærlighedsudbrud åbnede hun armene, den unge pige kastede sig i hendes favn, og moderen trykkede hende fast til hendes bryst uden at tale.

Og da Hubertine endelig kom til orde:

"Å, mit søde, ulykkelige barn, jeg må tale med dig, jeg *må* sige dig ... alt er forbi, rent forbi."

Fortvivlet fo'r Angelique op og udbrød:

"Félicien er død!"

"Nej, nej."

"Han er død, ellers var han kommet!"

Og nu måtte Hubertine forklare hende, at hun dagen efter processionen havde måttet tale med ham for at forbyde ham at opsøge Angelique, før han havde sin faders tilladelse dertil. Det var det samme, som at bede ham aldrig mere at vise sig, for deres ægteskab var en umulighed. Han var blevet aldeles overvældet, da hun havde forklaret ham, hvilken slet handling han ville begå, hvis han ødelagde den stakkels, tillidsfulde unge piges rygte – han kunne jo dog aldrig gøre hende til sin hustru. – Og han havde svaret, at han hellere ville dø af sorg over aldrig mere at se hende, end han ville handle uhæderligt mod hende. Samme aften havde han tilstået sin fader alting.

"Hør nu, min egen pige," vedblev Hubertine, "du er så tapper og så fornuftig, at jeg kan tale rent ud med dig ... Ak, hvis du vidste, hvor mit hjerte bløder ved at volde dig al denne smerte, og hvor jeg beundrer dig, siden jeg har set, hvor stolt og hvor retsindig du er, hvor du kan tie og beherske dig, når dit hjerte er nærved at briste ... Men du må blive ved med at være modig ... I eftermiddags har jeg talt med abbed Cornille ... Alt håb er ude, biskoppen vil på ingen måde give sit minde til jeres forening ..."

Hun ventede en tårestrøm, og hun blev forundret ved at se den unge pige ganske rolig sætte sig ned. Dugen var lige taget af det gamle egetræsbord, en lampe oplyste det store køkken, hvor stilheden kun afbrødes af en sagte snurren fra bagkedlen.

"Moder – intet er forbi! ... Fortæl mig alt – jeg har ret til at vide alt – ikke sandt? Det angår jo mig mest."

Hun lyttede med stor opmærksomhed til det, Hubertine syntes, hun kunne meddele hende – men moderen skjulte en del af sandheden, fandt ikke, hun kunne forklare det uvidende barn, hvorledes det gik til ude i verden.

Lige siden sønnen var kommet hjem, havde bispen levet i svær anfægtelse. I tyve år havde faderen ikke villet se sin søn, havde sendt ham bort fra sig straks efter moderens død – og nu genfandt han sit barn voksen, i hele ungdommens kraft og skønhed, for Félicien var sin moders udtrykte billede – lyslokket og skøn, som hun var i sin fejreste vår. Denne langvarige adskillelse, denne uvilje mod sønnen kom af, at biskoppen var bange for sig selv, han følte i denne time, at han havde begået en uforsigtighed ved at lade sig overtale til at give efter. Alderen, tyve års uafladelige bønner – den hellige ånds nådegave – intet havde helt dræbt den gamle Adam. Og når dette barn – det hans kærligheds barn – så på ham med sine smilende blå øjne, var det ham, som skulle hans bryst sprænges, for han syntes, hun var stået op af graven, den kvinde, som han elskede med hele sin utæmmelige, lidenskabelige sjæl. Han slog sig for brystet, græd og hulkede i forgæves bønner, og råbte, at man aldrig skulle påtage sig at være Herrens tjener, når man dog uopløseligt ved en kvinde var bundet til jordens forkrænkelighed.

Den gode abbed Cornille havde ganske sagte, med bævende hænder talt til Hubertine om disse ting. Underlige rygter gik, der hviskedes om, at Hans Højærværdighed i tusmørket lukkede sig inde, at han tilbragte nætterne i bøn og strid, i gråd

og tænders gnidsel – hans heftige smerte, hans høje klageråb trængte gennem de tykke tæpper ud i bispegården og skræmte hans omgivelser. Han troede at have glemt, have kvalt sin mægtige lidenskab, men nu greb den ham igen med overvældende kraft som en stormvind, og han var atter den frygtelige mand fra gamle dage, de gamle røverhøvdingers ætling. Hver aften lå han på knæ i bodsskjorte, hudflettede sig, anstrengte sig for at sejre over den elskede kvindes genfærd, som hjemsøgte ham, han fremmanede for sine øjne graven med den lille hob støv, der nu måtte være tilbage af hende. Men hun stod op, levende og skøn i sin skønheds glans og i sin ungdoms herlighed, som hun var, da han elskede hende med den modne mands vanvittigt heftige lidenskab. Og denne pine kom bestandig igen, såret brød bestandig op, blødte som den allerførste dag – han begræd hende, længtes efter hende med et samme oprørske trods, han havde følt, da Gud tog hende bort fra ham; han faldt aldrig til ro før hen ad morgengry, udmattet, træt, fuld af ringeagt for sin egen skrøbelighed og for den usle verden, han måtte leve i.

Å Gud – den lidenskab – denne jordiske kærlighed – hvor ønskede han, at han kunne knuse, tilintetgøre den – lægge sig til hvile, finde fred i Guds evige barmhjertighed og nåde! Når Hans Højærværdighed om morgenen trådte ud af sit bedekammer, havde han tilkæmpet sig sin stive holdning, sit rolige, stolte ansigtsudtryk, var næppe nok en skygge blegere end før. Den dag, Félicien havde tilstået ham alt, havde han hørt ham til ende, uden at afbryde ham, havde så fuldstændig behersket sig, at end ikke en muskel i hans ansigt havde dirret. Han havde set på sønnen, og hans hjerte havde krympet sig ved

at genfinde sig selv, sin egen heftige karakter ved at se Félicien ung, smuk og lige så lidenskabelig forelsket, som han selv havde været. Nu følte han ingen uvilje mere mod sønnen, han havde kun den bestemte vilje for enhver pris at spare Félicien for de kvaler, han selv havde lidt og endnu led. Han ville dræbe kærligheden i sønnens hjerte, som han ville dræbe den i sit eget. Denne romantiske kærlighedshistorie gjorde ham aldeles vanvittig af ængstelser for fremtiden.

Hvad var dog dette? En fattig pige uden navn, en lille syerske, som Félicien havde set i måneskin – en smækker jomfru fra legendebogen – et drømmesyn, som han var blevet forelsket i! Og han havde svaret det ene ord: Aldrig! Félicien havde kastet sig på knæ, havde talt sin og Angeliques sag. Og han bad med skælvende stemme, bønfaldt faderen om ikke at sætte sig op mod deres lykke, vovede end ikke at løfte sine øjne op mod hans ærværdige skikkelse – han lovede at forsvinde, at rejse bort med sin hustru, så langt bort, aldrig mere at komme den strenge fader for øje, at give hele sin rigdom, sin umådelige formue til kirken. Han forlangte kun en eneste ting – at elske, og at elskes. Da gik der en skælven gennem bispens legeme. Han havde givet sit ord til Voincourts, aldrig kunne han tage det tilbage. Og Félicien følte, hvorledes harmen brusede op i ham, han måtte gå sin vej, for han var bange for, at det heftige blod, der farvede hans kinder røde, skulle bringe ham til at fare op i åbenlyst vanhelligt oprør mod den faderlige myndighed.

"Mit barn," således sluttede Hubertine, "du ser selv, at du ikke længere kan tænke på den unge mand, for du vil dog vel aldrig handle mod biskoppens bestemt udtalte vilje ... Jeg har forudset det alt sammen. Men jeg ville hellere lade kendsgerningerne

tale – jeg ville ikke have, at hindringerne skulle komme fra mig."

Angelique havde ganske roligt hørt på moderen, hun sad stille med hænderne i skødet. Hun blinkede nu og da med øjnene – hun så hele optrinnet for sig! Så Félicien ligge på knæ for biskoppen, så ham tale, bede, bønfalde i overstrømmende kærlighed til hende. Hun svarede ikke straks, vedblev at betænke sig i det store, stille køkken, hvor endog kedlens sagte snurren nu tav. Hun sad med nedslåede øjne, så på sine hænder, der i lampens skær fik en fin, gulagtig elfenbensfarve, og mens et usigeligt tillidsfuldt smil åbnede hendes læber, sagde hun ganske stille:

"Hvis biskoppen ikke vil give sit samtykke er det naturligvis, fordi han først vil lære mig at kende."

Denne nat sov Angelique ikke ret meget. Tanken om, at bispen måtte se hende, at hun sikkert ville få ham til at give efter, hvis hun selv bad ham om det, forlod hende ikke et øjeblik. Og det var ikke kvindelig forfængelighed, der indgav hende denne tanke, det var den almægtige kærlighed, hun nærede til Félicien, hun elskede ham så usigelig højt, at hun var vis på, at faderen måtte kunne se det, og at han da umuligt kunne være hård og ubøjelig og gøre dem begge ulykkelige. Tyve gange vendte og drejede hun sig i sin store seng, bestandig gentog hun det samme. Bispen stod for hende, hver gang hun lukkede sine øjne. Måske var det i hans sjæl eller ved ham, miraklet skulle foregå. Alt sov derude i den lune sommernat, hun lyttede efter stemmerne, hun ville gerne forstå, hvad træerne, bækken, domkirken og hendes værelse rådede hende til – hun vidste jo, at hun overalt var oversvævet af skærmende

ånder. Men hun skelnede kun en forvirret summen, hvis betydning hun ikke kunne fatte. Og hun blev utålmodig over denne uvished, så hun endelig slumrede ind med disse ord: I morgen vil jeg tale med biskoppen.

Da hun næste morgen vågnede, syntes hun, det var ganske simpelt og ganske naturligt, at hun henvendte sig til Féliciens fader. Hendes uskyldige, alvorlige kærlighed gjorde hende stolt og tapper. Hun vidste, at hver lørdag hen imod klokken seks plejede bispen at holde bøn i Hautecœur-kapellet – hvor han helst ville bede i ensomhed; han anråbte Gud om nåde og miskundhed for sin slægt og for sig selv – og ingen af hans gejstlighed forstyrrede nogensinde hans andagt. – Det var netop lørdag, og Angelique fattede en rask beslutning. Hvis hun henvendte sig i bispegården, ville hun måske blive afvist, desuden var der altid så mange mennesker, der kunne forstyrre hende, mens det var så nemt at vente i kapellet og sige biskoppen, hvem hun var, når han viste sig. Hun arbejdede og broderede den dag med sædvanlig flid og ro i sindet, var ikke angst eller forvirret; hun havde bestemt sig, og hun *ville* handle. Da klokken var fire, talte hun om at gå op til mor Gabet, og gik ud i sin daglige dragt, med en lille stråhat bundet skødesløst under hagen. Hun drejede til venstre, skød den udpolstrede dørfløj i Sankt Agnes-porten op – den faldt tungt i efter hende.

Kirken var tom, kun i en skriftestol i Sankt Josephs-kapellet var der en dame, hvis sorte kjole lå ud på gulvet; og Angelique, der hidtil havde været ganske rolig og fattet, begyndte nu at skælve som et espeløv, da hun trådte ind i den mørke kolde, hellige ensomhed, hvor hendes lette trin gav stærk genlyd. Hvorfor snørede hendes hjerte sig dog sådan sammen? Hun

bildte sig ind, hun var så stærk, havde tilbragt dagen i fred og stilhed, i fast overbevisning om sin ret til at være lykkelig. Og nu var hun ganske forvirret, blegnede, som var hun en forbryderske. Hun listede sig hen til Hautecœurs kapel, hendes ben rystede, så at hun måtte støtte sig til gitteret.

Dette kapel var et af de mørkeste og skumleste i hele den gamle romanske del af domkirken, der lignede en hule som var hugget ind i klippen, var lille og nøgent, med et temmelig lavt hvælvet loft, og det fik kun lys gennem den malede rude med den hellige Georg, hvori de røde og blå glas var fremherskende og udbredte et lysviolet skær, der mindede om aftenskumring. Det sorte og hvide marmoralter med Kristusfiguren og de to armstager lignede en begravelse, og resten af væggene var beklædte med gråstene fra øverst til nederst – man kunne tydeligt læse de dybt indgraverede indskrifter.

Angelique stod og ventede, åndeløs af angst. En kirkebetjent gik forbi – han så hende ikke engang, som hun stod der trykket op mod gitteret.

Hun så stadig den bodfærdige dames kjoleskørt ligge hen ad gulvet. Hendes øjne vænnede sig til den dæmpede belysning, og mekanisk fæstede hun dem på indskrifterne, som hun efterhånden stavede sig igennem. Flere navne mødte hende, og vakte hendes erindringer om sagnene fra Hautecœurernes borg: Jean den Femte, den Store, Rodolphe den Tredje, Hervé den Syvende. Hun så andre: Laurette og Balbine, der i hendes sindsbevægelse bragte hende tårer i øjnene. Det var jo de lykkelige hedengangne, Laurette var død, da hun ville gå hen til den trolovede, og Balbine var blevet dræbt af glæde over at se sin husbond lyslevende vende hjem fra krigen, efter at hun i

årevis havde troet, han var faldet; og begge to gik de igen, begge indhyllede de borgens gamle mure i deres skyggelette, umådelige hvide klædebon. Hun havde jo selv set dem den dag, hun besøgte ruinerne, havde set dem svæve om tårnene i aftenskumringens blege, askegrå skær. Ak, hvor gerne ville hun ikke selv dø som de, ung og lykkelig, midt i opfyldelsen af sin dejlige kærlighedsdrøm!

En stærk støj, der genlød trindt om i hvælvingerne, fik hende til at fare sammen. Det var præsten, som gik ud af Sankt Josephs kapel, og som lukkede døren efter sig. Hun blev ganske overrasket over ikke mere at se den bodfærdige dame, der allerede var borte. Og da præsten nu også gik ud gennem sakristiet, følte hun sig så alene, så forladt i den store ensomme kirke. Da hun havde hørt den gamle skriftestols drønen og de rustne hængslers knagen, havde hun troet, at biskoppen nærmede sig. Hun havde nu snart ventet på ham en halv time, men hun vidste det ikke selv, i sin sindsbevægelse gjorde hun sig ikke rede for den tid, der var gået.

Men et nyt navn tiltrak sig hendes opmærksomhed; hun læste: Félicien den Tredje – ham der var draget til det hellige land med en kærte i hånden for at opfylde et løfte, Philip den Smukke havde gjort. Og hendes hjerte bankede, hun så Félicien den Syvendes ungdomsfriske ansigt, så deres blonde ætling, den højædle herre, hun elskede over alt i verden, han, der elskede hende igen. Hun følte sig overvældet af stolthed og angst. Var det muligt, at miraklet nu skulle ske? Foran hende var indmuret en marmortavle, der var meget nyere, fra det foregående århundrede, på den læste hun med lethed: Norbert Louis Ogier, markis af Hautecœur, fyrste af Miranda og Roures,

greve af Ferrières, af Montege, af Saint-Mare, ligeledes af Villemareuil, baron af Cambeville, herre til Marainvilliers, ridder af kongens fire ordner, befalingsmand i hæren, statholder i Normandiet, chef for Hans Majestæts jagtetat. Det var Féliciens bedstefader, der havde alle disse titler, og her kom hun, en simpel pige i tarvelig dragt med nålemærker på fingrene for at ægte den højfornemme dødes sønnesøn! Nu hørtes en let støj, en sagte gliden hen over fliserne. Hun vendte sig om, så biskoppen, og blev stående som lamslået af den stille måde, han havde nærmet sig, mens hun ventede hans ankomst i et drønende tordenbrag. Han gik ind i kapellet, høj og ædel, stolt og fornem, den temmelig store næse i det blege ansigt med de pragtfulde øjne, der endnu stedse lynede med ungdomsild, gav ham et eget præg. Først så han hende slet ikke, som hun stod der trykket op ad det mørke gitter. Men da han bøjede knæ for alteret, fik han øje på hende, hun lå ved hans fødder.

Med skælvende hjerte, tilintetgjort af ærbødighed og skræk, var Angelique faldet på begge sine knæ.

Hun syntes biskoppen var som Gud fader selv en frygtelig almægtig hersker, der holdt hendes fremtidsskæbne i sin hånd. Men hun var tapper, og tog straks til orde:

"Ak, Deres Højærværdighed, her kommer jeg."

Han havde rettet sin høje skikkelse i vejret; han huskede hende: det var den unge pige, han havde lagt mærke til, da hun sad ved sit vindue processionsdagen, og som han senere havde set i kirken stående på en stol; det var jo den lille syerske, hans søn havde forelsket sig så vanvittigt i. Han sagde ikke et ord, gjorde ikke en bevægelse. Ventede, høj og streng.

"Ak, Deres Højærværdighed, her kommer jeg, for at De kan se mig. De har ikke villet give Deres minde til vor forening, men De kendte mig jo ikke. Og her er jeg, se på mig, før De støder mig bort fra Dem. Jeg er den, han elsker, den, der elsker ham, og intet andet, jeg har intet uden denne kærlighed, er et fattigt barn, som er fundet her i kirkedøren. Se, her ligger jeg for Deres fødder, se, hvor ringe, hvor ydmyg, hvor svag, jeg er. Det er Dem så let at støde mig bort, hvis jeg er Dem til besvær, De behøver jo kun at røre en finger for at tilintetgøre mig. Men jeg vil græde mine øjne ud! De skulle vide, hvor ulykkelig man er! ... Når man forstår andres lidelser, bliver man barmhjertig ... Jeg syntes, jeg måtte tale min sag hos Deres Højærværdighed ... Jeg er så uvidende, kender ingenting, ved kun, at jeg elsker ham og han mig. Men behøves der andet? Elske, elske og sige det!"

Og hun vedblev at tale, ordene strømmede frem, afbrudt af dybe suk, hun skiftede sin tanke, åbenbarede hele sin troskyldige sjæl i stigende lidenskab. Det var sin kærlighed hun tilstod, og hun turde tilstå den, fordi hendes kærlighed var idel renhed. Alt mens hun talte, havde hun løftet hovedet.

"Vi elsker hinanden! Han har sagtens forklaret Deres Højærværdighed, hvorledes det kom. Jeg har ofte tænkt på det, har aldrig kunnet forstå, hvorledes det er gået til ... Vi elsker hinanden, og hvis det er en forbrydelse, så tilgiv os, for træerne, ja stenene, alt det, der omgiver os er vore medskyldige og har indgivet os vor kærlighed. Da jeg mærkede, at jeg elskede ham, var det allerede for sent, da kunne jeg ikke rive mit hjerte fra ham. Og er det muligt at gøre det nu? De kan passe på ham, gifte ham med en anden, men aldrig vil De få ham til at glemme mig, han vil altid elske mig. Han må dø, hvis han ikke får mig,

som jeg må dø uden ham. Selv når han er borte, føler jeg, hvorledes han stadig er ved min side, jeg ved, at vi to aldrig kan skilles, at vi bor i hinandens hjerter i al evighed. Jeg behøver kun at lukke øjnene i, så ser jeg ham, og os vil De rive fra hinanden, os vil De adskille! Men en sådan kærlighed kommer fra Gud, De kan ikke forhindre os i at elske hinanden."

Han betragtede hende, som hun lå for hans fødder i den tarvelige kjole – hørte hende synge sin kærlighedshymne med klar, bedårende stemme, der lidt efter lidt blev fast, mærkede den duft af ungdommelig friskhed, der omsvævede hende. Men havehatten gled ned på hendes skulder, hendes gyldne hår dannede en glorie om det yndige ansigt, hun mindede ham om de hellige jomfruer i gamle bønnebøger, hun besad den samme spinkelhed, den samme oprindelige, opadstræbende, løftede, rene lidenskabelighed.

"Vær nådig, vær god ... De har magten – lad os få lov til at være lykkelige!"

Hun bad, bønfaldt, bøjede atter sit hoved, da hun så ham stå kold, uden at sige et ord, uden at gøre en bevægelse.

Ak, hvilken kval at se dette barn forstummet ligge på knæ, at indånde duften fra den bøjede nakke ... Der var de jo igen, de blonde, krusede, fine hår, han fordum havde kysset med så stor heftighed. Hun, hvis minde nu pinte ham så svarlig, nu efter tyve års streng bod, hun havde netop haft den samme stolte, slanke liljehals. Hun var stået op af graven, det var hende, som lå der og hulkede, som bad ham være barmhjertig mod hendes kærlighed.

Nu strømmede Angeliques tårer frem, men hun ville blive ved, ville sige alting.

"Og så er det ikke alene ham selv, jeg elsker jo også hans ædle navn, hans kongelige rigdoms glans ... Ja, jeg ved, det kunne se ud, som om jeg, der intet er og intet har, brød mig om hans penge, og det er ganske rigtigt, jeg *bryder* mig om hans penge ... Jeg siger dette, fordi De skal kende mig helt ... Å Gud, blive rig ved ham, med ham, leve i pragt og herlighed, skylde ham hver en af livets glæder, være fri midt i vor kærlighed, tørre alle tårer, lindre alle smerter og trøste alle ulykkelige omkring os ... Siden jeg ved, at han elsker mig, ser jeg mig selv klædt i fløjl og silke, i brokade, som i gamle dage; om hals og håndled har jeg rislende perler og skinnende ædelstene, jeg har heste og vogne, og store skove, hvor jeg spadserer om, fulgt af pager ... Aldrig kan jeg tænke på ham, uden at denne drøm stiger frem, og jeg siger, at således må det ske, han har opfyldt mit ønske, gjort mig til dronning. Er det da en synd at elske ham end mere, fordi han opfylder hvert mit ønske, hver min barneattrå, lader eventyrets vidunderlige guldregn risle ned over mig?"

Og hun stod foran ham, rank og stolt, med en yndig fornem prinsessemine, midt i al sin tarvelighed. Og atter var det den anden, den samme blomsterfine smækkerhed, de samme kærlighedsfulde tårer, klare og rene som hendes smil.

En sælsom beruselse kom over ham, han fornam et varmt pust over sit ansigt, det samme mindets åndepust, der om natten kastede ham hulkende på knæ, og bragte ham til at forstyrre bispegårdens højtidelige fred med sine klager.

Indtil klokken tre havde han stridt og lidt den foregående nat; og denne kærlighedshistorie, denne lidenskab, han her så omkring sig, bragte igen hans gamle sår til at bløde.

Men han stod stiv og urokkelig, intet forrådte de anfægtelser, der brusede gennem hans sjæl, ingen kunne ane den kamp, der rasede i hans hjerte, og som hans jernvilje kuede med fortvivlelsens kraft.

Selv om han dråbe for dråbe skulle forbløde sig, ingen skulle se hans dødskamp, han blev kun endnu mere bleg, end mere tavs.

Men denne ubøjelige tavshed gjorde Angelique rent fortvivlet, hun blev ved at bede.

"Jeg lægger mig selv og min lykke i Deres Højærværdigheds hænder. Hav medlidenhed med mig."

Og endnu kom ikke et ord over hans læber, han forfærdede hende, det forekom hende, at han voksede, blev større, tog til i rædselsfuld majestæt.

Den øde domkirke med de mørke sidegange, de høje hvælvinger, hvor dagens lys allerede døde hen, alt fyldte hendes sjæl med angst og bæven.

I kapellet kunne hun ikke mere skelne gravstenene, kun *han* stod der i den sorte kjortel, med det smalle ansigt, der ligesom lyste i skumringen. Hun så øjnene lyne, fæste sig på hende med stedse stigende glans. Var det *kun* harme, der gav dem dette sælsomme udtryk?

"Ak, Gud, her står jeg for Deres Højærværdigheds åsyn; i al evighed ville jeg have bebrejdet mig det, hvis jeg af fejhed ville have bragt ulykke over os begge to ... Svar, å svar mig, hør hvor jeg beder og bønfalder – svar mig, at jeg har gjort, hvad ret er, og at De giver Deres minde til vor forening."

Hvorfor skulle han indlade sig med dette barn? Han havde forklaret sin søn grundene til sit afslag – det var nok. Hvis han

nu tav, var det fordi han intet mere havde at sige.

Og det forstod hun vel sagtens – hun ville tage hans hånd og kysse den. Men han holdt den bagved sig med en heftig bevægelse, og hun fo'r forfærdet sammen, for blodet steg pludselig op i hans kinder og farvede det marmorblege ansigt rødt.

"Ak Gud, Deres Højærværdighed ..."

Endelig åbnede han læberne, sagde det ene ord, han allerede havde kastet i ansigtet på sønnen:

"Aldrig."

Og uden at bede sine bønner den dag, gik han bort. Lyden af hans regelmæssige fodtrin tabte sig mellem pillerne bag koret.

Angelique lå længe på gulvet og hulkede højt i den store, øde, stille kirkefred.

11

Samme aften, da de rejste sig fra bordet, fortalte Angelique sine forældre det skridt, hun havde gjort. Hun var bly, men ganske rolig.

Hubert blev forfærdet. Hvad for noget? Hans kære lille pige havde allerede sådan en stor sorg? Hun gik også om med et såret hjerte. Og hans stemme bævede af smerte, han følte med hende, forstod hendes heftige kærlighed, denne lidenskab, der så let rev dem begge med.

"Ak, min søde pige! Hvorfor spurgte du ikke mig til råds før? Jeg skulle så gerne have fulgt med dig, måske havde vi da fået biskoppen til at give efter."

Men Hubertine standsede ham med et blik. Han var virkelig ufornuftig! Var det ikke meget bedre for bestandig at gøre en ende på al talen om dette umulige giftermål? Hun tog den unge pige i sine arme, kyssede hende ømt på panden.

"Så er det nu forbi, min egen pige, helt forbi?"

Angelique så først ud, som om hun ikke rigtig forstod moderen, det var hende, som talte nogen langt borte, hun så stift hen for sig, og endelig svarede hun ganske stille:

"Naturligvis, moder!"

Og næste morgen sad hun ved sin ramme, som hun plejede, og broderede med sin rolige mine. Hendes liv gik sin stille gang som tilforn, hun lod ikke til at sørge. Ingen hentydning kom hun med, intet blik kastede hun til vinduet, hun så knapt blegere ud end før. Nu var offeret bragt.

Hubert selv troede det, gav efter for Hubertines fornuftgrunde, arbejdede på at holde Félicien fra huset, for den unge mand var så ophidset og fortvivlet over faderens hårdhed, at han uden at agte på sine løfter til Hubertine forsøgte alt for at nærme sig den unge pige. Han skrev til hende, men hans breve blev opsnappede. Han kom om formiddagen, men blev modtaget af Hubert.

Den forklaring, som nu fandt sted, gjorde dem begge to elendige: den unge mand blev aldeles ude af sig selv, da Hubert forklarede ham, at Angelique var rolig, og bad ham ikke for alt i verden at gøre hende ulykkelig og fortumlet, bønfaldt ham om at forsvinde, opføre sig som en hæderlig mand, ikke volde hende den pine og ængstelse, der forrige måned havde gjort hende så elendig. Félicien lovede på ny at være tålmodig, men han afslog med største heftighed at tage sit ord tilbage, ville på ingen måde opgive håbet om at bøje faderens vilje. Han ville vente, ville ingen forandring gøre i sit forhold til Voincourts, hvor han spiste til middag to gange om ugen, men dette gjorde han kun, fordi han nødig ville sætte sig åbenlyst op mod den faderlige myndighed. Og da han tog afsked, bad han indstændigt Hubert at forklare Angelique grunden til, at han samtykkede i foreløbig ikke at se hende – han ville lide frygteligt ved det, men han ville tænke på hende dag og nat, alle hans handlinger skulle være rettede mod det mål at vinde hende.

Da Hubertine fik denne samtale at vide, blev hun meget alvorlig. Derpå spurgte hun:

"Har du i sinde at sige denne besked til barnet?"

"Ja, det burde jeg vistnok gøre!"

Hun så fast på ham, derpå erklærede hun:

"Gør, som din samvittighed byder dig, men du må endelig ikke indbilde dig, at han nogensinde bøjer sin faders vilje – det blive ham, der kommer til at føje sig, og vort stakkels barn vil tage sin død over det!"

Så tøvede Hubert, gav efter, og sagde intet til Angelique. Desuden blev han selv efterhånden beroliget ved at se, hvor fornuftigt den unge pige opførte sig.

"Der ser du selv! Såret er ved at lukkes! ... Hun er ved at glemme ham."

Men hun glemte intet, hun ventede – ventede som Félicien. Da ethvert håb om menneskehjælp var tilintetgjort, kom hun tilbage til sine mirakler, satte igen sin lid til de usynlige magter. Der ville sikkert ske noget, hvis det var Guds vilje, at hun skulle blive lykkelig. Hun skulle give sig hen til ham, stole på ham alene, og hun tænkte, denne nye prøvelse var en straf fra oven, fordi hun egenmægtigt havde besværet biskoppen med sine bønner.

Skabningen er svag og kraftesløs, når nåden ikke er til stede. Hendes trang til nåde gjorde hende atter ydmyg og underdanig – nu ventede hun kun bistand fra de skærmende ånder, ville i et og alt lade dem råde, hun vidste så sikkert, at de aldrig ville forlade hende. Hver eneste aften sad hun ved lampen og læste i sin gyldne legendebog, og denne læsning styrkede hendes barnetro, hun tvivlede end ikke et øjeblik om muligheden af et vidunder, stolede så urokkeligt på det ukendtes grænseløse hemmelighedsfulde magt, på de rene sjæles sejr over alting!

Netop i disse dage kom der bestilling på et meget pragtfuldt broderi, der skulle anvendes til at betrække Hans

Højærværdigheds stol. Stykket skulle være to alen bredt og fem alen højt, det skulle sættes ind i den prægtigt udskårne stoleryg, og på det skulle der broderes to engle i naturlig størrelse, holdende en krans, under hvilken Hautecœurernes våben befandt sig. Dertil skulle anvendes ophøjet arbejde. De var bange for, at det skulle volde Angelique sorg, bange for, at det skulle trætte hende at brodere *dette* våben sting for sting – de troede, det måtte oprive hende, vække alle minder om ham, hun ikke turde tænke på. Men hun blev vred, og de måtte føje hende, og hver morgen sad hun ved sin ramme med en sælsom arbejdsdygtighed, det var, som følte hun trang til at bruge sine kræfter, lyst til at trættes, som fandt hun trøst og hvile i anstrengelse og flid.

Og den ene dag svandt efter den anden i den gammeldags systue, alt gik, som om hjerterne ikke havde banket hurtigere i det lille hus ved kirken. Mens Hubert havde travlt ved sin ramme, tegnede og spændte tøjet på og af, hjalp Hubertine Angelique, og når aftenen kom, var de begge to både ømme og trætte i fingrene. Englene og ornamenterne måtte udføres hver for sig – de første skulle være ophøjet arbejde – derfor måtte Angelique lægge under med grov, ubleget tråd, som hun glattede og dannede, som formen kom frem – hun formelig modellerede englenes draperier – derefter dækkedes underlaget med guldtråd, som blev syet fast med usynlige sting. Det blev et vidunderlig skønt basrelief i guld, fint og strålende, kunstnerisk udført indtil de mindste ubetydeligheder, de skinnede som en sol i den gamle, tilrøgede systue. Rundt omkring hang værktøjet, som det havde hængt i århundreder – jernene til at udhugge pappet, prene, køller,

hamre – på rammerne hoppede både fingerbøl og nåle og affaldskurve, og henne i krogene lå ten og garnvinde og slumrede i den underlige fred, der svævede ind gennem de åbne vinduer.

Og dagene gik! Angelique knækkede den ene nål efter den anden, så hårdt var det at stikke i guldbroderiet gennem det tykke underlag af vikset tråd. Det så ud, som gik hun aldeles op i det besværlige arbejde, der beskæftigede alle hendes evner, så hun ikke havde tid til at tænke på andet.

Når klokken var ni, var hun dødtræt, gik til ro og faldt straks i dyb søvn; men hvis hun en gang slap sit arbejde af tanken, undrede hun sig over ikke at øjne Félicien. Hun gjorde intet for at nærme sig ham, men ikke desto mindre syntes hun, han burde have overvundet alle hindringer, der stillede sig mellem dem. Dog var hun tilfreds med, at han var så fornuftig, hun ville have skændt på ham, hvis han havde prøvet på at drive sagen igennem. Han ventede naturligvis også på, at det vidunderlige skulle ske. Dette var nu hendes eneste håb, og i dette håb levede hun – hver aften, når hun lagde sig, stolede hun på, at næste morgen ville bringe hende lykken.

Ikke en gang havde hun haft en trodsig eller oprørsk tanke!

Undertiden så hun op fra arbejdet: mon det dog ikke snart ville komme? Og så stak hun igen sin synål ind i tøjet, stak så hårdt, at de små fingre blødte ved det. Ofte måtte hun bruge tangen for at få nålen trukket ud af det hårde broderi, og når den knækkede for hende med en lyd, som glas, der springer, viste hun ikke tegn på utålmodighed.

Hubertine var ganske ængstelig over at se hende så ivrig ved sit arbejde, og da tiden nærmede sig til storvasken, nødte hun

barnet til at forlade sin ramme og tilbringe fire dage i den friske luft ude i Marievænget, hvor solen skinnede.

Mor Gabet var nu rask igen og kunne hjælpe til med vasken.

Det var dejligt vejr, slutningen af august var sollys og prægtig, himlen klar, og skyggerne skarpt tegnede, en yndig kølighed steg op fra bækken, hvis rislende bølger blev holdt friske og iskolde af piletræernes tætte løvtag.

Den første vaskedag gik udmærket for Angelique, hun bankede på tøjet og skyllede det rask af i bækken, frydede sig ved elmene, ved møllens ruiner, ved græsset og alle de kendte omgivelser, der var så minderige for hende.

Her var det jo, hun og Félicien havde set hinanden, først i det hemmelighedsfulde månelys, så den dag, han havde været så undselig og kejtet, den dag, hun havde tabt den hvide trøje i bækken!

For hvert stykke, hun skyllede, måtte hun kaste et sideblik til gitterporten, den, hvorigennem han hin aften havde ført hende ind i bispehaven. Måske ville den med et åbne sig på vid gab, han ville komme frem og tage hende med sig hen til sin fader. Dette håb lettede hende arbejdet, og hun glædede sig, når skummet brusede op om hendes arme.

Men næste dag, da mor Gabet kom kørende med en hel trillebør fuld af tøj, som skulle spredes på græsset for at tørres, afbrød hun med et en lang tale og sagde:

"Hør, De ved vel, at bispens søn snart skal giftes?"

Angelique stod med et lagen i hånden, hun måtte lægge sig på knæ, for hun mærkede, at hun var lige ved at få ondt.

"Ja, det taler alle folk om! ... Bispens søn skal giftes med frøken Voincourt til efteråret. Alting er nok blevet ordnet i

forgårs, siger de."

Angelique blev liggende på knæ. En strøm af forvirrede tanker overvældede hende. Efterretningen overraskede hende egentlig ikke, hun følte, det måtte være sandt. Hendes moder havde jo forberedt hende, hun måtte vente, at det skulle ske. Men det, der nu tog alt modet fra hende, var den mulighed, at Félicien en skøn dag af træthed skulle give efter og ægte den anden uden kærlighed. Så var han jo tabt for hende, som elskede ham!

Aldrig før havde denne tanke hjemsøgt hende, men i dette øjeblik syntes hun, at han føjede sig og af lydighed mod faderen gjorde dem begge ulykkelige. Og uden at røre sig, vendte hun blikket mod gitterporten, hun blev oprørsk, fik lyst at fare derhen, ryste dens jernstænger, åbne den med neglene, løbe hen til ham og styrke ham, så at han ikke gav efter i kampen for deres lykke.

Hendes egen stemme overraskede hende, da hun for at skjule sin forvirring svarede mor Gabet:

"Nå ja, han skal altså ægte frøken Claire ... Hun er meget smuk, og hun skal jo også være god."

Men det var vist, at så snart den gamle kone var gået, ville hun se at finde ham. Nu havde hun ventet længe nok, nu ville hun bryde sin ed. De havde ikke lov at skille to elskende ad!

Alt talte om deres kærlighed – domkirken, det klare vand i bækken, de gamle elme, som havde set, hvor inderligt de holdt af hinanden.

Her var deres kærlighed vokset frem, her ville hun igen forenes med ham, hun ville kaste sig i hans arme, og så skulle

de flygte bort, å så langt bort, at ingen nogensinde skulle kunne finde dem igen!

"Se så, nu er vi færdige!" sagde mor Gabet endelig, da hun havde hængt de sidste håndklæder op på buskene. "Om to timer er vor vask tør ... så siger jeg farvel, lille jomfru, for nu har De jo ingen brug for mig?"

Angelique stod atter mellem det skinnende hvide tøj på det grønne græs; og hun tænkte på hin dag, da hun og han mellem de flagrende duge og klaprende lagener havde givet hinanden deres uskyldige hjerter. Hvorfor kom han ikke mere? Hvorfor var han ikke her, han burde jo vide, hun ventede ham! Men snart skulle hun holde ham i sine arme; for hun vidste jo, at aldrig ville han nogensinde være en andens. Hun behøvede ikke at bebrejde ham hans eftergivenhed; når hun kun viste sig, ville han jo øjeblikkelig finde kraft til at sætte deres vilje igennem. Når hun stod ved hans side nu om et øjeblik, ville han atter blive stærk og tapper. En time gik, og endnu vandrede Angelique om mellem tøjet, ganske bleg af solens blændende stråler; en sælsom røst hævede sig i hende, blev stedse tydeligere, forbød hende højt at gå hen til gitterporten. Denne kamp i hendes indre ængstede hende. Hvad skulle dette betyde? Vidste hun nu ikke selv, hvad hun ville? Og hvad var det for en stemme, der hindrede hende i at følge sit hjertes naturlige tilskyndelse? Det var jo ligefrem at løbe hen til ham, hun elskede, og nu kunne hun ikke mere – tvivlen havde grebet hende: hun havde svoret – så var det måske synd, stor synd, at bryde sit ord. Om aftenen, da Hubertine kom for at hjælpe hende med at tage tøjet ind, havde hun endnu ingen bestemmelse taget, hun ville betænke sig natten over.

Med favnen fuld af det duftende, snehvide linned kastede hun et blik ud over Marievænget – et ængsteligt blik derud i skumringen; hun syntes de kendte omgivelser tilhviskede hende, at de ikke ville være hendes medskyldige.

Næste dag vågnede Angelique urolig og forvirret. Og der gik flere nætter, uden at hun kom til klarhed, uden at hun kunne fatte nogen beslutning. Hendes eneste trøst var den urokkelige overbevisning om at være elsket, og i den fandt hun usigelig, guddommelig fred og hvile. Félicien elskede hende, så kunne hun vente, have tålmodighed, udholde alt. Hun måtte gøre noget godt, blev rørt over andres smerte, hendes øjne stod fulde af medlidende tårer. Far Mascart fik tobak, og Chanteaus lokkede hende endog til at give dem syltetøj. Men det var især familien Lemballeuse, der benyttede sig af hendes godhjertethed – Tiennette havde danset på markedet i en af den "gode lille jomfrus" kjoler. Og en dag, da Angelique bragte mor Lemballeuse noget linned, hun den foregående aften havde lovet hende, fik hun øje på fru Voincourt og Claire, der stod hos tiggersken med Félicien.

Det var naturligvis ham, som havde vist damerne vej. Så vendte Angelique om, gik fortvivlet hjem.

To dage efter så hun dem gå ind til Chanteaus, og til sidst fortalte far Mascart, at han også havde haft besøg af den smukke, unge herre med to damer. Nu ville hun ikke mere gå og se til sine fattige – det var jo på den måde ikke hendes – siden *han* tog dem fra hende og gav dem til disse damer; hun gik slet ikke mere ud, så bange var hun for at møde dem på sin vej, og lide den gruelige pine at se Félicien sammen med dem – hver

gang led hun mere ved dette syn, hun følte, at noget døde inden i hende, følte, hvorledes hendes livskraft svandt.

Det var en aften efter et af disse møder, at hun lukkede sig inde på sit kammer og i angst og fortvivlelse udbrød: "Men han elsker mig jo ikke længere!"

Hun så Claire Voincourt, høj og fornem, med det sorte hår sat op som en krone, og hun så ham gå ved den smukke piges side, slank og stolt.

Var de to ikke som skabt for hinanden – samme stand, samme rang – de passede sammen, som var de allerede ægtefolk.

"Han elsker mig ikke mere – elsker mig ikke mere!"

Det brusede gennem hendes hjerte med domsbasunens klang. Og da hendes tro begyndte at vakle, styrtede alt sammen, hun kunne ikke tænke, ikke rolig anstille undersøgelser eller betragtninger. I går havde hun endnu troet – i dag troede hun ikke mere; der var kommet et iskoldt vindpust – hvorfra vidste hun ikke – og med et var det kommet over hende, den sorg og elendighed det er ikke at være elsket.

Det havde han også sagt selv hin nat: den eneste uudholdelige sorg og smerte er ikke at blive elsket igen!

Hidtil havde hun været tålmodig – stille ventet på det vidunderlige. Men med troen var alt hendes kraft forsvundet, hun var nu fortvivlet som et hjælpeløst barn. Og den smertefulde strid begyndte for hende.

Først ville hun søge trøst i sin stolthed. Det kunne også være det samme med hans kærlighed – hun var alt for stolt til at elske ham, når han brød sig så lidt om hende! Og så forsøgte hun at føre sig selv bag lyset, lod, som om hun var rigtig fornøjet over

at være fri, og nynnede, mens hun sad og broderede Hautecœurernes våben, som hun havde taget fat på. Men hendes hjerte svulmede af sorg. Hun måtte med skam tilstå, at hun var fej nok til bestandig at elske ham – ja bestandig at elske ham højere.

I hele ugen, mens våbnet sting for sting voksede frem under de spinkle fingre, blev hun med hver time mere sorgfuld. Ak, hvilken elendighed at føle, hvorledes hænderne skælvede, at måtte bøje hovedet for at skjule øjnene, som blændedes af tårer ved synet af det strålende våbenskjold! Hun tænkte kun på ham, tilbad ham i hans højsalige fornemhed. Og da hun endelig broderede valgsproget: *Hvad Gud vil, vil jeg!* med sort silke på et flagrende sølvbånd, da forstod hun så vel, at hun var hans slave, og at hun aldrig kunne blive fri. Hendes tårer randt ustandselig, hun kunne intet se, men hun vedblev som i en drøm at stikke synålen op og ned.

Så var det en ynk at se på; Angelique fortvivlede over sin kærlighed, kæmpede og stred med sin kærlighed, som hun ikke kunne få bugt med. Hun ville bestandig løbe hen til Félicien, generobre ham, kaste sig i hans favn – og så begyndte den svære strid. Undertiden troede hun, hun havde vundet sejr – alt blev så sælsomt stille i hendes sjæl, hun syntes, hun så på sig selv, som på en fremmed, syntes, hun var blevet så lille, så kold – hun lå på knæ som en lydig datter, gav ydmygt afkald på lykken.

Det var ikke hende selv, men den fornuftige pige, som omgivelserne og opdragelsen havde skabt. Men atter steg blodet hende til kinderne, og hun blev næsten tummel, hendes ungdom, hendes livsmod rev hende med som løsslupne heste.

Hun stred i den med sin stolthed og sin heftighed, hele sin ukendte slægts nedarvede lidenskabelighed. Hvorfor skulle hun underkaste sig? Der var ingen pligter til – der var kun den ubudne attrå! Og hun tænkte på flugt, beregnede den bedste tid til at opbryde gitterporten til bispehaven. Men straks kom ængstelserne, en ubestemt uro, tvivlens orm pinte hende. Hvis hun gav efter for fristelsen, ville hun aldrig blive fri for anger. Timer – pinefulde timer hengik midt i disse anfægtelser. – hun kunne ingen beslutning fatte i denne stormvind, der uafladeligt kastede hende frem og tilbage mellem hendes oprørske kærlighed og hendes afsky for et fejltrin. Og hun blev stedse svagere efter hver en hjertets sejr.

En aften, da hun endelig havde besluttet at flygte bort og gå til Félicien, kom hun med et til at tænke på sin bog fra hittebørnsasylet, netop som hun var mest fortvivlet over ikke at kunne modstå sin kærligheds tilskyndelser. Hun tog den i skuffen, gennembladede den og pinte sig med på hver side at læse om sin fattige oprindelse, for hun følte trang til at ydmyges.

Fader og moder ubekendt – intet navn, kun en dato og et nummer, forladt som et ukrudt på en alfar vej. Og minderne stormede ind på hende – de fede enge i Niébre, kvæget, hun havde vogtet, den lige landevej til Saulanges, hvor hun gik barfodet, mor Nini, som gav hende på øret, når hun stjal æbler.

Så kom inspektørens og lægens underskrift, når de hvert fjerdingår havde set til plejebarnet. Undertiden var der tilføjet bemærkninger og oplysninger – hun havde en gang været dødssyg, en anden gang havde plejemoderen klaget, fordi hun i et anfald af uartighed havde brændt sine sko. Det var

elendighedens dagbog. Et sted brast hun ud i gråd: der var et helt forhør over hende, da hun havde revet sit halsbånd i stykker. Hun huskede så tydeligt, hvorledes hun altid havde afskyet dette benhalsbånd af aflange perler, trukket på en sort silkesnor, og hun havde fornemmelsen af, at det var et slavemærke. Hun hadede den sølvmedalje, der hang ved den, og på hvilken hendes fødselsdag og nummer var indgraveret.

Hun havde gerne revet det i tusinde stumper med sine små hænder, hvis hun blot havde turdet. I et år til havde de ladet hende gå med det. Derfor var hun også henrykt den dag, inspektøren havde klippet snoren over i nærværelse af sognefogeden og givet hende et ordentligt signalement i stedet for dette kendetegn, og i dette signalement omtaltes allerede hendes violblå øjne og fine, bløde guldhår. Og dog følte hun bestandig det perlehalsbånd om sin hals, dette hundehalsbånd med nummer. Det var vokset ind i hende, pinte hende uendeligt.

Nu, mens hun stod og læste om det, overvældedes hun af ydmyghed, og skamfuld løb hun igen op på sit værelse, hulkende af fortvivlelse over sin ringhed og uværdighed. To gange endnu frelste bogen hende, men til sidst havde end ikke den kraft til at overvinde hendes heftighed.

Nu var det for det meste om natten, at fristelsen hjemsøgte hende. Hun plejede at læse i legendebogen før hun lagde sig til at sove, det beroligede hende, kaldte de gode engle skærmende til hendes leje. Men når hun sad med panden støttet i hænderne, forstod hun næppe nok det, hun læste. Miraklerne fyldte hende med vantro forundring, hun så en flok tågeskikkelser glide forbi i forvirring. Og når hun i nogen tid

havde ligget som lamslået i sin store seng, kunne hun med et fare op i angst og med forfærdelse stirre ud i mørket. Hun knælede da i sengen. Sveden brast hende ud af panden, hun rystede i feberkulde, foldede hænderne og stammede i sin kvide: "Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?" For det var fortvivlelse at føle sig alene og i mørke her i fristelsens time.

Hun havde drømt om Félicien, hun skælvede, for hun havde kun en tanke: at klæde sig på og gå til ham, nu, da ingen kunne hindre og standse hende. Men hun mærkede nok, at Gud ikke mere i nåde så ned til hende, hun følte en tomhed omkring sig – hvor hendes skærmende ånder før havde omflagret hende – hun hørte hverken deres stemmer eller deres vingeslag mere. Sorgfuld og elendig kaldte hun på de usynlige, lyttede, om de dog ikke skulle komme tilbage til hende. Men alt var som dødt, Marievænget og bækken, pilene og elmene i bispehaven, ja, domkirken var døv for hendes bønner. Alle hendes kære drømme var forsvundet, og i stedet for de hvide helgenminder så hun kun kolde grave rundt omkring sig.

Hun lå sønderknust og magtesløs under for arvesynden, der overvandt hende, så snart den guddommelige nåde forlod hende. Midt i den genlydende stilhed her i den skærmende krog mærkede hun, hvorledes den nedarvede slethed stormende og hylende besejrede den optugtelse, hun havde fået. Hvis dette skulle blive ved to minutter endnu, følte hun godt, at hun ville bukke under i striden, ville gå fortabelsen i møde.

"Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?" Og hun lå på sine knæ midt i den store seng, så lille, så spinkel og skrøbelig – hun mærkede, at hun snart måtte dø! Men hver gang hun syntes, at alt var forbi, svævede en kølende lindring

ned i hendes forpinte sjæl. Gud havde alligevel medlidenhed med hende – sendte sin nåde over hendes anfægtelsens stund. Med bare fødder løb hun til vinduet – og der hørte hun da på ny stemmerne, de usynlige, hvide vinger viftede om hendes hede pande, strejfede det fine, gyldne hår, legendens hellige kom frem fra træerne, fra stenene fra kirken, sværmede om hende. Hendes renhed, hendes hjertensgodhed, alt det, der fra hendes sjæl var gået over i hendes omverden, ilede hende til undsætning og reddede hende fra fortvivlelse.

Så var det forbi med angst og pine, hun vidste, at hun endnu var under de helliges vinger. Agnes var vendt tilbage med alle sine jomfruer, de vandrede om hende i den milde, dirrende luftstrømning. Fra den fjerneste krog hørte hun blide trøstens ord, en lang sejrhvisken nåede hende i nattevindens susen.

I en hel time stod hun således og indåndede den beroligende kølighed, bedrøvet til døden, men fast og standhaftig. Hun ville hellere dø end bryde sit givne ord. Til sidst gik hun igen i seng, knust og træt, men nu kunne hun sove uskyldighedens søvn lige til næste morgen, kun et ængstede hende: hun vidste, at fristelsen igen ville hjemsøge hende, og hun var aldrig vis på, at den til sidst ikke ville være stærkere end de gode ånder, for hun følte, at hun med hver gang havde mindre modstandskraft.

Siden Angelique havde mistet troen på Féliciens kærlighed, svandt hun hen. Hun bar et dødeligt sår i sit hjerte, og hver dag blev hun svagere, men ikke en klage kom over hendes læber. Først var hun ofte så træt, at hun mistede vejret, blev åndeløs, måtte slippe sit arbejde, sad ofte og stirrede stift hen for sig med matte øjne. Så kunne hun intet spise, kunne næppe få en mundfuld mælk ned. Hun puttede sit stykke brød til side,

smuldrede det til naboens høns, for ikke at ængste plejeforældrene.

De kaldte en læge til, men han forstod ikke hendes sygdom, talte om hendes stillesiddende tilværelse, nøjedes med at anbefale motion og frisk luft.

Hele hendes væsen smeltede hen i en langsom hensvinden. Hun vaklede, som blev hun båret frem af store, usynlige vinger, det så ud, som strålede der lys frem fra det smalle, magre ansigt, hvor sjælen fortæredes. Hun kunne nu ikke gå ned ad trappen uden at støtte sig med begge hænder på rækværket. Men hun ville ikke give efter, samlede alle sine kræfter, når nogen så på hende, *ville* gøre sit arbejde færdigt, ville fuldende det besværlige broderi til bispens lænestol.

De små, smalle hænder kunne hun knapt løfte, og når hun knækkede en synål, kunne hun ikke mere trække stumpen ud med tangen.

En morgen måtte Hubert og Hubertine gå ud sammen og lade hende sidde alene ved sin ramme. Da faderen kom hjem, fandt han hende liggende på gulvet. Hun var gledet ned fra sin stol, lå besvimet foran sin ramme. Arbejdet var ikke færdigt, den ene af de store engle var endnu ikke fuldendt.

Aldeles forfærdet løftede Hubert hende op i sine arme, ville rejse hende op, men hun gled fra ham – kom ikke til sig selv.

"Min søde pige – mit eget barn ... Svar mig – for Guds skyld – svar mig dog ..."

Endelig slog hun de violblå øjne op og så sig om med et sorgfuldt blik.

Hvorfor ville de dog kalde hende tilbage til jorden, hun var så lykkelig før, da hun var borte.

"Hvad fejler du, min elskede pige? Du har altså ikke sagt os sandheden. Du elsker ham endnu stadig lige højt."

Hun svarede ikke, så kun på ham med sit usigeligt bedrøvede blik. Så løftede han hende med fortvivlelse, bar hende op på hendes kammer, og da han havde lagt hende på sengen, så bleg, så svag, græd han over den grusomhed, han havde begået ved at skille hende fra ham, hun elskede.

"Ak, jeg ville jo have givet ham til dig. Hvorfor har du ikke sagt mig, hvorledes du led?"

Men hun talte ikke, hendes øjenlåg lukkede sig langsomt, hun syntes at slumre ind. Han stod ved sengen med blikket fæstet på det smalle, liljehvide ansigt, hans hjerte blødte af ynk med barnet, og da han så, hun ganske sagte trak vejret, gik han ned – han hørte sin hustru komme hjem.

Nede på trappen, mens Hubertine tog sin hat af, forklarede han straks, hvorledes han havde fundet Angelique, og at hun nu lå på sin seng og sov – med et knust hjerte, såret til døden.

"Vi har begge to taget fejl. Hun tænker bestandig på den unge mand. Hun dør af kærlighed til ham. Ak, du kan ikke tænke dig, hvor fortvivlet jeg blev, hvor mit hjerte søndersledes af anger, da jeg forstod, hvorledes det stod til med hende; da jeg så, hvor elendig, hvor svag hun var. Det er vor skyld alt sammen, vi har skilt dem ad ved at sige usandhed ... Er det virkelig din mening, at du vil se på, at hun lider, og intet sige for at frelse hende?"

Hubertine tav, som Angelique havde tiet, så kun på ham med sin fornuftige, rolige mine, men hun blev ganske bleg af sorg. Hubert derimod, der selv var så lidenskabelig, blev aldeles fortvivlet ved at se hendes ro, glemte sin sædvanlige føjelighed og slog ud med de rystende hænder:

"Ja, ja, men så vil jeg tale; jeg vil sige hende, at Félicien elsker hende, at det er os, der har været grusomme nok til at skille dem fra hinanden ved at sige usandhed til dem begge to. Hver en af hendes tårer vil falde brændende på mit hjerte. Jeg synes, jeg har gjort mig skyldig i et mord ... Hun *skal* være lykkelig... Ja det *skal* hun – jeg skal gøre *alt* for at hjælpe hende."

Han var gået nærmere til sin hustru, råbte højt i sin hidsighed, blev endnu mere harmfuld over hendes bedrøvede tavshed.

"De elsker hinanden, så skal de også have deres vilje. Ingen i verden har ret til at skille to ad, der elsker hinanden! Så har man krav på lykken, og ethvert middel er lovligt!"

Endelig talte Hubertine, hun stod op, rolig og uden at røre sig – hendes ord faldt langsomt og rammende:

"Du mener, han skal komme og tage hende? ikke sandt? Ægte hende mod vor vilje, mod hans faders vilje? Er det det, du vil råde dem til? Og tror du, de vil blive lykkelige, eller at kærligheden vil være dem nok?"

Og uden nogen overgang, med samme sorgfulde tonefald vedblev hun:

"På hjemvejen gik jeg forbi kirkegården, et ubestemt håb drev mig derind igen ... Jeg lå atter, som jeg tidligere mange gange har ligget, på det sted, der er slidt af vore knæ, og jeg bad længe."

Hubert blegnede, hans harme svandt. Ak ja, han kendte den så godt, den hårde moders grav, hvor de to så ofte havde grædt og bedt om tilgivelse for deres ulydighed, hvor de havde erkendt deres fejl for at få forladelse af den døde dernede under grønsværen! Og der havde de dvælet timevis i forvisning af, at

deres anger endelig en gang måtte få forsoningens blomst til at spire. Det, de bad om, det de håbede på, var et barn, et synligt tilgivelsens tegn, det eneste de stolede på. Men de var ikke blevet bønhørt. Moderen forblev kold og døv, lod straffens byrde hvile tungt på dem, lod dem bestandig begræde det første barn, som hun havde taget med sig i graven og ikke ville give dem tilbage.

"Jeg bad længe," gentog Hubertine, "og jeg er ikke blevet bønhørt."

Ængstelig betragtede Hubert sin hustru.

"Nej, intet tilgivelsens tegn følte jeg. Ak, det er forbi, for sent nu, vi har selv ødelagt vor tilværelse."

Så sagde han med bævende stemme:

"Siger du, det er *min* skyld?"

"Ja, det er din skyld, og det er min skyld også, for jeg fulgte med dig. Vi har været ulydige, og derved har vi ødelagt hele vort liv."

"Er du da ikke lykkelig?"

"Nej, jeg er ikke. En barnløs kvinde kan ikke være lykkelig. Elske er intet, kærligheden må velsignes ..."

Han var faldet ned på en stol, hans øjne var fulde af tårer. Hun havde endnu aldrig med så bitre ord bebrejdet ham den sorg, der tyngede på dem begge to, og hun, der ellers plejede straks at trøste ham, når en uoverlagt hentydning havde såret ham, stod nu der og så på ham, stiv og stille, uden at komme hen til ham. Han græd og råbte med heftighed:

"Ak Gud, det kære barn. Du udtaler dommen over hende, du vil ikke have, hun må få ham, som du har fået mig, du vil ikke have, hun skal lide det, du har lidt."

Hun nikkede stille og bestemt med hovedet:

"Du har jo selv udtalt ordet ... det stakkels barn vil tage sin død over det ... vil du da hendes død, menneske?"

"Hun må hellere dø end ødelægge hele sit liv."

Skælvende havde han rejst sig op; så lod han sig synke i hendes arme, og begge gav deres tårer frit løb. Længe holdt de hinanden tæt omfavnet. Omsider indså han, at det måtte være til hans skulder, hun nu skulle kunne læne sig, for atter at vinde mod.

Da de atter igen fortvivlede rejste sig, stod det dem begge klart, at der herefter var et mørkt punkt, noget, de aldrig kunne tale om, men med udgangen af hvilket, om Gud så ville, den dødsdom, der var fældet over barnet, turde blive udført.

Fra den dag at regne måtte Angelique blive på sit værelse. Hendes svaghed tiltog efterhånden så meget, at hun ikke formåede at gå ned i systuen, uden at hun straks var lige ved at besvime. I begyndelsen formåede hun dog at vakle ud på svalen, støttende sig til møblerne. Så blev også dette for svært, nu måtte hun nøjes med sengen og sin lænestol. Selv vandringen til denne blev næsten uoverkommelig, kun om morgenen og om aftenen vovede hun det med opbydelsen af alle sine kræfter. Men med broderiet gik det bestandigt fremad, dog måtte hun opgive basrelieffet, hvilket oversteg hendes kræfter, og indskrænke sig til at brodere blomster med kulørt silke efter naturen; en buket uden duft, som ikke steg hende til hovedet, hortensiaer og stokroser.

Selve buketten, hun arbejdede efter, blomstrede i en vase ved hendes side, ofte hvilede hun længe og betragtede den nøje, når silken, til trods for sin lethed, havde udmattet de kraftesløse

fingre. I løbet af to dage var hun nået til at få en rose færdig, frisk, levendegjort på atlasket, men det var, som om det gjaldt livet for hende at få den færdig, førend med det sidste åndedræt ville hun ikke slippe nålen. Og således, næsten knust af smerte, lå hun nu afmagret og fin som en ren, svag og flakkende flamme.

Hvorfor skulle hun også fortsætte kampen, siden Félicien ikke elskede hende? I døden ville hun medtage den overbevisning, han elskede hende ikke, havde måske aldrig elsket hende. Så længe de legemlige kræfter havde slået til, havde hun standhaftigt kæmpet imod hjertets, hendes unge kraftige naturs krav, der bød hende at ile til ham. Men nu, bunden som hun lå der, måtte hun endelig opgive alt, det var alt sammen forbi nu.

En morgenstund, da Hubert havde fået hende anbragt i lænestolen med de små kraftesløse fødder på en pude, sagde hun med et smil: "Ak, nu har det nok ikke længere nogen nød med mig, denne gang løber jeg ikke langt."

Hubert måtte skynde sig ud af stuen for ikke at briste i gråd.

12

Den nat kunne Angelique ikke sove. Træt som hun var, ville de brændende øjenlåg ikke en gang lukke sig, og da Hubert havde trukket sig tilbage for at gå i seng og midnat var for hånden, foretrak hun at stå op, uagtet den anstrengelse det kostede; hun var bange for, at hun ellers ville ligge og dø.

Hun var nærved at kvæles, men fik dog en morgenkjole kastet over sig og slæbt sig hen til vinduet, som hun åbnede på vid gab.

Det havde regnet meget denne vinter, en fugtig, men mild luft slog hende i møde. Hun lod sig falde ned i lænestolen efter at have skruet lampen op, som altid brændte hele natten hos hende. På bordet lå endnu ved siden af den gyldne legende den buket af hortensiaer og stokroser, hun broderede. Og for ligesom at overbevise sig om, at hun endnu hørte livet til, fik hun pludselig det indfald at arbejde, trak broderiet til sig og gjorde nogle sting med sine matte fingre. Rosens røde silke tegnede sig skarpt mod den hvide hud som blod, der dråbe for dråbe flød ud af årerne.

Staklen, der i flere timer forgæves havde vendt og drejet sig i den ophedede seng, gav nu pludselig efter for søvnen, så snart hun havde sat sig i stolen. Hovedet sank bagover mod puden, let bøjet mod højre skulder; med silken i hænderne skulle man næsten tro, hun endnu arbejdede. Hvid og rolig sov hun i lampens skær, et billede på dødens tavshed og renhed. Også den store himmelseng med sine lyserøde sirtses draperier blegedes af lyset. Kun dragkisten, skabet og de gamle

egetræsstole stod som sorte pletter mod stuens vægge. Sagte sneg tiden sig hen, minut efter minut, men uforstyrret sov hun videre, uden at røre sig, ganske bleg og stille.

Pludselig lød der en støj. Og på svalen viste Félicien sig bleg og udtæret som hun selv. Med forstyrrede ansigtstræk styrtede han ind i værelset i samme nu, hans øjne havde opfanget hende hensunken i lænestolen, så afmægtig og dog så skøn. I en ubeskrivelig smerte snøredes hans hjerte sammen, han knælede ned og hengav sig i beskuelsen. Så var hun altså ikke mere blandt de levendes tal, sygdom og smerte havde altså dræbt hende, som hun sad der, lille og let som et fnug, vinden har fejet til side. I den stille søvn viste sig så tydeligt og klart alt, hvad hun havde lidt, og hvor meget hun havde opgivet. Han kunne næppe genkende hendes billede, kun i den yndefulde stilling i halsens bøjning over mod de runde skuldre og det smalle, forklarede ansigt, over hvilket håret lå som en stråleglorie, en snehvid sjæl åbenbarede sig under den silkebløde, næsten gennemsigtige hud. Hun havde over sig den skønhed, der minder om helgenen, der er befriet fra det forskrækkelige; og med foldede hænder, ubevægelig, betaget af hendes dejlighed og dog fortvivlet, stirrede han målløs på hende. Endnu var hun ikke vågnet, og hans blik hang bestandig ved hende.

Et åndepust fra hans læber strejfede Angeliques ansigt. Med et slog hun øjnene vidt op. Uden at røre sig betragtede hun nu ham, med et smil på læberne som i en drøm. Ham! Hun genkendte ham jo straks, trods den forandring, der var foregået med ham. Men hun troede endnu, det var drøm, således så hun

ham jo så ofte, hvad hun bagefter, når drømmen var forbi, dyrt måtte bøde for.

Med hænderne strakt frem mod hende talte han:

"Min sjæls udvalgte – jeg elsker Dem – jeg har hørt, at De lider og er ilet til Dem – her har De mig, jeg elsker Dem."

Skælvende over hele legemet lod hun uvilkårligt hånden glide hen over øjenlågene.

"Tvivl ikke ... se, jeg ligger for Deres fod, jeg elsker Dem stadig!"

Med et udråb fo'r hun op:

"Er det Dem? ... Nu ventede jeg Dem ikke længere, og så er det dog Dem."

Hendes famlende hænder havde grebet hans for at forvisse sig om, at det ikke var et drømmesyn.

"De elsker mig endnu, og jeg da ... ak, højere end jeg har troet, det var muligt at elske."

Det var en svimlende lykke, et kort minut, hvori de fuldstændig gav sig hen i glæden over hinanden, glemmende alt andet, for desto inderligere at klynge sig til visheden om at være elsket og høre det blive sagt. Hvad gårsdagen havde bragt af lidelse, hvad morgendagen kunne bringe af hindringer, var glemt; det var næppe, de formåede at gøre sig klart, hvorledes de var kommet sammen, men nu var det sket, deres tårer flød sammen, i et rent favntag knugede de sig ind til hinanden, han opfyldt af sorg over hendes hjælpeløse tilstand, over at føle, hvorledes sorg og smerte havde medtaget hende.

I overraskelsens salighed var hun næsten lamslået, vaklende, men usigelig lykkelig, sad hun i sin stol, beruset af lykke; salig, som svævede hun til himmels!

"Ak, mit hjertes allerkæreste, så opnåede jeg dog mit eneste ønske, at se Dem igen, inden jeg dør!"

Slået af rædsel hævede han hovedet.

"Dø – siger De! ... Men De må ikke dø! Jeg vil ikke have det – jeg elsker Dem jo!"

Med et forklaret smil svarede hun:

"Ja, når blot De elsker mig, kan jeg sagtens dø. Døden har mistet sin brod for mig; jeg sover blot ind med hovedet på Deres skulder – sig mig blot igen, at De elsker mig."

"Ja, jeg elsker Dem i dag som i går, som i morgen – tvivl intet øjeblik på det, for evigheden hører jeg Dem til."

"Ja, langt ind i evigheden vil vi elske hinanden."

Med et saligt smil så Angelique ud i stuens oplyste rum. Lidt efter lidt drog der sig imidlertid en sky over hendes træk. Endelig havde hun, midt i denne store, uventede lykke, genfundet sin tænkeevne. Og hun sagde forundret:

"Men siden De elsker mig, hvorfor er De da ikke kommet før?"

"Deres forældre har sagt mig, at De ikke længere brød Dem om mig. Det har ikke været langt fra, at jeg selv var død af sorg over det. Først da jeg erfarede, at De var blevet syg, tog jeg min beslutning, med fare for at blive jaget bort fra dette hus, som man har stængt mig ude fra."

"Moder har også fortalt mig, at De ikke længere elskede mig, og jeg har troet hende. Desuden har jeg mødt Dem med den unge dame; jeg troede, De havde føjet Dem efter biskoppens vilje."

"Nej, jeg ventede! Men jeg har været fej alligevel, jeg har skælvet i hans nærhed."

Der blev et øjebliks tavshed; Angelique havde rejst sig, hendes ansigt antog et hårdt udtryk, hendes pande rynkede sig i vrede.

"Så har de altså bedraget os begge, løjet for os, for at få os adskilte – vi, som elsker hinanden, os har man pint, næsten pint til døde. Dette er afskyeligt, en sådan handling løser os fra alle løfter. Vi er fri."

I sin heftige vrede havde hun rejst sig op. Smerterne var som henvejrede, kræfterne vendte tilbage under indflydelse af hendes stigende lidenskab og stolthedsfølelse. At tro sit livs drøm tilintetgjort, og så med et se den lyslevende, strålende foran sig! Vide, at man ikke havde gjort sig ufortjent til en andens kærlighed, at det var de andre, der var de skyldige! Hun fo'r op, hendes inderste sjæl oprørtes:

"Afsted – lad os komme bort!" var de eneste ord hun formåede at fremføre.

Beruset af sejrsfølelsen gik hun op og ned i værelset, modig og viljekraftig. Allerede havde hun taget en kåbe, for at kaste over sig, et kniplingstørklæde til hovedet – mere behøvedes jo ikke.

Félicien kunne ikke tilbageholde et glædesudbrud; hun kom hans dristige ønske i møde, det var jo netop denne flugt, han havde håbet på, uden at turde tale til hende om det. Ja! rejse bort sammen, forsvinde, knuse hindringer med slag! Og hende gik det ligesådan, også hun skyndte sig; blot komme ud over det hele, uden at tænke tilbage.

"Javist, straks! Jeg kom jo netop for at hente dig, jeg ved, hvor vi kan få en vogn. Førend dagen gryr, vil vi være langt herfra, så langt, at ingen nogensinde skal kunne nå os."

I sit stigende sindsoprør trak hun skuffer ud og smækkede dem atter i, uden at tage noget. Hvad var dog dette? I lange uger havde hun nu i pine arbejdet på at jage ham ud af sit hjerte, endelig havde hun troet, at det var lykkedes? Og så havde det alt sammen været til ingen nytte, skulle nu det rædsomme arbejde begynde forfra igen! Nej – det havde hun i sandhed ikke kraft nok til. Og da det nu var slået fast, at de elskede hinanden, herregud, så var det jo alt sammen så simpelt og ligefremt: så giftede de sig; ingen magt kunne da atter rive dem fra hinanden.

"Vent lidt, hvad skal jeg dog tage med. Å, tosse jeg er, med mine barnlige ængstelser. Når jeg tænker på, at de har kunnet nedværdige sig så dybt, at de har løjet for mig – jeg kunne være død, uden de havde tænkt på at tilkalde dig – synes du, jeg behøver at tage klæder med, hvad? Her er en kjole, som er varmere ... alle de tossede ting, de slemme mennesker dog har skræmt mig med. Der var hensyn at tage både til det ene og det andet, til hvad man burde gøre, og hvad man ikke burde gøre, sådan filtrede de alting sammen, så jeg nær var blevet forstyrret i hovedet over det. Løgn – usandhed har det været alt sammen. Der er kun en lykke her på jorden – at leve og elske hinanden – du er rigdom, skønhed og ungdom – min elskede herre og mester, til dig giver jeg mig helt og fuldtud, du skal være min eneste glæde her på jorden, gør så med mig, hvad du vil."

Hvor stolt hun følte sig, al den nedarvede ildfuldhed blussede med et op igen. Luften var som opfyldt af en berusende klang; hun syntes at se for sig deres kongelige flugt, prinsen, som bortførte hende, for at gøre hende til dronning over et fjernt eventyrrige, og hun fulgte ham, glad, med armene om hans

hals, med hovedet ved hans bryst i en sådan uskyldig elskovs beruselse, at hun næppe formåede at holde sig oprejst, ene med ham, mens hestene skummende fo'r afsted – afsted til selve verdens ende i et eneste favntag!

"Intet tager jeg med mig – vel? Hvad behøves det også til."

Betaget, som i feber var han allerede ved døren:

"Nej, intet – blot hurtigt afsted!"

"Javist – javist – blot hurtigt."

Hun var nået hen til ham. Så vendte hun sig om, kun et eneste afskedsblik endnu over sit værelse. Endnu brændte lampen med sit matte, blide lys, buketten lå der så frisk og blomstrende, den ufuldendte rose så ud, som ventede den på hende. Aldrig havde dette kammer stået for hende så hvidt, væggene så blanke, sengen så lys, luften så ren, som et åndepust fra en uskyldig sjæl.

Der var noget inde i hende, der vaklede, hun måtte støtte sig til en stoleryg.

"Hvad er der?" spurgte Félicien uroligt.

"Vær rolig, min ven, det er intet. Lad mig blot hvile mig et øjeblik, så er jeg parat."

De tav begge. Hun med et søgende blik omkring i stuen, som om hun havde glemt et eller andet klenodie, hvis navn hun ikke formåede at udtale. Det var ligesom et savn, i begyndelsen forbigående, men lidt efter lidt voksede denne følelse i styrke og lagde sig som en blyvægt over hendes bryst. Hun fattede ikke selv, hvad der foregik i hende. Mon det var alt det hvide, der drog hende så forunderligt? Dette hvide havde hun egentlig bestandig elsket, ja, i den grad, at hun endogså havde gemt

hvide silketråde, blot for at kunne betragte dem i al hemmelighed.

"Et minut – blot et eneste minut endnu, så drager vi bort, min allerkæreste!"

Men hun gjorde end ikke noget forsøg på at rejse sig. Med stigende angst lagde han sig på knæ foran hende:

"Sig mig, lider du – kan jeg intet gøre for at lindre dig? Fryser du, skal jeg tage dine fine små fødder og varme dem, indtil de bliver så tapre, at de kan løbe med mig herfra?"

Men hun rystede blot på hovedet.

"Nej – nej, det er ikke det, jeg kan godt gå – vent blot et lille øjeblik, blot et eneste minut."

Han så nok, at her var usynlige lænker, der bandt hende til alle omgivelserne, bandt hende så fast, drog hende så stærkt, at han måske i næste øjeblik allerede ikke ville kunne rive hende med sig. Og hvis det nu ikke lykkedes at få hende bort straks, så var der jo denne fortvivlede, uundgåelige kamp med faderen i morgen, denne sønderrivende strid, for hvilken han hele ugen igennem havde gyst tilbage. Han måtte trænge på, besejre hendes modstand med bønner.

"Kom, det er mørkt nu. Vognen fører os bort, langt bort, vi skal blive sammen bestandig, ligge i hinandens arme og sove kind mod kind som i en lun, lille rede; frygt ikke nattens kølighed, og når solen står op, rejser vi videre i dens varme skin, langt – langt herfra til et sted, hvor vi skal være lykkelige, hvor ingen kender os, hvor vi skal bo alene i en stor have, uden at tænke på andet end vor kærlighed, der hver dag vil genfødes på ny. Der vil vi finde blomster så store som træer, frugter så

søde som honning, og der skal vi leve i en evig vår, leve af vore kys, min evigt elskede."

Hun skælvede under dette brændende kærlighedsudbrud, hvis varme bragte hende blodet op i de blege kinder. Hans løfter bragte hele hendes væsen til at smelte hen i svimlende elskovslykke!

"Javist! Nu kommer jeg – lige straks!"

"Og finder du, at rejsen bliver dig for anstrengende, så vender vi tilbage, så genopbygger vi Hautecœurernes gamle borg og bliver her resten af livet. Det er nu min drøm – og hele min formue giver jeg gerne til det, hvis det behøves. Da skal tårnet atter række sig op over de to dale. Vi vil bo i hovedfløjen, mellem Davidstårnet og Karl den Stores tårn. Kæmpeborgen skal rejse sig på ny som i sine velmagtsdage, med brystværn, fløje og kapel, i al sin ældgamle pragt – og der vil vi leve, som man levede i fordums tid, du som prinsesse, jeg som prinsen, omgivet af væbnere og svende. Vor høje ringmur skal lukke hele verden ude, vi skal bo og bygge i sagnene ... Solen daler bag højene, vi vender hjem fra jagten på høje, hvide gangere, og vore folk hilser os med ærbødighed, hvor vi kommer frem. Hornet lyder, vindebroen hejses ned, konger og fyrster sidder ved vort bord. Om natten sover vi under en prægtig tronhimmel. Og langt borte lyder blid, yndig musik, mens vi slumrer ind i hinandens favn, i guld og purpur."

Et stolt smil svævede på hendes bævende læber, men en smertelig følelse kom snart og overvandt den hovmodige glæde, smilet døde hen i et sorgfuldt træk. Hun gjorde en afværgende håndbevægelse, som ville hun jage de fristende drømmesyn på

flugt men han kom nærmere, ville gribe hende i sine skælvende arme, slutte hende i sin favn.

"Å – kom, kom og bliv min! Lad os flygte, glemme alt i salig elskovsfryd!"

Hun rev sig heftig løs, hele hendes væsen oprørtes, og idet hun rejste sig udbrød hun:

"Nej, nej jeg kan ikke – *nu* kan jeg ikke mere!"

Og dog klagede hun, dog kæmpede hun endnu, stred imod, stammede med brudt røst:

"Ak Gud – Félicien! vær barmhjertig – træng ikke ind på mig ... vent lidt! ... Jeg ville jo så gerne føje Dem, men, hvor inderligt jeg elsker Dem, gå bort med Dem til de skønne fjerne lande, bo i kongelig pragt med Dem i den gamle drømmeborg, det kan jeg ikke. Jeg syntes, det var så let en sag – så ofte er jeg i drømme flygtet bort med Dem ... Og hvorledes skal jeg nu forklare Dem det? – nu synes jeg det er aldeles umuligt! Det er mig, som var døren med ét muret til, som skulle jeg aldrig mere komme ud."

Han ville drage hende med sig, overtale hende, men hun vinkede, at han skulle tie stille.

"Nej, De må ikke tale! ... Hvor sælsomt er dog dette! Alt mens De siger mig søde, kærlighedsfulde ord, ord, som burde overtale mig, gribes jeg af skræk – gennemisnes jeg af dræbende kulde ... Ak Gud, hvad er dette? Det er jo dette ord, der støder mig bort fra Dem. Hvis De bliver ved, kan jeg ikke tåle at høre på Dem – så må De gå bort fra mig ... ak – vent, vent – tal ikke mere!"

Og langsomt vandrede hun værelset rundt, søgte at fatte sig, mens hun sank hen i stum fortvivlelse.

"Jeg troede jo, jeg ikke mere elskede Dem; men det var kun fordi jeg var vred på Dem, for så snart jeg fik øje på Dem her ved min fod, fløj mit hjerte Dem i møde – jeg havde kun en tanke – følge Dem ... være Deres ... Men, hvis jeg elsker Dem, hvor kan det da være muligt, at De forfærder mig? Og hvad er det, som binder mig til dette kammer, som om usynlige hænder klamrede sig fast til mig, som om hvert eneste hår på mit hoved var knyttet fast et sted herinde?"

Hun stod stille ved sengen, kom tilbage til skabet, gik hen til hvert et møbel. Jo – hemmelige bånd knyttede hende uløseligt fast. De hvide mure allermest, det hvide loft lagde en uskyldskåbe om hende, et renhedsklædebon, som hun kun med smerte og tårer forlod. Hendes omgivelser var efterhånden blevet en del af hendes eget væsen. Det forstod hun godt, da hun endelig stod ved syrammen, i lampeskæret henne ved bordet. Hendes hjerte smeltede ved at se den ufuldendte rose, som hun aldrig skulle gøre færdig, hvis hun løb sin vej so en tyv om natten. I hendes sjæl sted alle minderne frem fra de fredelige, lykkelige år, hun havde levet her i arbejde og stille dyd. Hver dag, hver time her i det lille kølige, hæderlige hus havde omdannet hele hendes væsen, givet hende en anden, bedre natur.

Men han så, at hun droges bort fra ham – følte, at han måtte gøre en sidste anstrengelse for at sejre over omgivelserne, over hendes foregående tilværelse.

"Kom – tiden svinder! – Snart bliver det for silde!"

Da blev med et alt klart for hende – hun brød ud:

"Det *er* allerede for silde ... Ser du ikke selv, at det er mig umuligt at følge dig. Jeg var før hovmodig og lidenskabelig, jeg

ville have kastet mig om halsen på dig, for at du kunne bortføre mig. Men jeg er ikke mere den samme, jeg kender ikke mig selv. Kan du da ikke selv høre, hvorledes alting i dette kammer beder og råber, at jeg skal blive? Og nu er det min glæde at adlyde!"

Han talte ikke, prøvede ikke på at modsige hende, ville blot tage hende med sig, som var hun et ulydigt barn, men hun slap fra ham og løb hen til vinduet.

"Nej, å, nej! Før kunne jeg have fulgt med, men det var det sidste udbrud af min oprørske natur! Lidt efter lidt, uden at jeg selv har mærket det, er det stedse blevet mig lettere at beherske mig. Og nu er det helt forbi, jeg er lydig og ydmyg. – Å, min hjertenskær, jeg elsker dig så usigelig højt! Lad os intet gøre, som kan ødelægge vor lykke. Man må lyde, ellers kan man ikke blive glad og lykkelig."

Og da han atter nærmede sig, stod hun ved det åbne vindue, der gik ud til svalen.

"Du vil da ikke tvinge mig til at kaste mig derned, vel? Hør dog på mig, og forstå, at alt hvad der omgiver mig, skærmer og beskytter mig; lyt til mine gode ånders stemmer – de siger, at selv i døden lever håbet. Når man er ydmyg, lever og sejrer kærligheden evindelig ... Se, der kommer de hellige jomfruer svævende gennem luften – hør – hør dog, hvad de hvisker!"

Hun stod smilende, med løftet hånd, med et udtryk af spændt opmærksomhed i øjnene; det var, som svævede hendes sjæl på de hvide vinger op mod himlen! Legendernes helgener, som hendes indbildningskraft fremmanede, fløj ud i mystisk flugt fra den gamle borg, der lå på bordet. Først kom Agnes i sin gyldne hårkåbe med præsten Paulinius' fæstensring på den hvide finger. Derpå Barbara, Genoveva med sine lam, Cæcilia

med sin harpe, Agathe med den afrevne barm, Elisabeth tiggende langs vejen, Katharina i al sin sejrende visdom. Og i natten svæver de frem i skinnende, skær renhed, og i stedet for blod randt den hvide mælk ud af deres sår. Luften er klar, en strålende stjerneregn oplyser nattens mørke. Ak – kunne hun dø som de – dø af kærlighed, dø ren og skyldfri, i blændende hvidhed, ved brudgommens første kys!

Félicien kom atter nærmere.

"Se – jeg lever, Angelique – og du støder mig fra dig for drømmesyner!"

"Drømmesyner!" mumlede hun.

"For hvis de omsværmer dig, disse syner, så har du selv manet dem frem ... kom – tænk ikke på, hvad der er omkring os – og så vil disse stemmer af sig selv tie."

Hun fo'r op i heftighed:

"Nej, nej – de skal netop tale – tale højt og tydeligt! De er min styrke, de giver mig mod til at jage fristelserne fra mig! Fra dem kommer nåden, og aldrig har jeg som i dette øjeblik følt dens magt! Hvis det er en drøm – min egen drøm, der nu vender tilbage fra omverdenen – hvad gør så det til sagen? I den er der frelse, forløsning, den bærer mig med sig, ren og uskyldig – bort fra alt det forkrænkelige. Ak – vær ydmyg, vær lydig, som jeg! – Jeg vil ikke følge Dem."

Trods sin svaghed stod hun rank og urokkelig.

"Men husk dog på, hvorledes vi to er blevet ført bag lyset – husk på, hvordan de har løjet for os – for at skille os ad."

"Andres fejl er ingen undskyldning for os."

"Ak – Deres hjerte er ikke mere mit. De elsker mig ikke længere."

"Jeg elsker Dem, strider og kæmper mod Dem for min kærlighed og for vor lykke ... Få Deres fader til at give sit minde, og så skal jeg følge Dem."

"Min fader! – Ham kender De ikke! Kun Gud, den Almægtige kan bøje hans vilje ... Altså er alt forbi! ... Hvis min fader befaler mig at ægte Claire Voincourt, skal jeg da også adlyde ham?"

Ved det sidste slag vaklede Angelique. Hun kunne ikke betvinge sin smerte.

"Dette er for meget! ... Ak, jeg beder, jeg bønfalder Dem at gå fra mig – vær ikke så grusom ... Hvorfor er De kommet tilbage? Jeg havde givet afkald på Dem, var rolig – havde vænnet mig til at undvære Deres kærlighed. Og så elsker De mig alligevel – al min pine og al min smerte begynder atter ... Hvordan skal jeg nu kunne bære livet?"

Félicien troede, hun gav efter, og gentog:

"Hvis min fader vil have mig til at ægte Claire?"

Hun overvandt sin smerte; det lykkedes hende at holde sig oprejst, mens hendes hjerte søndersledes – så slæbte hun sig hen til bordet, som for at give ham plads til at komme forbi sig.

"Så skal De ægte hende – man skal adlyde sin fader!"

Nu stod han ved vinduet, ville gå, siden hun jog ham bort.

"Men De dør jo, hvis vi skilles!" råbte han fortumlet.

Og rolig, med et blidt smil hviskede hun stille hen for sig:

"Å – ja, det varer vist ikke ret længe!"

Endnu et øjeblik stod han og betragtede hende, så bleg, så fin, så skrøbelig, let som en fjer, vinden vejrer hen – derpå slog han ud med hånden, som tog han en uigenkaldelig beslutning – og så forsvandt han i natten.

Da han var borte, strakte hun fortvivlet begge arme ud imod ham, mens hun støttede sig op mod lænestolen. Hendes bryst hævede sig i voldsom hulken, angstens sved brast hende ud af panden. Ak Gud, ak Gud! Alt var forbi, aldrig mere skulle hun se ham! Hun blev svag som et hjælpeløst barn, hendes ben svigtede hende, hun kunne næppe nok vinde hen til sin seng, hvor hun segnede om – åndeløs, men dog sejrsstolt. Næste morgen var hun lige ved at dø, da de kom op til hende. Lampen var gået ud, morgenrødens klare lys vældede ind over kammerets strålende hvidhed.

13

Angelique skulle dø. Klokken var ti, vejret var koldt og klart, himlen ren og blå, solen skinnede. I den store brede seng med de lyserøde draperier lå hun stille og rolig – hun havde siden den foregående dag ikke været ved sin bevidsthed. Udstrakt på ryggen, med de elfenbenshvide hænder liggende på lagenet og lukkede øjne lå hun der; hendes fine ansigt var endnu magrere end før under guldhårets stråleglorie, og kun et sagte pust viste, at hun endnu var i live. Hun havde den foregående dag været så syg, at hun havde skriftet og modtaget alterets sakramente. Den gode abbed Cornille havde klokken tre om eftermiddagen været hos hende, og om aftenen, da døden nærmede sig, og hun allerede følte dens kulde gennemisne sit legeme, havde hun udtalt ønsket om at få den sidste olie, dette himmelske lægemiddel, der helbreder både legeme og sjæl. Før hun mistede bevidstheden havde hun med næppe hørlig stemme hvisket dette til Hubertine, havde stammende bedt dem føje hende, hvis det endnu kunne ske – men det var allerede silde – de havde måttet vente, til det blev dag, og nu måtte abbeden snart være her, for der var gået bud efter ham.

Alt var i stand. Huberts havde ordnet værelset til den hellige handling – og i solens klare stråler lyste alt i blændende, skær renhed – på bordet var der lagt en ren dug. Til højre og venstre for krucifikset brændte to vokslys i sølvstagerne nede fra dagligstuen. Der var også et vievandskar, en vandkande med fad og håndklæde, to tallerkener af hvidt porcelæn; i den ene lå nogle vatstykker og i den anden hvide papirtutter. De havde

været rundt i alle byens drivhuse, og store buketter af hvide roser spredte som et bævende kniplingsslør over hele bordet. Og midt i al denne hvidhed lå Angelique med lukkede øjne og åndede ganske svagt og sagte.

Lægen havde om morgenen sagt, at hun ikke kunne leve dagen over. Hun kunne godt dø ganske stille, uden at komme til sig selv. Og Huberts ventede. Deres tårer flød – barnet *måtte* dø. Det var Guds vilje således, de havde foretrukket at se hende dø, hellere end føre et elendigt liv; nu stod det ikke mere i deres magt at redde hende, og de underkastede sig i ydmyghed, de fortrød intet, angrede intet, men deres hele sjæl flød hen i smertens tårer. Ingen uden de havde fået lov at pleje det elskede barn, og i denne sidste time stod de alene ved hendes leje – og de ventede. Hubert gik ganske mekanisk hen og åbnede den hvide fajanceovn; – dens snurren lignede en klagelyd – og så blev alting ganske stille i kammeret. Hubertines lyttende øre opfangede hver en lyd inde fra kirken. Klokken gav sig til at ringe, så hele huset dirrede – det var vist abbed Cornille, som bar den sidste olie ud, og så gik hun ned ad trappen for at møde ham på dørtærsklen.

To minutter hengik, så hørtes der en mumlen på trappen i tårnet. Hubert begyndte at skælve, sloges med forundring, grebes både af frygt og håb og lagde sig på knæ i hellig rædsel.

I stedet for den gamle præst så han biskoppen selv skride ind, med den hvide kniplingskåbe over sin violette kjole og sølvkarret med den hellige olie, han selv havde indviet skærtorsdag. Hans ørneblik stirrede lige frem, hans skønne blege åsyn, omgivet af de hvide lokker, var majestætisk og stolt

at skue. Og bag ved ham, stille og beskeden kom abbed Cornille med krucifikset i den ene hånd og ritualbogen i den anden.

Bispen standsede på tærsklen og sagde med højtidelig stemme:

"Pax huic domui!"

"Et omnibus habitantibus in ea," svarede præsten sagtere.

Da de var trådt ind, kom Hubertine hen og knælede ned ved sin mands side i frygt og bæven.

De foldede hænderne og bad inderligt.

Dagen efter at Félicien havde været hos Angelique, havde der fundet en stormende forklaring sted mellem ham og faderen. Straks om morgenen var han trængt ind i bedekammeret, hvor bispen endnu lå i bøn efter en hel nat fuld af strid og anfægtelse.

Hos den hidtil lydige søn var nu oprørets og trodsighedens ånd brudt ud i lys lue, og sammenstødet mellem disse to, i hvis årer det samme heftige blod rullede, var forfærdeligt.

I stum hårdnakkethed med blussende kinder stod oldingen og hørte på sønnen, der med heftighed lettede sit hjerte, talte højt og lidenskabeligt om, hvad der fyldte hans hele sjæl. Han sagde, hvor syg Angelique var, dødssyg, sagde, at han i sin fortvivlelse havde villet flygte med hende, sagde, hvorledes hun som en helgen i uskyld og standhaftighed havde nægtet at følge med ham. Var det ikke et mord at lade dette lydige barn dø, hun, der kun ville tage imod ham, hvis han kom med sin faders fulde samtykke?

Da hun kunne have fået alt, hans rigdom, hans navn, ham selv, havde hun sagt nej, havde gjort modstand, besejret sin egen kærlighed, overvundet sig selv. Og han elskede hende

højere end selve livet, foragtede sig selv, fordi han i dette øjeblik ikke var ved hendes side for at udånde i samme øjeblik som hun. Mon nogen kunne være grusom nok til at dræbe dem begge to?

Hvad var dog et stolt navn, rigdom, trods, vilje, når der var tale om at gøre to mennesker lykkelige! Og han foldede sine hænder i bøn, vred dem i fortvivlelse, var rent ude af sig selv, bad, fordrede, ja truede endogså.

Men bispen åbnede kun sine læber for at udtale det almægtige ord:

"Aldrig!"

Så havde Félicien mistet alt herredømme over sig selv; havde talt som i vildelse, uden skånsel. Talt om sin moder. Det var hende, der talte gennem ham, kom med sin kærligheds krav. Så havde faderen altså ikke elsket hende, han havde vel været glad ved at se hende dø, da han kunne bære over sit hjerte at dræbe to, der elskede hinanden og ville leve i elskov. Men hun skulle nok komme og hjemsøge ham, om han så aldrig så meget gjorde sig hård i sin grusomhed, hun skulle komme og pine ham, siden han kunne pine det barn, hun havde givet ham. Hun ville leve igen i sit barns børn, og nu dræbte han hende, hvis han satte sig imod, at dette barn ægtede den, han havde valgt til sin trolovede brud.

Den kunne ikke fuldtud hengive sig til kirken, der engang havde ægtet en kvinde. Og mens faderen stod stille og høj i rædsom tavshed, kastede han ham ordene: "meneder" og "morder" i det blege, stolte ansigt. Derpå styrtede han som en vanvittig ud af huset.

Da bispen blev alene, segnede han om på sin bedestol, det var ham, som havde en kniv boret sig ind i hans hjerte. Han stønnede højt! Ak du Almægtige! Hvilken elendighed, hvilken skrøbelighed og forkrænkelighed.

Denne kvinde ville altså bestandig stå op, hende, han endnu i denne time tilbad med samme afsindige lidenskab, som den dag, han første gang kyssede hendes snehvide fødder, og nu sønnen – sønnen, som han elskede, fordi han var kød af hendes kød, og denne unge pige, denne lille syerske, som han stødte bort – hende elskede han jo også, elskede hende gennem den kærlighed, sønnen bar til hende. Nu pinte de ham alle tre hver evige nat. Han ville ikke tilstå det, men hin dag i domkirken havde hun rørt hans hjerte, han så, hvor uimodståelig yndig og fin og stolt hun var i al sin lydighed.

Han matte angre sin hårdhed mod hende, det nyttede ikke, at han stødte hende bort, han vidste jo, at hun havde sneget sig ind i hans hjerte.

Mens Félicien så lidenskabeligt havde bedt ham give efter, havde han bag ved sønnens lyslokkede hoved set begge de to elskende kvinder, hende, som *han* selv begræd, og hende der var ved at dø af kærlighed til hans barn. Og i fortvivlelse løftede han sine skælvende hænder op mod himlen og bad om kraft til at rive sit hjerte ud af brystet, siden dette hjerte ikke alene tilhørte Gud Herren.

Biskoppen bad indtil aften. Da han atter viste sig, var han voksbleg, sønderrevet i sjælen, men fattet og fast. Han kunne intet gøre, han gentog det skrækkelige ord: Aldrig! Det var Gud og Gud alene, som kunne løse ham fra hans løfte, og Gud, som

han havde henvendt sig til – Gud tav. Så måtte her tåles og lides.

To dage gik.

Félicien vankede om i nærheden af det lille hus, vanvittig af smerte. Hver gang, nogen kom ud derfra, var han ved at segne om af skræk. Og da Hubertine om morgenen løb ind i kirken for at bede om den sidste olie, fik han at vide, at Angelique ikke kunne leve dagen over.

Abbed Cornille var ikke til stede, han løb rundt efter ham, satte sit sidste håb til Guds bistand, men da han havde fundet præsten, svandt også dette håb, og han gav sig hen til den vildeste fortvivlelse.

Hvad skulle han dog gøre? Hvorledes kunne han *tvinge* Himlen til at sende hjælp?

Han styrtede bort – trængte ind til faderen og skræmte ham med sin forvirrede tale.

Til sidst forstod han sønnen: Angelique lå for døden, ventede på den sidste olie, kun Gud kunne redde hende.

Den unge mand var kommet blot for at klage sin nød, bryde med den grusomme far og bebrejde ham den elskedes død. Men bispen hørte på ham uden harme; en stråleglans skinnede ham ud af øjnene, som om Gud endelig havde ladet sin stemme høre.

Han vinkede, at Félicien skulle gå først.

Derpå sagde han:

"Hvis Gud vil, vil jeg."

En gysen gennemfo'r Félicien. Hans fader samtykkede, hans vilje bøjedes, bøjedes under vidunderets magt.

Nu skulle Gud handle, menneskene var intet mere.

Tårerne blændede ham, mens bispen i sakristiet tog de hellige kar ud af abbed Cornilles hænder. Han ledsagede dem, var helt forvildet, vovede ikke at betræde Angeliques værelse, men faldt på knæ ude på trappen ved den åbne dør.

"Pax huic domui."

"Et omnibus habitantibus in ea."

På bordet stillede biskoppen nu den hellige olie mellem de to lys, idet han med sølvlædiken tegnede korsets tegn på den hvide dug. Derefter tog han af abbedens hånd krucifikset og nærmede sig den syge for at lade hende kysse det.

Men Angelique var endnu bestandig bevidstløs, hun lå som en lille, stiv statue ovenpå en gravsten.

Han betragtede hende et øjeblik, så, at hun ikke var død, og lagde krucifikset på hendes læber.

Derpå gav præsten ham vievandskosten og karret; og mens Cornille holdt den åbne ritualbog hen for ham, bestænkede han den døende med vievandet, mens han læste de latinske ord:

"Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor, lavabis me et super nivem dealbabor."

Dråberne faldt ud over den store seng som kølende dug, på fingrene, på kinderne, men de rullede ned, som faldt de på følelsesløst marmor.

Og så vendte biskoppen sig om, velsignede hele stuen, de hvide vægge, møblerne, Hubert og Hubertine, og da han på sin vej kom forbi døren, så han sin søn ligge knust på tærsklen, hulkende og med ansigtet skjult i de brændende hænder.

Langsomt løftede han tre gange vievandskosten, op og en mild regn faldt velsignende over det blonde hoved.

Dette skete for at rense luften, jage alle de urene ånder bort.

I dette øjeblik sendte solen en bleg stråle ind over sengen, som ville den varme de kolde små hænder, der lå på tæppet.

Atter kom biskoppen tilbage til ordet:

"Exaudi nos ..."

Han hastede ikke. Døden var til stede midt iblandt dem, henne mellem de gamle draperier, men han følte, at den dvælede, at den nok ville have tålmodighed. Og skønt barnet ikke kunne høre ham, talte han dog og spurgte:

"Har du intet, som tynger din samvittighed? Skrift dine synder, let dit hjerte, min datter."

Stille og ubevægelig lå hun der.

Da han forgæves havde ventet på svar, tog han atter til orde, uden at bryde sig om, enten hans tale sårede hendes øren eller ej:

"Saml dine tanker, bed Gud om tilgivelse af dit ganske hjerte. Hans hellige sakramente vil rense dig og give dig nye kræfter. Dine øjne skal vorde klare, dine øren kyske, dine hænder skyldfri."

Men hun åndede næppe, ikke et øjehår dirrede i det rolige ansigt.

Så befalede han: "Sig dine trosartikler."

Han ventede, så fremsagde han selv:

"Credo in unum Deum ..."

"Amen!" svarede abbed Cornille.

Nu blev alt dødstille.

Biskoppen toede sine hænder i nogle dråber vand, som abbeden hældte over dem af vandkanden.

Endelig tog han låget af lædiken og stillede sig for sengen, hans blik henledede på Angelique for at se, om det svage pust

endnu trængte sig over hendes læber. Han ville ikke give efter for sin rørelse over at se hende ligge der, så mager, så engleskøn, som forklaret! Hans finger skælvede ikke, da han sagte vædede den med den hellige olie og begyndte at salve hende på de fem steder, hvor sanserne har deres bo, de fem vinduer, gennem hvilken synden kommer ind i menneskesjælen.

Først salvede han hendes øjne, begge de lukkede øjelåg, og med fingeren tegnede han sagte et kors.

"Per istam Sanctam unctionem, et suam Piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominius quidquid per visum deliquisti."

Og således udslettedes hver en synd, øjet havde begået, urene blikke, strafværdig nysgerrighed, utilladelig læsning og tårer, som det havde udgydt over syndig sorg, hun kendte kun legendens indhold, domkirken aflukkede hendes synskreds, skjulte den øvrige verden for hende, og hun havde kun grædt af sorg over sit trodsige sind!

Abbeden tog lidt vat, aftørrede øjelåget og lagde vattet i en af de hvide papirstutter.

Derefter salvede biskoppen hendes øre, de var klare og gennemsigtige som perlemor, slog korsets tegn over dem begge tø:

"Per istam Sanctam unctionum, et suam Piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per auditum deliquisti."

Og hvert et syndigt ord, hver en fordærvende klang, bagtalelse og bespottelse, usømmelighed, elskovs løgn, der nedbryder pligtfølelsen, verdslig sang, der sætter sanserne i bevægelse, violiner og musik, der vellystig klinger under lysekroner, alt det var glemt og udslettet. Og i sin klosterlige

tilværelse havde hun aldrig lyttet til naboers letfærdige tale, havde ikke hørt en ed lyde ind til sig fra gaden. Hendes ører havde kun hørt de hellige sange og orglets brusende toner og bønnens hvisken, der dirrede gennem det kølige lille hus, så tæt trykket mod den gamle kirkes side.

Nu kom biskoppen til næseborene, det venstre, det højre, de mindede om to hvide rosenblade, og hans tommelfinger helligede dem også med korsets tegn og bestrygelse af den hellige olie.

Og så kom uskyldigheden tilbage, enhver besmittelse var afvasket, hver synd, som denne sans havde begået, var udslettet i evighed.

Hun stod som en ren, rank lilje mellem liljer, en stor hvid lilje, hvis duft styrkede de svage, frydede de stærke. Og hun havde jo netop været så ren i alle sine tanker, at hun aldrig havde kunnet tåle de stærkt duftende nelliker, de bedøvende syrener, de ophidsende hyacinter, hun fandt kun glæde ved de stille, rolige violer og skovens fine forårsblomsterflor.

Abbeden tørrede hendes næsebor af og lagde som før vattet i papirstutten.

Til sidst tegnede biskoppen korsets tegn over de stille læber, som det svage pust åbnede lidt, salvede den blege mund, der blev som en renhedens kalk – denne gang var det fuld tilgivelse for lave tilfredsstillelser af smagen, for nydelsen af vin og honning, og især syndsforladelse for, hvad tungen måtte have forbrudt, den store synder, der ophidser og forgifter, der kives og lyver og siger så mange falske ord, at himlen selv formørkes af deres sværm.

Og hun havde aldrig kendt til grådighed, hun var blevet som den hellige Elisabeth, der slet ikke lagde mærke til, hvad hun spiste.

Og hvis hun levede i vildfarelse, da var det hendes drømmes skyld, tanken om det andet liv, trøsten ved at stole på det usynlige, hele den fortryllede verden, der gjorde hende så uskyldig og så engleren.

Abbeden aftørrede hendes mund og lagde det fjerde stykke vat i den hvide papirstut.

Endelig salvede biskoppen begge de to små, elfenbenshvide håndflader, udslettede alle deres synder ved korsets tegn.

Og hele hendes legeme var rent, fri for al besmittelse.

Hun lå der, døende i sin sejr, havde knust sit hovmod og lidenskabelighed, som om hun kun havde bragt arvesynden med sig ind i verden for at sejre over den. Hun vidste end ikke, at hun havde haft syndige lyster, vidste ikke, at hendes hjerte havde lidt af elskovslængsel, at hendes gennemvågede nætter kunne bebrejdes hende, så stærkt havde det været, det uskyldighedens panser, hendes uvidenhed havde lagt over hendes barm; hendes hele sjæl var hvid som nyfalden sne.

Abbeden tørrede hænderne, lagde det sidste stykke vat i den hvide papirstut og brændte dem alle i kakkelovnen.

Den hellige handling var fuldbyrdet. Biskoppen vaskede sine hænder før han bad slutningsbønnen. Han skulle nu til at tale til den døende, give hende et lys i hånden, et lys, der skulle jage de onde ånder bort og være tegn på, at hun var ren, som da hun blev holdt over dåben. Men hun lå stiv og stille med lukkede øjne som død.

Den hellige sidste olie havde renset hendes legeme, korsets tegn lå over sjælens vinduer, men ikke en livets bølge steg op i de blege kinder. Vidunderet, som de havde bedt om, var ikke fuldbyrdet. Hubert og Hubertine lå bestandig på knæ, side om side, bad ikke mere, stirrede så brændende frem for sig med deres stive øjne, at man skulle tro, de begge var blevet ubevægelige for bestandig, således som de skikkelser af legatgivere, der venter på opstandelsen i et hjørne af de gamle kirkevinduer.

Félicien havde slæbt sig frem på knæene, var nu kommet hen til selve døren, hulkede ikke mere, men havde løftet hovedet for bedre at se og var harmfuld over Guds døvhed.

For sidste gang nærmede Hans Højærværdighed sig til sengen, fulgt af abbed Cornille, der holdt det tændte vokslys, som man skulle give den syge i hånden.

Og biskoppen, der stod fast på at gå hele ritualet igennem, for at give Gud tid til at handle, fremsagde formelen:

"Accipe lampadem ardentem, custodi unctionem tuam, ut cum Dominus ad judicandum venerit, possis occurrere ei cum omnibus sanctis, et vivas in saecula saeculorum."

"*Amen,*" svarede abbeden.

Men da de prøvede at åbne Angeliques hånd og klemme vokskærten ind i den, faldt den ubevægelige hånd igen ned på brystet.

Da kom Hans Højærværdighed til at ryste voldsomt. Det var den længe tilbagetrængte bevægelse, der strømmede over hos ham og rev biskoppens ubønhørlighed med sig.

Han havde elsket dette barn lige fra den dag, da hun hulkende havde kastet sig for hans fødder. I dette øjeblik var

hun så ynkværdig, med denne gravens bleghed over sig, så smertelig skøn, at han ikke mere kunne vende sit blik mod sengen, uden at hans hjerte hemmeligt våndede sig i sorg.

Han opgav at betvinge sig, to store tårer rullede ned ad kinderne. Hun kunne ikke dø således, han blev helt besejret af hendes ynde i selve døden.

Og Hans Højærværdighed mindede sin slægts mirakler, denne magt til at helbrede, som Himlen havde givet den og tænkte, at Gud uden tvivl ventede på hans faderlige samtykke.

Han påkaldte den hellige Agnes, som alle hans forfædre havde tilbedt, og således som Jean den Femte Hautecœur var gået hen til de pestbefængtes hovedgærde og havde kysset dem, således bad han nu og kyssede Angelique på munden.

"Hvis Gud vil, vil jeg."

Straks slog Angelique øjnene op og så sig om med forbavselse, idet hun vågnede op af sin lange besvimelse, og et smil svævede om hendes læber, der var blevet fugtige af kysset.

Der var noget, der skulle virkeliggøres nu – måske noget, hun netop havde drømt. Hun fandt det så rimeligt, at Hans Højærværdighed befandt sig der for at forlove hende med sin søn, siden timen endelig var kommet.

Hun rejste sig selv og sad op, midt i den store, kongelige seng.

Biskoppen, der havde vidunderets stråleglans i blikket, gentog formelen:

"Accipe lampadem ardentem – –"

"*Amen,*" svarede abbeden.

Angelique havde taget den tændte vokskerte og holdt den oprejst med fast hånd.

Livet var vendt tilbage. Flammen brændte lys og klar og jog nattens ånder på flugt.

Et højt glædesskrig lød gennem værelset.

Félicien rejste sig, ligesom hævet op af miraklets åndepust, mens Huberts kastede over ende af det samme pust, blev liggende på knæ, med opspilede øjne og henrykt udtryk ved det, de så.

Sengen syntes dem omgivet af stærkt lys, en blændende hvidhed svævede endnu i solstrålerne ligesom hvide fjer, og de hvide vægge, hele det hvide værelse havde beholdt sin blændende glans.

Og midt i glorien, som en lilje, der forfrisket rejser sig på sin stængel, sad Angelique.

Hendes fine gyldne hår omgav hende med en gylden glans, hendes mørkeblå øjne lyste himmelsk, livets fulde glans strålede i hendes rene åsyn.

Og Félicien, der så, hun var helbredet, nærmede sig, helt forstyrret ved denne Himlens nåde, og knælede ved hendes seng.

"Elskede væsen, du kender os igen – du lever – jeg er din – min fader giver sit minde, siden Gud har tilladt det."

Hun bøjede hovedet med et glad smil.

"Å, jeg vidste det, jeg ventede det – alt hvad jeg har set, skal ske."

Hans Højærværdighed, som havde genfundet sin blide anstand, lagde på ny krucifikset på hendes mund, og denne gang kyssede hun det som en underdanig tjenerinde.

Derpå uddelte han med en stor håndbevægelse ud over hele værelset og over alle hovederne den sidste velsignelse, mens

Huberts og abbed Cornille græd.

Félicien havde taget Angeliques hånd.

I den anden lille hånd brændte uskyldighedens kerte højt.

14

Brylluppet blev bestemt til de første dage af marts. Men Angelique blev ved at være meget svag, trods den glæde, der udstrålede fra hele hendes person. Først havde hun villet gå ned i systuen allerede i den første uge af sin rekonvalescens, idet hun holdt fast ved at ville fuldende den hynde med udhævet broderi, der var bestemt til Hans Højærværdigheds lænestol: Det var hendes sidste værk, sagde hun muntert, man slap ikke på den måde en bestilling på halvvejen. Men derpå havde hun, udmattet af denne anstrengelse, på ny måttet holde sig i sit værelse. Der levede hun smilende, men uden at få sin fordums sundhed tilbage, bestandig hvid og forklaret, som da hun modtog den sidste olie; hun kom og gik med en let åndeagtig gang og hvilede sig, drømmende, i timevis, efter at have foretaget den lange tur fra sit bord til sit vindue. Og man opsatte brylluppet, man besluttede at vente, til hun var helt rask, og det kunne jo ikke vare længe med omhyggelig pleje.

Hver eftermiddag kom Félicien for at se til hende. Hubert og Hubertine var tilstede, og de tilbragte henrivende timer sammen, mens de om og om igen gennemgik de samme fremtidsplaner. Når hun sad der, var hun livlig og lattermild, den første til at tale om den frydefulde tid, der skulle komme, om al den lykke, hun skulle lære at kende. Man ville da have anset hende for helt udenfor fare, mens hun samlede kræfter i det tidligt udviklede forår, der dag for dag mere mildt og frisk trængte ind ad det åbne vindue. Og hun faldt ikke tilbage til sine alvorlige drømmerier, undtagen hun var ene, uden frygt

for at blive set. Om natten syntes hun, at hviskende stemmer omsvævede hende, eller også var det jorden rundt omkring hende, der kaldte på hende. Og i hende selv var der lys! Hun forstod, at miraklet fortsattes ene og alene for at hendes drøm skulle blive til virkelighed. Var hun ikke allerede død? Hun levede kun tilsyneladende, fordi hun ved miraklet havde fået henstand. Dette vuggede hende, i hendes ensomme timer, med en underlig blid følelse, uden sorg ved tanken om at skulle drage bort fra al sin glæde, hun var så sikker på først at nå lykkens højdepunkt. Sygdommen ville nok vente. Hendes glæde blev kun alvorlig ved, at hun gav sig modstandsløst hen til den, følte ikke mere sit legeme, men fløj hen imod den højeste salighed, og hun måtte høre forældrene åbne døren, eller se Félicien træde ind, for at tage sig sammen og lade, som hun var rask, mens hun leende snakkede om deres kommende huslige lykke langt ude i fremtiden.

Hen imod slutningen af marts blev Angelique endnu mere livlig. Men to gange var hun besvimet, mens hun var ene. En morgen var hun faldet om ved sengen, just som Hubert kom op til hende med et glas mælk, og for at narre ham lå hun på gulvet og fortalte ham spøgende, at hun søgte efter en knappenål, hun havde tabt. Men den næste dag lod hun så, som hun var overmåde rask, talte om at fremskynde brylluppet og sætte det til midt i april. Alle tog til genmæle: hun var endnu så svag, hvorfor ikke vente, siden det ikke hastede. Men hun blev utålmodig, hun ville straks, lige straks. Hubertine blev forbavset, fik mistanke ved dette hastværk, så på hende et øjeblik og blegnede ved det svage kolde pust, der strejfede hende. Den kære patient beroligede sig allerede med den ømme

omsorg, hun havde for at opmuntre de andre, hun, der vidste, at hun måtte dø. Hubert og Félicien så intet, følte intet i deres stadige tilbedelse. Og hun var så sød og yndefuld, alt imens hun holdt sig oppe ved en viljeanstrengelse og gik om med sin svævende gang fra gamle dage; hun sagde, at brylluppet ville gøre hende helt rask, fordi hun ville blive så uendelig lykkelig. Forresten måtte Hans Højærværdighed bestemme det. Da han så kom den samme aften, udtalte hun sit ønske, med sine øjne i hans, uden at forlade ham med blikket, og hendes stemme var så blød, at hele den brændende bøn om det, hun ikke sagde, lå bagved hendes ord. Hans Højærværdighed forstod det hele og berammede højtiden til midten af april.

Derpå levede de i hurlumhej på grund af de store forberedelse, der var at træffe. Hubert havde, til trods for sit officielle formynderskab, måttet ansøge om samtykke fra fattigforstandere, der trådte i familiens sted, da Angelique endnu ikke var myndig; og hr. Grandsire havde påtaget sig disse sager for at skåne Félicien og den unge pige for det pinlige ved dem. Men denne, der havde set, at man skjulte noget for hende, bad en dag om sin bog, fordi hun ønskede selv at give den til sin forlovede. Hun var fra den tid i en tilstand af fuldstændig ydmyghed, hun ville have, at han skulle vide, hvor ringe hun var, hun syntes, at dette forhøjede glansen af hans sagnrige navn og store formue. Det var hendes dokumenter, dette bevis fra øvrigheden, denne fortegnelse, der kun indeholdt en dato og et nummer. Hun bladede i den endnu en gang, så gav hun ham den uden forvirring, helt fornøjet ved, at hun ingenting var, så at han gjorde hende til alt. Han blev dybt rørt over det, knælede ned for hende og kyssede hendes hænder med tårer, som om

det var hende, der havde skænket ham den store eneste gave, sit hjertes kongelige gave.

Forberedelserne beskæftigede hele Beaumont i fjorten dag, satte både den øvre og den nedre by i bevægelse. Man sagde, at tyve syersker arbejde dag og nat på udstyret. Alene brudekjolen beskæftigede tre; der var en udstyrsgave til en million, en strøm af kniplinger, fløjl, atlask og silke, en glitren af ædelstene og diamanter, en dronning værdig. Men hvad der i sær satte byen på den anden ende, var den umådelige godgørenhed, da bruden havde villet give lige så meget til de fattige, som hun selv fik, så at en million endnu strømmede ned over egnen i en regn af guld. Endelig kunne hun tilfredsstille sin gamle trang til at gøre godt, og det med drømmens eventyrlige ødselhed; med åbne hænder lod hun en strøm af rigdom, en overflod af velvære glide hen over de ulykkelige. I det lille hvide nøgne værelse, i den lænestol, hun var lænket til, lo hun højt af henrykkelse, når abbed Cornille bragte hende fortegnelsen over uddelinger. Endnu mere, endnu mere! Aldrig var det nok. Hun havde lyst til at se gamle Mascart sidde til bords ved en fyrstelig banket, at se Chouteaus bo i et slot, at se mor Gabet helbredet, forynget, blot i kraft af pengene, og Lemballeuses, moderen og de tre døtre, hun ville gerne have overdænget dem med fine klæder og smykker. Haglen af guldstykker over byen fordoblede sig, ligesom i eventyrene, ud over de daglige fornødenheder, og blev til skønhed og glæde; guldet faldt ned over gade og glimrede og lyste i godgørenhedens fulde solskin.

Endelig dagen før den store dag var alting i stand. Félicien havde bag bispegården i Rue Magloire købt sig en gammel gård, som lige var blevet pragtfuldt indrettet. Der var store værelser,

beklædt med vidunderligt skønne betræk og fyldt med de kostbareste møbler; en sal med gamle broderier, et blåt kabinet så fint og skært som morgenhimlen, og især et sovekammer, en rede af hvid silke og hvide kniplinger, alt sammen hvidt, let og fint som selve lysets første gysen. Men Angelique, som en vogn skulle komme og hente, havde stadig nægtet at tage hen og se disse vidundere. Hun hørte på, hvad man fortalte, med et lykkeligt smil, hun fordrede ingen ting, ville aldeles ikke tage del i ordningen. Nej, nej, alt det foregik langt borte, i den ukendte verden, som hun endnu ingenting vidste om. Siden de, hun elskede, beredte denne lykke for hende, så ømt og kærligt, ønskede hun at træde derind, som en prinsesse i et eventyrland, der lander i det virkelige kongerige, som hun skal herske over. Ligeledes gjorde hun indsigelse imod at se brudeudstyret, som også var i det nye hus, alt det fine linned, broderet med hendes navnetræk som marquise, galadragterne der var overdængede med broderier, de gamle juveler, en hel vægtig domkirkeskat, og de moderne smykker, vidundere af fin indfatningskunst, brillanter, der spillede i det reneste vand. Det var nok for hendes drøms triumf at vide, at denne rigdom ventede hende i det nye hjem, strålende som selve hendes livs kommende virkelighed. Kun brudekjolen blev bragt hende på bryllupsmorgenen.

Angelique vågnede før alle andre den morgen, og i sin store seng havde hun et øjebliks fortvivlet følelse af svaghed; hun frygtede for ikke at kunne holde sig oprejst. Hun gjorde et forsøg og følte, at hendes ben svigtede hende. Og som en modsigelse til den heltemodige sindsro, hun nu havde vist uger igennem, skreg en frygtelig angst, den sidste, ud af hele hendes

væsen. Da hun så så Hubertine komme fornøjet ind, var hun forbavset over at kunne gå, for det var ikke ved egne kræfter, det var sikkert ved en usynlig hjælp, ved venlige hænder, der støttede hende. Hun blev klædt på, og hun vejede så lidt, var så let, at hendes moder spøgende sagde, at hun måtte holde sig rolig, hvis hun ikke ville flyve bort. Under hele påklædningen skælvede Huberts lille venlige hus, der lå så tæt op ad domkirken, ved kæmpens dybe åndedrag, ved alt det, der allerede rørte sig derinde i forventning af højtiden, præsternes febrilske travlhed, og især den stærke klokkeringning, en uafbrudt glædesklang, der fik de gamle mursten til at dirre.

I den øvre by havde klokkerne kimet i en time, som ved de store fester. Solen var stået strålende op, det var en klar aprilmorgen, ombølget af forårets stråleskær, og livfuld og munter ved den klokkerene kalden, som havde bragt alle beboerne på benene. Hele Beaumont frydede sig ved den lille arbejderskes giftermål, alle hjerter formælede sig med hende. Denne skønne sol, som glitrede gennem gaderne, var den ikke som den guldregn, som den eventyrlige rundhåndethed, der var strømmet ud fra hendes svage hænder. Og i denne lysets glæde begav mængden sig i stor masse til domkirken, fyldte de lave sidegade, der munder ud til Place des Cloitre. Der rejste den store facade sig, ligesom en stor blomsterrig stenbuket, den rigt udsmykkede gotik op af det strenge romanske underlag. I tårnene blev klokkerne ved at ringe, og facaden stod der, som om den betød selve glansen ved dette bryllup, den fattige piges svæven ind i vidunderet, der strakte sig strålende opad, den gennemsigtige knipling, småsøjlernes liljeblomstring, balustraderne, buetegninger, helgenernes

baldakindækkede nicher, gavlene, der var udhulede i kløverform, udsmykkede med gesimser og blomstersirater, som uhyre roser, der udfoldede sig i de brogede vinduers mystiske stråleskær.

Klokken ti bruste orglet, og Félicien og Angelique trådte ind, vandrende langsomt op imod hovedalteret gennem mængdens sammenstuvede rækker. Et pust af rørt beundring fik hovederne til at bølge. Han var meget bevæget, gik stolt og alvorlig fremad i sin lyse skønhed, som en ung Gud, slank og smækker i den sorte kjole. Men især varmede hun alle hjerter, så henrivende som hun var, guddommelig, med en hemmelighedsfuld ynde over sig, som et drømmesyn. Hendes kjole var af hvidt moiré, kun besat med gamle flanderske kniplinger, der blev fastholdt af perler, og med snore af ægte perler, der aftegnede livets besætning og nederdelens garneringer. Et slør af gammel engelsk knipling, der var sat fast på hovedet med en treradet perlekrone, indhyllede hende helt og faldt helt ned til jorden. Og intet andet, ikke en blomst, ikke en juvel; intet uden denne lette ombølgen, denne bevægelige sky, der syntes at give vinger til hele hendes fine skikkelse og det blide, lille helgenansigt med de violblå øjne og det gyldne hår.

To karmoisinrøde fløjlsstole ventede Félicien og Angelique foran alteret, og bag dem knælede Hubert og Hubertine på de bedestole, der var bestemte for familien, mens orglet brusende sendte sin velkomsthilsen.

Dagen før havde de følt en umådelig glæde, så de var helt ude af sig selv og ikke kunne finde takkebønner nok for deres egen lykke, der forhøjede den glæde, de følte ved datterens.

Hubertine var endnu engang gået ud på kirkegården, og med en vemodig følelse af den tomhed, der ville blive i det lille hus, når den elskede datter ikke mere var der, havde hun bedt længe til sin moder. Og pludselig havde en bevægelse inden i hende bragt hende til at springe op; hun var bønhørt. Dybt fra jordens skød, efter tredive års forløb, tilgav den halsstarrige døde dem, sendte dem det så heftigt attråede og ventede tilgivelsens barn. Var det belønningen, fordi de så barmhjertigt en snevejrsdag ved domkirkens port havde taget det elendige pigebarn til sig, der nu i dag ægtede en fyrste med pomp og pragt? De blev liggende på knæ, uden at ordene formede sig til bøn, opfyldt af henrykt taknemmelighed, mens hele deres væsen strømmede over af uendelig taksigelse. Og på den anden side af hvælvingen, også som hørende til familien, sad Hans Højærværdighed på sit biskoppelige sæde, majestætisk som den Gud, hvis jordiske stedfortræder han var; strålende i sit ornats fulde skrud, med et roligt, højtideligt ansigtsudtryk, som var han endelig frigjort fra denne verdens lidenskaber. Højt over hans hoved bar de to broderede engle Hautecœurernes glimrende våben.

Så begyndte højtideligheden. Hele gejstligheden var til stede, alle præsterne var kommet fra deres sogne for at hædre biskoppen. I vrimlende strøm af hvide messeskjorter bag gitteret lyste kirkesangernes gyldne korkåber og kordrengenes røde kjoler. Endog sideskibenes evindelige mørke, under de romanske kapellers tryk, oplystes den morgen af den klare aprilsol, der skinnede på glasruderne, så de brændte i en glød som ædelstene. Men især i skyggen af hvælvingen flammede der et mylder af vokskerter, så talrige som stjernerne på en

sommerhimmel. I midten stod højalteret helt i flamme, som tornebusken, der er symbolet på de brændende sjæle; og der var kerter i lysestagerne, i armstagerne og lysekronerne; foran brudeparret dannede to mægtige kandelabre med runde arme ligesom to sole. Grupper af grønne planter forvandlede koret til en have med store duske af hvide azaleaer, hvide kameliaer og hvide syrener. Helt hen bagved koret glimrede der strejflys af guld og sølv, flige af fløjl og silke, det allerhelligstes fjerne glans, midt i alt det grønne. Ovenover denne farveglød hævede skibet sig, kirkefløjens fire mægtige piller støttede hvælvingen i det skælvende lys af disse tusinde små flammer, der bragte det fulde lys i de høje gotiske vinduer til at dirre.

Angelique havde ønsket at blive viet af den kære abbed Cornille, og hun smilede, da hun så ham komme frem i messehagel, med hvid stola, og fulgt af to klerke. Endelig blev altså hendes drøm til virkelighed, hun ægtede rigdom, skønhed, magt og meget mere, end hun nogensinde havde håbet. Kirken sang med sit orgel, strålede med sine vokslys, levede med sine mange præster og troende. Aldrig havde den gamle hvælving været fyldt med en så højtidelig pomp, det var, som den blev endnu større ved at udfolde sin hellige pragt i uendelig lykke. Og Angelique smilede midt i denne glæde, der fejrede hendes sejr, skønt hun vidste, hun stod med døden i hjertet. Da hun kom ind, havde hun kastet et blik på Hautecœurs kapel, hvor Laurette og Balbine slumrede, de lykkelige henfarne der var revet bort, døde midt i ungdom og elskovs lykke. I denne sin sidste time var hun fuldkommen god, sejrrig overfor sin lidenskab, retfærdiggjort, et nyt menneske, endogså hævet over stoltheden ved sin triumf, rede til at flyve

bort midt i sin gamle domkirkes jubelsang, Hosianna. Da hun knælede, var det som en ydmyg og underdanig tjenerinde, uden arvesyndens plet. Og gladelig gav hun afkald på jordens lykke!

Efter at abbed Cornille var steget ned fra alteret, holdt han talen med venlig stemme. Som eksempel fremdrog han det ægteskab, som Jesus havde indgået med kirken, han talte om fremtiden, der burde gennemleves i den sande tro, om børnene, der skulle opdrages til kristne, og da smilede Angelique atter, ansigt til ansigt med dette håb, mens Félicien ved hendes side gennembævedes ved tanken om al den lykke, som han nu var vis på. Så kom ritualets spørgsmål og svarene, der binder for bestandig, det afgørende "ja", som hun udtalte bevæget, indtil sit inderste hjerte, og som han sagde højere, med øm alvor. Det uigenkaldelige var sket, præsten havde lagt deres hænder sammen, idet han mumlede ordene: *Ego conjungo vos in matrimonium in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.* Men endnu skulle han velsigne ringen. Symbolet på den urokkelige troskab, på båndets evighed, og det varede længe. Præsten bevægede vievandskosten i korstegn over guldringen i sølvbækkenet. *Benedic, Domine, annulum hunc* –. Derpå overgav han den til brudgommen for at sige ham, at kirken lukkede hans hjerte med sit segl, og ingen anden kvinde måtte komme derind; og brudgommen satte den på brudens finger for atter at indprente hende, at ene han, blandt alle mænd, for fremtiden var til for hende. Det var den faste uendelige forening, tegnet på afhængighed, som hun skulle bære, som stadig skulle minde hende om den ed, hun havde svoret. Det var også forjættelsen om et langt samliv, om at denne lille guldring knyttede dem til hinanden lige til graven. Og mens præsten, endnu en gang efter

slutningsritualet, talte til dem, stod Angelique der med sit lyse smil, hun som vidste, at hun skulle dø. Nu satte orglet i med fulde toner bag abbed Cornille, der trak sig tilbage med klerkene. Ubevægelig i sin majestæt fæstede Hans Højærværdighed øjnene på det unge par med et mildt blik. Stadigt på knæ hævede Huberts hovederne, blændede af glædestårer. Og orgelets brusende klang opløste sig i hvælvingerne så muntre som lærkens morgensang. En svag bevægelse, en kærlig uro havde grebet de troendes skare, der var sammenpakket i koret og sideskibene. Den blomstersmykkede og lysstrålende kirke udfoldede glæde over den hellige handling.

Så atter to timers højtidelig gudstjeneste, højmesse under røgelsesduft. I hvid messehagel kom præsten frem, fulgt af to røgelsesbærere og to drabanter med de to store tændte guldlysestager. Og biskoppens nærværelse gjorde tjenesten indviklet med hilsener og kys. Hvert minut flagrede messehaglernes hvide vinger i buk og knæbøjninger. Hele domkapitlet rejste sig fra de gamle udskårne kirkestole, og undertiden følte man et åndepust fra himlen, der fik hele præsteskabet til at kaste sig ned. Præsten sang foran alteret. Så tav han og gik hen og satte sig, mens koret langsomt fortsatte forsangerens højtidelige tema med høje, lyse barnestemmer, klare som engles fløjtetoner. En meget smuk stemme begyndte at synge, en ung, yndig pigestemme; man sagde, det var frøken Claire de Voincourt, der havde villet synge ved dette mirakelbryllup. Orgelet, som ledsagede sangen, sukkede ømt med en god og lykkelig sjæls fredelige ro. Der blev pludselig pause, så brød orgelet frem på ny med mægtig brusen, hvert

øjeblik svang skyer af røgelse sig i vejret med klædernes hurtige blinken og sølverne klang. En duftende sky blånede i luften, mens man svang røgelse for bispen, præsteskabet, alteret, evangeliet, for hver person og hver ting for sig, ja, menigheden med tre slag til højre, til venstre og lige ud.

Imidlertid hørte Angelique og Félicien på knæ fromt på messen, som er fuldbyrdelsen af det hemmelighedsfulde ægteskab mellem Jesus og kirken. Hver af dem havde et brændende lys i hånden, symbolet på jomfrueligheden, der er bevaret fra dåben. Efter fadervor holdtes brudehimmelen over dem som tegn på underkastelse, blufærdighed og beskedenhed, mens præsten, stående foran evangeliet, læste de foreskrevne bønner. De holdt stadig de brændende lys, som også er en påmindelse om at tænke på døden midt i bryllupsglæden. Og så var det forbi, offergaven var erlagt, præsten gik sin vej, efter at have bedt Gud velsigne ægtefællerne, så at de kunne se sine børn vokse og formere sig indtil det tredje og fjerde led. I dette øjeblik brød hele kirken ud i jubel. Orgelet intonerede sejrsmarchen med så voldsom kraft, at den gamle bygning skælvede ved det. Mængden rejste sig bevæget og stod på tæerne for at se; kvinderne stod på stole, og der var tætte rækker af hoveder lige ind i de mørke sidekapeller – alle smilede med bankende hjerte. De tusinder af kærter syntes i dette slutningsfarvel at brænde højere med ildtunger, der blussede op i hvælvingerne. Et sidste hosianna fra præsterne steg op mellem blomsterne og det grønne mellem de prægtige guld- og sølvkar. Men pludselig åbnedes begge fløjene på den store dør under orgelet, så det lynede i det mørke rum med et glimt af fuldt dagslys. Man så den klare aprilformiddag, den

muntre forårssol, klosterpladsen med sine livlige, hvide huse; og der ventede en anden skare på brudeparret, en endnu talrigere skare, med en endnu utålmodigere sympati, alle var i fuld bevægelse med fagter og bifaldsråb. Vokskerterne blegnede, men orgelet overdøvede endnu gadens tummel med sin tordenrøst.

Og langsomt vandrede Angelique og Félicien gennem menighedens dobbelte række ned mod udgangen. Efter sejren gik hun nu bort fra drømmen ud i virkeligheden. Gennem denne portbue med det klare dagslys skulle hun ud i den verden, hun ikke kendte, og hun gik langsommere, så på de travle huse og den støjende mængde, på alt det, der kaldte på hende og hilste hende. Hun var så svag, at hendes mand næsten måtte bære hende. Alligevel smilede hun stadig, mens hun tænkte på sin fyrstelige bolig, fuld af juveler og kongelige dragter, hvor brudekammeret ventede dem, det hvide silkebrudekammer! Pludselig var det hende, som snøredes hendes bryst sammen, dog havde hun endnu kræfter til at gå nogle få skridt. Hendes blik fæstede sig på ringen på hendes finger, og hun smilede til dette uopløselige bånd. Da vaklede hun lige udenfor den store dør, på trappetrinene ned til pladsen. Havde hun ikke nået højdepunktet af lykken? Endte ikke her livets glæde? Hun løftede med en sidste anstrengelse hovedet og lagde sin mund til Féliciens læber. I dette kys døde hun.

Men hendes død var ikke sorgfuld. Biskoppen udstrakte sin velsignende hånd over denne henfarne sjæl, og selv var han rolig vendt tilbage til Jesu fred. Hubert gik med sin tilgivelse tilbage til det daglige liv med en løftende følelse af, at det var en

drøm, der havde ende. Hele domkirken, hele byen var i feststemning. Orgelet tonede endnu højere, klokkerne kimede, folkemassen tiljublede det elskende par på kirkens dørtærskel i forårssolens glans. Det var en triumferende forklarelsens herlighed. Angelique var lykkelig, ren, frigjort. Fra de mørke, romanske kapeller med de flammende gotiske buer svævede hun i gylden farvepragt lige ind i legendernes eget paradis, just som hendes livs skønne drøm blev til virkelighed. Det var kun et blidt og blødt intet, som Félicien favnede, kun en brudekjole af kniplinger og perler, en håndfuld lette, fine, endnu varme fuglefjer. I lang tid havde han følt, at det var en skygge, han ejede. Drømmesynet fra det usynlige rige, vendte tilbage til drømmenes land. Hun var som et syn, blev borte og udviskedes! Alt er en drøm! Og på lykkens højeste tinde forsvandt Angelique i et henåndet kys.

Om "Drømmen"

Forfatter: Émile Zola (1849-1902).
Org.udgave:Émile Zola: *Le Rêve.* Føljeton i bladet *Revue illustrée* 1. april – 15. oktober 1888, bogudgave G. Charpentier & Cie, Paris 1888.
Denne udgave baseret på: *Drømmen*. Roman af Emile Zola. Trykt hos Rasmussen og Olsen, København 1888 (Fraklipningsføljeton i dagbladet *Politiken* fra 28. oktober 1888 – 29. december 1888). Oversætteren er ikke oplyst.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter motiv af Jean-Baptiste Greuze (1725-1805): *Le Souvenir* (ca. 1787/1789).

ISBN 978-87-7628-268-4
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-257-9 (Ølstykke 2012).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Serien Rougon-Macquart

er med sine tyve bind Zolas uomtvistelige hovedværk, hvori han udforsker en families natur- og socialhistorie under det andet kejserdømme fra 1851, hvor Napoleon III indsatte sig selv som kejser, til 1871, hvor kejserdømmet faldt sammen efter krigen mellem Frankrig og Tyskland.

Da jeg første gang udgav serien, var der flere af bindene, der (så vidt vides) ikke tidligere havde været oversat til dansk (*La Faute de l'Abbé Mouret, Son Excellence Eugéne Rougon* og *La joie de vivre*), eller kun eksisterer som dengang uopdrivelige føljetonudgaver: *La Curée* – i min udgave med titlen *Kampen om byttet* – har været bragt i flere af den socialdemokratiske presses aviser under titlen *Guldkalven* i 1891-92; *La Conquête de Plassans* skulle findes som føljeton i et dagblad *Nordjyllands Folkeblad* i 1880 (sidstnævnte har jeg dog kun fundet annoncer for i andre blade, det har ikke været muligt at få fat i nogle af de pågældende numre af *Folkebladet* selv).

Selv om der er mange personer, der optræder i flere af romanerne, og enkelte af dem er direkte fortsættelser af hinanden, er det ikke nødvendigt at læse dem alle eller at følge nogen bestemt rækkefølge – hver roman er et selvstændigt værk, som kan læses uafhængigt af de øvrige, og serien er således nærmest ét stort tag-selv-bord.

Zola anbefalede i en introduktion til *Doktor Pascal* at læse serien i en rækkefølge, der er en smule anderledes end den

rækkefølge, han skrev den i, og det er den rækkefølge, jeg har fulgt ved nummereringen af bindene, og den rækkefølge, der er angivet i listen nedenfor. I parentes den franske titel og årstallet for den første franske bogudgave.

1. Familien Rougon (La Fortune des Rougon – 1871)
2. Hans Excellence Eugène Rougon (Son Excellence Eugène Rougon – 1876)
3. Kampen om byttet (La Curée – 1872)
4. Penge (L'Argent – 1891)
5. **Drømmen (Le Rêve – 1888)**
6. Erobringen af Plassans (La Conquête de Plassans – 1874)
7. Storborgerliv (Pot-Bouille – 1882)
8. Damernes Paradis (Au Bonheur des Dames – 1883)
9. Fader Mourets synd (La Faute de l'Abbé Mouret – 1875)
10. Et blad af kærlighedens bog (Une page d'amour – 1878)
11. Paris' mave (Le Ventre de Paris – 1873)
12. Livsglæde (La joie de vivre – 1884)
13. Faldgruben (L'Assommoir – 1877)
14. Mesterværket (L'Œuvre – 1886)
15. Menneskedyret (La Bête humaine – 1890)
16. Germinal (Germinal – 1885)
17. Nana (Nana – 1880)
18. Jord (La Terre – 1887)
19. Det store sammenbrud (La Débâcle – 1892)
20. Doktor Pascal (
21. Le Docteur Pascal – 1893)

Men uanset om man kun læser nogle udvalgte bind eller hele alle tyve, anbefales det dog, at man starter med *Familien Rougon*, hvor man møder de fleste af hovedpersonerne i de øvrige bind, og slutter med *Doktor Pascal*, hvor Zola samler trådene og fortæller om mange af personernes senere skæbne.